המחיר: 3.00 ל"י | מספר 1882 | שנה 38 | כ"ז אלול תשל"ג, 24.9.73

העולם הזה

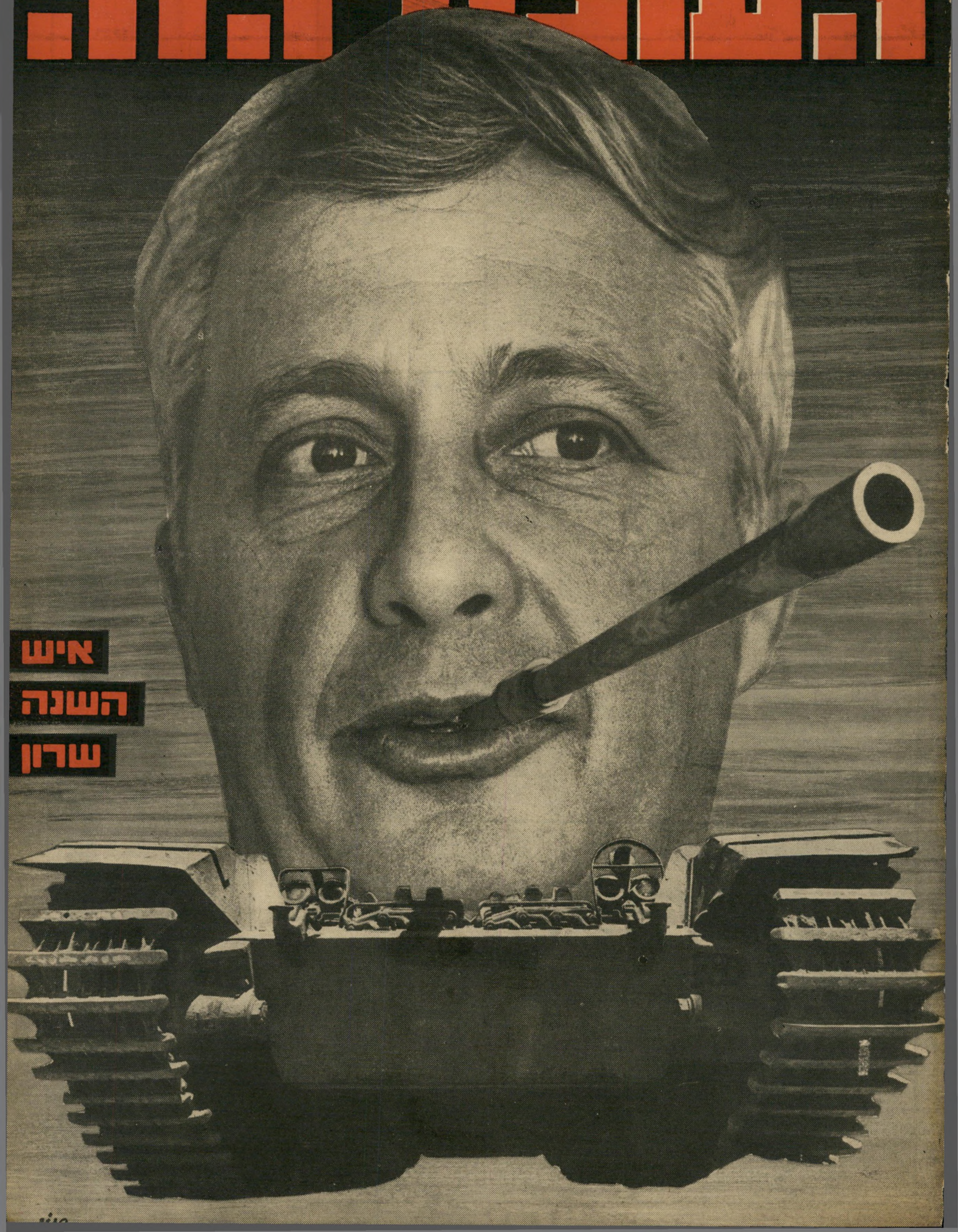

איש השנה שרון

אוהבים אנשים שמביאים צ-ך

צ-ך, יצרני שוקולד • שוקולד ממולא • בונבוניירות • שוקולד אגוזים • ופלים • סוכריות

13.9.72 : טבח ספורטאי ישראל במינכן מעורר ביקורת נגד סידורי ההבטחה.

16.5.73 : „העולם הזה" חושף את ה־שערוריה הציבורית של „קרן ספיר".

28.2.73 : בעקבות הפלת המטוס הלובי באה הדרישה להתפטרות האחראים.

13.6.73 : גולדה מאיר משגעת את המדינה בדחיית החלטת פרישתה.

קריאה יקרה.

אחד הרגעים הקטנים ביותר של חיי עבר עלי בעת הלוויית חללי מינכן, ימים מעטים לפני ראש־השנה הקודם. בשעה הנוראה, מול פני הארגונות, התפרץ לעברי לפתע אחד הקוראים וצעק: "מה אתה עושה פה! לך לחברים שלך בפתח!"

כעבור זמן קצר, בראשית השנה, יצבו כמה מאלמנות חללי מינכן במישרד המערכת שלנו, כדי להזעיק אותנו נגד העוול שנגרם להן בחלוקת כספי הפיצויים. מרבן שהעולם הזה בחלץ להגבתן, והעוול תוקן, כמעט כליל.

אלה הם שני הצדדים של המטבע. אנו מטיפים לדיעות, המעוררות לא פעם זעם ושיבאה, בעיקר מתוך אי־הבנה. אבל גם הזועמים והשונאים יודעים: כטיף צורך להתריע נגד עוול, הכתובת היא העולם הזה.

פעמים רבי בעצם האיום. מדי פעם מספרים לנו אזרחים, בתמימות, שכאשר התקומנו נגד שרירות של פקיד או עוולה של מוסד, הם קראו: "אבי אלך להעולם הזה!" – והדבר בא על תיקונו מבלי שטמענו על כך.

ידיעה זו היא מקור לטימחה רבה לנו.

* * *

פעם בשנה, כשאני כותב לך מיכתב זה, אני מביט בסמל המתנוסס בראש העמוד, ושואל את עצמי: האם סיסמה זו עדיין נכונה? האם עדיין מותר לנו להתפאר בחמש המילים "בלי מורא, בלי מטוא־פנים"?

הבה נשער השני יחד. מטוס לובי הופל בשלי סיבי, ונוסעיו נשפכו. זה לא היה פשע. אבל זה היה מישגה נורא.

היה קשה לקום באותו רגע, כשהעולם כולו המטיר על ישראל דברי ביקורת חמורים (ובחלקם גם בלתי־צודקים), ולהוציא לרחוב את השער הזה. לדרוש משר־הביטחון ומהרמטכ"ל להתפטר – זה לא היה קל.

נדמה לי שטער זה בילבד זיכה את השבועון המסויים – ואת כל מי שעמל השנה במערכת, בצירון "בלי מורא". מה ביחס ל"בלי מטוא פנים"?

באחד מחודשי השנה החל מחול־שדים סביב העולם הזה. האשימו פקיד פלוני "אנדטה". בכך שהיה מדליף של יגאל אלון לשבועון זה. הדברים היו מגוחכים למדי, אך תוך כדי כך נודע לציבור שיגאל אלון – כמו אישים רבים אחרים במדינה – קיים מדי פעם חילופי־דברים עם עורכי העולם הזה.

בדיוק באותו זמן חלה יגאל אלון. כל המדינה קשרה קשר להשתיק את מהות מחלתו. אנחנו מפרסים תמיד קשרי־שתיקה, המוטעים מן הציבור מידע שהוא זכאי וחייב לדעת. גם הפעם גיליענו ופירסמנו את אופי המחלה. בלי מטוא־פנים.

***

לחשבון נגד עוול השחיתות. הפרבר קשרי־שתיקה. אך עיקר באורתבו היא על כך שגם השבה הצליחנו לחדור למקומות סגורים, החדוקים מאוד הזדקורים, בהם בעשה עוול ליצורי־אבנם חסרי־יכולת.

כתבי העולם הזה חדרו ל"בתי־חולים", שבהם התעללו בחולי־בפט. הם פרצו לתוך מוסדות לילדים נפגרים, המעגנים שם. בצורה זו חשפנו את האבטלה הסמויה של פקידים במוסדות־עבק, את הביטחון הלקוי במוסדות־ציבור חשופים, את הסוחר הגורם למוות בדרכים. למרות שחלק מהציבור גם ליבו נקהו חושיו, ראינו מזדעזע מגילויים שהיו מקפיצים אותו מעורו לפני 20 שנה, אנו נמשיך במלאכה.

הדגש נשאר על יוזמתנו ועל העזתנו של הכתב הבודד, הדבק במשימתו. השבועון המסויים חיבך דורות של כתבים כאלה. ומי שבבנס בסוף תשל"ג למישרדי־המערכת, מצא בו "יבול" חדש של כתבים צעירים ומרירים, המוכנים להמשיך במסורת.

כלתה שנה ומאבקיה, באה שנה ומיבחניה.

נעמוד בהם, כרגיל. בעזרתך, כרגיל.

שנה טובה!

28.3.73 : המאבק שהביא לבחירתו של אפרים קצ'לסקי כנשיא מדינת־ישראל.

1.8.73 : הטירור הנגדי של „אצבע אלוהים" בחוץ־לארץ מגיע לשיאו.

4.4.73 : קטניה בין המערך וגח"ל גורמת לחקיקה אנטי דמוקרטית.

29.8.73 : התמקחות מכוערת במפלגות הימין במשא־ומתן על הקמת הליכוד.

מתי שפיר

אם במקרה יש לכם חברים
שהתארחו לאחרונה
ב"**סלע האדום**" באילת,
הם יספרו לכם בהתלהבות
על החידושים הרבים שנעשו:
על החדרים היפים והנוחים
בהם טלפון, רדיו ומכשיר טלויזיה.
על **ה"בר־קר**" המקרר עמוס
המשקאות בחדרים.
על יופיה המיוחד של בריכת השחיה,
על השרות,
על החברה הטובה –
בקיצור, על האוירה המיוחדת
העושה את החופשה ב"**סלע האדום**"
לבילוי אמיתי.

אם במקרה אין לך חברים כאלה
אין זו סיבה
שלא תהנו מאותה חויה.

אנחנו
במלון הסלע האדום
אוהבים אורחים.

מכתבים

שנה טובה

שנה טובה ומבורכת.
כמה שאנו זקוקים לה!
מיכה כהן, אילת

עם תחילת השנה החדשה, אני רוצה לאחל לכם שתמשיכו בדרך בה הלכתם ב־21 השנים הקודמות.
יעקב קליין, תל־אביב

שנת שלום.
כרמלה שור, חיפה

כרנר

לכל עובדי המערכת: יישר כוח לקראת השנה הבאה עלינו.
בין כל העיתונים בארץ, הייתם ונשארתם מיוחדים במינכם. אני מקווה שתמשיכו באותה דרך.
דב כרנר, רמת־גן

● העולם הזה מודה לכל מאות מברכיו, ומאחל להם שנה טובה.

זכות הצבעה

אם לאזרחי קפריסין היתה זכות הצבעה בבחירות לכנסת בישראל, הם היו מתמצאים ללא קושי בסבך הרשימות.
כי שם וכאן התחדדו הניגודים עד קיצוניות. הימין על פלגיו הוא האגף המתייוון. המערך שוה למחנה הקיצוני התורכי. שם וכאן אלה ואלה רוצים להיות חלק ממשפחת „האחות הגדולה". שם תורכיה, כאן ארה"ב.
כוחות השלום והשמאל מקבילים לרוב הרפובליקאני הקפריסאי.
יובל טמיר, קריית־ביאליק

המשכיל בעת ההיא — ידמע

תור היונים היגיעים: אלם חמדה ליבי. לכן המשכיל בעת ההיא ידמע (תיקון — ל) עמוס ח — י"ג.
משה שחר, קריית־אתא

בחירות 73

ליום הבחירות להסתדרות חיכיתי בקוצר־רוח. לא מאחר ואני חושב שזה יום גדול, אלא מאחר ותהיה זו פעם ראשונה ש־אצביע.

למדתי בעל־פה את הכללים, שיננתי לעצמי שעות את הסדרים... וזהו, אני בפנים.

כל תינוק יודע שהבחירות הן חשאיות, אולם אני מצאתי את עצמי עומד בקלפי ומסביבי בד שק שכל אחד יכול לראות מצידו השני אל מה הושיט ידי, אך מפליא יותר היה כי כל זה שעמד ליד הדלת (החיצונית של החדר) ראה אותי פנים־אל־פנים — בתוך הקלפי כמובן.

נו מילא, למי זה איכפת שמסתכלים?

בערב הוצבתי כמשקיף בקלפי בבית המלון. בפתח עמד שופע חיוכים החבר יצחק בן־אהרון. מיסכן, הוא עוד לא ידע שלא ישתה שמפניה בלילה. הקלפי נסגרה במועדה, והחלה הספירה... החלה?

חצי שעה לקח לוועדה לתכנן כיצד יספרו, ושהחלו ומצאו פתק של חל־טעם צמוד לפתק נוסף של אותה רשימה באותה מעטפה, עמדו (יותר נכון ישבו) חסרי־אונים.

עד שאחד הצופים אמר כי לפי הסדרים החדשים ניתן לספור זאת.

או גם ועדת קלפי לא יודעת חוקים!

נו, מילא. העיקר הצבעתי, ויום הבחירות עבר.

תחי הדמוקרטיה!!!
יוסי קופיר, רמת־גן

הממשלה הבאה

אני מעיז להתנבא ולוקח עלי את כל הסיכונים המשתמעים מכך. כי גם אם לא תשב ממשלה עם האישים שאני נוקב ב־שמם בלאו הכי מצעם מתבצע ויתבצע.

הממשלה הבאה: ראש־הממשלה ד"ר אלדד שייב, שר־החוץ הגברת גאולה כהן, שר־האוצר מר מוטי פרידמן, שר־הביטחון הרב לוינגר (קריית־ארבע), שר־התרבות מר משה שמיר, שר־הדתות הרב בלוי, שר־הפנים ד"ר הרצל רוזנבלום, שר־הסעד מר שובינסקי, שר־המיעוטים הרב מאיר כהנא.
משה לוי, חיפה

שלושה דברים

בשלושה דברים ניכר האדם: בכוסו, בכיס־ג'נג'רו ובכעסו.
קורא, תל־אביב

הדמות הטרגית של השנה

לדעתי מתאים יצחק בן־אהרון להיות הדמות הטרגית של השנה.

בן־אהרון, מתוך אמונה מופרזת בהערצת חברי ההסתדרות אליו, החליט שתוצאות הבחירות הם שיקבעו את גורלו כמזכ"ל ההסתדרות. הוא כמובן קיווה שבהכרזה זו הוא יסחוף אחוז מצביעים גבוה ש־יגביר את כח המערך בצורה ניכרת ו־זה יוקף כנצחון שלו.

דרורי

אלא שבמציאות אחוז המצביעים היה די נמוך והמערך ירד בכוחו (4% ירידה במדינה שבה אין כמעט תזוזות מבחירות לבחירות. זה נחשב כתבוסה). והתבוסה נזקפת לחובת בן־אהרון ואפילו אם לא יתפטר, הוא לא יוכל להשיב את יוקרתו שאבדה.

כך כרה בן־אהרון בור ונפל בו, והוא הצליח במו ידיו לעשות לעצמו מה שלא הצליחו לעשות לו ספיר, אריזור וויידל.
אריק דרורי, תלמי אלעזר

שכל ותבונה?

לאו דווקא!

ב־11.9.73 בוצעה הפיכת־הנגד בצ'ילה, דרום־אמריקה.

ב־13.9.73 בוצע קרב־האוויר הגדול בשמי סוריה, דרום־מערב אסיה.

הקשר יכול להיות מיקרי גרידא, ומי־רב הסבירות שכך הוא. אפס, האדם המצוי מנסה להבין הקשרים הבולטים לעיין, בין אם הם אמנם קיימים, בין אם לאו. לפיכך ה־עתוי היה לא־יוצלח במיוחד. אבל ה־בעייה ידועה הרי: כוח וכושר יש ל־אלה שקובעים את המדיניות — שכל ותבונה לאו דווקא.
מ.פ. כרמי, ראשון־לציון

כרמי

המשל והנימשל

מפ"ם למה היא דומה? לחולדה שנכנסה מבעד לסדק לאסם. רזה היתה כשנכנסה ואכלה לתיאבון גרעינים עד שהשמינה מאוד. שבעה ורוצה לצאת ולא יכולה כי הסדק דרכו נכנסה צר עליה.

לשון המשל יכולה לבדח אלמלא המציאות המרה. בשפת מבוגרים הסתאבותה של מפ"ם מתבטאת בגסות. לפני זמן, בעיית תוספת היוקר עמדה על הפרק. לשאלתו של עיתונאי ענה שר מפ"מי כי

(המשך בעמוד 6)

במדינה

(המשך מעמוד 5)

אי־מתן תוספת היוקר היא לא סיבה מספקת לעזיבת הממשלה.

אפשר גם אחרת.

למשל באנגליה התפטרו שני שרים ליי־בוריסטים בגין עקרון זה. הקבלה היסטורית: ליאון בלום, סוציאל דמוקרט לעילא, דגל „באי התערבות" במלחמת האזרחים בספרד. בכך חסר במו ידיו בור למפלת צרפת עצמה.

בינם לבינם חברי מפ"ם איבדו מפלגה פועלית.

משה כוגן, נווה שאנן

■ סום

טריאני

„העולם הזה" 1878, „קולנוע — במאים — פרנקשטיין יורד למחתרת", על הבמאי האמריקאי אנדי וורהול.

על אנדי וורהול יאמר, שהמציא את הגועל־נוע, ותפוחים רקובים לא רק שהם נופלים רחוק בימינו, אלא מביאים הרבה כסף.

המערב יכול בשקט להכריז „מגא מגא תקל ופרסין".

אין זה וורהול בילבד, אלא כל ה־set־up. אין פלא שקדאפי יכול בגלוי

קופר
תפוחים רקובים נופלים רחוק

להתערב בענייני המערב דרך אירלאנד הצפונית, יאין פוצה פה ומצפצף.

נוער שמתרוצץ עם חולצות פרחוניות, איפור, בגידנוד ירכיים וכולי, הוא הסוס הטרויאני שעליו חולמים הג'ינגס האנים המודרניים של המזרח. מי יודע, יכול להיות שזוהי זכותם ההיסטורית?

א. קופר, אנטוורפן, בלגיה

■ מיספריאדה

במקום אולימפיאדה

כידוע אנחנו העם מספר אחד בתבל — אלוף כל העמים, ומתאמצים בהתאם לכך לעשות על כל העולם, ועל עצמנו, רושם של שיא המוסר. אבל שום דבר לא עוזר. אפילו לא חידון התנ"ך הבינלאומי. כי אצלנו המוסר נשאר חנוט בתוך התנ"ך, וקופת־השרצים של כולנו עולה על גדותיה. לא צריך הרבה בשביל להוכיח עד לאיזה שפל מביש הגענו. דוגמא קטנה ובודדת תספיק:

האוטובוס מלא. ילדים, נערים ונערות יושבים. הזקנים עומדים.

במקום חידוני תנ"ך ואולימפיאדות, אילו ערכו „מוסריאדה" למבחני ההתנהגות המוסרית בחיי היום־יום, הייתי מעניק ל־ישראל את מדליית סדום ועמורה.

חנן גודרגרט, חולון

■ טעות

לעולם צודקת

הדרכים מעטות ומלאות התחתים, ואימת חשכה נופלת על כל המהלך בהם. (מוסף הארץ, 14.9.73).

אהובה קליצקי, יד־אליהו

השערוריה

מזגת **אורי אבנרי**

ל שראל יצאה להילחם במואב. אלכסנדר מוקדון כבש את ארם־נהריים. גורל העולם הוכרע בקרב של אק־ציום. הצלבנים הסתערו על חומת ירושלים. התורכים הטילו מצור על וינה. נפוליון נסוג ממוסקבה הבוערת. טורי־השריון של היטלר פרצו את הקו הצרפתי. אחרוני החיילים האמריקאים פינו את ויאט־נאם...

כך נראים דברי ימי העולם. היסטוריה של מילחמות בין מדינות, בריתות של נסיכים, קנוניות של ממשלות. **אולם זוהי היסטוריה מזוייפת. „המילחמה**

ויצרפתית, לאורדו ולאמהארית, לעברית ולערבית, היתה ווטרגייט.

פרשת ווטרגייט ריתקה את העולם בגלל המימד הדאנושי הדרמתי שלה. ריצ'רד ניכסון נבחר בראשית תשל"ג לתקופת־כהונה שנייה, כשהוא זוכה ברוב עצום, כימעט חסר־תקדים. למחרת היום התנפץ עולמו לרסיסים. הוא נתגלה כנוכל וכרודן, שהקים לעצמו גסטאפו קטן ומגוחך. רוב בני עמו האמינו שהוא מעורב אישית בביצוע פשעים פליליים, או שהיה שותף להם לאחר מעשה.

אבל הפרשה לא היתה מקבלת ממדים עולמיים כאלה, לולא עוררה שאלות הנוגעות לכל מדינה ולכל שילטון. האם התרוקנה הדמוקרטיה מתוכנה המעשי? האם לא נותר עוד מחסום בפני הרודנות של השילטון אף במישטר דמוקרטי, המבוסס על עקרונות ג'פרסון? האם הריכוז העצום של הסמכויות בידי הזרוע המבצעת של המימשל המודרני פותח בהכרח פתח בפני רודנות חדשה?

האם חזר השיטטן הדמוקרטי בתשל"ג לדפוסים של הנסיך של מאקיוואלי, שמותר לו הכל — לפרוץ, לגנוב, להעליל, לצותת, לשחד — הכל בשם „ביטחון המדינה"?

באחד השיאים הדרמתיים של הפרשה נשאל יועצו הקרוב ביותר של ניכסון על־ידי חוקרי הסינאט: „האם מותר לו לנשיא, לדעתך, לרצוח למען הביטחון הלאומי?" היועץ לא השיב בלאו. הוא ענה בשפה מגומגמת

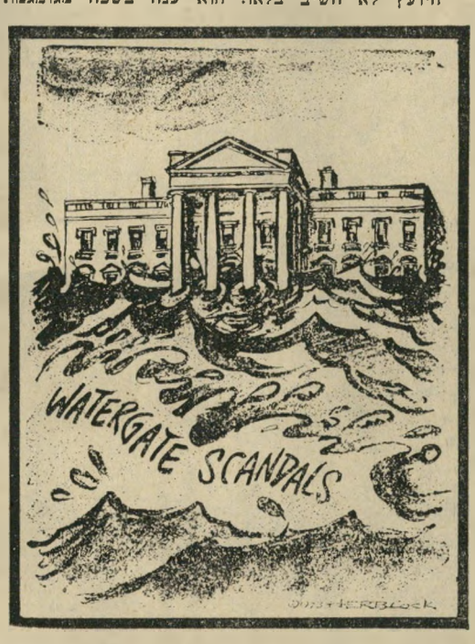

ווטרגייט: המבול בא

שאינו יודע היכן בדיוק הגבול. ניכר מדבריו שבימי ישיבתו בבית הלבן אכן היה מוכן גם לרצוח למען הנשיא — נשיא דמוקרטי במדינה ליברלית, בתקופת שלום ורווחה כלכלית, הרחק מכל איום פנימי או חיצוני.

אינה אלא המשך המדיניות באמצעים אחרים," אמר קארל פון־קלאוזביץ, הוגה־הדיעות הצבאי, ומדיניות־החוץ אינה אלא תוצאה של מדיניות־הפנים.

המצב הפנימי בעולם הנוצרי גרם להתעוררות הצל־בנים, ששפכו את דמם על אדמת ארץ רחוקה. מדיניות־הפנים של „המישטר הישן" בצרפת הולידה את המהפכה, שמתוכה עלה נפוליון.

תלמידי בית־ספר לומדים את תולדות מילחמת־השיחרור האמריקאית. הממשלה הבריטית התעקשה שלא לה־עניק חופש כלשהו למתנחלים הבריטיים בבוסטון. מדוע נהגה בטיפשות כזאת, תרף האזהרות הנבונות של אנשי־המצפון בלונדון?

התשובה לשאלה גורלית זו אינה נמצאת במדיניות־החוץ. היא חבוייה בעובדות, ששום ספר היסטורי אינו מכבד אותן בשורה אחת. מה השפיע על חברי הפרלמנט הבריטי של אז? מה היה מצב־הרוח באיזורי־הבחירה שלהם? מה שמעו כאשר חזרו הביתה ושוחחו עם בוח־ריהם בבתי־המרזח? מה היתה השפעת בעלי־ההון של הסיטי על הממשלה? אילו כוחות פוליטיים וכלכליים השפיעו על הכרעות המלך ג'ורג' השלישי?

אדולף היטלר כבש את אירופה והטביע אותה בדמם של מיליונים. אושוויץ. טרבלינקה. דכאו. איך הגיע איש כזה לשילטון? מה קרה לעם הגרמני? מדוע התפרקו המיפלגות של הרפובליקה הווייאמארית? מה גרם למשבר הכלכלי הנורא, שנתן את התנופה לנאציזם? אילו כוחות פוליטיים וכלכליים הכריחו את הנשיא הסנילי למסור את ראשות־הממשלה למנהיג פלוגות־הסער?

אלה הן השאלות האמיתיות, המכריעות.

לא־יוצלחים בלילה

ב שנת תשל"ג אירעו מאורעות חשובים במדיניות־החוץ. הנרי קיסינג'ר המשיך במסעותיו. הברית האמריקאית־סובייטית הלכה והתהדקה. צבאות סין התפרשו לאורך הגבול הסובייטי, בעוד שמנהיגי סין הושיטו את ידיהם לנשיא ארצות־הברית. מילחמת ויאט־נאם נסתיימה רשמית.

אולם הדבר המציין את תשל"ג יותר מכל הוא מעבר ההתעניינות העולמית כולה מענייני־חוץ לענייני־פנים. ודווקא לענייני הפנים בארץ העשירה והחזקה בעולם, ארה"ב.

כל שנה מוסיפה מילים לסלאנג העולמי — מילים המקבלות משמעות בינלאומית, הנכנסות לאוצר־המילים במאה שפות שונות. מילים כמו לינץ', בויקוט, גסטאפו, סטאלאג, פוטש, חונטה.

המילה החדשה שהוסיפה תשל"ג לאנגלית

פון־קלאוזביץ: רק המשך

פרשת ווטרגייט השפיעה בצורה חותכת על מדיניות־החוץ האמריקאית.

שער הדולאר התמוטט, באין ממשלה שיכלה לנהל מדיניות כלכלית נמרצת. ברחבי תבל הורגשה החלשת המתח האמריקאי, שהיה גורם מרכזי בעולם מאז מילחמת־העולם השנייה. ידידי אמריקה — מבון ועד ירושלים — נאלצו לשאול את עצמם: האם מסוגל הנשיא לפעול? האם עוד אפשר לסמוך עליו? האם תיתכן בכלל מדיניות אמריקאית עיקבית כאשר השילטון בוושינגטון מתערער? האם לא יהיה הנשיא נאלץ להחליש את המאמץ הצבאי האמריקאי בגלל אובדן השפעתו על בתי הקונגרס? האם לא יהיה נאלץ לוותר ויתורים מפליגים לסובייטים ולסינים, כדי לשמור על תדמית של הצלחה חיצונית, מול פני החורבן הפנימי?

כמאה ערי־בירה מסביב לכדור־הארץ שאלו את עצמם שרים ואיזופים, קברניטי־משק ומעצבי דעת־קהל שאזות אזה. כל זה מפני שקומץ לא־יוצלחים, ניסו באחד מבתי תשר"ב לפרוץ למישרד בית־חשוב של מיפלגה פוליטית בוושינגטון — ונתפסו.

לי־מין – פנה!

ה ישראלי הממוצע עסק בפרשת ווטרגייט פחות מעמיתו הגרמני או הצרפתי. הוא היה שקוע הרבה יותר בענייני מדינתו שלו.

אולם גם לגבינו היו בפרשת ווטרגייט לקחים רבים. ואחד מהם היה: עניינו־הפנים קובעים את עניינו־החוץ.

ייתכן כי ההיסטוריון יקבע, בעוד מאה שנה, שבתשל"ג נפלה למעשה ההכרעה שקבעה את דמותה ודרכה של מדינת־ישראל לדורות. שבשנה זו התגבשה ההחלטה על גורל השטחים שנכבשו בששת הימים של תשכ"ז. שנקבע בה סופית היחס לבעיית העם הפלסטיני. שהוחלט בה ללכת בדרך המונעת לצמיתות שלום בין ישראל והעמים הערביים. שהחלטות סמויות אלה קבעו סופית את דמות החברה והכלכלה הישראלית.

אם כן, ייטיב ההיסטוריון להתעלם מפגישות בינלאומיות ומביקורים ממלכתיים, ולהתרכז בתהליכים שהתרחשו בתוך ישראל עצמה. כי כל ההחלטות הגדולות — אותן שנתקבלו בגלוי ואותן שהתגבשו בתהליך הדרגתי סמוי — נתקבלו על רקע שאלות פנימיות קטנות־לכאורה.

מה כוחו של משה דיין במיפלגת־העבודה? מדוע החליטה גודה להמשיך בשילטונה בי־ד בילעדי במיפלגתה וכממשלה? מדוע התמוטטה מפ"ם? מדוע התקפל מחנה „חיונים" בצמרת המדינה? מדוע קמה תנועה ציבורית למען יצירת מחנה ימני? מדוע נשאר השמאל גוף מצומק? מדוע נתקבל „מיסמך גזירי"?

התשובה לכל אחת מן השאלות האלה יכולה למלא כרכים רבים. התהליכים הפנימיים של חברה הם מורכבים. הם מושפעים מאלף ואחד גורמים גדולים וקטנים, פוליטיים וכלכליים, היסטוריים ואקטואליים, רעיוניים ותרבותיים, ציבוריים ואישיים.

הכריזמה של פלוני, מצב־רוח חולף של ציבור, האינטרס של מעמד שלטני, צירוף־כוחות מיקרי במיפלגה חשובה, השפעתם הפסיכולוגית של מאורעות חיצוניים, שערוריות מיקריות — כל אלה מצטרפים למירקם, שהיסטוריון מכבד אותם בתואר „תהליך".

תהליך כזה הטביע את חותמו על ישראל בשנה זו.

הוא נתן לתשל"ג את אישיהשנה שלה.

תומאס ג'פרסון (מימין), בעת חתימת מגילת העצמאות)

יצא/סק-בז סוג.ג/א'.י

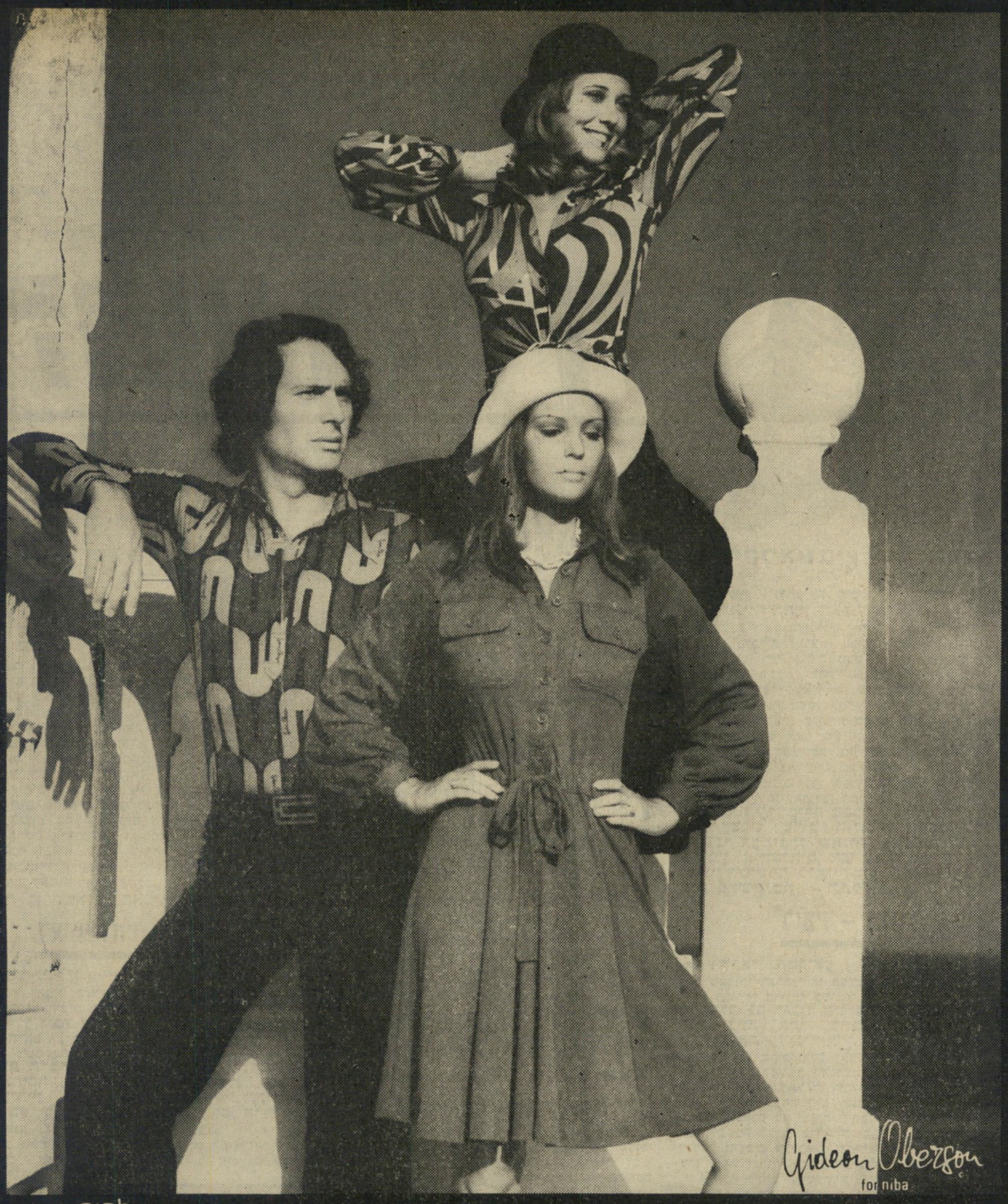

® registered trademark owned and licensed by JOSEPH BANCROFT & SONS CO. U.S.A.

niba ניבה fashion

עיצוב
גדעון אוברזון

להשיג בבתי האפנה

מצקין
MATZKIN
תל אביב חיפה

Ban-Lon®

דגמי האפנה הבינלאומית של ניבה מעוצבים ע"י גדעון אוברזון - ישראל פאולו פריסקו - מילנו פרנק אוליביה - פריז לילי דרוויש - ישראל

אצבע אלוהים

שנת תשל"ג נפתחה, כמה ימים לפני התחלתה הרשמית, בכפר האולימפי במינכן. 11 ספורטאים ישראליים, שהוחזקו כבני־ערובה בידי אנשי־טירור פלס־טיניים, נהרגו באחד הימים האחרונים של תשל"ב.

כאותו רגע התחיל מירוץ־הדמים בין ה־הגוף המעורפל הקורא לעצמו „אזוז השחור"

הצייר הישראלי המסכן את חייו באפדה, כ־מאבק נגד כוחות נסתרים, בארצות רחוקות? או האיש שהשפיע ביותר על התפתחות הכו־חות הפנימיים בתוך ישראל עצמה?

לכאורה נטתה כף ההכרעה לצד הלוחם האלמוני. מילחמתו היתה דרמתית יותר, פעולותיו מרתקות יותר.

וכין הגוף המיסתורי ל„פחות שהודבק לו השם „אצבע אלוהים".

באותו רגע החלה ההתחרות בין אירועי הטרור לאירועי הזירה הפנימית על תשומת־לבו של האזרח הישראלי.

בחירת איש־השנה תשל"ג היתה כפופה לשאלה זו: איזו משתי הזירות חשובה יותר? איזו מהן תשפיע יותר, בטווח הארוך, על גורל המדינה וחיי אזרחיה?

מיהו איש־השנה האמיתי של תשל"ג:

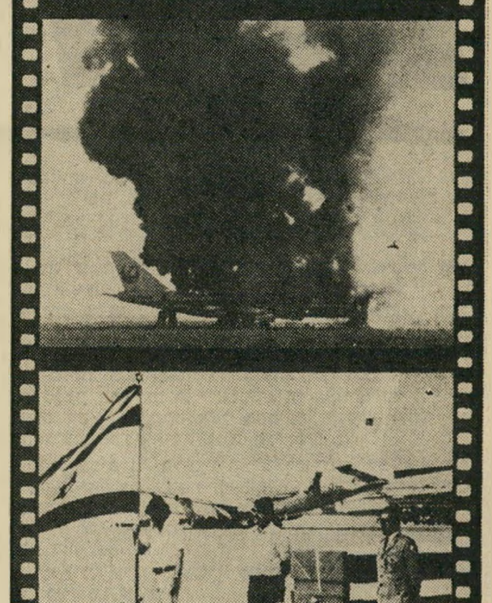

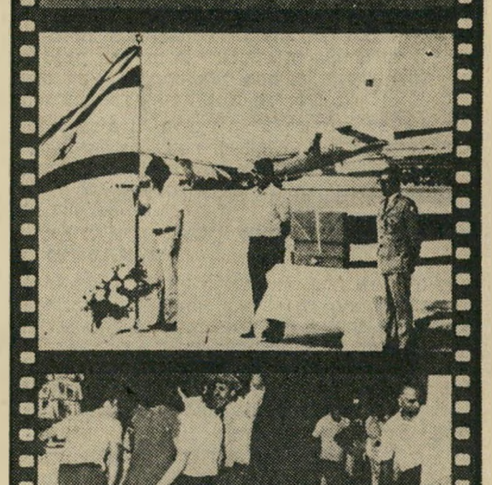

הטרור

פצצה בסוכנות היהודית בפאריס (9.1.73), פיצוץ הג'מבו תיפאני בבנגאזי (24.7.73), מישמר־כבוד ליוסף אלון בוושינגטון (1.7.73), מרחץ־הדמים באתונה (5.8.73).

שום מאורע פנים־ישראלי לא יכול היה לעורר רגשות כה עמוקים כמו רצח מינכן, מעשה שגרם לטראומה, ששינה את השקפתם של רבים, ושהטיל את צילו על השנה כולה. גם הפעולה המשולהבת ביותר במשאומתן לחק־מת הסיכוך הימני לא יכלה להגיע בדרמתיות שלה להתקפת הקומנדו של חיילי צה"ל על מרכזי הפלסטינים בלב ביירות.

שורה ארוכה של מאורעות מסוג זה סיפקו לשנה את הכותרות הראשיות. מייד אחרי הלווייתן קורבנות מינכן באה הפלישה הגדולה ללבנון. כעבור שבוע נתגלה הנסיון החובבני של עמיחי פגלין ומאיר כהנא להגניב נשק מישראל לחו"ל, כביכול כציוד למילחמה פרטית בפידאיון. בקצה השני של הבמה, בשוליים השמאלניים, נתגלתה מחתרת יהודית־ערבית. הציבור המזועזע ראה את פניהם של צעירים צבריים, שהחליטו לשתף פעולה עם הפידאיון והתאמנו בדמשק.

באוקטובר 1972 החלו מעטפות־נפץ להתפוצץ בערים ערביות, שאליהן הגיעו מכתובות אירופיות. נציג אירגון השיחרור הפלסטיני בלוב נפצע קשה ממעטפה כזו. פצצות־זמן התפוצצו ליד מישרדים פלסטיניים בביירות.

בנובמבר נורה ונהרג עיתונאי סורי, ממקורבי ה־פידאיון, בפאריס. שבע יריות הרגו את עבד־אל־זעייתר, מקשר פוליטי של פתח ברומא.

בדצמבר נפצע נציג פתח בקופנהאגן, ממעטפת־נפץ שנשלחה אליו, כביכול, מביירות.

כעבור שבוע נהרג בפאריס נציג אירגון השיחרור הפלסטיני, מחמוד אל־המשארי, על־ידי מיטען־נפץ ש־הוטמן בחדרו, ושהופעל מרחוק על־ידי איתות אלחוטי.

בינואר נהרג נציג אירגון השיחרור בניקוסיה.

המערכה הגיעה לשיאה בחודש יוני, כאשר נהרג מלצר מארוקאי בשם אחמד ברשיקי כ־בילהאמר, וממשלת נורבגיה הגדירה את ה־מבצעים כשליחי שירותי־הביטחון של ישראל.

בינתיים הסעיר את העולם מאורע דרמתי עוד יותר. מטוס־נוסעים לובי, שחדר בטעות למרחב סיני, הופל על־ידי חיל־האוויר בעיקבות החלטה נמהרת ומוטעית. מותם של 106 אנשים חפים מפשע גרם למערכה כלל־עולמית נגד ישראל. סערה זו שככה כעבור שבוע, כאשר אנשי־טרור ערביים ביצעו התקפה רצחנית מטופשת על שג־רירות סעודיה בחרטום, וקטלו דיפלומטים זרים.

ששה שבועות לאחר מכן בא ליל המרצדס — הת־קפת הקומנדו של צה"ל בלב ביירות, במכוניות־תיירים שכורות, על כמה מרכזי־פידאיון. אחדים מראשי התנועה, לוחמים ועסקנים פוליטיים, נהרגו בדירותיהם.

פעולות־מנע מוצלחות מנעו הפלת מטוס ישראלי ב־רומא, באמצעות טילים מתוחכמים, שנתגלו בעוד מועד. אך לפני כן, באחד ביולי הצליחו הפידאיון להרוג את אל"מ יוסף אלון, הגיספה הישראלי בוושינגטון. טיסת־חטיפה מטורפת נסתיימה בפיצוץ ג'מבו יפאני בבנגאזי, וחטיפה אחרת נסתיימה בכניעת החוטפים בכווייט. באו־גוסט ערכו שני פלסטינים מרחץ־דמים בנמל־התעופה באתונה. שלושה נהרגו.

הניסיון לחטוף את ראש חזית־השיחרור, ג'ורג' חבש, על־ידי יירוט מטוס־נוסעים לכנו־ני, הסעיר את העולם שוב נגד ישראל. חטי־פת מטוס לובי ללוד על־ידי חוליה־נפש ערבי, היתה אתנחתה היתולית במילחמה האפלה.

בקונצרט מכונות־התופת ויריות התת־מקלעים טבעו צלילי הפוס של אונייית־השלום של אייבי נתן, שהגיעה סוף־סוף לחופי ישראל. המיפגש ההיסטורי של כוחות־שלום ישראליים וערביים בוועידת־בולוניה נתקיים אף הוא בצל מעשי הטרור והטרור הנגדי, עורר ויכוח חריף בישראל ובארצות־ערב.

הטרור הנגדי

מלמעלה: פצצות במישרדי אירגוני הפידאיון בביירות (8.10.72), הריגת זעייתר ברומא (16.10.72), חריגת בושי־קי בלילהאמר (21.7.73), הפלת המטוס הלובי (21.2.73).

לטובה או לרעה

בסוף תשל"ג היה ברור לכל בר־דעת כי הטירור הנגדי לא יפתור את הבעייה, אלא יוכל רק לצמצם זמנית את הפיגועים.

מילחמת־הטירור אינה אלא שלב אחד נו־סף בבעייה, המזווה את המיפעל חציוני מאז יומו הראשון: בעיית העם הפלסטיני.

הציונות באה להתנחל בארץ. בארץ ישבה אוכלוסייה ערבית, שתודעתה הלאומית הלכה והתגבשה במרוצת השנים. האם ישלים עם זה, במוקדם או במאוחר, עם קיומה של ישראל, ויהיה מוכן לחיות עימה בשלום?

וחשוב יותר: האם מוכנה ישראל לספק פיתרון סביר לבעייתו הלאומית של עם זה, או שתנסה לחסלו כיחידה לאומית?

עתיד שני העמים ייקבע על־ידי התשובות לשאלות אלה. התשובות יתגבשו בלב שני העמים. ומכיוון שיש־ראל היא הגורם החזק, חשובה תשובתה יותר מכל.

לכן הגיע תואר איש־השנה תשל"ג לאדם המשפיע ביותר על תהליך גיבוש ההחלטה בישראל — לחיוב או לשלילה.

המועמד הבולט ביותר היה משה דיין. בראשית ה־שנה השליך אתגר למרכז הזירה: תוכניתו להקים עיר בשם ימית, בין רצועת־עזה וחצי־האי סיני. ככל שהת־קדמה השנה, כן גברה הצלחתו של דיין לכפות את גישתו העיקבית על חבריו ההסנסניים, עד לקבלת „מיסמך גלילי" וחיסול מחנה היונים במערך.

כאשר הכריז משה דיין ש„נפתם הגולל" על „פיסטין המדינית", קבע הלכה חד־משמעית, שעל פיה פועלת הממשלה.

אולם זוהרו של דיין הועם בתשל"ג על־ידי איש, שהיה פיקודו ויריבו במשך שנים רבות. דיין עצמו גרם להופעתו על הבמה האזרחית, כאשר סתם בפניו את הדרך לכחונת הרמטכ"ל והכריח אותו לפרוש מצה"ל.

בעוד שדיין משך בטכסיסים זהירים ומחושבים את מיפלגת־העבודה, המערך והממשלה לעבר הכרה מוסווית בייעדי ארץ־ישראל השלמה, פיתח איש זה יוזמה רבת־תנופה לגיבוש מחנה ימני גדול ומלוכד, שיניף את דגל ארץ־ישראל השלמה בגלוי.

בכך פתח בתהליך חדש, שעלוזות להיות לו השפעות חרות־גורל בשנים הקרובות על כך דמותה וכיוונה של ישראל — החל בלחץ על הממשלה או הצטרפות אליה בטווח הקרוב, דרך האפשרות של כינון קואליציה חדשה בראשות דיין בטווח הבינוני, ובלה באפשרות של השתלטות הימין הלאומני על הממדינה כולה בטווח הרחוק.

איש זה היה איש־השנה תשל"ג — לטובה או לרעה.

מנחם בגין ישב מרותק. במשך כמה שעות לא יכול היה להסיר את מבטו מרגליו של האיש שישב לידו. הוא לא הביט בבלורית המפורסמת, בעיניים החומות, בגוף המגושם. הוא הביט בכפות רגליו של אריק שרון.

אלה הן כפות רגליו של איכר. ובכל הישיבות הגורליות, היו אלה כפות יחפות. אריק לא טרח לגרוב גרביים ולנעול נעליים. באווירה הבורגנית של חליפות ועניבות, שרווליים ארוכים ומכנסיים מגוהצים, הופיע האלוף (מיל.) אריאל שרון במכנסי בלים.

אריק הרגיש במבט התוהה. הוא ידע שהוא נראה בעיני בגין כחייה מוזרה, שנקלעה לשטח לא־לה. אבל גם בעיניו היו שאר הנוכחים בישיבות חיות מוזרות מאוד־מאוד, לבושות בצורה משונה בימי־הקייץ הלוהטים, מדברות בשפה משונה, מתנהגות בניב משונה.

אריק שרון במרומי בית־ז'בוטינסקי בתל־אביב, שנקרא בימים הטרום־בורגניים „מצודת זאב". אריק מוד בגין. פגישה מוזרה.

צבר בין העניבות

קשה **להעלות** על הדעת שני אנשים שונים יותר ממנחם תנועת־החרות ואלוף הצנחנים. כשם שהלבוש הקפדני הבגיני שונה מן המכנסיים המרופטים הנופלים של אריק, כן שונה כימעט כל דבר אחר אצלם.

איש אינו קורא לאלוף אריאל שרון אלא כשם „אריק". רק אנשים מעטים קוראים לבגין „מנחם", וגם זה לא בפניו, ובאי־נוחות מסויימת.

רק 15 שנים מפרידות בין השניים. אולם בגין בן ה־60 נראה כאילו הוא שייך לדור אחר. אף שאביו של שרון נולד באותה עיר כמו בגין (ברסט־ליטובסק, בגבול המשתנה בין רוסיה ופולין), הם נראים כבני כוכבים שונים.

בגין הגיע לארץ בגיל 28, כשהוא כבר מנהיג מפורסם. אריק נולד לא רק בארץ, אלא גם באחד המקומות היותר „ארצישראליים" של היישוב הוותיק: כפר־מלל, ליד כפר־סבא.

בגין הוא אינטרוורט, מנותק מסביבתו, מסוגר בתוך עצמו. אין הוא יכול להתלוצץ בהיסח־הדעת, כאחד החבר־

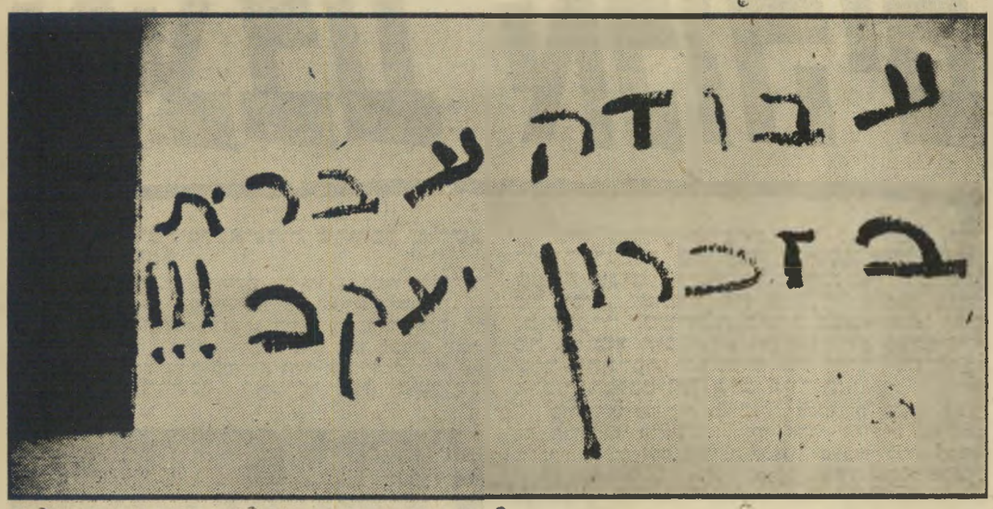

כתובת־מחאה על קיר בזכרון־יעקב - 1927

שונות. זכן המיפגש ביניהם הוא הרכה יותר ממיפגש אישי או פוליטי. זהו תמרור היסטורי.

תמרור המבשר סיכוי גדול או סכנה גדולה.
כי במיפגש זה נולד הימין החדש.

שיחה עם סניר

איך **הגיע** אריק אל התמרור הזה? לכאורה, כמעט במיקרה. נדמה לו שזה יכול היה להיות אחרת, ושרק שיקולים מישניים הוליכו אותו למצודתו של זאב ז'בוטינסקי.

כמו עזר וייצמן וצ'ייץ להט לפניו, ואברהם יופה אחריו, יכול היה אריק להצטרף למערך דיעותיו, כפי שבאו לידי ביטוי במשך שנים בישיבות המטכ"ל. הוא מצפה לתפקיד של סגן־שר, ואם ידבר בגלוי תרד עליו גולדה כמו על לובה אליאב.

אריק מביט סביבו, כאילו הוא עדיין משתומם על עצם מקום בקצוות... לא היתה לי שום סיבה שלא ללכת עם המערך... באופן אישי אני קרוב אליהם יותר... אני מדבר בשפה שלהם... הזכירו לי אפילו שהייתי פעם חבר מפא"י. אני עצמי שכחתי את זה... אבל — — — "

אבל מה?

„אבל מה הייתי עושה שם? לא הייתי יכול שם להילחם על מה שאני רוצה להילחם. הייתי נכנס לעמדת־המתנה, מחכה לאיזשהו תפקיד של שר או סגן־שר, ובינתיים הייתי צריך לשתוק. כמו אהרלה (אהרון יר'ב) או רבין. לי אין עניין ללכת לחיים הפוליטיים כדי להיות עובד מנגנון."

אהרלה מכריז בפומבי הכרזות הסותרות לגמרי את

הימין החדש

רה. הוא אוהב לצטט פסוקים לטיניים, לתקן את הדיקדוק של זולתו. אריק מדבר בסלנג צברי מובהק, אינו מצטיין בשפות זרות. הוא אכסטרוורט מובהק, פתוח לברירות, אוהב להתלוצץ.

בגין עורך את מחשבותיו בלבו, מסדר אותם בסדר הגיוני, ונואם אותן. אריק חושב תוך כדי דיבור, והדיבור עוזר לו לחשוב. והוא מקשיב.

בעולמם של רעיונות מופשטים ומפוארים, כמו „הדר" ו„מלכות", של דיבורים על „עמנו וארצנו", אריק הוא זר. בעולמם של החבר'ה, של „שמע חביבי" ו„תהיה גבר", בגין הוא תייר.

זהו הרכה יותר מהבדל של סיגנון ואופי. השניים הם יצירי שתי תנועות היסטוריות הסוציאליסטי מכרי השנות כהוא זה את עקרונותיו דיעותיו. הבחירה היא נראתה לו עקרונית.

כשפורסם מייד עם שיחרורו של אריק מצה"ל, כי ניהל שיחות עם פנחס ספיר בדבר הצטרפותו למערך, מיהר אריק להכחיש זאת נמרצות. אבל האמת היא שפנחס ספיר אומנם הציע לאריק להצטרף למערך, בשיחה שקיימו במלון סמואל בתל־אביב. אריק דחה את

„שוק העבודה" בפתח־תקווה בראשית המאה

הימצאותו בבית ז'בוטינסקי. „יותר חופשי כאן. אפשר לבטא דיעות. צ'יץ' יכול להגיד שהוא בעד תוכנית אלון, ושהחלטת בגין לפרוש מהממשלת־הליכוד היתה טעות. איך אפשר לדבר כך היום במערך?"

מה עושה אריק בבית־ז'בוטינסקי, המיבצר של חרות, כשהוא עצמו הצטרף דווקא לחטיבה השניה של גח"ל, הליברלית? פשוט מאוד: אצל הליברלים אין טלפון. בשביל איש הרגיל ליעילות הצבאית, זה משגע. בבית המיפלגה הליברלית, ברחוב איבן־גבירול, יש כורסות עמוקות, נוחות־נוחות, שאי־אפשר לקום מהן. אבל בכל הקומה אין אף טלפון אחד עם קו חיצוני. („זה מאוד אופייני!") **לכן פשוט קם והתמקם אצל החטיבה השניה, בחדר בקומה ה־13, המשקיף על גגות תל־אביב ויפו.**

אבל במיפלגה הליברלית יש יתרונות. יש עוד יותר חופש. „יש שם אנארכיה מוחלטת," **הוא מציין לשבח,** „אנשים הולכים אחרי מנהיגות. לא נותנים להם שום דבר, הם לא תלויים במנגנון. אהרלה תלוי במערך, הנותן לו משכורת ומכונית..."

אריק אינו מאמין שעבר איזשהו קו מעמיד. מה פתאום?

„מי שחושב שחיים בר־לב יותר קרוב לפועלים ממני, לא יודע מה הוא אומר. בחיים שלו הוא לא ישב ולא אכל ולא שתה עם פועלים. גם רבין לא פועל. בר־לב יכול לשבת עם מרק מושביץ וליהנות איתו במיסעדה יקרה. אבל אם אני נכנס לבית במושב עם 14 ילדים, אין לי בעיות. נראה איך חיים בר־לב ייכנס לבית כזה ויגיד אפילו מישפט אחד! הוא לא יידע מה להגיד! ורבין עוד יותר!"

אפילו מבחינת הדיעות אין אריק סבור שעבר איזה קו שהוא.

„דיעותי על הפליטים יותר מתקדמות מאשר הדיעות של חזן ויערי, שלא לדבר על משה דיין. בישיבה הראשונה אחרי המילחמה אמרתי ללוי אשכול: עכשיו הזמן ליישב אותם. אבל הוא לא רצה. הוא רצה שיסתלקו מהארץ."

וכן: „כשחזן שמע את הדיעות שלי על הפיתרון שאני מציע לסיני, הוא הזדעזע. הוא יותר קיצוני ממני!"

הטאבו של „לא ממשלנו"

אם **כן, האם** הגיע אריק לגח"ל במיקרה? האם מיקרה הוא שדווקא הוא הציע והגשים את הליכוד הימני?

הוא עצמו מאמין בזה. כל הסברין להצטרפותו למחנה הימני דווקא הם מאולתרים ופרגמטיים. אין הוא מעלה ההצעה, אבל לא בגלל סיבות אידיאולוגיות. מאוחר יותר הסביר בגילוי־לב:

„אין עוד קו מפריד בין הגופים והמיפלגות.. הקו המפריד עובר בתוך הגופים עצמם... אפשר היה להכניס את כל גח"ל לתוך הממרך, ועוד היה נשאר

על דעתו שהוא מופעל על־ידי גורמים הרבה יותר מהו־תיים.

אולם יש הגיון עמוק בהצטרפותו של ה־אלוף־במילואים מכפר־מל"ל למחנה הימין — הגיון הנובע מהתפתחות היסטורית, שהגיעה לידי ביטוי בולט בתש"ז. אריק מופיע על־ידי הגיון זה ומפעיל אותו.

העובדה שלא היה מודע לכך, ושהדברים מתבהרים לו רק תוך כדי שיחות, רק מדגישה את חשיבות התהליך. ככל שתהליך הוא פחות מודע, הוא חזק יותר.

אפשר להגדיר את הדברים בדרך השני־לה. עוד בשנת 1963 לא יכול היה לעלות על דעתו של איש כמו עזר, יופה או אריק לחצי־טרף לתנועת־החרות או למיפלגה הליברלית. הדבר פשוט לא היה אפשרי.

ולאוו דווקא בגלל הבדלי השקפות בלבד. כל הימין היה „לא משלנו". החל בגינוניו החיצוניים — לבוש העס־קנים, דיבורם, דפוסי התנהגותם — וכלה בסיסמותיו — „שתי גדות לירדן", „הציבור האזרחי" — הוא היה זר לצבר אמיתי, שגדל באווירת „ארץ־ישראל העובדת".

מחסום הסיגנון הוא חזק יותר מכל מחסום אחר.

אלוף דן טולקובסקי יכול היה לעבור לעסקים פרטיים של בעלי־הון, אך לא למיפלגה של בעלי־ההון. הגוש הימני בכנסת היה „מחוץ לתחום" למי שדיבר בסיגנון המפלמ"ח. הסיגנון של בגין, במקור ובחיקוי חסידיו, נשמע משונה מדי ואף גרם לאי־נוחות. הסיגנון של הציונים הכלליים נשמע סתם מגעיל. אדם שגדל במושב או בקי־בוץ, שהתחנך בפלמ"ח או בנהלל, פשוט לא יכול היה להזדהות ללא בושה שהוא נוטה לכיוון זה.

בן־גוריון קבע טאבו פוליטי: „מחוץ לח־רות וילק"י", ומאבו פוליטי זה שלט במשך דור. הטאבו החברתי־הסיגנוני היה חזק עוד יותר, והוא גזר על הימין קיום שולי. תנועת־החרות היתה במצב המנוחך של מיפלגה מילי־טריסטית קיצונית, כלי אף קצין בכיר אחד.

טאבו זה החל נשבר בשנים האחרונות. צירופו של מנחם בגין לממשלת־הליכוד פלס את הדרך. צניחתו של עזר וייצמן מן המטכ"ל לכסא־שר מטעם חרות היוותה שלב נוסף. עכשיו בא הבולדוזר הגדול, וסותם את התהום בגריפת כפותיו הגדולות.

אריק חש בכך בצורה עמומה. בשיחתו הראשונה עם מנחם בגין אמר לו על השותפים לליכוד: „אסור שלא להכניס את ע"מ פנימה, ואסור להשאיר את המרכז החופ־שי בחוץ."

החצי השני של הפסוק הוא פרגמטי גרידא. שמואל תמיר הוא מומחה לשערוריות, ואריק רצה שלא תהיינה שערוריות. לכן היה כדאי, לדעתו, להכניסו — למרות שאהדתו של אריק לתמיר צללה באופן דרמתי במהלך המשא־ומתן, ופיתחה לבסוף את מקומה כמעט לזילזול.

(„אדם מוכשר, אבל לא חכם. בדברים קטנים הוא מצליח, אבל בדברים הגדולים הוא נכשל.")

יחס שונה לגמרי היה לאריק לע"מ. ולא משום הערכתו את כוחו של רסיס זה, או את שיעור־הקומה של עסקניו. יגאל הורוביץ אינו בעיניו אלא בחור טוב, היודע לעשות כסף. אבל בעוד שהמרכז החופשי הוא רסיס של חרות, ששיבתו אל חרות אינה משנה את המהות, הרי הצטרפות ע"מ משנה אותה מאד.

ע"מ הוא רסיס של רסיס — אבל הוא רסיס של „ארץ־ישראל העובדת".

זהו בן (אם כי בלתי־חוקי) של רפ"י, שפרשה ממפא"י, המחנה של בן־גוריון ודיין.

ברגע שרסיס זה נכנס לזיכוד הימני, הוא ממלא פונקציה שאין חשובה ממנה — גישור על פני הפער הצר — אך העמוק — שנותר עדיין בין מיפלגת־העבודה וגח"ל. אחרי שיו־קם גשר זה יוכלו מחר גדולים וחשובים לע־בור בו — חשובים יותר מיגאל הורוביץ. וכן: „אסור שלא להכניס את ע"מ לזיכוד".

להשלמת התמונה — הכנסתו של אברהם יופה, איש השומר הצעיר לשעבר, איש קיבוץ אילון לשעבר, איש ארץ־ישראל השלמה בהווה, איש שמורות־הטבע ורוח החציר, תחיכה אותנטית של ארץ־ישראל העובדת. הייתי רוצה לראות את פניו של בגין כשידבר עם יופה אחרי שהוא אכל בצל." נהנה אריק מראש. להדגשת השוני.

כך שימש אריק, ספק במודע וספק בלא־מודע, קטליזטור לתהליך שמתוכו ייווצר הימין החדש — ימין שיהיה שונה מאוד מן הימין ביישוב וכממשלה בשלושת הדורות האחרונים.

חלף עם הרוח

כדי להבין את החשיבות ההיסטורית — לטובה או לרעה — של גורם חדש זה יש להבין מה קרה לימין הישן — ימין שהיה תמיד אבר מדולדל ביישוב.

מקורו של הימין הזה עוד בימי העלייה הראשונה. אז נוצרו ה„בועזים" — האיכרים בעלי־הקרקע שדיברו אידיש (וערבית) ושנאו עברית, שהעסיקו ערבים ושנאו פועלים יהודיים. הם יכלו להקים ברבות הימים חברה של בעלי אחוזות נוסח חלף עם הרוח.

כמו בעלי־האחוזות בג'ורג'יה ובווירג'יניה, חוסך מעמד זה במידחמת־אזרחים, אם כי פחות דרמתית. ה„דרום" הישראלי נוצח על־ידי הע־לייה השניה — זרם גדוש של חלוצים סוציא־ליסטיים, ציונים קנאיים, משוגעים־לעברית, שמנוי וגמור עימם היה לכבוש את העבודה מידי הערבים, את במחיר שפיכות־דמים. חלי־וצים ניצחו במאבק זה — לא מעט מפני שהם היו לאומיים יותר וציוניים יותר.

בעוד שהעלייה הראשונה קפאה והתנוונה, יצרו ה־סוציאליסטים של העלייה השנייה את כל הכלים הבסיסיים של הממלכתיות העברית החדשה: את ההתיישבות העובדת על מיגוון מיסגרותיה המפוארות, את ההסתדרות, את מכשירי הבריאות והחינוך, את אירגון־ההגנה. אחרי שכבשו את השלטון גם בתנועה הציונית, בראשית שנות ה־30', היה מחנה זה מווהה עם כל העשייה הלאומית בארץ.

„ארץ־ישראל העובדת" החזקה בידיה רק את השילטון ביישוב ובתנועה הציונית — היא גם שלטה בהם שילטון רוחני ורעיוני. רוב הסופרים המכשרים, העיתונאים, המחנ־כים, נמנו עם שורותיה. אנשי הקיבוצים נחי־שבו לעילית החברה החדשה.

בערים ובמושבות נוצרה באותה עת „בורגנות" חדשה, שקראה לעצמה „הציבור האזרחי". אולם ציבור זה סבל תמיד מרגשי־נחיתות עמוקים. יצירתו הפרטית — תנועות מכולת, בתי־מלאכה, בתי־דיור — נראו עלובים לעומת היצירות הגדולות של ההסתדרות. גם עתירי־ההון שלה היו מעטים ועלובים למדי, מבחינה כלכלית. לא היתה תעשייה גדולה. כאשר נולדו החברות הכלכליות הגדולות הראשונות, היו רובן הסתדרותיות.

ובעיקר: הבורגני הארצישראלי החדש קי־בל בתת־הכרתו את סולם־הערכים של השמאל, שהיה עויין לו, התבייש בכסף שצבר מ„ניצול הזולת", הצריץ בסתר ליבו את איש־הקיבוץ המקריב את עצמו למען הכלל.

רבץ עליו הכתם של „העבודה הערבית" — כי ה־פרדסנים, שהיוו באותה עת את עמוד־השדרה של ה־ציבור ה„אזרחי", לא ויתרו בנקל על העבודה הזולה והטובה של בני־הארץ, אף שהאמינו — כמו אנשי ההס־תדרות — שזה בלתי־מוסרי.

לתוך עולם זה נכנס זאב ז'בוטינסקי. לכאורה לא היתה שום סיבה מהותית לכך שיצטרף לציבור האזרחי, וייתכן שזה היה מישגהו ההיסטורי. אולם מכיוון שנכנס לעימות עם שליטי ההסתדרות, הוא חיפש בעלי־ברית ומצא אותם בדמות הציבור ה„אזרחי". מאז נוצרה קירבה בין התנועה הריביזיוניסטית, שהולידה את תנועת־החרות, ובין ה־ציונים־הכלליים, הורי הליברלים.

תנועת ז'בוטינסקי אימצה לעצמה את תורת „היזומה החופשית" של הציונים־הכלליים, ואף הפכה אותה לעיקרון לאומי עליון. היא דגלה בדיכוי שביתות ובבוררות־חובה. הציונים־הכלליים פרשו מן ההגנה יחד עם הרביזיוניסטים וזיכרו את האירגון הצבאי הלאומי, אך חזרו שוב להגנה.

האצ"ל היה היצירה האותנטית החשובה היחידה של הימין ביישוב, והוא לא חיפה על רגשי־הנחיתות. מה גם שעם פרוץ מילחמת־העצמאות נתברר כי אירגון־ההגנה מוליד מתוכו את צה"ל, וגדודי אצ"ל הצטרפו אליו במאוחר, כימעט מאנוס. אחרי שעלי־הדפנה כבר חולקו בין האלופים הצעירים החדשים, שכימעט כולם באו מן ההתיישבות העובדת.

זה היה ונשאר הדפוס כמדינה עד לאחרו־נה: השילטון המוחלט של השמאל הסוציאל־דמוקרטי, הנשען על ההסתדרות והקיבוצים, ולצדו אופוזיציה ימנית רעשנית אך מדולדלת, שגם עלילות המחתרת הלוחמת לא ביטלו את רגש־הנחיתות המסורתי שלה.

קול המעמד החדש

הימין הקלאסי הזה שוב אינו מתאים למציאות ישראל החדשה.

במדינה נוצר מעמד חדש, עתיר נכסים וישופע־כות. נוצרו בה מצבורי־הון אדירים בי־ידיים „פרטיות". מתגבשת שיכבה גדולה של מנהלים, החיים ברמת־מחייה של אנשי־צמרת.

בני המעמד הזה אינם רוצים עוד להיות בעלי מצפון רע. הם שופעים ביטחון־עצמי. הם חשים ש„מגיע להם". הם מסבירים לעצמם את הפער העצום שבין רמת־חייהם ובין רמת חיי השכבות הנמוכות בכישרונם העדיף ובתרומתם לחברה.

הערכים הישנים של ארץ־ישראל העובדת מפריעים ו־מרגיזים את המעמד החדש. יש לו מונופול כימעט מוחלט על העיתונים, שהפכו בעצמם למצבורי־הון גדולים. הוא מעוניין לא רק בעליית־רווחים, בהקפאת־שכר, ב־איסור־שביתות, במיסוי המעניק לעשירים פטור מתשלום מס על ריווחיהם, תוך הטלת עומס־המסים על האנשים הפשוטים. הוא רוצה גם בהשקפת־עולם שתצדיק כל אלה, שתבטל כל רעיון של שיוויון חברתי.

מעמד זה מגיע כימעט אוטומטית ליהשק־פת־עולם לאומית קיצונית, אך הוא רוצה שת־נוסף בניב צברי, ללא הפאתוס הנלעג של ה־ימין הוותיק. הוא רוצה בשטחים שיספקו לו שוק, כוחות־עבודה חסרי־זכויות ונכסי־דלא־ניידי הניתנים לניצול. ממילא הוא סיפוחיסטי.

אין זה מעמד גס־לב, ריאקציוני מן הסוג הישן. להיפך, הוא דוגל באידיאלים ליברליים, בתנאי שיהיו מותאמים לסיפוק האינטרסים שלו. הוא פתוח. הוא מסוגל לקלוט קצינים ופקידים בכירים, ולהפכם במהרה למיליונרים. הוא מקיים יחסים מצויינים עם המנגנון הביטחוני המפקח על חלוקת ההזמנות הביטחוניות — חלקים לכלי־נשק, חפי־רות לקווי־ביצורים. כמו כל מעמד שליט, הוא הגיע במהרה לשלמות רעיונית, תוך תיאום מושלם בין האינטרס שלו והמסכת הערכית שהוא דוגל בה.

הוא די עשיר כדי לרכוש את העיתונות והמיפלגות, שהוא זקוק להן להפצת גישתו. אין הוא רוצה לשלוט בכוח גס. הוא רוצה לשלוט כדרכי־נועם, על־ידי הנחלת האידיאו־

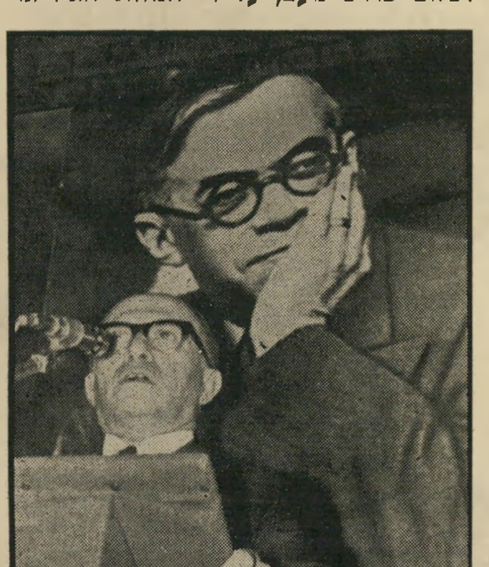

ז'בוטינסקי על קיר חרות

לזגיה שלו גם לשכבות המקופחות. למרות שאיזה הוי צריכות, יכאורה, למרוד כו. הרגע הביטחוני עזר לכך.

אין מעמד זה זקוק באופן דחוף למיפלגה חזקה משלו. מיפלגת־העבודה עצמה מקיימת קשר אמיץ עם המעמד החדש. שבחלקו אף נולד מתוכה. גולדה מאיר, משה דיין, פינחס ספיר ואף יעקוב חזן קיבלו מזמן את עיקרי האידיאו־לוגיה הימנית החדשה, כולה או חלקה, באיצטלה של כורח לאומי־ביטחוני או פיתרון כלכלי פרגמטי.

אולם בקרב המערך, בעל הסתירות הפנימיות, אין המעמד החדש יכול להרגיש את עצמו לגמרי בבית. שרדו בו יסודות מן העבר השמאלי, נוסטלגיות שונות ומשונות לציונות סוציאליסטית. עדיין מדברים בו על שוויון וצדק סוציאלי, אם כי ללא אמונה.

הנטייה הטבעית היא לגיבוש מכשיר חדש, שיבטא את האידיאולוגיה החדשה בצורה טהורה, ויפעל על פיה בצורה עקבית.

זהו הליכוד החדש. אין זה מיקרה שברגע המכריע של המשבר שקדם להקמתו, נכנסה לפתע לתמונה קבוצה שאינה פועלת בדרך כלל בצוותא בזירה הפוליטית: איליהחון של ה־תעשייה, החקלאות והמיסחר — עובד בן־עמי, מרכ מושביץ, זלמן סוזאייב — בצד האלופים שרון וויצמן. עזר מיצג, כמובן, קבוצה נוספת של איליהון — יעקב מרידור ויוסף קרמרמן.

מובן מאליו שאף אחד מן השחקנים במחזה זה לא הרגיש את עצמו כשליח של כוח עליון, מוציא־לפועל של תהליך היסטורי. אבל הוא פעל באופן „פרגמטי" על פי ההנחייה הזאת.

שני הזרמים נפגשים

אם יציח הליכוד החדש בבחירות הקרובות? האם יוכל לשמש מוקד אלטרנטיבי לשילטון בתשל"ד?

אין לכך כל סיכוי. הליכוד לא זכה בהישג בבחירות בהסתדרות. למרות שבבחירות לכנסת יהיו נתוניו הרבה יותר טובים, ספק רב הוא אם יישיג שם הישג גדול יותר.

א"י העובדת: פלמ"ח, 1943

Lee מאחלת שתתלבש עליך שנה יפה יותר!

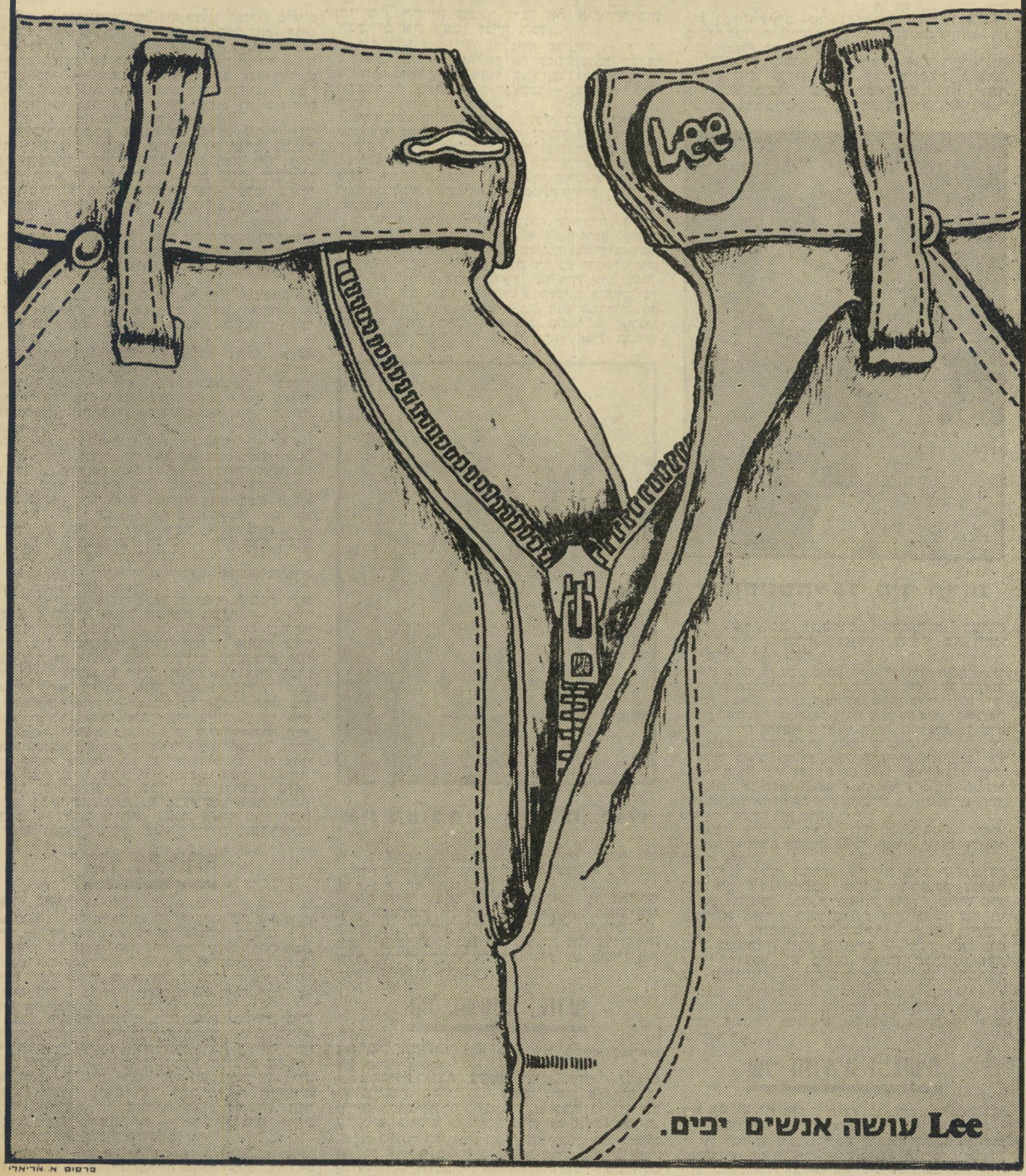

Lee עושה אנשים יפים.

פרסום א. אריאלי

מלחמת ששת השבועות

מאת **אלי חבור**

(המשך בעמוד 11)

חלק ניכר מקולות ע"מ יחזרו למערך, חלק מקולות המרכז החופשי יעברו למרי וולי"ע. יתכן שהמצב יישאר כמקודם, או שתהיה עליית קלה, בלתי־משמעותית.

ברור כי הממשלה הבאה תהיה של חמש־רך, וכי הליכוד הימני יוכל להיכנס אליה רק כשותף זוטר, וכתי־נחוץ מבחינה מיספרית.

אריק שרון עצמו יודע זאת, ואינו שוגה באשליות. כמו רוב מרכיבי הליכוד הוא ירצה, בוודאי, להיכנס לממ־שלה, כדי להתחלק בשילטון ולחלק מהנאותיו לגורמים הכלכליים התומכים בליכוד. אריק יודע שלא יהיה שר־הביטחון בממשלה הבאה.

אולם חשיבותו של הליכוד הימני הוא ד־טווח ארוך. הוא יכצר את האידיאולוגיה החד־שה, יפיץ אותה בכנסת, ואולי בממשלה. הוא ישמש אבן־שואבת לחלק גובר וחולך של ה־מערך. הוא יכול, ליחסך לאלטרנטיבה שילטו־נית בטווח של 12 עד 20 שנה — אז להשפיע על המערך במידה כזאת שהמערך עצמו יהיה בגדר מרכז הימין החדש.

גם כך הולכים ומיטשטשים הגבולות האחרונים. בהיס־טוריה הציונית היתה זאת ארץ־ישראל העובדת שדגלה בהקמת ישובים ברחבי הארץ, כדי „לצייר מפה" ו„ליצור עובדות בשטח". ז'בוטינסקי וחסידיו התנגדו לכך, כשם שהתנגדו להקמת אירגון־הגנה עצמאי. (ז'בוטינסקי רצה בלגיון יהודי במיסגרת הצבא הבריטי, שיהיה מופקד על הארץ). ארץ־ישראל העובדת, לעומת זאת, התנגדה למיליטריזם ומאסה באפאתוס לאומני־דתי־נבואי.

כיום מטיף הליכוד הימני להתנחלות בכל רחבי חשט־חים המוחזקים, כדי „לצייר מפה", בעוד המערך רוכש בסיטונות גנרלים לשורותיו, ומשה דיין מדבר על „נחלת האבות" ועל הערך המקודש של ענתות.

כך או כך, בסוף תשכ"ג חיה כרוך כי המ־דינה צועדת במהירות ימינה. הליכוד הימני היה תוצאת תהליך זה, וגם מאיץ להמשכתו.

עולם חדש לגמרי

ה איש שיצר את הליכוד יש מאין, כימעט לבדו בשתי ידיו הגדולות, היה איש־השנה של תשל"ג.

למחרת סיום המיבצע הראשון, עם חתימת אמנת הלי־כוד, ישב והשקיף סביבו בתמיהה־מה, רחוק מכל תחושה של משק כנפי ההיסטוריה. הוא דמה לאדם שעבר קורס מזורז בתורת הפוליטיקה המעשית, כשמסקנות חדות ונוקבות משמשות בערבוביה עם דברים תמימים.

„לא היה לי אף יום אחד באמצע. הלכתי ישר מן הצבא לפוליטיקה, ומייד לתוך המיבצע הזה.

„מה להגיד? נולדתי בארץ, גדלתי בארץ, ולא ידעתי שקיים עולם כזה של מיפלגות ועסקנים.

„לא הייתי מאמין שזה קיים. איך שמתקבלות החלטות, מי שמקבל החלטות. מה שקורה. לא להאמין.

„בצבא לא יכולים לקרות לך אסונות. אתה יכול לעשות שגיאה, כמובן, אבל זה אף פעם לא יהיה חמור. תמיד נמצא מישהו לידך, או מעליך, או מתחתיך. אתה מתייעץ עם כולם. תמיד מישהו מאזן אותך. אינך יכול ליפול, כי תמיד מישהו מיישר אותך. אתה פשוט לא פועל מבלי להתייעץ, לשמוע דיעות, לדון. כמובן, בסוף אתה מחליט לבד. אבל מחוץ לתנאי קרב, אתה לא מחליט לגמרי לבד. וגם אז יש עוד מישהו לידך.

„אבל בחוץ — זה משהו אחר. פה אתה לבד. אתה יכול לעשות שטויות. זה מה שקרה לעזר.

„עזר מיהר. רצה הכל מייד. זה לא הולך. כמו שקר־דשנו לצבא 25 עד 30 שנה, והתקדמנו בו צעד אחר צעד, כך גם עכשיו, כשאנחנו עוברים לפוליטיקה. צריכים לקחת זמן של 30—20 שנה, ולבנות באופן שיטתי."

וכך, כימעט במיקרה, אך לגמרי לא במיק־רה, בנה אריק שרון בסוף תשכ"ג משהו העשוי ליחסך לחלק מרכזי של המציאות הישראלית במשך שנים רבות.

היתה זאת משימה בלתי־אפשרית. מילבדו, לא האמין בה איש. שבועיים לפני ראש־השנה, זה קם פורמלית.

תולדות חמיבצע חן חסיפור חמרתק ביותר של תשכ"ג.

כ שהעלה אריק שרון את רעיון המערך הימני שלו במסיבת העתונאים שערך ימים מספר אחרי שהסיר מעליו את מדי צה"ל, ייחסו רבים את התלהבותו לניתוקו וריחוקו מהחיים האזרחיים. כל מה שעשה אריק נראה ספונטאני, מקרי, מהיר. ביום אחד הוא מודיע פתאום על הפסקת שירותו בצה"ל, בסיגנון שנראה כמו טריקת־דלת. כעבור שבוע הוא מכנס עתונאים כדי לחשוף את ה„אני מאמין" הפוליטי שלו. זה נראה כנסיון בלתי רציני של אדם שנגמר לו הסוס, להיתפס מהר בסוס חדש.

מי שהעריך כך את פני הדברים, טעה טעות גסה. אריק לא יצא למיבצע הקמת המערך הימני, שזכה אחר כך בתואר הליכוד, במקרה ובצורה ספונטאנית. **זה אין אופייני לאיש ודרכו. זה חיח מיבצע מחושב ומתוכנן לפרטי פרטים, בצורת מחשבת צבאית קפדנית, תוך הערכת־מצב מדוקדקת וחיזוי מ־ראש של כל התפתחות בלתי־צפויה.**

רק עתה, אחרי שהליכוד נהפך לעובדה, ניתן להעריך נכונה את המהלכים שהביאו להקמתו. היה זה מיבצע של איש אחד. הוא הצליח בניגוד לכל התחזיות והנבואות, במקום ובצורה שאף איש אחר לא היה מצליח בהם כמותו. הוא הצליח משום שאריק שרון, מצביא בעל מעוף, הצ־ליח ליישם את עקרונות המחשבה הצבאית שלו במיסגרת הפוליטית חמיימת בישראל.

היועצים המיליונרים

כ ־חמת ששת השבועות של אריק שרון, בה היה עליו להילחם בעת ובעונה אחת לפחות בארבע חזי־תות בכוחות עצמו בלבד, תוכננה עוד שנים רבות קודם לכן. איסוף נתוני המודיעין, שישמשו בסיס להערכת־מצב מדוייקת, נעשה במשך שנים ארוכות, בהן היה אריק בשורות פעיל בצה"ל.

הוא לא הסתגר במיגדל השן של פיקוד צה"ל. כמי שהחל את הקאריירה שלו בקצונה בצה"ל כקצין־מודיעין, הוא אסף כל נתון אפשרי על היעד, דרכי הגישה אליו וכוחות האוייב. הוא ניצל אירועים פומביים ומסיבות פרטיות, כדי לקשור קשרים עם האישים הפוליטיים של־הערכתו היו כלי משחק במערכה הצפויה. במשך שנים, עוד בטרם היתה בראשו כל תוכנית מגובשת, זרע זרעים של יחסים אישיים, שהנביטו תוצאות בבוא היום.

פה ושם, בשיחות אישיות, זרק את רעיון הליכוד הימני, קלט תגובות, שמע הערכות. הוא למד להכיר מק־רוב את כל אחד מהכוחות הפועלים בשטח, את דרכי מחשבותיו ואת חולשותיו.

כאשר נאספו בידיו כל הנתונים האפשריים, יכול היה אריק להתפנות להערכת המצב.

כאשר הגיע חיום ולאריק נראה היה כי מתקרבת שעת השי"ן ועליו להתכונן להסתע־רות, היתה בידו כבר תוכנית פעולה מגובשת, שכל מה שהיה צריך לעשות היא לבצעה. התיכנית היתה מפורטת עד לידי כך שהיה בה אפילו לוח זמנים. הכל היה מחושב מראש: יום ה־הודעה על הפרישה מצה"ל, מועד כינוס מסיבת העתונאים, יום תחילת השיחות הרשמיות הפומביות עם השותפים המיועדים למערך החדש.

אלא שגם אז פעל אריק במתכונת שלה הורגל בצה"ל. למרות שהכל היה ברור ומחוור לו והוא האמין במה שהוא עומד לעשות, הוא לא סמך על עצמו. הוא הרגיש צורך להיוועץ ולשמוע דעתם של אחרים על תוכנית פעולתו. „ידעתי שאני הולך לכפות את עצמי להתחייבות שיהיה לי קשה לסגת ממנה," **סיפר אריק.** „כל המהלכים שעמדתי לנקוט בהם היו בלתי רגילים," — בדיוק כמו **המהלכים** שתיכנן ונקט בפעולות הצבאיות שביצע. „היו אלה דב־רים מהסוג שלא יכולתי להיוועץ בהם עם אף אחד בסביבתי."

אבל הוא הרגיש צורך להיוועץ בידידים קרובים. אלה היו בחו"ל. עוד בחודש יוני, כשאיש לא תיאר לעצמו שאריק עומד לפרוש מצה"ל בצורה כל כך דרמתית, טילפן אריק לידידו סם זקס בארצות־הברית וניסה להז־עיקו לארץ. סם הוא איש עסקים יהודי צעיר, שהיה מעורה בחיים הפוליטיים בארצות־הברית כאחד מצעירי קנדי במפלגה הדמוקרטית. הוא בעליו של בנק ידוע בשיקאגו, שהיה לבנק האמריקאי הראשון שהקים סניף בישראל. הידידות בינו לבין אריק נמשכת כבר שנים רבות.

כאשר צילצל אליו אריק, לא היה סם בביתו. כקצין מילואים בצי ארצות־הברית היה סם בשירות מילואים. אריק דיבר עם אשתו, הודיע לה שהוא מבקש מסם לה־גיע לארץ עד ה־8 ביולי, משום שהוא עומד לקבל הח־לטות חשובות והוא רוצה להיוועץ בו.

איש נוסף שהוזעק להתייעצות היה ידידו השני של אריק: המיליונר משולם ריקליס. ריקליס הוא יורד מיש־ראל שנחשב בשעתו לאשף פיננסי בארצות־הברית. הוא מולטי־מיליונר השולט בחברות תעשייה וכלכלה רבות־עוצמה בארצות־הברית. ריקליס וסם זקס הם שהע־מידו בשעתו סכום של שני מיליוני ל"י לרשות אריק, כדי שיוכל לרכוש את החוזה החקלאית ליד קיבוץ דורות בנגב.

ריקליס היה אותה שעה באיטליה. אריק ביקש ממנו לקפוץ לישראל ליום יומיים. במועד שנקבע הגיעו שני היועצים־ידידים כנדרש. „סם זקס הוא איש מנוסה," **הודה** אריק, „הוא נתן לי עצות ממדרגה ראשונה. לריקליס יש ראש קר בלתי רגיל. מוח אנליטי. יכולתי להיוועץ עם שני אנשים אלה באופן קר. ניתחנו את כל האפשרויות. את כל המהלכים שאנקוט ואת המהלכים הנגדיים. משניהם קיבלתי עצות מצויינות."

תמיר מנסה למרפד

א ת את החסתערות נתן אריק במסיבה שכינס בגן ביתו בבאר־שבע, בה הפתיע את פיקודיו ואת צמרת צה"ל בהודעת פרישתו. אבל את ההסתערות עצמה ערך אריק רק כעבור חמישה ימים, כאשר כינס מסיבת עיתונאים בבית־סוקולוב בתל־אביב.

זה נראה תחילה כצעד מוזר ביותר. אין זה מקובל שאדם יתחיל את דרכו הפוליטית במסיבת עתונאים. אבל לגבי אריק היתה חשיבות עליונה למסיבת עתונאים זו,

שמואל תמיר מול אריק שרון. מנחם בגין ואלימלך רימלט ב„מצודת זאב"

שצורת כינוסה, אופייה והדברים שנאמרו בה, תוכננו בדייקנות למרות שנראו כספונטאנים.

„מנחם בגין דחה תמיד כל רעיון של איחוד או שיתוף עם שמואל תמיר," אמר אריק, „אם לא הייתי חושב שיידחה את הרעיון הזה גם מפי, לא הייתי מכנס את מסיבת־העיתונאים. מסיבת העיתונאים היתה אמצעי להעמיד את צמרת גח"ל ובגין בראשה בפני בעיה, שלהערכתי הציבור יקבל אותה באופן חיובי בהחלט." אריק רצה לזרוק לחלל הצעה שאיש מאלה שהיא הופנתה כלפיהם, לא יוכל לדחות בלי להסתכן במשיכת זעם הציבור האזרחי כלפיו.

אבל למרות שטען וחזר וטען כי לא ניתן כי מגעים פוליטיים בעת שלבש מדים, היה ברור שאריק לא יצא למיתקפה בלי שיאבטח את אגפיו קודם לכן. הוא עשה זאת בשורה של מגעים שקיים עם יגאל הורוביץ מהרשימה ה־ממלכתית ועם שמואל תמיר מהמרכז החופשי, להם הודיע על כוונותיו מראש.

כאשר התברר אחר־כך, שהורוביץ ותמיר ניהלו מגעים מוקדמים עם שרון, נוצר הרושם כאילו היתה זו תוכנית משותפת לשלושתם. למעשה היה אריק היוזם והכוח המניע מהרגע הראשון. הוא רק רצה להבטיח ששניים אלה לא יחבלו במאמציו. כדי להבטיח את שיתוף הפעולה מצידם, הבטיח להם אריק כי אם תדחה גח"ל את תוכניתו להקמת מערך ימני וכל מאמציו בכיוון זה יכשלו, הוא יהיה נכון להצטרף למערך ימני קטן יותר שיורכב על בסיס המרכז החופשי והרשימה הממלכתית בלבד.

תמיר, שלא רצה בליכוד מהרגע הראשון, הלך לקראת אריק רק משום שהיה משוכנע בכל ליבו שבגין וחבריו ידחו את ההצעה על הסף. הוא קיווה כי שרון יצטרף אז אליו, יעניק למרכז החופשי את הילת המצביא של צה"ל. **אבל תמיר עשה שגיאה יסודית אחת: הוא חשף את כוונותיו עוד בטרם החל אריק להסתער.** ביום שנודע כי אריק פורש מצה"ל, תקף תמיר את בגין בכנסת בצורה הקשה והפוגעת ביותר. מאחר שידע כי אריק עומד להודיע על פרישתו, היה ברור שהוא עושה כאן מאמץ מכוון להכשיל מראש כל אפשרות שבגין יסכים ללכת עימו בגוף פוליטי אחד. מרגע זה היה ברור לאריק שרון כי שמואל תמיר אינו יכול להיות עוד צד במהלכים שהוא מתכנן. הוא הוציא אותו ממערך „כוחותינו" העבירו למערך כוחות ה„אוייב".

התקפה חזיתית ראשונה

תכן כי דווקא נסיון החבלה המוקדם של תמיר, הוא שסייע בסופו של דבר לאריק להגשים את תוכניתו. שכן מרגע זה התברר לאריק שהוא חייב לפעול לבד, ללא שותפים וללא חסויות. „מרגע בו התקיף תמיר את בגין בכנסת," אמר אריק לאחר מכן, „היה ברור לי שאני צריך ללכת לבד, מבלי לתאם את המהלכים שלי עם אף אחד. לפעמים, בשלבים יותר מאוחרים של המשא־ומתן, לא היתה לי ברירה. הייתי מוכרח לתאם, כש־תיכננתי ללכת לעשות משהו, הייתי נאלץ להודיע זאת לגורמים שונים, כדי שלא יעשו איזה צעד קיצוני מתוך אי־ידיעה ויחבלו במהלכים שלי."

אבל בשלב ההסתערות החליט אריק לנתק מגע ולפעול בעצמו. תמיר, שידע על מסיבת־העתונאים המתוכננת, ניסה לדבר עם אריק לפני המסיבה, לתדרך אותו ולהנחותו. אבל אריק סירב לקבל עצות. „היה ברור לי שאני לא רוצה להיות תחת כנפיו של אף אחד."

אריק ידע שגורלו תלוי בהתקפה החזיתית הראשונה שהוא עורך: אותה מסיבת־עתונאים שכינס בבית־סוקולוב. **הוא ידע שהתגובות על הופעתו הראשונה הם שיקבעו לשבט או לחסד את גורלו הפוליטי.**

„כאשר הגעתי למסקנה לצאת אל הציבור עם הרעיון על הקמת מערך מול מערך," אמרתי לעצמי שזה רעיון שקשה מאוד לדחות אותו. אם אני בא לציבור ומסביר את החשיבות והתועלת שבהקמת מערך זה, יהיה קשה מאוד לכל הגופים הנוגעים לענין שלא לקבל זאת. הרעיון הוא הגיוני ופשוט. על־ידי העלאת הרעיון במסיבת־העתו־נאים מצאתי אפשרות להביא את גח"ל ושאר המפלגות שיקבלו אותו. זה היה נסיון ליצור לחץ ציבורי באמצ־עות רעיון — שלפי דעתי, חלק גדול מהציבור רצה בו באותו רגע."

אבל אריק ידע שקיימת סכנה שהעתונות לא תביא את דבריו בצורה שהוא יציג אותם. הוא חשש מאפשרות שילעגו לו ויאמרו: „מה הוא בא לבלבל את המוח עם רעיונות אבסורדיים?"

ברגע מסויים הוא תיכנן להעלות את תוכניתו ורעיונותיו על הכתב, לחלק אותם לעתונאים שיבואו למסיבה. אבל בשיקול שני אמר לעצמו: זה יראה אוילי יומרני מדי. העתונאים האלה עוד מסוגלים לומר: מה הוא חושב לו האריק הזה, שאנחנו כבר לא מסוגלים להבין את מה שהוא אומר, שהוא מחלק לנו תדריכים בכתב?

האיסטרטגיה של הגישה הישירה

לכמים אלה רק ממחישים עד לאיזו דרגה של פירוט **התיכנון במהלכיו התעמק אריק.** כשהכל נגמר, והסתבר לו כי מסיבת־העתונאים שערך עוררה בדיוק את ההדים **להם ציפה, התוודה:** „חששתי שהופעתי תיראה ראותנית מדי ושישאר ממנה רק הטעם של אדם שלא הצליח לבחור לעצמו אחרי שחרורו מהצבא חולצה אזרחית בצבע מת־אים. זה היה אחד ההימורים הכי גדולים שלי. הסכנה נשקפה לי מכל הצדדים: מהעתונות, מהציבור ומהגופים הפוליטיים."

אבל כמו בכל ההימורים הקודמים בחייו, שהיו מבו־סים על תיכנון + העזה, הצליח אריק גם הפעם.

אחרי מסיבת־העיתונאים פנה אריק אל המפלגה הליברלית, בתאריך שנקב לעצמו מראש, כדי להי־פגש עם ראשיה ולהציג בפניהם את עמדותיו. ראשי גח"ל נמנעו עד אז מתגובה רשמית על הצעותיו של אריק. הם הודיעו שימתינו עד לפגישות עימו לפני שיגיבו. ניכר היה שהם מרגישים כי אריק דחק אותם אל פינת הזירה. הם היו מסוייגים ובלתי נלהבים. איש ממנהיגי גח"ל לא האמין בשלב זה, שאכן ניתן להקים גוש פר־ליטי מאוחד שיכלול בתוכו את בגין ואת תמיר. אבל אף אחד לא העז לומר זאת בפה מלא. רצו שאריק יווכח בעצמו שהדבר בלתי ניתן לביצוע.

ואז, כאשר נראה היה לאריק כי הכל פועל לפי התוכנית וכי אלת המזל מאירה לו פנים,

אריק עם סם זקס

יועץ משולם ריקלים

התחוללה תקלה נוספת, ושוב מכיוון בתי צפוי. הפעם היה זה עזר וייצמן שכימעט ו־טירפד את כל המסע של אריק.

אריק שמר קשר קבוע עם עזר, עידכן אותו לגבי מהלכיו הצפויים. והנה, רק יצא אריק לפגישתו הראשונה עם הליברלים, ועוד לפני שנפגש עם מנהיג חרות, יצא עזר וייצמן בהצהרה לעתונות לפיה החליטו הוא ואריק לא ללכת ברשימת מועמדי גח"ל לבחירות אם לא יוקם המערך של כל מפלגות הימין. **הצהרה זו של עזר היתה מנוגדת לכל תוכניותיו של אריק. שכן היא היוותה איום ברור ומפורש, דבר שאריק ידע שאסור לעשותו.**

מדוע עשה זאת עזר?

קרוב לוודאי, שיצר הפטפטנות שלו הוא שהכשיל אותו. מצד שני היה עזר מתוסכל, נוכח החשש שהנה עומד אריק להצליח במקום בו הוא נכשל במשך שלוש שנים רצופות. באופן בלתי מודע הוא נדחף לעשות מע־שים שהיה בהם כדי להכשיל את אריק ויוזמתו.

אריק הבין שהצהרתו של וייצמן כמעט פוצצה את כל היוזמה שלו. „אם ראשי גח"ל היו פונים אלי באותו יום," התוודה אריק לאחר מכן באוזניהם, „והיו מנסים להתמקח איתי באותו יום עצמו — הייתי מוותר אז על חצי מהתנ־אים שלי." אבל איש לא פנה אליו. אריק הסביר לליב־רלים כי מה שהצהיר עזר, על דעת עצמו הצהיר. אחר־כך מיהר לדחות את הפגישה עם מנחם בגין ביומיים, מתוך הנחה שביומיים ירגעו הרוחות והצהרתו של עזר תישכח. גם עם עזר ניתק מגע בשלב זה.

כעבור יומיים נערכה פגישתו של אריק שרון עם מנחם בגין. מלבד בגין נוכחו בפגישה גם חיים לנדאו, איתן ליבני ובנימין הלוי. בגין כבר היה מודע לבעיה וחשש כי עומדים להכניס אותו לתוך מלכודת. אריק הציג בפניו את רעיון המערך הימני והסביר לו מדוע הוא רואה חשיבות בהקמתו.

תשובתו של בגין התפתיעה את אריק. בגין לא פסל את הרעיון על הסף. הוא אף התחייב בפניו לקבל את דעת הרוב במפלגתו. אולם, טען בגין, לא ייתכן שה־הצעה תובא בפני המפלגה על־ידי איש מבחוץ. לא ייתכן שאיש מבחוץ, שאינו שייך אף לאחד ממפלגי גח"ל, יכתיב לגח"ל מה לעשות.

אריק לא היה מוכן בשלב זה להצטרף לגח"ל, מבלי שיובטח לו אם יש בכלל סיכוי שיוזמתו תתקבל. לבסוף נקבע כי יופיע בפני הנהלת גח"ל, להסביר את עמדתו. מבלי שיהיה חבר בתנועת החרות או במפלגה הליברלית.

כשיצא אריק משיחתו עם בגין הוא אמר לעצמו: זאת לא היתה שיחה קלה. הוא הרגיש שהשיחה התקיימה והסתיימה בהרגשה של אי־אימון מצד בגין. בו במקום ערך אריק הערכת־מצב מחודשת, ובמהירות הבזק, בצורה האופיינית לו החליט לשנות את תוכניתו.

אם במלחמות היה נוקט באיסטרטגיה של הגישה העקיפה, הנה הפעם החליט לנקוט ב־איסטרטגיה של הגישה הישירה: לפנות ישר לבגין.

„כשאתה מתעסק עם אנשים," החליט אריק, „התעסק איתם ישירות ולא עם אלה שמסביבם."

בשעות הספורות בהן ניהל את המגעים הפוליטיים הקצרים שלו הבחין מיד כי המנהיגים מוקפים בשמשים. השמשים, בתוקף היותם מתווכים בין המנהיג ואחרים, קונים לעצמם עמדות־כוח. עצם העובדה שיש באפשרותם למנוע גישה או שיחה עם המנהיג מקנה להם תחושת חשיבות עצומה, שהם מנצלים כל הזדמנות להבליטה. „כל השמשים הופכים לכן להיות כלים במישחק, מבלי שיש להם מה לומר בכלל," אמר אריק. „אמרתי לעצמי: בשביל מה אתה צריך לתת להם לשחק במישחק זה?"

עוד באותו לילה טיקפן אריק לבגין וביקש לקבוע לו שיחה אישית, בארבע עיניים.

מוצא של כבוד

פגישה ביניהם נקבעה ליום שני, שישה ימים אחרי שאריק יצא אל הציבור עם רעיון המערך הנגדי. הם נפגשו לארוחת־צהרים במזנון הכנסת, שוחחו פגים אל פגים. אריק, בקסם האישי שלו ובכנותו, הצליח לרכוש מחדש את אמונו של בגין. היחסים ביניהם התרככו. מועד הופעתו של אריק בפני הנהלת גח"ל נקבע ליום חמישי.

בין יום שני ליום חמישי ניהלה צמרת גח"ל דיונים חשאיים על יוזמתו של אריק. בניגוד למקובל לא דלף שמץ מדיונים אלה החוצה. בימים אלה עבד אריק בחווה הפרטית שלו. מספר פעמים התקשרו אליו עסקני הלי־כוד טלפונית. הם לא גילו לו מה הולך בדיונים. אבל יעצו לו לא לשים לב למה שכותבים בעתונות. הם חששו שהוא יעשה איזה צעד קיצוני פזיז בעקבות פירסומים בלתי מוסמכים בעתונות.

אריק היה צריך להעריך את משמעות ה־שתיקה והטיפונים אליו. הוא הגיע למסקנה, על סמך הרגשה בלבד, שהנטיה בגח"ל היא להיענות בחיוב להצעתו. וכשזה היה ברור לו הוא נקט צעד מפתיע. הוא הגיע לתל־אביב ביום חמישי בבוקר, נפגש עם בגין והודיע לו כי אחרי ששקל את הענין מחדש, נראה לו כי בגין צודק, וכי יהיה עליו להופיע בפני הנהלת גח"ל רק אחרי שיודיע על הצטרפותו כחבר לחטיבת הליברלים בגח"ל.

הפגישה עם בגין היתה בשעה שלוש אחרי־הצהריים. כעבור חצי שעה כבר נפגש אריק עם צמרת הליברלים והודיע להם על החלטתו להצטרף למפלגה הליברלית. ספק אם מישהו, מלבד אריק עצמו, ניתח את המהלך הפוליטי המבריק הזה.

אריק יישם בו תורה צבאית פשוטה: לא לכתר את האוייב מכל לאפשר לו דרך נסיגה. אוייב נצור שאין לו דרך להימלט, נלחם על נפשו ויוצא להתקפת־נגד. תמיד צריך להשאיר מוצא של כבוד.

מוצא הכבוד של אריק היה בכך שהוא קיבל כביכול את דעתו של בגין שעליו להצטרף למפלגה הליברלית קודם שיציע את הצעת הליכוד בפני הנהלת גח"ל. לכך אורה נכנע אריק כניעה ללא תנאי לבגין. אבל הוא עשה זאת רק אחרי שהיה משוכנע כי הנטיה בגח"ל היא להיענות בחיוב ליוזמתו. ואומנם, כשהופיע בפני הנהלת גח"ל, הוא קנה את לב הרוב ובמיוחד את ליבו של בגין.

המנוע האנושי

מה טכסים מחוכם זה חזר אריק שרון בפעם נוספת **ע** במהלך מלחמת ששת־השבועות שלו, בה הופיע כטנק אנושי הדוהר קדימה ללא מעצורים ודורס את כל מי שעומד בדרכו כשהוא יורק סביבו להבות חורכות. היה זה אחרי שנראה היה כי רעיון הליכוד של אריק עלה על שירטון, התפוצץ ואין לו תקומה.

הפיצוץ אירע אחרי מספר שבועות של דיונים מיגעים, כשאף אחד מהצדדים — להוציא את אנשי הרשימה הממלכתית שהיו מצטרפים לכל מה שהיה מוצע להם — אינו להוט ללכת לליכוד. שלב ההתמקחות האידיאולוגית עבר, והגיעה שעת התכלית. כאשר הסתבר כי שמואל תמיר דורש למפלגתו שלושה מנדטים בטוחים בשלוש

מלצר (ע"מ) וחמיר מול וייצמן ובגין

אריק מנסה לשכנע על הקמח הליכוד

העשיריות הראשונות של מועמדי הליכוד, לא היתה צמרת חרות מוכנה להסכים לכך. המגעים הופסקו ונראה היה כי נסתם הגולל על הליכוד.

אבל אריק לא נואש.

אחרי שנחתמה כבר האמנה על הקמת הליכוד, שוחח אריק טלפונית עם משה דיין. דיין רצה לדעת אם באמת ובתמים האמין אריק במהלך כל ששת השבועות כי יצליח להביא את הצדדים לליכוד ואם לא נואש אפילו פעם אחת. אריק השיב לו כי לא היה אפילו רגע אחד בו לא האמין כי תוכניתו תצא אל הפועל.

„ברגע של הפיצוץ על ענין הכסאות, הייתי משוכנע כי בגין וגח"ל יחזרו בהם," אמר אריק. „ידעתי רק שצריך לתת להם זמן לעכל את הרעיון. ניסיתי לדבר על ליבו של בגין ולהסביר לו כי אין כאן כל בעיה של מכניעים ונכנעים. אמרתי לבגין: בענין של גבולות ארץ־ישראל אל תוותר ואל תיכנע אף פעם אפילו אם תישאר עם חבר כנסת אחד. אבל בעניין של כסאות — לא כדאי להתמקח. הציבור לא יבין את זה."

„עקבתי אחרי שמואל תמיר וידעתי שבשבילו זה הרגע הכי מתאים לצאת החוצה ולוודא שלא יצא שום דבר מרעיון הליכוד. הרגשתי שאסור לתת לו לעשות זאת. חזרתי ואמרתי לבגין מה שאמרתי לו מהתחלה: ‚חשוב להכניס את הרשימה המלכתית לפנים ואסור להשאיר את שמואל תמיר בחוץ.'"

בגין לא נכנע בקלות. הוא התפתה לרעיון שנזרק לחלל, על פיו ילכו כל שותפי הליכוד המיועדים לבחירות בניפרד ואם ירצו יוכלו להקים את הליכוד אחרי הבחירות. אריק הבין שהוא מוכרח להתערב ולזרז את הענינים. הוא עשה זאת בצורת האיום המפורש שהשמיע כי אם לא יוקם הליכוד, יכנס מסיבת־עתונאים שבה יאשים את גח"ל בפיצוץ רעיון הליכוד.

תגובתו של בגין היתה: „לא נכנעתי לאולטימטום של הבריטים — אז אכנע לאולטימטום של שרון?"

בגין היה במצב קשה מאוד. כל העתונות היתה נגדו. האשימו אותו כי הוא אחראי לפיצוץ הליכוד. **תמיר כבר החל לחשב את חשבון הרווחים שלו. הוא צילצל לאריק וקרא עליו להקדים את מסיבת־העתונאים שלו. תמיר רצה שאריק ישפוך את כל השמן על המדורה שכבר הוצתה ושאמורה היתה להאיר רק את תמיר באור יקרות ולשרוף את כל השאר.**

אבל לאריק לא היה ענין בחשבונות האישיים של תמיר. הוא ידע שהוא חייב לבצע את המשימה שהציב לעצמו. לשם כך היה עליו לתת לבגין שהות, וגם מוצא של כבוד: בדיוק כמו שעשה שישה שבועות קודם לכן. ושוב, חזר אריק על אותה טכניקה.

המהלך הציני

„היתי מוכרח לתת זמן לגח"ל," הסביר אריק אחר־כך את פשר צעדיו. „היה דרוש זמן כדי שהעתונות תכתוב ותלחץ על גח"ל. היה דרוש זמן כדי שראשי־הערים של גח"ל יתארגנו ויופיעו בפני הצמרת. היה דרוש זמן כדי שהתעשיינים ילחצו עליהם. תמיר היה בטוח שלמרות הכל, יחזרו בגין וחבריו את הצעתו בדבר מיקום מועמדי המפלגות ברשימת הליכוד. אני הערכתי שהם כן יקבלו את זה. תמיר קיווה שגח"ל יזחו את הצעתו. ידעתי שאני צריך לאיים כדי ללחוץ על גח"ל. אבל זה היה כבר קצת מוגזם. כי זה היה האיום השלישי במהלך המשא־ומתן. הלכתי עד קצה גבול האפשרות, עד שלא נותרה עוד ברירה אחרת."

תמיר קיווה כי אם יתפוצץ הליכוד ואריק יגשים את איומו לכנס מסיבת עתונאים בה יאשים את גח"ל באחריות לפיצוץ, יצטרף אריק לרשימתו. אבל אריק היה נחוש בהחלטתו. הוא לא היה הולך עם תמיר, אפילו אם היה רעיון הליכוד מתפוצץ באשמת גח"ל.

במצב זה, אחרי שכולם לחצו את בגין אל הקיר, הרגיש אריק שיש לאפשר לבגין שוב מוצא של כבוד. הוא נפגש עם בגין אישית והצהיר בפניו כי הגיע למסקנה שבחיים פוליטיים אי אפשר לפעול באמצעי לחץ. לכאורה אפשר היה להבין זאת כהסרת איום מצידו של אריק לכנס מסיבת־עתונאים ולנטוש את גח"ל אם לא יוקם הליכוד. למעשה הסיר אריק את איומו רק אחרי שהיה ברור לו ללא צל של ספק כי איומו השיג את מטרתו, וכי בגין שוכנע ומוכן לקבל את תנאי תמיר.

למשקיף מהצד נראה המהלך כמהלך ציני ביותר: אחרי שאיומו נשא פרי, מצהיר המאיים כי שוכנע שאין טעם באיומים וכי באיומים אין משיגים דבר. אבל לאריק זה נראה חלק חיוני מהמשחק, אחד הטכסיסים במלחמתו להקמת הליכוד. **צורת החשיכה הצבאית שלו, איפשרה לו לראות כמה מהלכים קדימה וינתח אותם. בצורה זו יכול היה להסיר את האיום שלו, כשהיה ברור לו שתנאיו התקבלו, בעוד**

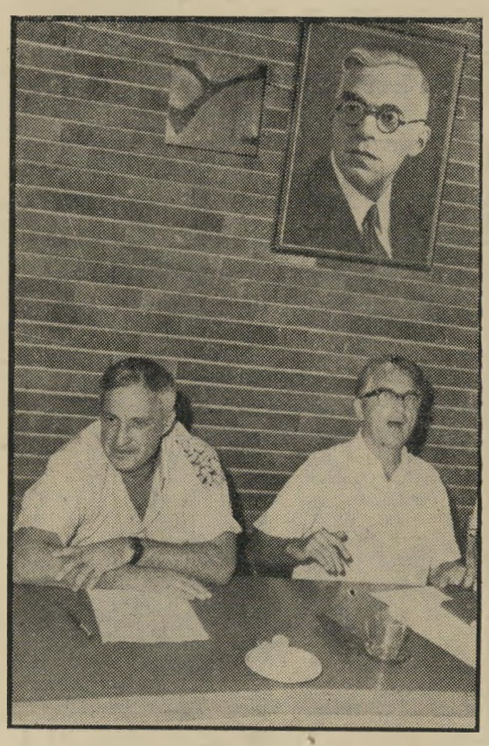

ז'בוטינסקי נשקף אל שרון

שבציבור התקבל הרושם כאילו הוא חזר בו ללא כל תנאים.

כך הגיע הקרב על הקמת הליכוד ליום הקריטי ביותר שלו.

זה היה למחרת הסרת האיום מצידו של אריק. אלימלך רימלט, מנהיג הליברלים חזר מחו"ל, ובו ביום קיבלה הנהלת המפלגה הליברלית החלטה הפוכה מהחלטתה הקודמת, הסכימה לקבל את תנאי תמיר. ראשי הליברלים מיהרו אל מנחם בגין, יעצו לו לקבל את דעתו של אריק.

אדם אחר במקומו של אריק היה רואה בכך השגת מטרתו, הולך לנוח על זרי הדפנה. אבל אריק חש כי זה הרגע הקריטי. היו לו חשדות כי תמיר יודע על השינוי בעמדת גח"ל וכי ינסה לטרפד את המשך המגעים למרות נכונות גח"ל לקבל את תנאיו. חוש הריח של אריק לא איכזב אותו. הוא טילפן למערכות העתונים, גילה כי תמיר כבר מסר הצהרה לפיה אין הוא מוכן עוד ללכת לליכוד עם גח"ל וכי יסכים לדון בענין הליכוד רק אחרי הבחירות. אריק חשש כי לבגין יהיה קל ביותר לקבל הצעה זו של תמיר.

עוד לפני שהצהרתו של תמיר פורסמה, מיהר אריק אל בגין, הוציאו מישיבת הנהלת חרות, ואמר לו: „אני יודע שאתה במצב קשה ביותר. אבל על מנדט לא מפוצצים את הענין. אסור לעשות זאת בשום פנים ואופן. מוכרחים להכניס אותו פנימה. אל תקבל את הצעת תמיר ללכת בנפרד לבחירות ולהקים את הליכוד אחרי הבחירות."

השיחה נמשכה דקות ספורות בלבד. הפעם הבין בגין טוב מאוד את אריק. הוא לא איפשר עוד לתמיר להישאר בחוץ.

תמיר עשה עוד מאמץ אחרון להימלט מהליכוד ביום הבחירות להסתדרות. אבל אחרי שראה כי התגובה לצעדו בציבור ובעתונות תהיה עויינת וקשה, מיהר לחזור בו. במאבק בין הפוליטיקאי המנוסה כביכול — שמואל תמיר, והפוליטיקאי הטירון — אריק שרון, ניצח האחרון.

אנשים שהשקיפו על הענין מקרוב מסבירים את נצחונו של אריק בחסרון בולט של תמיר: תמיר מאמין תמיד שהוא חכם יותר מאחרים, ושאף אחד לא מבין את כוונותיו וטכסיסיו. אריק, כניגוד לו יוצא תמיד מתוך הנחה שהי יריב תמיד חכם לפחות כמוהו.

באחת ההזדמנויות התבטא אריק כך: „למרות שיש לי הערכה ברורה על כושרם של הצבאות הערבים על סמך מגע בשלוש מלחמות איתם, הרי בכל אחד מה־תיכננום הצבאיים שלי התייחסתי אליהם כאילו אני עומד לתקוף את הצבא הכי טוב בעולם שישנו. אני תמיד יוצא מתוך ההנחה שמולי עומד מישהו שלפחות שווה לי ביכולתו."

היו עוד הרבה גורמים, שתיקצר היריעה לפרטם, שסייעו לאריק להגשים את תוכניתו, אשר רק בודדים האמינו בהצלחתה. הוא עצמו סיפר על כמה מגורמים אלה: „מה שעזר לי זה שלא הייתי רואה כמכה אם לא הייתי הולך לכנסת. אם אתה רוצה להצליח במשהו, לא מספיק שהרעיון הוא טוב, שהתיכנון נכון ושאתה דבק במטרה. מוכרח להיות עוד משהו — הנכונות ללכת עד הסוף ולסכן את כל מה שיש לך. אני החלטתי להניח את כל הקלפים שלי על הרעיון הזה עד הסוף. לכן זכיתי. כשאני מסתכל היום על אהרל"ה יריב ועל יצחק רבין במערך — אני בטוח שהם רוצים להילחם על דברים החשובים להם. הם לא עושים זאת מפני שהם לא מוכנים לסכן את החיים הפוליטיים שלהם."

נסיך במצודת זאב

אדם אחד לפחות היה נהנה הנאה מרובה לעקוב מקרוב אחרי השיטות בהן ניהל אריק שרון את מלחמת־ששת־השבועות הפוליטית שלו. לרוע המזל, נפ־טר אדם זה לפני למעלה מארבע מאות וחמישים שנה. שמו היה ניקולו מקיאבלי.

במרוצת השנים נעשה המושג מקיאבליזם לתואר גנאי המרמז על תכסים פוליטיים, אכזריות מחושבת, משחק ציני ואי־התחשבות במוסר או בחיי אדם. אולם במקורו המקיאבליזם הוא שיטה פוליטית, שנועדה לרפא חוליים ספציפיים של החברה והמשטר האיטלקים במחצית השניה של המאה ה־15.

את עיקרי שיטתו הפוליטית העלה ניקולו מקיאבלי על הכתב במספר כתבים, שהמפורסם בהם הוא הנסיך. מסה פוליטית זו, שנכתבה בתקופה בה היתה איטליה מחולקת לנסיכויות רבות ונועדה, לפי הגדרת מקיאבלי עצמו, ללמד „מה היא נסיכות, מה הם מיניה, כיצד מגיעים לשלטון, כיצד מקיימים אותו ועל שום מה מאבדים אותו."

ניתוח המהלכים של אריק ומה שעמד מי־אחוריהם אינו מאפשר להשתחרר מהרושם, ש־הוא מוטעה בוודאי, שאריק החל את צעדיו הי־פוליטיים כשיצירתו של ניקולו מקיאבלי בידיו.

אין ספק כי אריק שרון נחון במה שמקיאבלי מכנה „וירטו" — תכונות כמו גבורה, זריזות, פיקחות, תבונה ואומץ, שהן התכונות החיוניות לנסיכים. במידה מסויימת מזכיר המשטר המפלגתי בישראל את מישטר הנסיכויות באיטליה של ימי־הביניים.

כיצד הגיע צבר כנה ומחוספס כמו אריק שרון להש־קפת־עולם זו? כיצד גובשה אישיות יוצאת־דופן זו, מה הם מניעיה ומה הוא רקעה?

את התשובות לשאלות אלה יש לחפש חמישים שנה אחורנית.

ילד-מצוקה גרוזיני

ב אחד הימים של חודש פברואר 1922, עגנה אוניית עולים בים הפתוח, מול חוף יפו. בין שאר העולים שעמדו על סיפונה והביטו בעיניים לחות בחוף, היו גם דבורה („ורה") ושמואל („סמואיל") שיינרמן, אינטלקטואלים צעירים שנמלטו מהמהפכה הקומוניסטית שהתחוללה ברוסיה.

בסירת המשוטים הגדולה שהתקרבה אל האוניה, כדי להעביר את העולים אל החוף, עמד ערבי גדול מידות, לבוש מכנסיים משתלשלים. ורה שיינרמן נחרדה למראהו. „נורא פחדתי," היא נזכרת עד היום בחלחלה, „הוא הושיט אלינו את שתי ידיו הגדולות ואני, שלא ראיתי אף פעם ערבי, לא ידעתי מה הוא רוצה. הוא נראה לי כמו גוש שומן גדול. רק כעבור זמן הבנתי שהוא רוצה להוריד אותנו אל הסירה. אמרתי שיקח קודם את סמואיל. אחר־כך הוא הוריד את כל החברים.

„אני הייתי האחרונה שירדתי. נורא פחדתי ממנו."

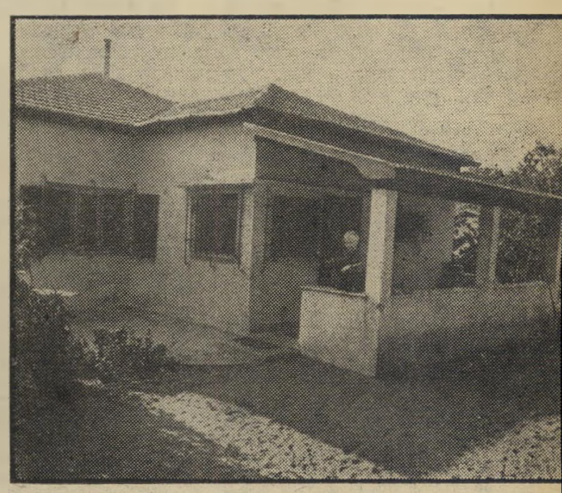

בית שרון בכפר מל"ל

כמו דרור שם, היתה הפגישה הראשונה עם יושבי הארץ לגבי ורה בכחינת טראומה מיוחדת בעמה. אבל זה לא היה החלם היחיד שבו הוכתה עם עלייתה לארץ. עבר זמן קצר מאז דרכו רגליה על אדמת יפו וורה הבינה כי בעלה סמואיל הוזיק אותה שולל.

היא לא היתה ציונית מעולם. כבת למשפחה דתית ועשירה שגדלה על גדות הדנייפר, היא לא התעניינה במיוחד בעמה. למעשה היתה כמעט על סף ההתבוללות, כאשר הכירה את סמואיל שבא מבית עם רקע שונה משלה. סמואיל היה בנו של מורה ציוני שלימד עברית בברסט־ליטובסק, ושעלה עם מישפחתו בתחילת המאה ל־ארץ־ישראל. הוא השתקע ברחובות, היה אחד המורים הראשונים לעברית. אבל אשתו וארבעת בניו, שדיברו עברית בבית מילדותם, לא יכלו לעמוד בתנאי החיים הקשים בארץ. הוא חזר עימם לרוסיה.

אלא שלסמואיל היה ברור שהוא עתיד לחזור לארץ־ישראל. לצורך זה הכשיר את עצמו, למד אגרונומיה, מקצוע נדיר בין הסטודנטים היהודים ברוסיה. בטיפליס שבגרוזיה, לשם ברחו מאימי מלחמת העולם הראשונה, למדו ורה וסמואיל באוניברסיטה. היא למדה רפואה. הוא למד אגרונומיה. **כאשר פרצה המהפכה היה סמואיל שיינרמן יושב־ראש פועלי ציון בטיפ־ליס. הוא ארגן את כל הסטודנטים היהודים שם, חירצה כפניהם בעברית והכין אותם לק־ראת עליה לארץ. באחד הימים הקיפו כוחות המהפכה את הבית בו עמד סמואיל להרצות בעברית בפני קבוצה ציונית. כל הנוכחים נעצרו, נשלחו לסיביר. סמואיל עצמו, שאיחר לבוא להרצאתו, ניצל וברח.**

עם ורה הוא נמלט לבאקום, עיר הנמל שלחוף הים השחור, ומשם עשו דרכם לארץ־ישראל. ורה לא ידעה מה מצפה לה. היא היתה בטוחה שתוכל להמשיך את לימודי הרפואה שלה באוניברסיטה בירושלים. ואז התברר לה שבעלה הביא אותה בעצם למידבר. „הוא הפך אותי לקרקע."

הם הגיעו לארץ בלא פרוטה. במעט המיטלטלים שהביאו עימם היו שני חפצים אישיים שהיו שייכים לסמואיל: כינור וקינג'אל — סכין קוזקאזית חדה להגנה עצמית. את חייהם במולדתם החדשה החלו ברגל שמאל. סמואיל קיבל עבודה בתחנת הנסיונות החקלאית בבן־שמן, שם התברר לו כי כל מה שלמד ברוסיה בתחום האגרונומיה אינו שימושי כל כך בארץ־ישראל. היה עליו להכיר את הגידולים המיוחדים של האזור ואת תנאי הקרקע. לשם כך הלך להמשיך את לימודיו במקוה־ישראל. במשך שנה שלימה הם התקיימו רק על שעועית. סמואיל למד וורה בישלה שעועית, קראה ספרים ובכתה. **היא לא הפסיקה לבכות. במשך שנתיים בכתה מגעגועים אל משפחתה, אל אמא רוסיה, אל האוניברסיטה, אל התרבות, אל החיים העליזים שברוסיה הי־צאריית. „מיסכן סמואיל," נזכרת ורה כיום, „איזה חיים קשים עשיתי לו אז."**

גולגולת אדם בשדה

ר וה וסמואיל שיינרמן, הוריו של אריק שרון, היו ניגודים קיצוניים באישיותם ואופיים. סמואיל היה אידיאליסט חולמני, בעל נטיות אמנותיות. הוא ניגן בכינור ואף צייר בכישרון בשעות הפנאי המעטות שהיו לו. דווקא ורה, שלא הפסיקה לבכות על גורלה, התגלתה כאישה מוצקה העומדת בשתי רגליה על הקרקע. לימים התבלטה בשל תכונות נוספות שהתגלו בה: קשיחות, העזה, עקשנות ואומץ־לב נדיר.

אריק, שעתיד היה להיוולד שש שנים אחרי שעלו לארץ, הוא מזיגה של תכונות שני הוריו, שעיצבו את אישיותו וגיבשו את אופיו. אף־על־פי שנולד ב־1928 במושב עובדים בארץ, הרי במושגים של 1973 הוא גדל בתנאים של ילד־מצוקה גרוזיני. **הרקע החברתי והאישי**

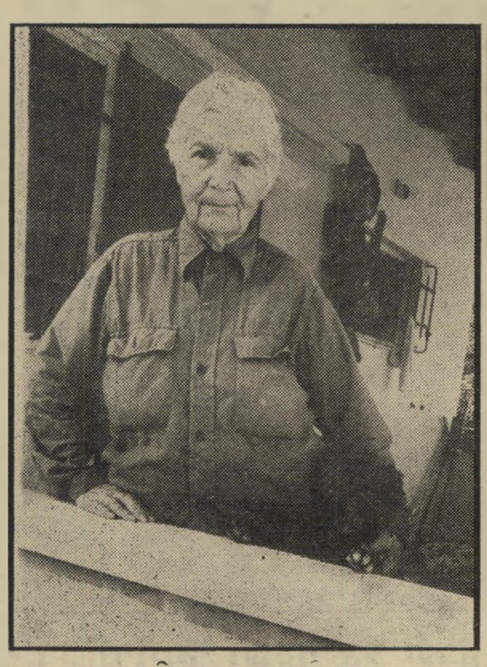

ורה שרון (1973)

שקו שונה לחלוטין מאלה של מרבית הצברים הנודעים. משפחתו לא היתה שייכת ל„אצילות ארץ־ישראל העובדת, כמו זו של משה דיין. הוא גם לא היה בן־תפנוקים למשפחה עשירה כמו עזר וייצמן. הוא לא היה מעורם מה ש־מכונה בסלנג הצברי „ילד תנובה".

אחרי שסמואיל סיים את לימודיו בבית־הספר החקלאי במיקוה־ישראל, הוצע לו לעלות להתיישבות. הברירה ש־עמדה בפניו ובפני ורה היתה לבחור בין הצטרפות לקיבוץ או למושב. הם בחרו להצטרף למושב עין־חי, שעמד לעלות על הקרקע דרומית לפתח־תיקווה. „בחרנו במקום הזה," נזכרת ורה, „מפני שזה היה המקום הכי קרוב לתל־אביב. אני רציתי להיות קרובה לעיר הגדולה. לא תיארתי לעצמי שאני מסוגלת לחיות במקום קטן."

עין־חי, שרק אחרי שנים נהפכה למושב כפר מל"ל *, היתה רחוקה אפילו מהמושג מקום קטן. ורה וסמואיל קיבלו אוהל בשדה פתוח, שהעשב התנשא בו לגובה קומת אדם. הקרקע היתה חרוצה כולה בתעלות ששרדו מהקרבות בין האנגלים לתורכים במלחמת העולם הרא־שונה. כשהחלו להכשיר את הקרקע התברר שהיא זרועה עצמות אדם. ורה, כסטודנטית לרפואה לשעבר, גילתה בהם עניין. **היא אספה, למשל, גולגולת אדם שחשפת המחוברת אליה היתה לפת של אדם אחר. את הגולגולת שמרה בביתה והיא שמורה עימה עד עצם היום הזה.**

ארוחות של בוטנים ובטטות

ע ל הקרקע שהועידו למשפחת שיינרמן בעין־חי ישבו בדואים. הם לא יכלו לעבד את האדמה שניתנה להם. יש אולי משמעות סמלית בעובדה שהוריו של האיש המזוהה כיום עם פינוי הבדואים מפיתחת רפיח, החלו לבנות את ביתם בארץ במעשה נישול דומה.

„ישבנו יחד עם הבדואים," **מספרת ורה שרון**, „לא דיברנו איתם כי לא ידענו איך לדבר איתם. פנינו ל־מוסדות וביקשנו להרחיק אותם. בסוף לקחו אותם מפה. אנחנו נשארנו לשבת באהל קרוע בקור ובגשם. היינו בלי מיל. למישפחה שלי היו אומנם אפשרויות כספיות, אבל הגאווה שלי לא נתנה לי לפנות אליהם ולבקש עזרה. היינו במצב חומרי קשה מאוד מאוד."

מהמוסדות המיישבים הם קיבלו תקציב להקמת צריף. אלה שעלו עימם על הקרקע בעין־חי, היו פועלים ובעלי־מלאכה לשעבר. הם ידעו איך לבנות את בתיהם. סמואיל לא היה נגר. הוא לא ידע איך לבנות או לתקן צריף. הוא ידע איך מגגנים בכינור. במשך שנים ארוכות התגוררה מישפחת שיינרמן בצריף דל, שהרוח חיתה שורקת במירווחים שבין קורותיו. למעשה הם התגוררו בצריף עד שנת 1946, בה הקימו לראשונה את בית־האבן שלהם.

„האמא של סמואיל", **נזכרת ורה**, „היתה תמיד אומרת לו: ‚עם כל הכישרונות שלך אתה קברת את עצמך.' זה היה בדיוק כך. אבל מה יכולנו לעשות? היינו בלי פרוטה, בלי שום תמיכה, בלי קשרים. היו לנו חיים קשים."

לעומת זאת ידע סמואיל לגדל גידולים חד־שים. הוא הראשון שהכניס לארץ את גידול הבוטנים והבטטות. החיקות הראשונות של זנים אלה ניטעו בקרקע של משפחת שיינרמן בכפר מל"ל. למעשה גדלו אריק, ואחותו דיטה, חגדולה ממנו בשנתיים, במשך שנים רבות כשהם ניזונים על בוטנים ובטטות.

„בבוטנים יש חלבון," **אמרה ורה**, „ובבטטות יש עמילן. למדתי איך להכין מהם קציצות. ומזה ומירקות היינו

אריק (בקרחת) ב־1931

חיים. מה יש? אפשר להגיד שאריק גדל קטן ורע מזה?"

אלה היו חיים בתנאי סבל ומצוקה. במשך שמונה שנים לא היו מים במקום. היו צריכים ללכת לשאוב מים מהירקון עם פרידה. חבית אחת של מים. אחת ליומיים. היתה צריכה להספיק לשתיה, לרחיצה ולהשקאה. את מי הרחצה היו מנצלים להשקיה. רק אחרי שמונה שנים חפרו באר באדמתם ומצאו מים.

רק ב־1938, כשאריק היה כבר בן עשר, צרפו לצריף שלהם חדר־אבן ראשון. הקימו אותו בשביל הילדים.

* על שם משה לייב ליליינבלום.

כדי שיוכלו להכין שיעורים באין מפריע. אבל חדר־השינה והמטבח נשארו בצריף הרעוע.

את חדר האבן הבודד הצליחו להקים בזכותה של עגלה. מספרת ורה שרון: „יום אחד נסע מישהו מהמושב לדמשק להביא כמה עגלות. היתה הגרלה ואנחנו קיבלנו עגלה אחת. סמואיל קרה לה **תיקווה.** מדוע? כי היא היתה התיקווה היחידה שנוכל לתת פעם לילדים כוס חלב. גידלנו אותה והיא המליטה עגלה. אני אהבתי כל כך את העגלה שנולדה, כפי שאיני מאמינה שאנשים מסוגלים לאהוב חיות. החזקתי אותה כל היום על הידיים, האכלתי אותה וליטפתי אותה. לא הפסקתי לפנק אותה. היא החליפה עבורי את כל הנעגועים למשפחה שלי ולרוסיה. פעם אחת נכנסתי לרפת אחרי שהחלפתי שימלה. העגלה התנפלה עלי וניסתה לנגוח אותי בבטן. אחר כך ניסתה לנגוח גם את סמואיל. ראינו שהיא נעשתה תוקפנית והחלטנו למכור אותה. סבלתי מכך נורא. כל כך אהבתי אותה. אבל לא היתה ברירה. היינו מוכרחים למכור. זאת היתה בשבילי מכה נפשית קשה. מכרנו אותה לאחד ה־חברים בתנאי שיחזיק אותה ויגדל אותה ויתן לי לבקר אותה מתי שארצה.

יום אחד ראיתי את האיש ואמרתי לו: „אני רוצה לראות את העגלה שלי.“ הוא צחק לי ואמר: „אתמול אכלת את הבשר שלה.“ זה היה הקצב. ואני חשבתי שהוא מומחה לגידול פרות. זה היה מאורע שגרם לי סבל נורא. חדלתי מלדבר עם האיש. שנים רבות שלנו המליטה עוד שתי עגלות. אחת מכרנו ובכסף בנינו את החדר לאריק ודיטה.“

ארבע שנות חישול

אריק היה כן שנה כאשר נשקפה סכנת כליון לעין־חי. באחד הימים פשטה השמועה כי 15 אלף ערבים נאספים בקלקיליה ועומדים לעלות על ישובי השרון. תושבי כפר־סבא פינו את המושבה. ברעננה ובעין־חי ציפו להתקפה. ורה שרון נטלה את תינוקה בן השנה ואת ילדתה בת השלוש והסתתרה עימם ברפת. ברפת היה קיר מגן עשוי אייזן־בטון, שיכול היה לשמש להם מגן מכדורים.

אבל ההתקפה הצפויה לא נערכה לבסוף. בתום ליל הרדות הצליחו לשכנע את מנהיגי הכנופיות שלא לתקוף את הישוב והם חזרו לקלקיליה.

אם חלפה סכנת החשמד הפיזי, נשקפה למשפחת שיינרמן סכנת כיליון ברעב. הדברים הגיעו עד לידי־כך שורה החליטה להתגבר על נאותה, כתבה מכתב לאחד מאחיה, שהשתקע בתורכיה, שימצא מקום עבודה לסמואיל, כדי שיוכלו להתפרנס ולקיים את שני הילדים ש־נותרו להם.

סמואיל נסע לתורכיה, עבד שם שנתיים כאגרונום. בכסף ששלח קיימה ורה את הילדים. במשך שנתיים אלה ניהלה לבדה את המשק. סמואיל חזר לארץ כשבראשו תוכנית גרנדיוזית. הוא למד בתורכיה את סודות גידול הכותנה, רצה לפתח ענף זה בארץ. הוא פנה למוסדות ולתנועות ההתיישבות, ניסה לשכנע אותם לגדל כותנה בארץ. אף אחד לא רצה להקשיב לו. אמרו כי אין סיכוי לפתח ענף זה בקרקע של ארץ־ישראל.

סמואיל קיבל עבודה כמנהל־עבודה בפרדס פרטי בנס־ציונה. ביתתיים נסע פרדס קלמנטינות על שטח של ארבעה דונאם בכפר מל״ל. כאשר החל פרדס זה להניב פרי, השתפר מעט מצב משפחת שיינרמן. „הפרדס הזה הציל אותנו מרעב ואיפשר לנו לשלוח את הילדים ללמוד,“ מספרת ורה.

אריק ואחותו דיטה — כיום מעצבת־פנים הנשואה לרופא בארצות־הברית — למדו בבית־הספר היסודי בכפר מל״ל. בגלל מיעוט הילדים, למדו שתי כיתות בחדר אחד. בית־ספר תיכון לא היה במקום. גם לא היה מקובל שילדי מושבים ילכו ללמוד בגימנסיה. זאת היתה כימעט בגידה. כאילו מחנכים את הילדים לעזוב את הקרקע ואת המשק. אבל ורה וסמואיל התעקשו להקנות לילדיהם חינוך תיכון. הם רשמו את אריק ואת דיטה לגימנסיה גאולה בתל־אביב.

זאת היתה התקופה שחישלה את אריק ועיצבה את אופיו יותר מכל תקופה אחרת. במשך ארבע שנים הוא היה מתעורר עם שחר, עובד שעתיים בפרדס ובמשק. אחר־כך היה נוסע באוטובוס לתל־אביב, מהלך שעה נסיעה. הוא היה מגיע לתחנה־המרכזית ועושה דרכו ברגל לגימנסיה גאולה שבסביבות כיכר מוגרבי, כדי לחסוך את דמי הנסיעה באוטובוס לכוס גזוז ומנה פלפל. בתום הלימודים היה חוזר באוטובוס למשק, לעבודה ולהכנת שיעורים עד שעה מאוחרת בלילה.

הוא היה תלמיד טוב, עם ראש פתוח. בתנאים קשים נאלץ להתמודד עם בני עשיריים. באותם ימים פיתח אריק רצון ברזל ודבקות במטרה שהוכיחה לו שאין דבר שירצה בו ולא יוכל להשיגו.

כל אותה תקופה היתה ורה שרון חוככת כשרגיה חתיכות עור קשורות ברצועות. היא לא רצתה לבזבז כסף על סנדלים. הכסף היה דריש לחינוך הילדים.

הפשיטה של ורה

מלחמה במחסור, במצוקה וברעב. היתה רק אחת המלחמות שניהלה משפחת שיינרמן מאז עלתה לי־התיישב בעין־חי. מילחמה עקשנית וחריפה לא פחות. היה על ורה וסמואיל לנהל בסביבתם.

מחרגע הראשון כימעט ליעדיתם עד ה־קרקע, הם נתקלו ביחס עויין מצד חבריהם ל־התיישבות. ראו בהם מתנשאים, אינטלקטוא־לים, „קוראי־ספרים“. הם היו שונים משאר המתיישבים שראו את עצמם כ„חלוצים“.

במרוצת השנים יצר יחס זה אווירה בדלנית כימעט במשפחת שיינרמן. שכניהם ראו בהם יוצאי־דופן. כל הבתים שבכביש הראשי בכפר מל״ל, למשל, פונים אל הכביש. בית שיינרמן היה היחיד שפרדס ניטע בינו לבין הכביש. סמואיל עשה זאת מתוך תיכנון פשוט: כדי שאבק הדרך לא יגיע אל הבית. אבל השכנים ראו בכך רצון להתנכרות.

משום שעמדו על דעתם, ולא היו מוכנים לראות את עצמם חלק מעדר אנושי, היו ורה וסמואיל תמיד באופו־זיציה. הם לא היו מוכנים לכוף את עצמם לפני הרוב. כשעלו על הקרקע הוצבחו להם 75 דונאם קרקע. אחר־כך, משהחלו ישובים נוספים לצוץ בסביבות כפר מל״ל, נגסו משטחי הקרקע שלהם. „היה בא מנהיג,“ נזכרת ורה ומקפידה שלא לנקוב בשמו, „היה רוקד ושר עם המתיישבים ואחר־כך היה מודיע להם שעליהם להפריש קרקע להתיישבות חדשה. כולם היו אומרים אמן. לנו לא היה ממה לחיות — אבל היינו צריכים לתת אדמות ל־מיליונרים.“

תחילה הפרישו קרקע לגבעת ח״ן. אחר־כך ליישובים אחרים. כשנותרו להם כ־25 דונאם, בא המנהיג שוב והודיע כי צריך להפריש קרקע למתיישבי רמות־השבים. היתה אסיפת מושב. כולם הצביעו בעד ההצעה. רק ורה וסמואיל הצביעו נגדה. למחרת כבר החלו אנשי רמות־השבים להקים גדר גבוהה מסביב לקרקע שהוקצבה להם.

אבל זה לא היתה מכה החיכנע. באחד ה־לילות היא ביצעה פשיטה מזויינת שיחידת הקומנדו 101 של אריק שרון בשנות החמישים, לא היתה מתביישת בה.

באותו לילה,“ מספרת ורה „היה סמואיל בעיר ולא בא לישון בבית. זה היה המזל שלי. הוא לא היה מעז לעשות דברים כאלה. אני הייתי יותר מעזה ממנו. הוא בא מ־מישפחה מיוחסת והיה נפש עדינה ופחד מן המחשבה ש־יכניסו אותו לבית־סוהר. אני לא. ביום הלכתי לראות את הכרם שלנו וראיתי שהקימו שם גדר כדי לתת אותו לאנשי רמות־השבים העשירים. הם הקימו גדר לתפארת. נעשה לי לא טוב כשראיתי אותה. הסתכלתי בגדר וראיתי שהיא כמו מיתר של כינור. מספיק לחתוך אותה בכמה מקומות כדי שהיא תיפול כולה. לא היתה לי דרך אחרת.“

בוגדים ורביזיוניסטים

בשעת יריה מאוחרת קמה ורה, נטלה בידיה רובה ומזמרה, השאירה את שני ילדיה בצריף ויצאה אל הכרם, מהלך של שני קילומטרים.

„רצתי כמו מטורפת. למה רצתי? לא מפני שמיהרתי אלא מפני שפחדתי. פחדתי מרוב אהבה לילדים שהשארתי אותם לבד. רצתי במגפיים עם רובה, באתי לכרם וחתכתי את הגדר בשלושה מקומות. כל הגדר באורך של שני קילומטרים נפלה מייד. הייתי צריכה להימלט לא באותה דרך שבאתי. לא היה לי כוח לרוץ. הלכתי לאט לאט. כשחזרתי הביתה הייתי מאושרת כשראיתי שהילדים יש־נים ולא קרה להם שום דבר.

משגילו תושבי רמות־השבים וכפר מל״ל כי חיבלו בגדר שלהם והפילו אותה, הזעיקו את המישטרה המנדטורית. התלוננו כי ערבים התנפלו על השדות והפילו את הגדר. המישטרה חשדה בערביי שבט אבו־קישק הסמוך. עצרו ערבי אחד והאשימו אותו. כל תחנוניו ו־הסבריו לא הועילו.

„המצפון שלי,“ אימרת ורה, „נורא סבך מזה כל השנים שבגללי אפרו ערבי מיסכן. עד היום אני סובלת מזה.“

כאשר שמע סמואיל מה עוללה אישתו הוא נחרד חרדה גדולה. „את מתארת לעצמך מה עשית?“ אמר, „איזה פשע עשית? הרי יכניסו אותך לבית־הסוהר!“ אבל ורה לא נבהלה. „אין דבר,“ אמרה לו, „אבקש שיכניסו את הילדים איתי לכלא.“

מצפונם לא הניח להם לשמור את הסוד. הם הזמינו את האיש שהקים את הגדר, סיפרו לו בסודי סודות. אחרי שהשביעו אותו כי לא יגלה את הסוד לאיש, כי הרס הגדר היה מעשה ידיה להתפאר של ורה. הם השביעו אותו שאם יקים את הגדר מחדש, יקים אותה רק עד קצה החלקה של מישפחת שיינרמן, שהיתה החלקה האחרונה מהקרקע שהוקצבה לרמות־השבים. „אני תחכתי את ה־גדר!“ אמרה לו ורה. „ואם תקים אותה עוד פעם אני אחתוך אותה שוב!“

האיש לא שמר את הבטחתו וגילה את הסוד לוועד הכפר. אנשי הכפר היו הגונים מכדי להלשין על ורה באוזני הבריטים.

אכל מרגע זה הזכרזו ורה וסמואיל כי־איבי יכבוגדים. כיוון שאי־אפשר היה יתת הסבר אחר למריותם ולסירובם לקבל את החלטות חריב, הסכימו כיזם שהם רביזי־יוניסטים. במחנה ארץ־ישראל העובדת לא היתה מילת גנאי נוראה מזו. כך הוכרזו הוריו של אריק שרון כ־רביזיוניסטים, למרות שהם לא ידעו בדיוק מה זה. תחילה גם לא היה להם איכפת כל כך. חלקתם נשארה מחוץ לקרקע שנמסרה לרמות־השבים, מחוץ לגדר. עד היום מחזיקה ורה שרון בחלקת הקרקע הגדולה ביותר בכפר מל״ל.

„אמא של מ״סד הליכוד“

חי שנים שבהן עצב עולמו הנפשי של אריק שרון, היו אותן השנים בהן היתה מישפחתו נרדפת ו־מיחרמת. משום שלא היתה מוכנה לכוף את ראשה וללכת עם העדר. סמואיל שיינרמן היה המתיישב היחיד בכפר מל״ל שלא שיווק את תוצרתו באמצעות תנובה. שנים רבות הוא היה צריך לעמוד בוקר בוקר על הכביש, ליד ארגזי התוצרת החקלאית שלו, ולשמור עד שיבואו לאספם, כדי שכניו למושב לא ישמידו אותם.

אחר־כך הוציאו אותם גם מקופת־חולים של ההסתדרות. זה היה בתקופה שסמואיל עבד כמנהל עבודה בפרדס בנס־ציונה. אחד הפועלים נפגע בתאונת־עבודה ודרש

סגן־משנה שרון (1948)

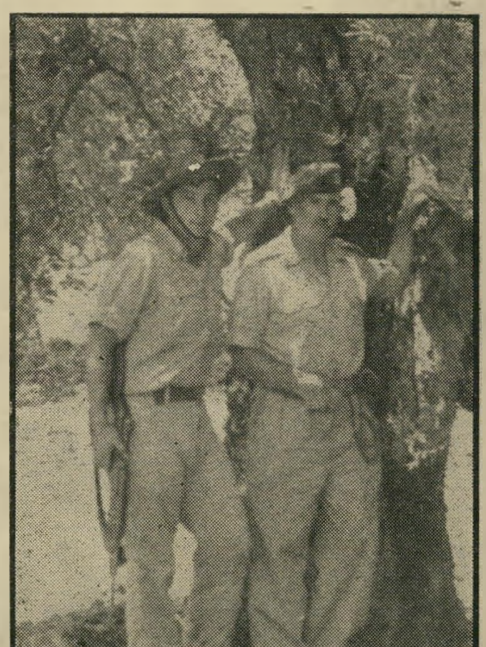

רב־סרן שרון משמאל (1952)

אריק שרון כאב (1956)

אבן אל בנאת

סרטי נח מציגים:

שייקה אופיר

בסרטו של המפיק

מנחם גולן

ביים: **משה מזרחי**

ובהשתתפות:

* **זהרירה חריפאי**
* **יוסף שילוח**
* **מיכל בת-אדם**
* **אבנר חזקיהו**
* **גדעון זינגר**

הצגת גאלה למוזמנים ופתיחה חגיגית של המרכז הקולנועי בנוכחות חברי כנסת, אישי צבור, אמנים, כוכבי הסרט ויוצריו, תתקים ביום שני 24.9.73, כ"ז באלול תשל"ג, בשעה 9.45 בערב, באולם סינמה 1 ת"א.

הצגת בכורה עולמית ב־7 ערים
בעת ובעונה אחת, ממוצ"ש 29.9

סינמה 1 תל־אביב
במרכז קולנוע חדש ומפואר
רח' יונה הנביא 2, טלפון 57952

ירושלים „רון"	**חיפה** „אורה"	**רמת־גן** „אורדע"
באר־שבע „חן"	**חולון** „ארמון"	**אופקים** „כוכב"

מקופת־חולים פיצויים ודמי ריפוי. משום מה סירבה קופת־חולים להכיר בפציעתו כתאונת עבודה. נערך מישפט בתל־אביב. סמואיל שיינרמן נקרא להעיד כמנהל עבודה. לפני שהעיד, **הפציר בו מנהלי קופת־חולים ל־העיד לטובתם. אבל מצפונו לא הניח לו לשקר. הפרקליט שנפגע היה חבר ההסתדרות והוא לא הבין מדוע תסרב ההסתדרות להעניק לו את זכויותיו. עמד בבית־המישפט ואמר את האמת. כתגובה הוציאו אותו מקופת־חולים של ה־הסתדרות.**

באחד הימים, כשאריק הנער חתך את עצמו בזרוע, סירבו לטפל בו במרפאה המקומית, וורה היתה צריכה לשאת אותו על כפיה מהלך שלושה קילומטרים עד לכפר־סבא, כדי שיקבל עזרה רפואית. החרם הרפואי נמשך שנים רבות. ורה וסמואיל לא ביקשו מעולם לחזור. רק אחרי שנים, על פי פניית חברים במושב, קיבלה אותם קופת־חולים חזרה לשורותיה.

למרות הכל, למרות ששנאו אותם על שהיו אנשי־רוח, למרות שבזו להם על ששלחו את ילדיהם ללמוד בגימנסיה, למרות שראו בהם מורדים ורביזיוניסטים, לא יכלו שכניהם שלא לרחוש כבוד למישפחת שיינרמן. בסתר ליבם העריצו כולם את ורה האמיצה והנועזת, הראשונה שהרימה בארץ את נס מרד המושבים, עוד לפני שמושג זה הפך לסיסמא. מובן שבשנים האחרונות היתה ורה שרון אחד המנהיגים של המרד נגד חוק־המושבים הדורסני.

כאשר בגר אריק והיה לגבר העומד ברשות עצמו, הוא יצא אל החיים מחושל ומחוסן, בזכות אותן שנים קשות שעברו עליו בכפר מל"ל. **כל מה שיעשה לאחר מכן, כל המיבחנים והסערות שיעמוד בהם, ישאו עליהם את חותמם של שני אנשים מופלאים אלה — ורה וסמואיל שיינרמן — ש־הניגודים שבהם ותפיסות עולמם, לטוב ולרע, נחרתו כה עמוק בנפשו של אריק.** אריק, שירש את התדמית הקשוחה, את ההחלטיות וההעזה מאמו, ירש מאביו רגישות ואהבה לאמנויות. בילדותו למד לנגן בכינור. הוא אוהב מוסיקה קלאסית ובסתר הוא כותב לפעמים חמשירים הומוריסטיים.

סמואיל נפטר בדצמבר 1956, כחודשיים אחרי מיבצע קדש, שבו פיקד אריק על חטיבת הצנחנים שפרצה את מעבר המיתלה, וזמן קצר אחר שנולד גור, בנו הבכור.

ורה מתגוררת עד היום לבדה בביתה שבכפר מל"ל, מנהלת את משק המישפחה. למרות שבעים שנותיה, היא עדיין אשה מוצקה וחזקה, הנוהגת בטנדר ועוקבת ב־התעניינות אחרי מאבקיו הפוליטיים של בנה, כפי ש־מדווח עליהם דבר שעליו היא מגויה. היא עומדת עימו

שרון עם יפה בנושף פורים

בקשר יומיומי, אף־על־פי שהוא מתגורר בבאר־שבע.

„אני מכירה את אריק שלי," אמרה השבוע, „אין דבר שהוא לא יוכל לעשות. מוצא־חן בעיני הרעיון שלו על הקמת הליכוד, אף כי אני מפקפקת קצת אם זה יחזיק מעמד. אבל אני שבעת־רצון. ביחוד שהשבוע שמעתי שכבר לא קוראים לי „האמא של האלוף שרון." הלכתי ברחוב ושמעתי אומרים: „הנה האמא של מייסד הליכוד."

אדם בודד בטבעו

א ם היו אלה הוריו שעיצבו את אופיו, הרי בבגרותו היו שני אנשים שהשפיעו על אריק שרון יותר מאחרים, קבעו את השקפת עולמו ואת תפיסתו הפוליטית. היו אלה דויד בן־גוריון ומשה דיין.

אל בן־גוריון היתוודע אריק אחרי שהועמד בראש היחידה 101. ביג'י התאהב בצעיר יפה־התואר, נהג לשוחח עימו ארוכות. בכל הזדמנות, כאשר היו השניים נקרים למקום אחד, היה בן־גוריון מתעלם מכל שאר הקצינים שבסביבה, אפילו היה בתוכם הרמטכ"ל, נוטל את אריק, מושיב אותו לידו ומשוחח עימו. בן־גוריון הוא גם שהעניק לאריק את שם משפחתו החדש, אחרי שאילץ אותו להמיר את השם שיינרמן בשרון.

לא מעט צרות נגרמו לאריק שרון במהלך הקאריירה הצבאית שלו בשל כך. יחסם של קצינים בכירים רבים בצה"ל אל אריק היה כיחס בני יעקב אל יוסף אחיהם, הצעיר והאהוב.

אריק גם קורץ מחומר אחר לגמרי מזה

עם גור שרון ז"ל (1967)

ממנו עוצבה שיכבת הפיקוד של צה"ל. הוא לא היה בפלמ"ח. הוא לא היה איש הגנה ותיק. נוצר יחס של ניכור שנמשך שנים רבות בין אריק לבין קצונת צה"ל.

אמר אריק על כך באחת ההזדמנויות: „צצתי לחבורה של צמרת צה"ל באופן די פתאומי. שלא כאחרים, שהיו כבר לפני בעלי תפקידים בצה"ל, אני עברתי בתוך צה"ל את כל השלבים: ממפקד כיתה עד אלוף. הייתי גם הצעיר שבחבורה. לא נקלטתי בתוכם. זה אולי משום שאני בטבעי אדם בודד, לא משתייך לחבורות למיניהן."

תיאור זה של אריק על עצמו הוא מוגזם במיקצת. יכול להיות שהוא אינו משתייך לחבורות. אבל הוא אינו טיפוס מסוגר. להיפך, הוא פתוח וחברותי כפי שרק צבר שורשי מסוגל להיות. נכון שהוא מסוגל להפוך את עורו. כשהוא בעמדת פיקוד הוא מסוגל להיות קשוח.

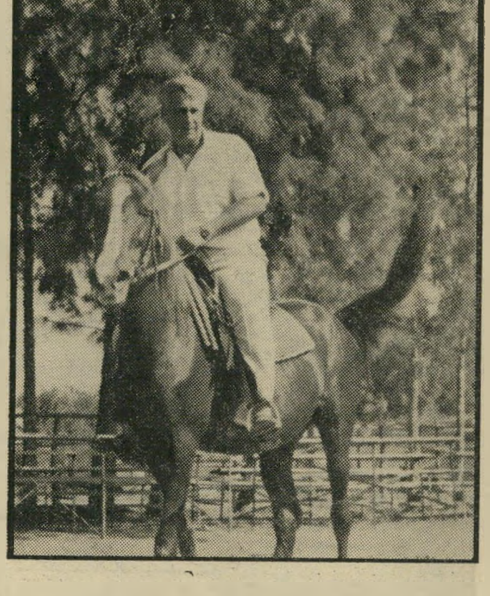

רוכב על סוס (1968)

אגרסיבי, אימפולסיבי ורגזן. אבל בטבעו הוא אדם בעל קסם אישי מיוחד במינו, שהחיוך אינו סר משפתיו וש־עיניו התכולות שופעות רכות, בניגוד מוחלט לדימוי הקשוח שלו.

יחסיו של אריק עם משה דיין — מי שהעלה אותו למעשה בצמרת הפיקוד של צה"ל, הפך אותו לאלוף־מישנה ולמפקד חטיבת צנחנים בגיל 29 — הם נושא למחקר בפני עצמו.

היחסים ההדדיים ביניהם הם דו־ערכיים, עוברים מ־קיצוניות אחת לשניה. שניהם מעריכים זה את זה, מחב־בים האחד את השני, ועם זאת נלחמים איש ברעהו עד חורמה. אישיותו של כל אחד מהם הושפעה במידה רבה מיחסיו עם השני.

הגורל היכה פעמיים

מ יפור הקאריירה הצבאית של אריק, סופר כבר לבלי סוף. מה שמאפיין אותו אינו דווקא סיפור מל־חמותיו ותפקידיו הצבאיים, אלא סיפור מאבקיו האישיים.

ב־25 השנים האחרונות נאלץ אריק לעמוד בשורה ארוכה של מיבחנים ומשברים פיזיים ונפשיים קשים ביו־תר, שכל אחד מהם כשלעצמו די היה בו כדי לשבור אדם חסון ובריא.

במלחמת העצמאות, במאי 1948, היה אריק מ"מ בקרב על לטרון. בעת שהתסערות על לטרון נבלמה בידי הלגיון הירדני, נתקע אריק עם מחלקתו סמוך לעיקול כביש לטרון. הוא נפצע בכדור שחדר לשוקו ויצא מבטנו. כאשר ניתנה פקודת נסיגה היא היתה מלווה בהוראה להשאיר את הפצועים שאינם יכולים לנוע בשטח. הכוונה היתה שיבואו מאוחר יותר לחלץ אותם בעזרת זחל"מים. אריק היה צריך להישאר פצוע בשטח. אבל קרה לו נס. אחד מפיקודיו, עולה חדש, נטל אותו על גבו והובילו למקום מיבטחים. כל שאר הפצועים שנשארו בשטח נהרגו.

אריק התגבר על הפציעה וחזר לשירות צבאי. בפעם נוספת נפצע ב־1955. היה זה אחרי שפקד על הצנחנים שהסתערו על מוצבי המצרים בסבחה, ליד ניצנה. בתום הקרב הוא נקרא לפקד על פעולת חטיפה של קצין סורי בצפון. ליד באר־שבע התהפך הג'יפ בו נסע ואריק נפצע. שתי צלקות בפניו, אחת בשפתו העליונה והשניה ליד עינו, הם מזכרת מאותה פציעה. היה צורך לתפור את פצעיו. אבל חששו שאם ירדימוהו, תיטשטש הכרתו ולא יוכל לפקד על מיבצע החטיפה. צה"ל של אותם ימים לא יכול היה למצוא לו תחליף. תפרו את הפצעים בפניו ללא הרדמה והוא המשיך ונסע לצפון כדי לבצע את המשימה השניה.

ב־1961 פקד אותו אסון ראשון. אשתו, מרגלית, אחות פסיכיאטרית בכירה, אותה הכיר ב־1952 בעת שהיה סטודנט בירושלים, נהרגה בתאונת מכונית בדרך לירו־שלים, השאירה בן פעוט, גור. כעבור שנה נשא אריק לאשה את אחותה של אשתו המנוחה, לילי, שילדה לו שני בנים נוספים, עמרי וגילעד. ב־1967, ארבעה חודשים אחרי מלחמת ששת־הימים ממנה חזר אריק עטור הילת ניצחון של מצביא מהולל, פקד האסון שנית את ביתו.

גור בן ה־11 נהרג בערב ראש־השנה תשכ"ט, אחרי שנפגע מכדור של רובי־ציד בן שיחק. אלה היו משברים קשים, שהשאירו צלקות עמוקות בנפשו של אריק. אבל הוא הצליח במאמצים כבירים, שלא נראו כלפי חוץ ושרק הוא יודע אודותם, להתגבר עליהם.

כלפי חוץ אריק הוא איש עליז, אוהב חיים, היודע לצחוק ולהשתעשע. הוא אוהב לרכב, לסעוד במסעדות של אניני־טעם, להופיע עם אשתו היפהפיה לילי באי־רועים ציבוריים. הוא שונה בתכלית מהדמות של העסקן הפוליטי המקובל בישראל, שעל פי רוב פונה אל הפו־ליטיקה בגלל תיסכול בשטחים אחרים. יחד עם זאת הוא גם איש בית, האוהב את החמימות הביתית, את השעות

עם לילי במקסיקו (1970)

שהוא מבלה בחברת ילדיו ואת השיחות עם הידידים המרבים לפקוד את ביתו. הוא יודע להתפעל ולהתרגש.

הוא בעל כושר עבודה נדיר. הוא מסוגל להשכים כמעט כל יום בארבע לפנות בוקר, לצאת לעבוד בחווה, מרחק נסיעה של חצי שעה מביתו בבאר־שבע, להמשיך משם בצהריים לתל־אביב או לצפון הארץ, לעבוד עד שעת לילה מאוחרת. לרוב הוא ישן ארבע חמש שעות. לפע־מים הוא נרדם במכונית, כשלילי אשתו מובילה אותו על פני דרכי הארץ. אבל כשניתנת לו ההזדמנות הוא מסוגל גם לישון 15 שעות רצופות.

לא מכבר, אחרי שנערך טכס בו הצטרפה גם לילי שרון בעקבות בעלה למפלגה הליברלית, נכתב באחד העתונים מאמר בגנות התופעה: מדוע אין לאשה בישראל דיעה פוליטית משל עצמה, מדוע היא הולכת תמיד בעק־בות בעלה, מדוע תהיה לילי מוכרת רק כאשתו של אריק שרון?

הגיבה על כך לילי שאריק נוהג לכנותה מיקי: „בשבילי זה מספיק, זה כל מה שאני רוצה להיות. אין מחמאה גדולה יותר עבורי מאשר להיות אשתו של אריק. אני רוצה להיות רק את זה וכל מה שאהיה חוץ מזה יהיה שולי."

הגנרל הפוליטי

מאת **אורי אבנרי**

ך **עם הפצצות** הרעיד את סנטיאגו. עשן בקע מ־חלונות ארמון הנשיא. הנשיא סלוואדור איינדה תה־אבד.

הגנרלים של צ'ילי לקחו לידיהם את הפוליטיקה, וביצעו הפיכה ימנית שהפילה, כנראה, אלפי קרבנות.

באותם רגעים עצמם נחתם בתל־אביב ההסכם הסופי להקמת הליכוד הימני. הוא היה כולו פרי פעולתם של הגנרלים, שחדרו לפוליטיקה הישראלית.

היו אלה גנרלים מסוג אחר, ופעולתם היתה שונה. אך הסכם הליכוד, המעשה החשוב ב־יותר בזירה הפוליטית הפנימית של ישראל בשנת תשל"ג, היה חלק מתופעה שהטביעה את חותמה על השנה כולה: הופעתו של הגנרל הפוליטי במערכות המדיניות.

„גלמים צבאיים"

יתונאי צרפתי שאל את אריק שרון: „האם יש סכנה שהצבא ישתלט על המדינה בישראל?"

אריק, שהיה אז עדיין אלוף פיקוד הדרום, השיב בצחוק: „אם אגיד לקצינים שלי לעלות על קאהיר, ילכו ויבצעו את הפקודה בהתלהבות. אם אגיד להם לעלות על ירושלים, הם יפרצו בצחוק!"

זוהי תשובה נכונה. אבל אין זו תשובה מלאה.

הגנרלים השפיעו תמיד על הפוליטיקה הי־שראלית. מאז ערב מלחמת ששת־הימים, השפעתם גוברת בהתמדה. והשפעתם היא כיום־עד כדי כך אחד: ימינה.

אריק שרון אינו מכחיש זאת, ואינו מצטער על כך.

„אני לא רוצה בגלמים צבאיים, אנשי־מיקצוע שהמלאכה שלהם היא להזין אוגדות.

„אם יש משהו המדאיג אותי בצה"ל, זה שבעתיד יהיו לנו באמת קצינים כאלה. גדל דור של קצינים מיקצועיים, שהפוליטיקה אינה מעניינת אותם.

„חקבוצה שחייתי בה — השיכבה שכולה אנשים כמו שייקה גביש ויצחק רבין — עסקה כל אורך הדרך בנושאים שגבלו בעניינים מדיניים.

„אני מיפלגתי בהתיישבות ברצועת עזה. גידלתי אותה, פיניתי את התושבים משם, דחפתי את זה. שדות, דיקלה, נחל־סיני, נחל־יס. הפכתי אותם ליישובים אזרחיים על־ידי לחץ בלתי־פוסק.

„ההתיישבות היא אקט מדיני מובהק. כשבאתי לפיקוד־דרום, הדבר הראשון שעשיתי היה לשבת עם אנשי תה"ל וללמוד את בעיות המים בסיני. בחסות המילחמה במחבלים הזדמן את הגבול.

„בתור חייל חייתי מכתיב מדיניות. יזמתי. רצתי לראש־הממשלה, ללוילי, לשר־הביטחון, לגבתי. בסוף אושרו חמעשים שרי עיידי הדרג המדיני. עשיתי סיבובי שרים. אין שר שלא דיברתי איתו על עניני גבולות.

„פעלתי למען הנחת קו־מים מאל־טור לשארם־אל־שייך. יש שם רזרבה מתחדשת של ארבעה מיליון מטרים מעוקבים. גם זה אקט פוליטי.

„לכן נראה לי לגמרי סבעי לפנות מן הצבא ישר לחיים המדיניים. בשום אופן לא הייתי רוצה שנגדל גלמים צבאיים. הדור הבא אחרינו אינו חדור ברוח זו.

„אנחנו היינו הרבה יותר מיקצועיים מאלה שהיו לפנינו. עכשיו בא דור מיקצועי עוד יותר, שאינו מת־עניין בעניינים מדיניים־צבאיים. זה יפגע בצבא.

„אנחנו — היינו חדורים ברוח פוליטית מחנל"ל חכי צעיר. כשחייתי המפקד בגבול ה־סורי — היח מובן לגי שעיניני לחרגיש עד המטר האחרון שייך הגבול. בשביינו זה היה עניין מדיני!"

החלטה זו גרמה בשעתו לשורה הבלתי־פוסקת של מישלחת של שרים, בראשות ישראל גלילי, באה לבקר אצל אלוף פיקוד־דרום, ששלט אז גם על רצועת־עזה. האלוף אריק שרון קיבל את המישלחת בעמידה, על גיבעת חול. היה זה מעמד היסטורי במובנה המילולי של המילה: הוא התקיים כולו בעמידה. מההתחלה ועד הסוף.

גלילי רצה לשמוע מאריק את דיעותיו על פיתרון בעיות הרצועה. לפני שאריק הספיק להשיב, התערב תת־אלוף שלמה גזית ואמר שאין הדבר מקובל. רק שר־הביטחון יכול להרשות לקציניו להביע דיעות פוליטיות.

ישראל גלילי הציע לחבריו השרים לערוך על כך הצבעה. השרים עמדו בדיונות, ליד חי־מסוק שהביא אותם, וערכו הצבעה. חדיוב רצה לשמוע את דברי אריק.

זה היה בשיא המילחמה נגד הטרור ברצועה, ואריק נחשב למומחה לבעייה זו.

דעתו של אריק היתה בלתי־שיגרתית. הוא התנגד בהחלט להעברת הפליטים למחנות־פליטים חדשים וקטנים, כפי שהציעו משה דיין וחיים בר־לב. כי הפליטים הס־תדרו במחנות הישנים, הוסיפו לעצמם מיבנים, נטעו עץ בחצר, יצרו משהו אישי בכל בית. „אם אתה עוקר אותם למחנה חדש," **אמר אריק**, „לא יהיה להם שום שורש, וזה יהיה מסוכן."

להוכחת טענותיו הביא סבלה משווה של מעשי־הטרור. היא הוכיחה כי עוצמת הטרור לא היתה תלוייה בגודל המחנות. מחנות קטנים מסויימים היו פעילים יותר ממחנות גדולים יותר.

אבל הנימוק העיקרי של אריק היח שונה. הוא רצה להכנים „אצבעות יהודיות" לרצועה, להקים ישובים יחודיים בין הערבים. לשם כך היה זקוק לקרקע. הוא לא רצה להקציב אפילו חלק מן חרזרבה הקרקעית הדלה שנשארה בי־רצועה למחנות־פליטים.

„אם נקים ישובים יהודיים, ולידם מחנות־פליטים — אין ישחקו הילדים היהודים ליד גדר, כשילדי הפליטים יהיו בצד השני?"

נימוק זה הכריע. השרים קיבלו את דעתו.

הם קיבלו גם את דעתו נגד מתן האפשרות להיווצרות מנהיגות פוליטית ערבית ברצועה. ראש־עיריית בעזה — כן. ראש עיירח — כן. אבל מנהיגות כללית — לא.

לעומת זאת פיתח אריק תפיסה חדשה של פיתרון בעיית הפליטים. הוא רוצה לדלל את המחנות ברצועה, תוך כמה שנים, לחסל את המחנות ולשים קץ לפעולות אונר"א. 30 אלף מהפליטים הוא רוצה ליישב בערים הקיימות ברצועה, לתת להם מיגרשים כדי שיקימו בתים. 100 אלף הוא רוצה להעביר לגדה המערבית, בתוך הערים הקיימות, לפי אותה שיטה. וכדי שישראל תבוא „בידיים נקיות", הוא רוצה ליישב כ־15 עד 20 אלף מהם בישראל עצמה: 2000 בנצרת, 2000 בעכו, 3000 בחיפה, 3000 ביפו, ברמלה ובלוד, וכן הלאה. הוא מציע לתת זכות זו כפרס למי־שפחות שלא השתתפו בטרור.

העיר אריק בחיוך: „על זה נפלה התוכנית. חשרים לא חיו מוכנים לחכנים פליטים לי ישראל."

אלוף הפיקוד: „הקצין צריך להיות פוליטי!"

„סיפוחיזם ליברלי"

ך **עידה** זו בין הדיונות הבליטה את המיוחד בתופעת הימין החדש, ובתופעת אריק שרון.

הוא נראה „מתקדם" יותר מן הימין הישן, ואף מן המרכז הישן. אבל הוא גם חרבח יותר מסוכן.

מטרת הפיתרון המוצע היא, כמובן, סיפוח רצועת־עזה לישראל, בתנאים שיאפשרו את הסיפוח בנוחיות. לצורך זה מוכן אריק לעשות דברים שהם בגדר כפירה־בעיקר בעיני הימין הישן.

במשך דור, הציז רק הפלג הקיצוני ביותר של מחנה־השלום להציע קליטת פליטים ערביים בישראל. אריק קיבל למעשה את דעת הפלג הזה, שאין כל סכנה ביט־חונית בהחזרת פליטים — והופך את הרעיון למרכיב בפיתרון סיפוחיסטי מובהק.

גישתו היא סיפוחיסטית קיצונית — אך חלקים ממנה נשמעים כדברי־שלום מובהקים.

הסיבה לכך נעוצה בעובדה שאריק מבטא את הכיטחון העצמי החדש של המדינה. אנשי הימין הישן פעלו מתוך פחד — פחד מפני ה־ערבים, פחד מפני שואה. הגנרלים חפוליטיים, ואריק בראשם, יודעים שישראל היא מעצמה צבאית אדירה במושגים מרחביים, וחם מתאי־מים את הגישה למציאות זו.

המשק הישראלי זקוק לפועלים — ואריק מוכן בהח־לט להגדיל את האוכלוסיה בגדה המערבית, כדי לספק פועלים אלה — מבלי לחשוש מפני בעיות ביטחוניות הכרוכות בכך.

תקריות־גבול ופעולות־תגמול, והפכה את הגבול חסורי לגבול הסוער ביותר של המדינה, עד מילחמת ששת־הימים. זה היה אחד הגורמים למילחמה — ודוגמה להש־פעה הישירה של החלטות צבאיות־כביכול על גורל המ־דינה.

ועידה בין הדיונות

א ריק מתנגד בהחלט לפעילות מיפלגתית בצבא. זה פסול לגמרי. „לא נתקלתי בזה מעולם, אף לא פעם אחת." נכון, הוא דיבר עם הקצינים על השקפותיו לגבי הגבולות. „אבל מעולם לא פעלתי מחוך מניע מיפלגתי. על דיברתי. אף פעם אחת לא!"

ביולי 1971 נערכה על הדיונות ליד עזה ועידה מיוחדת במינה, שהיתה לה השפעה רבה על מדיניות ישראל. היא נערכה בנסיבות בלתי־רגילות מאד, ומ־עולם לא דווח עליה.

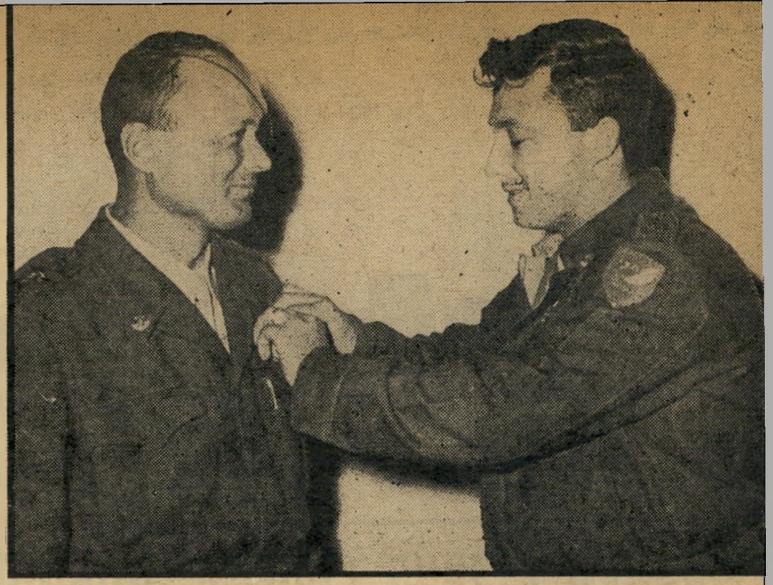

אריק עונד כנפי צנחן לדיין (1954)

אריק עם בן־גוריון ואברהם יפה (1957)

כל תפיסתו של אריק נראית בלתי־שיגרתית, מפני שהיא מעודכנת. למעשה הוא מיישם את השאיפה לארץ־ישראל שלמה בצורה המעשית והפרגמטית ביותר. למשל:

● **רמת־הגולן היא אצלו במקום תחתון בסדר העדיפויות.** הסורים היו תמיד מיטרד, אך מעולם לא סכנה.

● **סיני** חשובה הרבה יותר, מפני שהסכנה הצבאית הפוטנציאלית העיקרית יכולה לבוא מכיוון זה. הוא מעוניין בשליטה הצבאית עליה — אך אינו מתעקש על ריבונות. הוא מוכן להחזיר למצרים מייד את המינהל האזרחי ברוב סיני, לאפשר להם להעביר לשם כמה פקידים ושוטרים, להקים בתי־ספר לבדואים. למה לא?

אבל הצבא לא יזוז מהתעלה, גם לא במיסגרת הסדר־ביניים. כל חמש שנים ייבדק המצב מחדש, ואם יש התקדמות פוליטית־צבאית משותפת, נסיגה חלקית, וכו'. כיום הוא מתנגד טוטאלית לכל נסיגה צבאית מסיני.

● **הגדה המערבית** נראית לו כסכנה המיידית. הוא חולק מחמאות למשה דיין על מדיניותו המפוכחת בגדה, אף שהוא מתנגד לו בשטחים רבים אחרים. „יש שקט. אבל הוא קיים רק כל עוד אנחנו נמצאים שם. אם נצא, ישוב הטרור בכל עוצמתו. הטרור אינו תלוי בשום מדינה ערבית. טרור שבא ממדינה ערבית, אפשר לצמצמו על־ידי איום על ממשלת אותה מדינה באמצעות פעולות־תגמול. אם נצא מהגדה, ולא ניתן לצבא הירדני להיכנס — מי ימנע שם את חידוש הטרור?"

כמפתיע, מכיר אריק בקיום עם פלסטיני.

„היום יש. גם בימי המנדט היה. אם אין יישות פלסטינית מלאה, יש ישות מתהווה. לא איכפת לי מה חושב על זה בגין."

זוהי תפיסה מתקדמת מאד. אבל המסקנה אינה הקמת מדינה פלסטינית. להיפך: מנוי וגמור עם אריק שלא תקום כזאת.

„נציגי הפלסטינים הם חבש ועראפאת. הם ישלטו במדינה פלסטינית. אפשר לצאת, אבל יהיה צורך לחזור. ומי יודע מה יהיה אז המצב הפנימי או הבינלאומי?"

הוא שולל בהחלט את תוכנית־אלון, הנראית לו מסוכנת ובלתי־מעשית. לעומת זאת הוא מציע שלושה פיתרונות אפשריים אלטרנטיביים:

● סיפוח הגדה (וכמובן הרצועה), תוך מתן אזרחות ישראלית לתושביה, על פי בקשתם. לדעתו רק מעטים יבקשו אזרחות. הרוב יראה לנוע בעולם הערבי, בגלל מיזוג בני המישפחות. הם ירצו לשמור על אזרחות ערבית, המאפשרת תנועה חופשית במרחב. יהיו הרבה תושבים ערביים שלא יהיו אזרחים. „אז מה? יש במדינה גם 80 אלף תושבים יהודיים שאינם אזרחים."

למעשה זהו הפיתרון של מנחם בגין.

● שמירת המצב הקיים. הגדה תישאר שטח ירדני כבוש, בשליטה ישראלית. ישראל תרחיב את המגע עם ירדן — ולא חשוב אם ישלוט בה מלך ההאשמי, או העם הפלסטיני. „יש מיליוני תורכים בגרמניה, איטלקים בשווייץ. זה לא נורא."

למעשה זהו הפיתרון של משה דיין.

● קנטוניזציה. זה אפשרי, לדעתו, רק אם ישראל „לא תשאיר שטחים ערביים, שטחים שיש בהם אוכלוסייה ערבית טהורה." כשתהיה שכם עילית ורמאללה עילית, אפשר יהיה להקים קנטונים, שיקבלו את הסמכויות בענייני פנים. בידי ישראל תישאר הסמכות בענייני חוץ, ביטחון וכלכלה.

למעשה זהו הפיתרון של שימעון פרס.

להוריד מיליארד מהביטחון

מכם אריק: הפיתרון הראשון מחייב החלטה. הפיתרון השלישי מחייב ראייה לטווח ארוך. הפיתרון השני לא מחייב שום החלטה.

„אני לא נותן לאף אחד מחמאה בתחום הראייה לטווח ארוך."

במבט השיטחי, נראה חלק מגישה זו כפיתרון ליברלי, המזכיר אף את דברי מחנה־השלום. הכרה בעם הפלסטיני, החזרת פליטים לישראל, הענקת שילטון־בית — מעולם לא נשמעו דברים כאלה מימין.

כך סבור אריק, אפשר להוריד מיליארד לירות מ־תקציב הביטחון. „בעשרה מיליון לירות אפשר להקים בית־ספר מקיף ל־500 ילדים. זה חשוב יותר. תקציב־הביטחון גדול מדי."

גם זהו דבר שנשמע, עד כה בכנסת רק מפי מחנה־השלום, מול פני גיניים והשמצות מצד הימין.

אולם למרות הגדרות מתקדמות כאלה, מתעלם אריק לחלוטין משורש הבעייה: שלא ייתכן שלום בלי פיתרון לגיטימי להכרה הלאומית הפלסטינית. אף אחת מן ההצעות של אריק אינה יכולה להתקבל על דעת פלסטיני בעל הכרה לאומית — וכך הוא מקים מיבנה שמתחתיו נשאר מוקש מתפקץ, המסכן את המיבנה כולו בטווח הארוך.

זוהי המיגבלה של הגנרל הפוליטי: הוא משוחרר מדוקטרינות מיושנות, הוא מוכן לחתקדם עם הזמן, הוא מוצא פיתרונות פרגמטיים המבוססים על מאזן־הכוחות. אבל אין הוא חודר לעומק הבעיות ההיסטוריות — שללא פיתרונן אין ערך רב לפיתרונות אקטואליים.

זאת היתה בעית הגנרלים הפוליטיים בכל הדורות. החייל המיקצועי עוסק כל חייו בבעיות מעשיות, ומתפש להן פיתרונות מעשיים, מבלי לחדור לעומק המציאות הרוחנית, הפוליטית והתרבותית של העם היריב. **ואריק שרון, למרות נטייתו הפוליטית הברוטלית, הוא חייל מיקצועי, שאופייו גובש ב־25 שנות עיסוקו בבעיות צבאיות.**

מוות בקיביה

תכן שאין חייל בצה"ל העטור הילה כה זוהרת, והמלווה צללים כה חדים, כמו אריק שרון.

במלחמת־העצמאות לא בלט. הוא היה מס־כף, ואחר־כך מם־מם, בגדוד 32 של חטיבת אלכסנדרוני — גדוד ביש־מזל בחטיבה שלא נחשבה לעילית הצבא הלוחם. הוא היה בקרב המר על לטרון, בו הובס צה"ל תוך אבידות נוראות. הוא השתתף בהתקפה בכיס־פלוג'ה, שגם בו נחל אלכסנדרוני מפלה מוחצת תוך אבידות כבדות ביותר. הוא נפצע בבטן וברגל.

„ידעתי אז מה זאת הרגשה של תבוסה. לא הרגשתי במילחמה זו אף פעם אחת תחושה של ניצחון."

למעשה דרך כוכבו אחרי המילחמה, כמפקד היחידה 101 — יחידת־המסתורין שפעלה מעבר לגבול במערכה בלתי־סדירה, ושהוקמה על־ידי משה דיין בטרם נהפך לרמטכ"ל.

כמפקד יחידה זו קיבל בפעם הראשונה את שמו הכפול: שם של מפקד נועז ומזהיר, הי מבצע בקלות משימות בלתי־אפשריות, — ושם של קצין אכזרי, העושה שמות באוייב.

אריק שרון הוא שפיקד בסוף 1953 על פעולת קיביה, אחת מ„פעולות־התגמול" הגדולות הראשונות, שהחרידה את העולם, כשנודע כי ניספו בה 70 גברים, נשים וילדים.

אריק מכחיש כל כוונה לבצע טבח. הוא מספר על הפעולה בלא חדווה:

„כשחזרתי מקיביה הביתה — גרתי אז בבית־הכרם בירושלים — הרגשתי אכזבה מסויימת. דיווחתי על 12—10 הרוגים ירדניים, לגיונרים ואנשי המישמר־הלאומי. את אלה ספרתי אישית במוצב ליד הכפר. הובלנו איתנו שלושת רבעי טון חומר־נפץ, ופוצצנו חמישים בתים.

„אחרי שהכפר נכבש, הייתי בחוליה שהניחה מיטענים בכל הבתים הגדולים. הלכנו והודענו בית אחרי בית. לא נשמע הגה. אתה נכנס לחדר, מאיר בפנס ומוריד את הבית. רוב התושבים כנראה באמת ברחו, אחרת היתה קטסטרופה הרבה יותר גדולה. אבל נראה שהיו ערבים שהסתתרו בבתים.

„פעולה כזאת לא היתה מקובלת עד אז. עד אז פוצצו איזה בית בקצה של כפר, וזהו.

„כשחזרתי הביתה הייתי עייף והלכתי לישון. בצהריים קמתי והופתעתי לשמוע ברדיו רמאללה שהיו 69 הרוגים. זאת היתה אפתעה בשבילי, מפני שהייתי כימעט ליד כל הבתים בעת הפיצוץ, ולא נתקלתי באנשים. אחרי זה ניתנו הוראות חמורות לבדיקה יסודית של בתים לפני הפיצוץ.

„לא ביצענו שום מעשה־אכזריות. להיפך, קצין אחד שמע בכי של ילדה בבית שעמד להיות מפוצץ. הוא נכנס והוציא את הילדה. ובראשו נתקלנו בילד, ואמרנו לו לאן לברוח."

שמו של אריק נקשר גם במעשי־הריגה נרחבים שאירעו במיבצע קדש, ליד אל־טור, ושוב במילחמת ששת־הימים. הוא מדבר על כך מבלי להתחמק מהנושא:

„היתה הוראה להשמיד את הצבא המצרי."

„בסך הכל, לא הרגנו שבויים. כשהמשימה היתה לקחת שבויים, למשל בפעולת־התגמול ליד הכינרת, לקחנו שבויים. לא נתקלתי בזה שהרגו שבויים. לא עמדתי אחרי זה שיהרגו שבויים, ולא הוריתי אף פעם להרוג שבויים. בעיצומה של המילחמה הכנסתי אנשים למעצר על זה שהתעללו בשבויים.

„אבל המילחמה לא היתה במגמה לקחת שבויים. המגמה היתה להשמיד את הצבא המצרי. וזה מה שעשינו. לא הרגנו שבויים. אבל לא עשינו מאמץ מיוחד כדי שיהיו שבויים."

„אני מוכן כאכזר"

מ הי, אם כן, גישתו של אריק שרון למוסר הצבאי, לסוגיה שנקראה בימי הפלמ"ח „טוהר הנשק העברי"?

„אני מוכן כאכזר. קשה להתגבר על דיוויים שמדביקים לך. אבל אני חושב שזה לא נכון.

„אני מודה שב־1967 עשינו כמיטב יכולתנו להשמיד את הצבא המצרי.

„אספר מה היה היום הקשה ביותר שלי. זה היה היום האחרון של המילחמה בשבילנו. זה היה היום החמישי. היה קרב גדול שהתחיל בבוקר, והשתרע על 70 קילומטרים, בין תמד ונחל (במרכז סיני). הצלחנו להכניס למלכודת את הדיביזיה המצרית מס' 6. חתכנו את המידבר והגענו ממש כשהטור המצרי היה כמה קילומטרים לפני נחל. הכנסתי חטיבה לנחל, חטיבה שניה לחצה מאחור. זה התחיל בעשר בבוקר ונסתיים בארבע אחרי־הצהריים. זאת היתה מלכודת נוראה. הסתערנו מן הגב, והמשכנו לאורך הציר עד לנחל.

„ביום הזה היתה לי הרגשה מאד כבדה. לנו היו דווקא מעט נפגעים. אבל כמות הנפגעים של המצרים היתה גדולה, וראינו את ההשמדה הכללית. איש מאיתנו לא דיבר. היתה הרגשה כבדה לכולנו, וכך נרדמנו עייפים.

„יום אחרי המילחמה באתי למטה הכללי. אשתי אמרה: ‚ראיתי איש שבור, לא איש מנצח.' היא שאלה אותי: ‚מה קורה לך?' אמרתי: ‚ראיתי הרבה הרוגים.' היא שאלה: ‚הרוגים שלנו?' אמרתי: ‚לא, הרוגים בכלל. זאת היתה תמונה נוראה.'

„לקח לי די הרבה זמן עד שהתחלתי להרגיש שימחת־ניצחון, כשהתמונות קצת נשכחו.

„בסך הכל יצאתי מהמילחמה בהרגשה כבדה. לראות את המנוצחים זאת חוויה קשה.

„אבל תמיד אראה אכזר ונורא."

שם זה רדף את אריק גם כשפיקד על הקרב הגדול האחרון שלו — הקרב נגד הפידאיון ברצועת־עזה.

„נכון שאנחנו הרגנו את רוב המחבלים. אבל אני לא מכיר מיקרה שלקחנו מחבל והוציאו אותו להורג בי־אישהו מקום שקט.

„אם תשאל אם ניתן היה לתפוס אותם חיים: אניר: ניתן היה.

„המגמה היתה להרוג את המחבלים. חזרתי על זה מאות פעמים. לא נעשה מאמץ ללכוד אותם חיים."

„אז כבר לא הייתי אחראי על עזה, והחוקרים לא חסו עלי. הם חקרו ברצינות, ולא מצאו מקום לאישום."

„מי היו ההרוגים? אלה האנשים שביצעו רציחות

(המשך בעמוד 34)

אנשים אלה סימלו בשנת תשל"ג את הישגיהם וכישלונותיהם של ישראל והעולם.
הם נבחרו על־ידי „העולם הזה", תוך בחינת כל מאורעות תשל"ג

אנשי השנה תשל"ג

העולם
סלוואדור איינדה: טראגדיה

חודש לפני סוף תשל"ג היה נדמה שריצ'רד ניכסון הוא איש־השלום של השנה. נפילתו מאיגרא רמה של ניצחון־בחירות מסחרר לבירא עמיקתא של ווטרגייט, היתה אחת הדרמות הפוליטיות הגדולות במאה ה־20.

אולם דרמה זו התגמדה לפתע, כאשר פרצו הלהבות מארמון הנשיאות בסנטיאגו. דמותו הטראגית של **סלוואדור איינדה** האפילה על הכל.

איינדה סימל תיקווה גדולה: לבצע בדרך דמוקרטית, ללא שפיכת־דמים, את הרפורמה החברתית הדרושה ב־אמריקה הלאטינית — יבשת המנוצלת על־ידי מעמד שליט מקומי ריאקציוני ומונופולים זרים. איינדה לא היה מסוגל להגשים תיקווה זו.

כי הפוליטיקאי הממושקף, בעל ההופעה השיגרתית, נקלע בין שתי אי־אפשרויות. הוא לא יכול ולא רצה לבצע את התמורה באמצעות הנשק, על־ידי חימוש ההמוני־נים נגד המנצלים. אבל הוא גם לא היה מוכן לבצע את התמורה באיטיות, בסבלנות אינסופית, מבלי לגרות יתר על המידה את בעלי הכוח.

הסוף היה כימעט בלתי־נמנע. הלאמת רכוש המונו־פולים הזרים העמיד את משאביהם לרשות הריאקציה המקומית. הריאקציה שלטה בצבא. כאשר היה ברור שאי־אפשר לעצור את הרפורמה בדרך אחרת, הופעלו הקצי־נים. מטוסי־הקרב הפציצו את הארמון, איינדה התאבד. עוד חלום יפה מת.

המרחב
המלך פייסל: ריח הנפט

העולם הערבי היה גם השנה משופע באישים רבי־פעלים, שמילאו את החלל בהמולה, מבלי שנעשה כימעט דבר כדי לתקן את התולשות היסודיות של החברה הערבית.

מועמר קדאפי הלובי התרוצץ ללא הרף, הלאים את הנפט בארצו, שיכנע מדינות אפריקאיות לנתק את יחסיהן עם ישראל, מימון פעולות טרור.

שכנו, **אדי־חביב בורגיבה**, חידש לפתע את יוזמתו ההיסטורית למען שלום ישראלי־פלסטיני, אך התייאש במהרה כאשר נתקל בטכסיסי ההתנגדות וההשהייה המ־חוכמים של גולדה מאיר ואבא אבן. חשוב יותר היה המיפגש ההיסטורי בין כוחות־שלום ישראליים ובין כוחות־שלום ערביים אמיתיים, בהנהגת לוחם־השלום המצרי **חאלד מוחיי־אלדין**.

האיש שעלה במפתיע לגדולה היה מלך סעודיה, **פייצ'ל**, ראש המחנה הערבי הפרו־מערבי, היושב על אוצרות־נפט אגדתיים. אחרי שנשיא מצריים, **אנואר אל־סאדאת**, פירפר זמן רב בין אי־היכולת להילחם ואי־היכולת לכרות שלום, נאלץ לבקש את עזרתו של שייך־הנפט מס' 1 בעולם.

המחסור הגובר בנפט, שחדר לראשונה לתודעת הצי־בור העולמי בתשל"ג, העלה את מניותיו של פייצל, והעביר את זירת־המאבק העיקרית בין ישראל והעולם הערבי משדה־הקרב אל שטח הנפט.

דת
שלמה גורן: ממזרות

עם בחירתו של **שלמה גורן** כרב ראשי אשכנזי בוצעה ברית־הנשואין בין צמרת המערך והרבנות הרא־שית. היו אלה נשואין דו־צדדיים: גורן הפך רב־מטעם, ואילו הממשלה נאלצה לבצר את הכפייה הדתית.

הבחירה היתה תשלום שכר עבור פעולתו העקשנית והמסוכנת של גורן לסילוק מיטרד שהפריע לשילטון: פרשת זוג ה„ממזרים", שלא יכלו להתחתן.

גם בחירתו של גורן היתה מלווה בהתחכמות: ברגע האחרון עשה קונייה והדיח, במפתיע, את **יצחק רחמים נסים** מכס הרב הראשי הספרדי, שם יכול היה להתחרות בגורן. במקומו נבחר בעזרת גורן, דוקא רב קנאי יותר, אך חזק פחות: **עובדיה יוסף**. אולם גם זוג זה התחיל במהרה להתקוטט, ובארץ נפוצה הבדיחה על נסיונו של הרב האשכנזי להוציא את ספר עובדיה מן התנ"ך, ולי־הכניס במקומו את ספר גורן.

כל פרשות גורן מבליטות את התוצאה הכפולה של אי־הפרדת הדת מן המדינה: מצד אחד — השחתת הדת והפיכתה למכשיר פוליטי; ומצד שני — הטלת הכפייה הדתית על הציבור החילוני.

כלכלה
אהרון דוברת: „עשיר מטעם"

המשק הישראלי עמד בתשל"ג בסימן אינפלציה דוהרת שלא היה דוגמתה מאז קום המדינה. במידה לא מועטה השפיעו על כך ההתרחשויות האינפלציוניות בחו"ל. אולם גם למדיניות הממשלה, שבשנת בחירות רצתה להקל על עומס המיסים ולתת הקלות בתחומים כלכליים שונים, היה חלק חשוב בתהליך זה שהעמיד את המשק בסכנה.

אבל התופעה הבולטת ביותר בחיי הכלכלה של ישראל היתה התרחבותו של מעמד „העשירים מטעם" — שיכבה רחבה של אנשים, שהמישטר הכלכלי הקיים בישראל טיפח אותם, השמין את חשבונות הבנק שלהם והפך אותם למיליונרים.

את מעמד „העשירים מטעם" ייצג השנה **אהרון דיכרת** מנכ"ל החברה החצי ממשלתית כלל — קונצרן ענק ששלח את זרועותיו לכל שלוחות המשק הישראלי. כאשר נתשף והתגלה כיצד העניקה חברת כלל למנהלה הכללי, כמו לפקידים בכירים אחרים שלה, הטבות ומניות בסכומים של מאות אלפי ל"י בשנה, גרמה להתעשרותם תוך נסיון לעקיפת חוקי המיסים במדינה — הסתבר עד כמה מושחת ורקוב המימסד הכלכלי בישראל המרוכז בידיו של הבוס הגדול — שר־האוצר **פנחס ספיר**.

מדע
אנדריי סחרוב: קול המצפון

המאורע המדעי החשוב ביותר של תשל"ג היה ללא ספק מיבצע הסקיילאב — שליחת המעבדה המאויישת לחלל בידי אנשי תוכנית החלל האמריקאית.

אך יותר מאשר בהישגים מדעיים בלטו השנה שמותיהם של אנשי־מדע כמבטאי המצפון האנושי.

את אלה סימל יותר מכל אדם אחר **אנדריי סחרוב**, הפיסיקאי הסובייטי המהולל, אבי פצצת האטום הרוסית, סחרוב בעל השם העולמי, יצא למאבק גלוי ואמיץ נגד דיכוי רוח האדם וזכויותיו בברית־המועצות. למרות הסכנה המוחשית כי ייאסר, יועמד למישפט ויוענש, כדוגמת מה שאירע השנה לחבריו בברית־המועצות, לא נרתע סחרוב מלהשמיע את קולו ברמה.

על רקע זה בלטה שתיקתם של אנשי המדע בישראל. מלבד במקרה חריג אחד — המאבק נגד חקיקת חוק באדר־עופר הדרקוני בכנסת, בו נטלו אנשי מדע חלק פעיל — ומלבד צירופם מאוחר למאבק למען התרת עליית יהודי ברית־המועצות, רעמה שתיקתם של אנשי המדע בישראל, שניתקו את עצמם מהמאבקים הפוליטיים והמוסריים שניטשו בלב החברה הישראלית.

עיתונות
תמר מרוז: מחקר מעמיק

סערת הרוחות הגדולה ביותר שהצליח לחולל מיבצע עיתונאי כלשהו בתשל"ג, התחוללה סביב פרשה שהתרחשה לפני 40 שנה. במשך שבועות להטו השנה הרוחות בחיים הציבוריים בישראל, סביב חידוש פרשת רצח ארלוזורוב.

היתה זו כתבת מחקר של כתבת הארץ **תמר מרוז**, שגם כתבות־מחקר אחרות שלה השנה היו בבחינת מיבצ־עים עיתונאיים חשובים, שעוררה את הסערה. תמר לא גילתה למעשה כל עובדות חדשות, נוסף על אלה ש־נהשפו כבר במרוצת השנים. אולם ריכוז החומר ועוצרת הגשתו, היה בהם כדי לגרום להתרגשות המחודשת.

מבחינת גידול השפעתה על המימסד היתה זו שנה טובה לעיתונות הישראלית. היא הצליחה לשמש כלי ביטוי לדעת הקהל, אולי בגלל התקרבות מועד הבחירות. כתו־צאה מכך היה לה חלק מכריע בניצחון שנחלה דעת הקהל הן בפרשיות שחיתות כמו אוטוקארס, העמדתו לדין של מוטי פרידמן מנכ"ל נתיבי נפט לשעבר, או בלחץ על מיפלגות הימין להקמת הליכוד. לעומת זה במאבקים מהו־תיים, כמו הקרב בחוק באדר־עופר או פרשת איקרית ו־בירעם — לא יכלה העיתונות לזקוף לזכותה כל הישג.

רפואה

רם ש': מאבק חרבות

התחום בו בלטו השנה רופאי ישראל היה תחום המאבק המקצועי, בישראל של תשל"ג, בה רדפה שביתה את קודמתה, בה התבלטו המאבקים המקצועיים של קבוצות מקצועיות מוגדרות להטבת תנאי שכרם ולהעלאת רמת־החיים שלהם, הטביעה שביתת הרופאים את חותמה על האזרח הישראלי יותר מכל שביתה אחרת.

שביתת הרופאים נמשכה למעלה מחודש. אחרי שקודם לכן נכשל מאבקם של הרופאים נגד מינויו של קומיסר פוליטי למנכ"ל קופת־חולים ההסתדרותית — הגדול שב־מוסדות הרפואיים בישראל ואשר ידלין, מנכ"ל חברת העובדים לשעבר הפך לבוס האמיתי של רופאי ישראל — היתה החלטתם של רופאי ישראל נחושה לנצח במאבקם.

למרות הסבל שנגרם לחלק ניכר מהציבור כתוצאה משביתת הרופאים, זכתה שביתה זו לאהדה בלתי רגילה מצד הציבור. הרופאים הצליחו להציג את עמדתם בצורה משכנעת, הוכיחו כי הם שובתים לא רק כדי להעלות את משכורותיהם, אלא כדי לשנות מהקצה את שיטת הרפואה הציבורית בישראל. על אף התמשכות השביתה, התלכדו הרופאים כציבור מאורגן למופת, הקימו תורנויות וישירותי סיעוד, נתנו דוגמא מאלפת לאירגונים מקצועיים אחרים כיצד ניתן לארגן שביתה בצורה תרבותית והומאנית. כתוצאה מכך זכו הרופאים במילוי תביעותיהם יותר מכל אירגון אחר. אין ספק כי הצלחה זו יש לזקוף לזכותו של הד"ר **רם ישי**, יושב־ראש ההסתדרות הרפואית לישראל, שמאז נבחר לתפקידו זה הפך את הרופאים לכוח מגובש.

בטחון

ברוך כהן: אצבע אלוהים

מבחינת ביטחון גבולותיה היתה ישראל שאננה ב־תשל"ג יותר מאשר בכל שנה אחרת מאז מילחמת ששת־הימים. אחרי שפעילותם של אירגוני הטירור הערביים בתוך שטחי ישראל והשטחים המוחזקים חוסלה כמעט כליל — הועתקה זירת המערכה כולה אל מחוץ לגבולות ישראל (ראה כתבת השער).

בתחום זה היו שני סוגי מבצעים. אחד מהם היה כדוגמת פשיטת צה"ל לביירות, שהיתה פעולה צבאית מבריקה בנוסח ג'יימס בונד, ושלאחריה נטלה מדינת ישראל את האחריות הישירה על הביצוע. אם פעולת ביירות, בה חוסלו כמה מראשי המחבלים היתה הצלחה צבאית, הרי פעולה צבאית אחרת — יירוט מטוס לבנוני מעל לביירות במטרה מוצהרת ללכוד את מנהיג החזית העממית לשיחרור פלסטין — ג'ורג' חבש — היתה כישלון צבאי. האנשים שסימלו את הפעילות הצה"לית הראשונה היו שני חיילי צנחנים, **אבידע שור** ו**חגי מעיין**, שניהם בני קיבוצים של השומר־הצעיר בדרום, שנפלו בפעולת ביירות.

כמוהם כך גם אלה שנטלו חלק בזירת הפעילות ה־שניה, יצאו מאלמוניותם רק אחרי שנפלו במערכה בה השתתפו. כך נודע לציבור הישראלי על פעילותו ומיבצעיו של אחד מאנשי שירות הביטחון הישראלי בחו"ל, **ברוך כהן**, רק אחרי שזה נורה ונהרג בליבה של מאדריד, בירת ספרד.

יהדות

הנרי קיסינג'ר: לא בישראל

שואפי־העלייה היהודיים בברית־המועצות המשיכו גם השנה במאבקם המרתק, בצד שוחרי־הפרורמה הלא־יהודיים בארץ הסובייטים. התמיכה במאבקם עמדה במר־כז החיים היהודיים המאורגנים ברחבי העולם בתשל"ג.

היו גיבורים רבים למאבק זה, והשמות התחלפו תדיר. לרגע קט האיר אור הזרקורים את **פיוטר יקיר**, יהודי למוד־סבל, בנו של גנרל שהוצא להורג על לא עוול בכפו בימי הרודנות המטורפת של סטאלין, ושעבר בעצמו את כל מדורי הגיהינום שתוארו על־ידי ידידו אלכסנדר סולז'ניצין. אולם יקיר נשבר, הלשין על חבריו למאבק הדמוקרטי, שיתף פעולה עם רודפיו.

היהודי הבודד שבלט ביותר בתשל"ג בעולם היה **הנרי קיסינג'ר**, שסימל גורל יהודי אופייני: יליד גרמניה הוויימארית, נער שברח עם הוריו מגרמניה הנא־צית לאמריקה, אינטלקטואל שעלה לגדולה כפרופסור בהארווארד.

אילו היו הוריו של קיסינג'ר עולים לארץ־ישראל, ב־וודאי היתה נגמרת בכך הקאריירה של קיסינג'ר. לאיש כמוהו, בעל מחשבה עצמאית וכושר־ניתוח אינטלקטואלי בלתי־שיגרתי, אין מקום בחיים המדיניים של ישראל, אלא בקצוות השוליים.

אולם אמריקה אינה ישראל. בחפשו יועץ בעל רמה, גייס ניכסון את הפרופסור. בתפקידו רב־הכוח, הפך קיסינ־ג'ר לשר־החוץ האמיתי של אמריקה, פלס את הדרך להמפכה ביחסי ארצות־הברית עם אויבותיה מאתמול, ברית־המועצות וסין. בסוף תשל"ג העניק לו ניכסון גם את התואר של שר־החוץ, כדי לחזק את המימשל המ־עורער שלו.

יתכן מאד שבתשל"ד יהיה העולם היהודי עד למחזה בלתי־רגיל: העימות בין הפרופיסור היהודי ובין ממשלת ישראל, על רקע ההתנגשות בין האינטרס האמריקאי במרחב ובין מגמותיה של גולדה מאיר וחבריה.

תיאטרון

הקאברט הסטיד': רנסאנס

בשנה שגוללה עוד אבן אחת על קברו של התיאטרון הישראלי, התחוללה בתחום זה תופעה יוצאת־דופן: תחייתה של הסאטירה התיאטרלית. הסאטירה, שמאז תקופת ה־פריחה שלה על בימות ישראל בשנים של טרם קום המדינה — כשחיציה היו מופנים בעיקר כלפי השילטון הזר — גססה באיטיות ושבקה חיים, קמה כאילו לתחיה. בתקופה בה השתלט התיאטרון המיסחרי הזול על במות ישראל, היתה זו תופעה מעודדת ביותר.

בתחילת השנה התעורר מאבק איתנים סביב האליגוריה הסאטירית של **עמוס קינן** חברים מספרים על ישו, כאשר המועצה־לביקורת־סרטים־ומחזות פסלה את הצגתה בתואנה של פגיעה בדת, בעוד שלמעשה לא היה מחזה זה אלא הצלפה עצמית על הפרות המקודשות ביותר של החברה הישראלית. המערכה להסרת האיסור על המחזה לא נשאה פרי.

חנוך לוין, שעלה כמטיאור בשמי התיאטרון הישראלי בתשל"ב בזכות מחזהו חפץ, חזר שוב על הצלחתו בדרמה סאטירית יעקבי ולידנטל — שם זמני, שהפכה ללהיט ולאחד המחזות המקוריים המסוגננים ביותר בשנים ה־אחרונות.

אולם הרנסאנס האמיתי של הסאטירה התבטא בהצגת רקבארט הסאטירי של תיאטרון בימות, איך אנחנו נראים, שזכתה להצלחה מפתיעה למרות הכמויות העצומות של הרעל שהיו נסוכות בה. שלושת מחברי התוכנית היו שלושה סטודנטים צעירים באוניברסיטה העברית בירוש־לים: **ב. מיכאל, אפרים סידון** ו**קובי גיב** (ראה תמונה) — בן למישפחה דתית. קיבוצניק לשעבר ונתנייתי לשעבר, שכל נסיונם הקודם התבטא בכתיבה לפי האתון, בטאון הסטודנטים בירושלים. תוכניתם הראשונה הוכיחה כי קם בישראל דור המשך לסאטיריקונים שהצליפו בחברה הישראלית ללא רחם.

הכנסת

באדר עופר: המזימה

שום דבר שקרה בכנסת בשנת תשל"ג — השנה האח־רונה של הכנסת השביעית — לא זיעזע את הציבור כמו מעשה־חקיקה שנשא את שמם של חברי־הכנסת **יוחנן כדר** (גח"ל) ו**אברהם עופר** (המערך).

חוק כדר־עופר היה קונגייה של שתי מיפלגות גדולות לגזול מנדטים של מיפלגות קטנות.

עצם שיתוף־הפעולה ההדוק בין מיפלגת־השילטון ומיפלגת־האופוזיציה העיקרית סימל את התנוונות הפר־למנטריזם הישראלי, שאין בו אופוזיציה של ממש, מילבד סיעות קטנטנות, המעוררות את זעם השילטון.

אולם חמורה עוד יותר היתה משמעות אחרת של חוק כדר־עופר: ההוכחה שבישראל יכול רוב פרלמנטרי לדרוס ברגל גאווה כל זכות־יסוד של האזרח.

תחילה זממו כדר־עופר לגרש בכלל מן הכנסת את הסיעות הקטנות, על־ידי העלאת אחוז־החסימה. הדבר עורר סערה, והתוכנית נגנזה לפי שעה. תחת זאת בא חוק כדר־עופר, שנועד להוריד מנדט מכל סיעה קטנה.

הסיעות הקטנות, ובעיקר שתי הסיעות שנגדן נחקק החוק — העולם הזה והמרכז החופשי — הצליחו להחריד את הציבור משלוותו. מיטב מדעני ישראל יצאו למילחמה נגד העיוות השקרני. העיתונות התייצבה נגדו כימעט פה אחד. אולם בשני לילות־שימורים סוערים, בהם הפעילו **אורי אבנרי** ו**שמואל תמיר** את כל כלי־הנשק הפר־למנטריים, בוצעה המזימה.

הכנסת השמינית, שכבר תיבחר על־פי חוק כדר־עופר, תעמוד בסימן הקארטל של שתי סיעות־הענק. שמואל תמיר הצטרף אף הוא לקארטל. הדרך תהיה פנוייה למזימות חמורות יותר נגד הדמוקרטיה הפרלמנטרית.

מדיניות

יוסף רייא: המצפון

הרבה אנשים בלטו השנה בזירה המדינית של ישראל, ומילבד אישי־השנה תשל"ג נחלו כימעט כולם כישלונות. **עזר ויצמן** נוצח על־ידי **מנחם בגין**, איכזב את מעריציו במעשים בלתי־שקולים, ופרש בסוף השנה. חברו בצבא, שלמה (**"צ'יץ'"**) להט, ניסה להטביע את חותמו על תל־אביב, בהצלחה מפוקפקת. במאבק על כס־הנשיאות הוכשל בצורה מחפירה **יצחק נבון** למוד־האכזבות, אך המדינה זכתה בנשיא סימפאטי אחר, בדמותו של **אפרים קציר**. **זוהר אזיאב** הדגים „נפש בוכיה" כאשר נכשל במבאק על קו מפלגתו, אך לא הסיק שום מסקנה והוסיף לשרת את האנשים המר־בילים, לדבריו, לאסון.

מול דמויות אלה בלט בשיעור־קומתו המצפוני אדם שאינו ישראלי ואינו יהודי, אלא ערבי לבנוני בעל אזרחות אמריקאית: הארכי־בישוף **יוסף רייא**, ראש הכנסיה היוונית־הקאתולית בגליל, הלוחם למען החזרת עקורי בירעם ואיקריט לכפריהם ההרוסים.

מאבקו העקשני והאמיץ של הבישוף נגד העוול גרם לזעזוע מצפוני אצל טובי הישראלים, דחף לחשבון־נפש לאומי ולבדיקת יסודות הציונות. האם מיפעל־התחייה היהודי, בעבר ובהווה, מוכרח להביא לנישול עם־הארץ הערבי? האם יש סתירה מוסרית בין מעשי־ההתנחלות של הראשונים ובין מעשי עוולה כמו איקריט בצפון ופיתחת־רפיח בדרום?

גלימתו השחורה של הבישוף הפכה לסמל — אובייקט לשינאה ולהערצה.

בסוף תשל"ג היה נדמה שהגיע אל קיר אטום. אך מאבקו נמשך, השאלות שעורר לא מצאו מענה, ורבים היו משוכנעים שבסופו של דבר יוחזרו העקורים לבתיהם.

אשה
רחל כורם: הסבלנות משתלמת

טכס נשואין קצר שנערך בסוף חודש יוני השנה בדירתו הפרטית של הרב הצבאי לצה"ל, הרב מרדכי פירון, בבת־ים, הפיגה את זרקורי התקשורת הציבורית אל דמותה של אשה שרומן האהבה שלה ריתק את הציבור במשך שנים ארוכות.

היתה זו **רחל כורם**, רבינוביץ' לשעבר, אשה דקת־גו ונאה, בת 47, שבאותו טכס נשואין הפכה לרעייתו של שר־הביטחון משה דיין. הרומן בין שניהם החל לפני 18 שנה, כשדיין היה עדיין רמטכ"ל צה"ל, ואילו רחל רבינוביץ' היתה נשואה לפרקליט ירושלמי מצליח וגידלה את שתי בנותיה. כאשר גילה בעלה את רומן האהבים שלה עם דיין, הם התגרשו, ומאז, במשך 18 שנה היתה גברת רבינוביץ' המיסתורית ידועה כאהובתו של דיין.

לפני כשנתיים התגרש דיין מאשתו, רות דיין. זמן קצר אחר־כך הפכה רחל לידועה בציבור של שר־הביטחון, עברה לגור בדירתו. סיפור האהבה המפורסם ביותר בישראל הגיע לשיאו כאשר הוכיחה רחל כורם שהסבלנות משתלמת. היא הפכה לרעייתו הרשמית של משה דיין.

אם היתה לרחל כורם מתחרה על התואר, היתה זו **אופירה נבון**, רעייתו של ח"כ יצחק נבון, סגן יושב־ראש הכנסת, שהיה אחד המועמדים לנשיאות המדינה. אופירה, שמילאה תפקיד מרכזי בקרב על הנשיאות, אותו הפסידו לבסוף בני הזוג נבון, פיצתה את עצמה על אובדן הנשיאות בצורה מקורית ואנושית: היא ויצחק אימצו להם בת.

צעיר
א"ב נתן: מהפכה בגלי האתר

ישראל נראתה זקנה בתשל"ג כפי שלא נראתה מעודה. שלטו בה אנשים זקנים שלא התכוונו לפנות את מקומם לצעירים יותר. אנשים צעירים לא הופיעו בחיים הציבוריים, לא השפיעו כמעט על מאורעות השנה. לא בלטו במעשים יוצאי־דופן האופיינים לצעירים. נראה היה שהדור הצעיר בישראל מתרפק על השפע הכלכלי ועל הביטחון הסוציאלי שהעניקו לו הוריו, משתלב יותר ויותר במירוץ אחרי המותרות והצלחה הכלכלית והחברתית. אידיאלים כמעט ולא עניינו אותו יותר. שום מעשה חלוצי של ממש לא בוצע בתשל"ג בידי צעירים.

אם היה מיבצע שהנעורים וההרפתקנות בלטו בו, הרי האיש שמאחוריו לא היה עוד צעיר במושגים ביולוגיים. אבל למרות 47 שנותיו, היה טייס השלום **אייבי נתן**, שהשיט בתשל"ג אל חופי ישראל את ספינת השלום שלו, החל לשדר מעליה בתחנת הרדיו הפרטית שלו, דוגמא ומופת לצעירים בישראל. הוא סימל יותר מכל צעיר אחר בישראל את האיכפתיות ואת המסירות לרעיון.

אלא שהרצון הטוב וההתלהבות לא היה בהם די. אייבי לא הצליח להשתלט על הפוטנציאל העצום שעמד לרשותו, וההתעניינות ההמונית בשידורי תחנת השלום פגה. התחנה הפכה לעוד תחנה שיגרתית על גלי האתר של המזרח התיכון. עם כל זאת, היה מבצעו של אייבי המיבצע הצעיר של השנה, שראוי היה שישמש כסמל לצעירי ישראל.

טלוויזיה
חיים ג'יל: חותם אישי

קיסמה של הטלוויזיה כאמצעי בילוי חדש עבור האזרח הישראלי, פג בתשל"ג. אחרי שבשנים קודמות נדמה היה כי הטלוויזיה תביא להרס בתי־הקולנוע בישראל, השתחררו אזרחי ישראל מהדיבוק של המסך הקטן. הסקרים הצביעו על נטיה לשוב ולבלות מחוץ לבית בזמן הפנוי.

במידה רבה היתה אשמה בכך הטלוויזיה עצמה, שבמרבית התחומים דרכה במקום. לא היו בה אומנם ביזיונות ושערוריות כמו בשנים קודמות, אך לא נתגלו בה גם כשרונות חדשים, לא התבטאה בה שום פריצת דרך חדשה.

במצב זה של שידורי שיגרה, של העדר תוכניות בידור או תוכניות סאטיריות, של התייבשות מחשבתית ושל שיעמום בתחום היצירה המקורית, בלטו בטלוויזיה הישראלית שני אנשים. אחד מהם היה **רם עברון**, עורך ומגיש התוכנית קלעים — המאגאזין לענייני תיאטרון, בידור ואמנות. עד שנטל עברון תוכנית זו לידיו, היא היתה אחת התוכניות האפורות והמרגיזות ביותר בטלוויזיה. הוא הפך אותה לתוכנית תרבותית, על רמה, מרגשת בטעם תוך עריכה נבונה ואינטליגנטית.

כשם שרם עברון הטביע את חותמו האישי על תוכנית שבועית אחת, הצליח איש החדשות **חיים גיל**, לבלוט בשידורי מאגאזין החדשות השבועי — השבוע, יומן אירועים. כתבותיו המסוגננות, הרוויות הומור ואנושיות, נשאו אף הם חותם אישי מובהק, היו כמשב רוח רענן במידבר השדוף של שידורי החדשות בטלוויזיה. גיל נתן דוגמא מובהקת כיצד כישרון ותבונה עשויים להפוך רפורטג'ה טלויזיונית שיגרתית ליצירה מהנה ומרשימה.

אמנות
דני סנדרסון: צלילים מקוריים

תשל"ג הביאה בכנפיה לאזרחי ישראל את אחת התופעות האמנותיות המקוריות ביותר שהתגלו בישראל מאז הקמתה. היתה זו להקת־קצב שנשאה את השם כוורת, וזינקה תוך שבועות ספורים באופרת הפופ שלה סיפורי פוגי, מאלמוניות לשיא ההצלחה בתחום הבידור הישראלי.

אם להקת החיפושיות סימלה בשעתו תחילתו של עידן חדש במוסיקה העולמית, סימלה להקת כוורת עידן דומה בעולם מוסיקת הפופ הישראלית.

חברי הלהקה שהצליחו להלהיב בעיקר את הנוער הישראלי, הם ברובם יוצאי להקות צבאיות. המוח, המייסד, המלחין וכותב מרבית המילים של פומוני הלהקה הוא **דני סנדרסון**, מי שהצליח בשעתו לפרוט את הפתיחה לשיר השלום של להקת הנח"ל.

אם הגשש החיוור החדיר לפולקלור הישראלי את הצ'ופצ'יק של הקומקום, הכניסו דני סנדרסון וחבריו לנכסי־צאן־הברזל של ישראל את המנפיים של ברוך או את שיר האהבה הטראגי אני זוכר אותך מהמכולת.

להקת כוורת הוכיחה שאפשר לחיות בישראל מאמנות גם בלי חלטורות, תוך יצירה מקורית. במציאות הישראלית השוקעת בים של טעם רע, לבנטיניות, חוסר חוש הומור וסירבול בימתי, הפגינו סיפורי פוגי של דני סנדרסון וחבריו הומור רענן ובלתי מתחסד, איכות של צליל וסיגנון לא מצועצע. הם הצליחו למזג את צלילי הרחוב הישראלי, עם צלילי המזרח ומעט נעימות חסידיות, בשילוב נכון של השראת הפופ העולמי. היתה זו היצירה המקורית של הנוער הישראלי בדור האחרון.

ספרות
חבצלת: בשורת האהבה

שתי יצירות ספרותיות עוררו בתשל"ג סערה בשדה הספרות העברית, הגינוחה, השאננה והמתרפקת בשלווה מנונת קמעה על גבורות העבר. האחת היתה הרפורטג'ה הספרותית של **דן בן־אמוץ** (ראה שם זין), שהצליחה לתת ביטוי מזעזע לתחושותיו וחרדותיו של דור מלחמת ההתשה. יצירה אנטי־מלחמתית זו, שהפכה גם לרב־מכר בשוק הספרים הישראלי, היתה ללא ספק המאורע הבולט והחשוב ביותר בתחום הספרות בארץ, למרות שהיו חיי־לוקי־דיעות קיצוניים ביותר באשר לערכיה הספרותיים.

אולם הסנסציה האמיתית בתשל"ג חוללה יצירה תימנית אלמונית, חבצלת בר שפרחה בפתאומיות, העימה בזוהרה על תלמידי חכמים. היתה זו **חבצלת חבשוש**. חבצלת חבשוש פגשה בהיותה בת 19 את הסופר **פנחס שדה**, התאהבה בדמותו והחלה לכתוב אליו מכתבים בסיגנון: „עוד לא היה איש אפל ופראי עם יסודות של נצחי ושל מחפש אמת יהודי, זיין כזה, אוהב בתוליות, רחמי וגס, כשהוא לא עייף, עורג ושובר ושורף ומעלה באש וחותך מהר וחד, הסכינים שלך."

פנחס שדה אסף את מכתביה של מעריצתו האלמונית, הוציא אותם לאור בספר שנשא את השם התמסרות. תוך לילה אחד הפך הספר את כללי הספרות הטובה על פיהם. חבצלת, שלא עסקה מעולם בכתיבה מקצועית, הדהימה את קוראיה בכנות מוחצת, באוצר דימויים עשיר ומלהיב, בכוח ביטוי מיסטי. אומץ אמנותי רב ומחשבה בלתי שיגרתית הינחו את שדה בהחלטתו להפוך את חייו האינטימיים, כפי שהשתקפו במכתביה של חבצלת, לנחלת הכלל. הוא טען כי „המ"ל יגרוף את הרווחים, חבצלת את התהילה ואני את ההשמצות."

שתי הנבואות הראשונות התגשמו. השלישית לא כל כך. רבים דווקא הזדהו עם טיעוניו של שדה שגילה בחבצלת „בשורה של אמת שיש לה צינורות אל הטבע והנפש... בעולם של היום זהו הסיכוי היחיד שנותר לבן־האדם לשמוע את האמת, לשמוע כי יש עדיין אהבה אמיתית, אושר אמיתי."

ספורט
יהושע רוזין: ספורט טהור

המאורע המרכזי בחיי הספורט הישראלי בתשל"ג לא היה מאורע ספורטאי. היה זה מאורע פוליטי מובהק. השנה שהחלה ברצח ספורטאי ישראל שנטלו חלק במשחקים האולימפיים במינכן, הסתיימה בהתפרעויות של קאדטים סובייטים בהופעותיהן של קבוצות ספורט ישראליות במשחקי האוניברסיאדה שנערכו במוסקבה. היתה מידה רבה של הגזמה בתיאור ההתנכלות הסובייטית לנבחרת הכדורסל של הסטודנטים הישראלים. פה ושם היו אומנם תופעות חריגות, שגבלו בשינאה ובחוסר ספורטיביות, אבל כשנרגעו הרוחות הסתבר כי שריקות הבוז נגד הנבחרת הישראלית לא חרגו מהמקובל בכל תחרות כדורסל בינלאומית בה מרקיע המתח לשחקים.

בין מינכן למוסקבה ספג הספורט הישראלי מהלומות נוספות — כולן במישור הפוליטי. בעקבות רצח מינכן חששו מדינות מהתקפות טירור דומות, המעיטו להזמין את ספורטאי ישראל לתחרויות. באסיה הפכה ישראל לבלתי רצויה, הוצאה בהדרגה כמעט מכל המיפעלים הספורטאיים אליהם היו ספורטאיה מוזמנים בעבר.

במצב זה היה המאורע הספורטאי המרתק ביותר של השנה — התמודדותה של אלופת ישראל בכדורסל, מכבי תל־אביב, במסגרת משחקי גביע אירופה לקבוצות אלופות. מכבי, שהתחרתה בטובות שבקבוצות אירופה, הצליחה לרתק במשך מספר שבועות רבבות מאזרחי ישראל אל מכשירי הטלוויזיה שלהם, באמצעותם זכו בהנאה ובמתח ספורטאי נדירים. כמה מהנצחונות של מכבי תל־אביב במיסגרת זו היו הישגים נכבדים.

האיש שהוביל את מכבי תל־אביב והדריך אותה במשחקים אלה, ראוי היה לתואר ספורטאי השנה, יותר מכל ספורטאי בודד שנטל בהם חלק. היה זה **יהושע רוזין**, מר כדורסל הישראלי, ותיק מאמני הכדורסל בישראל. השנה הוכיח רוזין כי לא נס ליחו, וכי הוא מסוגל להצעיד קבוצת כדורסל ישראלית לתהילה.

יצחק רבין מוכן לתת חמישה תוארי דוקטור׳

כבוד תמורת דוקטור אחד אמיתי

■ שי מיוחד לחגים קנה שר־הביטחון **משה דיין** ל־אשתו **רחל**: מכונה גדולה ה־מייצרת קוביות קרח שקופות, מהסוג הנמצא רק בבתי־מלון גדולים.

■ מכוניתו של שר־התחבורה **שמעון פרס** חלפה במהירות, ביום שביתת הקואר־פרטיבים אגד ודן על־פני חבורת צעירים שביקשה טרמפ. נהגה עצר רק לאחר מיספר מאות מטרים בעיקבות געגרתו של השר, חזר אחורה ולקח חמישה טרמפיסטים.

■ מקורות יודעי־דבר יוד־עים לספר על קרירות מסויימת שפשתה בין סגן ראש־הממשלה ושר־החינוך־והתרבות **יגאל אלון** לבין ח״כ **עדי אמוראי**, אולם לא כך נראו הדברים בעת שאלון אירח לאחרונה ב־ביתו בגינוסר את שר־התרבות של דנמרק: האישיות הישרא־לית היחידה אותה הזמין אלון להצטרף לאירוח היה אמוראי, אותו הציג אלון בפני השר ה־דני במילים: ״זהו לא צעיר מבטיח, אלא אחד שכבר הוכיח.״

■ בהרצאתו בקיבוץ אלו־נים, התוודה שגריר ישראל ב־ארצות־הברית לשעבר **יצחק רבין**, בגילוי־לב: ״אינני מבין גדול בכלכלה. גם לא למדתי באוניברסיטה. לצערי לא ניתן היה לי ללמוד. האוניברסיטאות שלי היו שנות המאבק בארץ, הפלמ״ח והמלחמות. אמנם יש לי שמונה תוארי דוקטור־כבוד, אך פעם ביקשתי לעשות עיס־קה: לתת להם חמישה תוארי דוקטור־כבוד לעומת דוקטור אחד אמיתי. אך הם לא הס־כימו.״

■ סידרת הבדיחות שהכין חבר מועצת עיריית תל־אביב מטעם המערך **נחום רז**, על נושא מועמד גח״ל לראשות העיר **שלמה** („צ׳יץ״) **להט**, הרגיזה את תומכיו של צ׳יץ׳. בחוג־בית שערך צ׳יץ׳ עם חב־רי תנועת מכבי, סיפר אחד מ־ראשי מכבי בדיחה נגדית: „באו בטענות **ליהושע רבי־נוביץ** ושאלו אותו מה קורה עם גן־החיות בתל־אביב? רבינוביץ הלך לבדוק. תחילה הוא סייר אצל האריה, התעניין בדרישותיו והבטיח לו כלוב גדול יותר. גם לנמר היו דרי־שות וגם לו הבטיח ראש העי־ריה שיפתור לו אותם. וכך הלאה עד שהגיע לכלובו של החמור. החמור לא הוציא מילה מפיו. ,למה אתה שותק?׳ שאל אותו רבינוביץ. ,מפני שאני בחרתי בך,׳ השיב החמור.״

■ משמיציו של יהושע רבינוביץ׳, מספרים, בהקשר לסידרת המודעות של „חברים למען צ׳יץ׳״, כי לצ׳יץ׳ יש חברים מגדוד 54 עליו פיקד, ואילו לרבינוביץ׳ יש חברים מהגדוד העברי.

■ בתגובה על מודעות אחרות שפירסם צ׳יץ׳, בהם קרא לאזרחי תל־אביב שיפנו אליו עם בעיותיהם, שלח אחד האזרחים מיכתב שהופנה „לכ־בוד ש. להט, עירייית תל־אביב.״ אנשי העירייה העבירו את המיכתב למזכירתו של צ׳יץ׳ **אהובה אכרבנר**, הר־סיפו לו את החותמת „לא שייך לעירייה״. אהובה החזירה את המעטפה לעירייה, הוסיפה את המילה „עדיין״ לחותמת „לא שייך לעירייה״.

■ אחד התפקידים העיק־ריים של ח״כ הרשימה הממ־לכתית **יגאל הורוביץ** במה־לך השיחות על הקמת הליכוד הימני, היה לקרר את משתת־פי השיחות ברגעים החמים. כל פעם שהאווירה התחממה, היה הורוביץ, שהוא גם מנכ״ל בית־החרושת אדניר, יורד למכו־ניתו, מביא ממנה חבילות גלי־דה תוצרת מיפעלו, מחלק או־תם לנוכחים.

■ שני עיסוקיו המקבילים של עורך־הדין והעיתונאי **ישעיהו** („שייקה״) **לויט**, נוצלו על־ידו בשיחתו עם מפקד מישטרת מחוז תל־אביב ניצב **דויד עופר**. היה זה אחר ששייקה פירסם כתבה בידיעות אחרונות על הבירוי־נים המפריעים למסיבות המת־קיימות בצפון תל־אביב. עופר טילפן אליו, דרש ממנו את שמות הבריונים. לויט סירב למסור את המידע, טען שיש לו חסינות כעיתונאי. עופר לא הסכים איתו, המשיך לדרוש את השמות. אמר לו אז לויט: ,אם כך, יש לי חסינות כעורך־דין.״

■ תקרית לא־נעימה אירעה לעיתונאי **יגאל לב** כאשר הו־פיע בהרצאה בקיבוץ עין־החו־רש. לב פיתח בהרחבה את התיזה שלו, הטוענת כי לא כולם שווים בפני החוק וכי מי שיש לו יותר אמצעים כספיים, זוכה למשפט יותר מתחשב ול־פסק־דין יותר נוח, מאשר נא־שם חסר־אמצעים. לאחר ש־הירבה בדוגמאות, התפרץ ל־עבר הבמה אחד מוותיקי הקי־בוץ, תפס את המיקרופון ו־צעק: „אני יושב כבר שעה ומחכה שמישהו יקום וימחה נגד הרעל ששופכים פה נגד מדי־נתנו! אם קיבוצנו מסוגל להק־שיב לדברי השמצה אלו מבלי להפסיקם, לא אוכל להמשיך להיות חבר קיבוץ זה!״ הח־בר הנזעם זרק את המיקרופון ועזב את חדר האוכל. לב הג־בוך המשיך מודאג את הרצא־תו, אך נרגע כעבור מספר ימים כשקיבל מכתב מחברי הקיבוץ המודיעים לו כי החבר המת־פרץ אינו מבטא את דעת ה־קיבוץ, ולמרות אימיו הוא לא עזב את המשק.

■ מיבצע מיוחד לחיילי צה״ל בראש השנה, הכין קצין הווי ובידור **צפריר עינבר**, בשיתוף עם גלי־צה״ל: 50 אמנים יופיעו במשך יום החג בכל המוצבים הקדמיים מ־שארם־אל־שייך עד החרמון. שיבעה חוליות של טכנאים מו־טסים בהליקופטרים יקליטו את המופעים ובלילה יכינו **אלי עזר** („דזו״) **דר ומיכה לוינסון** את החומר המוקלט לשידור למחרת היום.

■ כרטיס־ברכה מקורי ל־ראש־השנה שלח השבוע מנכ״ל חברת אגרון **אליעזר גרונר־מן**, לכל אלה עליהם נודע לו כי קנו במשך השנה תוצרת של חברות מתחרות לחברתו. ב־כרטיס מופיעה קאריקטורה בה רואים שני תינוקות, ילד וילדה, מציצים למה שיש להם מתחת לחתתונים, והכסבר: „בכל זאת יש הבדל.״

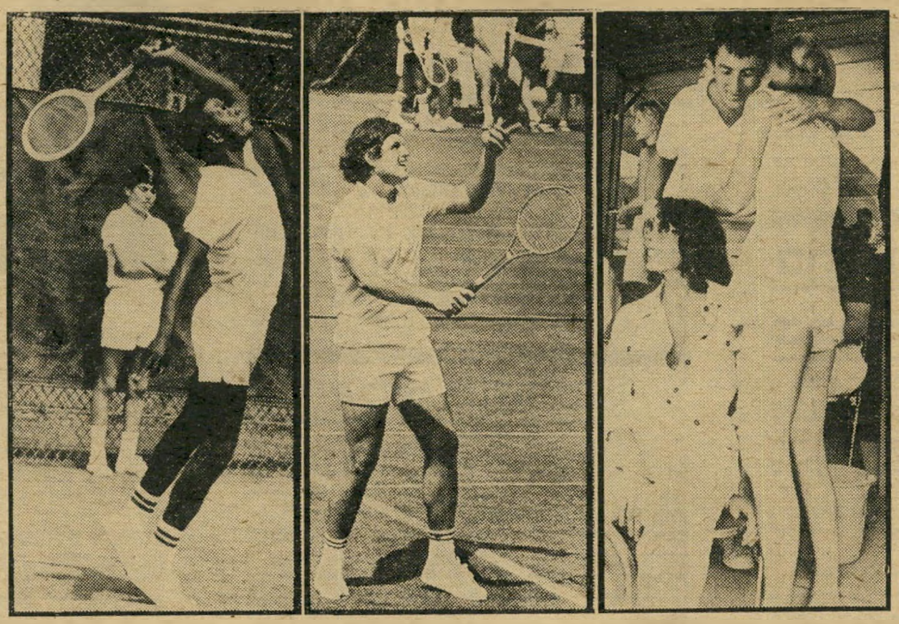

דסטין הופמן

שחקן הקולנוע האמריקאי, השתתף בטורניר הטניס שנערך זו השנה השנייה בקליפורניה לזכר רוברט קנדי שנרצח, מחבק את אשת הנרצח אתל קנדי (מימין). בטורניר השתתף גם אחיו של רוברט, טד קנדי (במרכז) והשחקן סידני פואטיה (משמאל).

יפה ירקוני

חזרה השבוע מסידרת הופעות בהוואי, פגשה שם את גיבור סידרת הטלוויזיה הוואי חמש־אפס, ג׳ק לורד, שסיפר לה כי הוא גדל בסביבה יהודית, שומר על קדושת יום השישי ותולה מזוזה בכל מקום בו הוא מתאכסן.

ג׳ול דסאן

(מימין) בנם הזמר של השחקנית היוונית מלינה מרקורי והבמאי הצרפתי ג׳יל דסאן, הופיע באולם **אולימפיה** יחד עם הזמרת הישראלית השוהה בפריז, אסתר גליל העומדת לבוא לסיבוב הופעות בארץ, בשיחה עם אחד השוטרים ששמר על הסדר במופע המשותף.

תשקיף

שוב סערה

סביב פיתחת־רפיח

הסערה סביב פיתחת־רפיח תתחדש עם הפעלת שלב ב׳ בתוכנית גירוש הבדווים. השטח המפונה עתה הוא מדרום לשטח הפנוי הקודם, והתוכנית כולה היא לפנות משולש ענקי בין רפיח, ניצנה ואל־עריש, שגודלו פי־שניים מרצועת־עזה.

הכוונה היא לבצע את כל פעולת הגירוש בשעה שהאופוזיציה משותקת, בגלל מאמץ הבחירות, ופגרת הכנסת. הפעולה העיקרית תבוצע מייד לאחרת הבחירות, ולפני כינוס הכנסת הבאה.

נעשים עתה מאמצים קדחתניים לארגן בכל זאת פעולה אופוזיציונית מאוחדת, לסיקול התוכנית.

חשש מפיחות

אחרי הבחירות

תנודות מפוייסות בשוק הכספים בארץ מצביעות על כך כי גורמים כלכליים חוששים מפיחות אפשרי של הלירה זמן קצר אחרי הבחירות.

הסיבה המשוערת לפיחות כזה: עליית ערכו של הדולאר בשוקי הכספים בעולם. מאחר שהלירה צמודה לדולאר, עולה בעקבות כך גם שער הלירה. המשק הישראלי מפסיד כתוצאה מכך את כל היתרונות שהיו לו, כאשר ירד ערך הדולאר ובעקבותיו גם ערך הלירה. מבלי שבוצע בה פיחות רשמי.

אריק מסחער

על המושבים

אלוף (מיל.) אריק שרון יקדיש את המאמץ העיקרי שלו במסגרת מסע הבחירות של הליכוד, לעשיית נפשות לליכוד בקרב בני המושבים והקיבוצים.

אריק מייחס חשיבות עליונה לעליית מספר תומכי הליכוד במושבים — למרות האחוז האלקטוראלי הנמוך של אנשי המושבים. הוא מאמין כי תחילת המהפכה שתביא את אנשי ארץ־ישראל העובדת להצביע בעד גח״ל ושותפיה, עשויה להתחולל במושבים. **לצורך זה יורכב צוות מיוחד, שיכלול מכ־כה אריק גם את משה שמיר, נאה כהן איש מושב תל־עדשים והרצל מזיא מנהלן. אריק אי־שית עומד להופיע בעשרות מו־שבים כנאומי בחירות.**

המערך מנסה

לקנות

נציגי עדות

מנהלי מסע הבחירות של המערך חוששים בעיקר מהרשימות העדתיות שתופענה במערכת הבחירות לכנסת השמינית. **במקומות רבים בארץ, כהם התגלתה הצבעה המונית למען הרשימות העדתיות בבחירות להסתדרות, מפעיזים עתה אנשי המערך לחצים ו־מאמצים על פעילי רשימות** אלה, כדי לרכוש אותם ואת הקולות שמ־אחוריהם למערך.

רמי ליבנה

בראש רשימה לכנסת

רמי ליבנה, בנו של ח״כ רק״ח אברהם לבנבראון, שנשפט לשבע שנות מאסר על קשירת קשר עם סוכן זר, יופיע בראש רשימה בבחירות לכנסת. **הרשימה, שהורכבה בידי אנשי „מצפן״ ו־„החזית האדומה״, הציחה כבר לגייס את 800 החתימות הדרושות להקמת הרשימה ואת סכום הפיקדון בסך של 15 אלף ל״י.**

לפי החוק יש לשחרר ממאסר כל מי שנבחר לכנסת. יוזמי הרשימה מאמינים שיצליחו לגייס עבור רמי את מיספר הקולות הדרוש.

ישראלים חוזרים

מקונגו־זאיר

ישראלים ששהו בקונגו־זאיר מסיבות כלכליות או בעניינים רשמיים, החלו חוזרים לישראל מתוך חשש לניתוק יחסים קרוב עם ישראל מצד שלוש מדינות זו. גם מוסדות רשמיים החלו להחזיר אנשים ממדינה זו לארץ.

עד כה לא היו השלכות כלכליות חשובות לניתוק היחסים מצד מדינות אפריקה עם ישראל. אולם אם תלך ממשלת גבון בעיקבות המדינות שכבר ניתקו יחסים, צפויה סכנה לענף העץ בישראל. רוב יבוא העץ לישראל נעשה מגבון, ממנה מיובאים למעלה מ־105 אלף טון עצים בשנה. ניתוק היחסים עם גבון עשוי לגרום להרס ענף הנגרות בישראל.

בוטל קו „אל־על"

לדרום־אמריקה

אחד המעשים הראשונים שעשו הסיוו־ניסטים שעלו לשיידטון בארגנטינה היה בי־טול ההסכם עם ישראל על פתיחת קו תעופה של אל־על בין ישראל לארגנטינה. ההסכם נחתם לפני זמן רב והקו עמד להיפתח עם פתיחת עונת החורף, כאשר חניית הביניים של המטוסים הישראלים היתה צריכה להיות במונרוביה, בירת ליבריה.

נראה שאין השלכות פוליטיות רבימוד ההסכם עדיידי ממשלת ארגנטינה ואין די הסיק מכך על שינוי יחסה לישראל. מניחים כי ההסכם בוטל בעיקר בגלל ממשלת ברזיל, החוששת שחברת התעופה שלה תסבול מתחרות של אל־על.

אגב, תפוסת הטיסות באל־על לעונת החורף ש־החלה מסוף חודש אוגוסט, הגיעה לשיא. ההזמנות לחודשים הקרובים זורמות בקצב מסחרר והדאגות שהופיעו בגלל הירידה בתפוסה בחודש יולי נעלמו.

בהלת קרקעות

בבנימינה

אזור בנימינה משמש לאחרונה מוקד להתעניינות מצד קבוצות משקיעים המחפשים קרקעות לרכישה. **הכהלה נגרמה בעיקבות החלטת מוסדות ה־תיכנון ליעד את המשוש בנימינה־חדרה־פרדס־חנה לבנייה צפופה.** לעומת זאת לא נכללה זיכרון־יעקב בתחום שיותר לבינוי צפוף. סוחרים זרי־זים, להם נודע דבר ההחלטה החלו ברכישות מזורזות של קרקעות באזור, עליו פסחה עד כה בהלת ה־קרקעות.

רק לאחרונה נמכר שטח של כ־50 דונאם בבנימינה במחיר של 35 אלף ל״י ליחידת קרקע המיועדת לבניית ויילה (כ־300 מ״ר). מחיר זה גבוה בהרבה מהמחירים שהיו מקובלים באזור עד כה. למרות שבאזור החוף אין להשיג כיום קרקע במחיר הנמוך מ־50 אלף ל״י ליחידת בניה.

המטוס בירוחם

התרסק בגלל

ברז דלק סגור

ועדת־החקירה שהקים מישרד־התחבורה לבירור נסיבות נפילתו לפני שבועיים של המטוס ליד ירוחם, סיימה את עבודתה.

את המטוס שהתרסק הטיס צבי בורנשטיין, בנו של בעל בית־חרושת ל־1900 משה בורנשטיין. **הסתבר כי הוא שכח לפתוח את כרז הדלק, המריא עם רזרבת הדלק שהיתה במנוע. מייד אחרי שהמריא נגמר הדלק במנוע והמטוס נפל.**

מיסחור בזכר חללי מינכן

ביום השנה לרצח 11 ספורטאי משלחת ישראל לאולימפיאדת מינכן, מופצת כיו הבולאים וחיבכי־המזכרות גזויה זיכרון, הנושאת עליה את תמונות 11 החללים, וכן ארבעה מבולי גרמניה המערבית שהוצאו לרגל האולימפיאדה. המיוחד במעטפה: היא נושאת עליה את חותמת בית הדואר בכפר האולימפי במינכן ואת תאריך יום הרצח. הגזוייה מופצת ע״ידי אגודת בולאים בקנים, שבראשה עומד בנראה יורד מישראל.

תמונות חללי מינכן עם חותמת יום הרצח

מנהיג גרוזינים

הצטרף לגח״ל

מנהיג הגרוזינים באשדוד, שעלה לכותרות העיתונים בי־עיקבות השביתה הגדולה של הגרוזינים בעיר, שמחו על פי־טורי חבריהם מנמל אשדוד, אברהם ספישווילי, העביר את תמיכתו מאיחגון הפנתרים ה־שחורים לגח״ל.

ספישווילי יוצב כנראה במקום ח־חמישי ברשימתו של מועמד גח״ל ל־ראשות־העיריה, צבי צילקר.

טוני פורש

מ„קול השלום"

קולו של הדיסג׳וקי (מניח התקליטים) הפיקולארי ביותר במרחב, עומד להיעלם מגלי ה־אתר באזור. טוני סמית הבריטי, שהפך לשדרן הרדיו הנערץ ביותר ב־אזור מאז החלה תחנת קול השלום בשידוריה לפני כשלושה חודשים, עו־מד לנטוש את התחנה ואת הספינה.

טוני, שהיה בעבר שדרן בבי.בי.סי. ובתחנות רדיו פיראטיות, עומד לתזור ולהצטרף לצוות השדרנים של תחנת הרדיו הפיראטית המפורסמת ביותר: רדיו קרולינה, המשדרת מעל גבי ספינה בים הצפוני.

במדינה

העם

הכאה על חטא

פסק־דין של בית־המישפט העליון ניצב כתמרור „עצור" מול הסחף השוביניסטי

ערב ראש־השנה נוהגים יהודים דתיים ושומרי־מסורת להשכים קום בשעות לילה מאוחרות, לשחר על פתחיהם של בתי־כנסיות כדי להשתתף באחד המבצעים המסריים החשובים ביותר בדת היהודית: בקשת הסליחות.

השבוע דומה היה כי גם המצפון הקולקטיבי של מדינת־ישראל עשה את חשבון הנפש שלו ויצא לבקש סליחות, אם לא כלפי כל אלה שישראל פעלה נגדם

יצחק בן־אהרון
מלחמה על כסא

במעשים של עוול, נישול ועושק, הרי לפחות כלפי אחד מהם. היה זה בית־המשפט העליון, בשבתו כבית־דין גבוה לצדק, שהוציא פסק־דין בעל חשיבות עליונה, החייב להתנוסף כדגל שחור מול עיניהם של אזרחי ישראל.

אנטישמיות בכיוון הפוך. במשך שנים מתנהל בישראל מסע הסתה לאומני קנאי נגד בני כת נוצרית מגרמניה, שהתישבו בזכרון־יעקב, רכשו שם שטחי אדמה ואף קנו בתים כדי לאכסן את העולים לרגל מבני־הכת הבאים לביקור בישראל. בראש הכת עומדת אחות תמהונית, הגרמניה אמה ברגר, שאמצעיה הכספיים אפשרו לה להרחיב את שטח הקרקעות של הכת המיסיונרית למחצה, שהיא עומדת בראשה.

הפרשה הגיעה לשיאה כאשר מועצת זכרון־יעקב והוועדה האזורית לתיכנון, הופעלו באמצעות לחצים מצד משרד־הפנים בראשו עומד שר דתי. המועצה פשוט החליטה להפקיע את השטחים שרכשה אמה ברגר בזכרון־יעקב. היא תיכננה תוכנית פיקטיבית של הפקעת קרקע לצורכי ציבור, החילה אותה דווקא על האדמות שבידי אנשי הכת של אמה ברגר, והוועדה המחוזית מיהרה לאשר את התוכנית.

השבוע קיבלו שלושה משופטי בית־המשפט העליון את עתירתה של אמה ברגר לבטל את התוכנית שנועדה להשתלט על אדמותיה. בפסק־דין מנומק וחריף הם ביטאו קול המצפון של האומה כנגד הנסיון לעולל לגויים מה שעוללו לישראל.

השופט העליון צבי ברנזון הגדיר את מעשי המועצה בביטויים כמו „התנכלות זידונית... מטרה בלתי כשירה אפילו אם על פני הדברים הכל נראה כשורה... הוועדה המחוזית התעטפה באיצטלה של שיקולים תיכנוניים טהורים ושר־הפנים אף לא מצא לנכון להשיב לעצומות — זוהי עצימת עיניים מכוונת בפני מציאות עגומה ופגומה המזדקרת לעין, שאין הדעת סובלתה, ובוודאי שאין להצדיקה."

ואילו השופט עציוני קבע באותו פסק־דין: „אנו חלק מחבר העמים, ויחסי מדינות מבוססים על הדדיות. כל זמן שאין חוק בגרמניה האוסר על אזרחים ישראליים לרכוש קרקעות או להקים מוסדות דתיים, אין לתאר כי מחוקק כלשהו יחוקק חוקים המפלים לרעה אזרחים של מדינה אחרת הנותנת לנו את כל אותן הזכויות שיש לאזרחיה היא."

בתקופה של סחף ימני שוביניסטי הפוקד את ישראל, היה פסק־דינו של בית־המשפט־העליון בעניין אמה ברגר כהכאה על חטא קולקטיבית שהיה בה אולי כדי לעצור חלקים גדולים מאזרחי ישראל ולעוררם לחשבון נפש.

ההסתדרות

הקוזק הנוגל

ההתקוממות של בן־אהרון נגד מדיחיו

החיה מאוחר מדי

„לא אחזור יותר לבית הזה!" הצהיר השבוע מזכ"ל ההסתדרות יצחק בן־אהרון בזעם, כאשר נטל את חפציו ויצא ממסדרון שבקומה החמישית של בנין הוועד הפועל, למה שהוגדר כחופשה ארוכה.

הגיב על כך העיתונאי שלום רוזנפלד במעריב: „בחוגי המערך כבר הועלתה הצעת פשרה: להקים עבורו בנין חדש."

שתי אימרות אלה, סיכמו שבוע של דו־קרב מילולי חסר תקדים בין ראש־הממשלה, גולדה מאיר, לבין בן־אהרון. לא היה זה דו־קרב אישי, שניהם ייצגו שני מחנות בעם. למרות שהיו שייכים לאותה מיפלגה עצמה, היו ביניהם ניגודים קוטביים. בן־אהרון היה זקוק למידה גדושה של סכיזופרניה כדי להמשיך ולדגול בדיעותיו החברתיות והכלכליות ובה בשעה להזדהות עם מעשיה החברתיים והכלכליים של ממשלה בראשה עומדת אשה כמו גולדה. השבוע נראה היה כי בן־אהרון לא יכול עוד לעמוד במתח הנפשי החריף של פיצול אישיות זה. אלא שלמרות הדברים הקשים והנוקבים ששמיע בן־אהרון בגנות אלה המנסים להדיחו מתפקידו, כדי לזכות בשלווה ביחסי ממשלה—הסתדרות, קשה היה להתיחס באהדה למצבו.

כי הקרב שניהל בן־אהרון בשבוע ה־אחרון לא נראה קרב רעיוני. כמו הקרב המכוער שניטש רק שבועות מספר קודם לכן בין מרכיבי הליכוד, קיבל קרב זה צביון של מילחמה על כסא.

מהלכים שקופים. „דמי לא יהיה הפקר!" זעק בן־אהרון בכינוס מרכז ה־קיבוץ המאוחד באפעל, „לא אתן שימשיכו להתעלל בי! אני לא יהיה מזכ"ל ההסתדרות למשך שלושה חודשים נוספים כדי לא להפריע למערכת הבחירות!"

אם חשב מישהו שמכך, ומעזיבתו הפיתאומית של בן־אהרון את לישכתו בבנין הוועד־הפועל, משתמעת התפטרות, מיהרו דובריו של בן־אהרון להכחיש זאת. נראה שבן־אהרון חשש שאם אכן יתפטר, ימהרו אנשי גולדה וספיר לקבל את התפטרותו בשמחה. הוא רצה בסך הכל ליצור מצב של אין־בהתפטרות, מתוך כוונה להפחיד את ראשי המערך שאין כזה עלול לפגוע בהם בבחירות לכנסת.

כאשר פרש בן־אהרון לקיבוצו, גבעת־חיים, הוא קיווה כי ההדים שתעורר פרישתו, יגרמו למנהיגי המערך לקרוא לו לחזור ולהתחנן בפניו על ברכיהם. אלא שההתקוממות הציבורית לה ציפה לא באה. נראה שגם אלה התומכים בבן־אהרון פיקפקו בכוונתו.

אילו רצה בן־אהרון להיאבק על מעמדו העצמאי כמזכ"ל ההסתדרות ולהבטיח את בחירתו לקדנציה נוספת במטרה להגן על זכויות העובדים מול כוונותיו של פינחס ספיר — הוא היה צריך לעשות זאת לפני הבחירות. אלא שאז העמיד בן־אהרון פנים כאילו אינו יודע כלל על כוונת ראשי המערך להדיחו. הוא שיתף עימם פעולה בניסיון להוליך שולל את הבוחר בבחירות.

משום כך נשמעו זעקותיו השבוע כזעקות הקוזק הנגזל.

תשבץ השולם הזה 1882

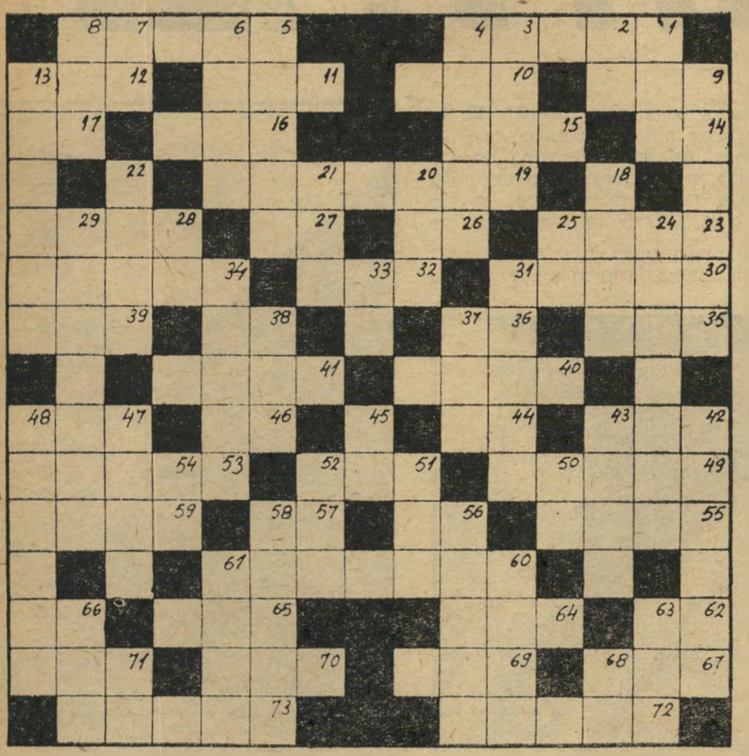

מאוזן:

1) תורם המספרים. 2) חלק דירה פופולרי בארץ. 9) חג. 10. גודל לב, גאווה. 11) כתם. 12) מין צמח, שכינויו „מטה אהרון". 14) עמוד מים. 15) נכל אכזב. 16) שערה ליד העין. 17) מרגל. 19) עיר שבקשר אליה היתה לואלדהיים פליטת פה. 23) שגור, רגיל בפה. 26) מקום נישא. 27) קמין. 28) נושא לאישה את אשת אחיו שמת חסר ילדים. 30) שיח ריחני. 32) נהר ברוסיה. 34) מחודד. 35) ששבקה חיים. 36) קול גברי. 38) מוץ, תבן. 39) בלי חיפזון. 40) קריאת שמחה. 41) בגד. 42) התקוממות. 44) בלבד. 46) עיר שכבש יהושע. 47) חולי, מדוה. 49) שיר בן 14 שורות. 51) רמאות, מרמה דבר שקר. 53) פרי מתוק. 55) צורת כתיבה עיתונאית. 56) ממציא מכשיר קשר פופולרי. 57) איבר חיוני. 59) נאנח. 60) אותן סופרים כל שומרי הדיאטות. 62) מונח בתורת החשמל. 64) אלה הודית אכזרית. 65) חברת נפט ישראלית. 66) מטבע צרפתי קטן. 67) מזונו של פופאיי. 69) יילוד. 70) אני. 71) דרגה צבאית. 72) מעבר מים למצב צבירה אחר. 73) סעולה המאפיינת משטר סוציאליסטי.

מאונך:

1) צדקה. 2) מתכופף. 3) מלחין איטלקי. 4) זרימה. 5) מעביר סחורות ממדינה למדינה באופן בלתי חוקי. 6) ניצים. 7) טנא. 8) מין פרי. 9) בעלי חיים ממשפחת החתולים, שהפכו לסמל. 13) בית נבחרים. 18) בית נבחרים ברוסיה הצארית. 20) פרח נוי. 21) איפה? להיכן? 22) הליכה ללא מטרה. 24) בה נערכו בחירות. 25) טבול יום (ר"ת). 28) זז. 29) מזכירה היוצא, ואולי גם הנכנס של 24 מאונך. 31) חיטוט. 33) קולב. 34) ממלא את החסר. 37) בקיע. 38) סגולה למזל טוב. 42) ערים כאלו בנו בני ישראל לפרעה. 43) זנב. 45) עני. 47) סחורה שבחנות. 48) גדוד המורכב מאנשים גבוהים מאוד. 50) משקה. 51) מין מס. 52) כהן גדול המוזכר בשמואל א'. 54) מטבע יפאני. 56) תערובת. 58) מרתף יין ספרדי. 60) מיליונר יהודי אנגלי. 61) משופע שיפוע חד לתבשיל. 63) ברוטו פחות נטו. 66) דברי גנאי. 68) שני עמודים. 71) רעל.

חשבץ 1882

זוהי חידה חשבונית. כל ריבוע מסמל סיפרה. לאותן הספרות יש אותם סימנים. בעזרתן של פעולות חיסור, כפל וחילוק, יש למצוא איזו סיפרה מציין כל סמל של ריבוע.

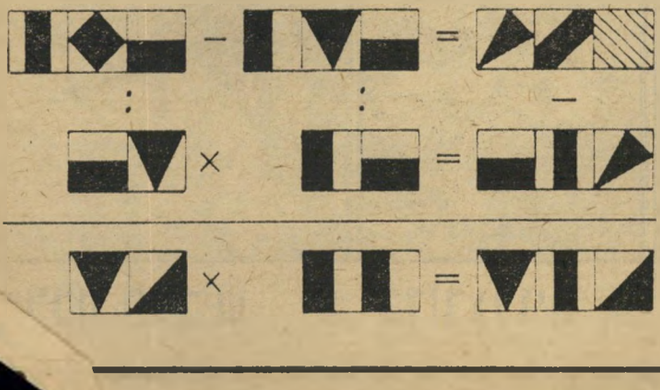

כיצד הפכה הנערה האלמונית שהגיעה מהפרבר הנידח

נערת הפרבר

ג'ש **לפרבר** נידח בחאר־אל־טענק, נניח בפאתי מלבס באיזה מקום. בחר לך איזו בת־תישחורת אלמונית, שנראית בדיוק כמו כל חברותיה, משחקת כדורגל כמו בן, ובכלל צריכים להסתכל פעמיים כדי לגלות שהיא בת.

שלוף אותה מתוך ההמון הסוער, בצע בה כמה קסמים ושינויים, תן לכל העסק להתבשל על אש קטנה, אבל עקשנית, במשך שנתיים —

והוצא מהתנור נערה יפהפייה, דוגמנית חושנית ומסעירה, העושה דרכה בביטחה מעלה מעלה, לעבר הצמרת, לעבר הפיר־סום, לעבר הזוהר והכוכבים.

זה בדיוק בערך מה שקרה לדוגמנית־הצמרת פנינה רוזנבלום.

בבית פנינה בשעת עבודות־בית. סתם נערה. משמאל: מחוץ לבית, בתקופת האינדיאנית שלה.

מלכת הכביש פנינה של הבמאי מנחם גולן בסירטו **מלכת הכביש.**

כדורגלנית פנינה משחק בקבוצת־הכדורגל לנשים.

במטבח כילדה שגדלה לבד התחנכה לעצמאות מילדותה, למדה פנינה כבר מגיל צעיר לבצע את כל עבודות הבית.

בפריפרייה לאחת מנערות הזוהר העולות של העיר הגדולה

זוהרת בצמרת

„היופי אינו הדבר החשוב ביותר. חשובים רגשות, אישיות, ראש על הכתפיים"

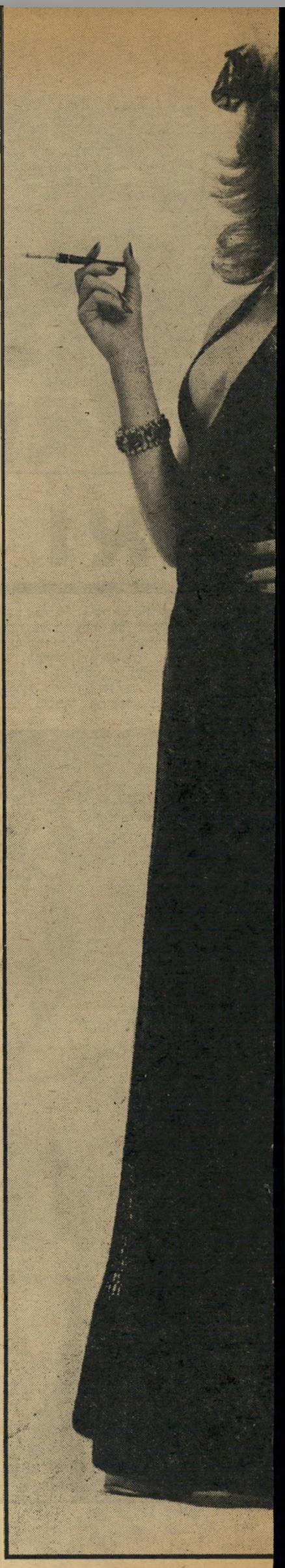

השאלה היא רק — איך?

מסך מלא שד

לפנינה עצמה תשובה פשוטה: „היופי איננו העיקר. יש דברים אחרים, חשובים יותר. כמו רגשות. כמו אישיות. כמו ראש על הכתפיים."

כשאומרת את זה מיפלצת אימתנית, שדמותה בלבד מפחידה ילדים קטנים ברחוב. כשאומרת את זה בתולה זקנה. כשאומרת את זה עלמה ענוגה השוקלת מאה קילו ובנוייה כמו ספינת־מלחמה — ניחא. אז אפשר להבין למה הן אומרות זאת.

אבל כשאומרת את זה פנינה רוזנבלום — למה היא מתכוונת?

פנינה, מכל מקום, מתכוונת למה שהיא

(המשך בעמוד 30)

הדוגמנית פנינה מדגמנת: שימלת־מיני קצרה, חולצה גברית ספורטיבית (בתמונה משמאל) ושימלת־ערב (בתמונה מימין). בכל שלוש התמונות, כמו בכל הופעותיה מאז אימצה לה את המראה החדש, אין היא משתמשת בחזייה.

נערת־החברה

פנינה במסי־ בה, מציגה את המראה החדש שלה: שיער קצר בלונדי, חזה בנוי לתלפיות, שהתפתחי רבות מאז שצולם בסרט **מלכת הכי**

נערת הפרבר בצמרת

(המשך מעמוד 29)

אומרת, ואומרת מה שהיא מתכוונת. בשנתיים הקצרות מאז החלה להתבשל על האש הקטנה והעקשנית, למדה הרבה על היופי. זה שלה, וזה של אחרות. והיא יודעת.

היא היתה כבר סגנית מלכת־המים 1971. מיס־אלגנס של חיפה. דוגמנית־צמרת 1972. נערת־הזוהר 1973. כיום, בגיל 19, חודשים ספורים לפני הגיוס לצה"ל, היא מוכרת כדוגמנית טובה, המצליחה להרוויח סכומים יפים בעבודה זו. ככוכבנית מתחילה, לאחר שהופעת־העירום שלה, כאם המניקה תינוק, בסירטו של מנחם גולן מלכת הכביש, משכה תשומת־לב בגלל שדה החשוף שמילא את המסך. היו דיעות שונות על סצינה זו — אולם כולם שמו־לב, גם המחייבים וגם השוללים.

היא נולדה לאב יקה ואמא עיראקית. כל מי ששומע זאת אומר: „נו, אם ככה מה הפלא? זו לא חוכמה להיות יפהפייה מגזע כזה." מה שנכון נכון.

חיוך בכל מחיר

את צעדה הראשון לכיוון עולם הזוהר עשתה נערת־הפרבר האלמונית כאשר זכתה בתואר סגנית מלכת המים. בעלי המקצוע העריכו את העובדה במלואה — ביחוד בהתחשב שהמלכה עצמה היתה באותה שנה איריס דוידסקו הנהדרת. מאותו רגע, החלו הצעות לדוגמנות צילום ו־

הסקסית שרועה במהופך על מיטתה, מדגמנת פנינה רוזנבלום את האשה־הסקסית.

מסלול זורמות אל עבר התלמידה בת ה־16.

פנינה לא הסתפקה בכך. משגילתה את הכיוון שנפתח בפניה והחליטה שהיא חפצה בו, החלה חותרת אל מטרתה בעקשנות, יזמה והתמדה. זה היה ההבדל בינה לבין נערות־זוהר רבות אחרות — הנשארות אי־פה אי־שם, מצליחות לזהור, אך לא לבלוט, לא להגיע.

„צריך המון חלומות," מגלה פנינה. „והמון רצונות, שהחשוב בהם — הנכונות להשקיע הכל במטרה שהצבת לעצמך."

פנינה מאמינה בסחורה שהיא משווקת — יופייה — אך אינה מאמינה שזה מספיק. „כשאנשים מגלים שאפשר לדבר איתי, לא רק על דברים שיטחיים, זה משנה את כל היחס אלי — ועוזר לי גם להתקדם בעבודה."

בבית היא אותה פנינה שגדלה בפרבר הקטן: צעירה התורמת את חלקה בעבודות־הבית, לאחר יום־לימודים השזור לפעמים גם הופעה על המסלול או באולפן. צעירה המצפה לוויקנד־הפנוי כדי לצאת לרכב על סוס, לטייל קצת מחוץ לעיר, או להישאר לבד עם ספר טוב.

קטש בדם ואש

„לפני חודשים מספר טיילתי ב־ירושלים המזרחית, ועברתי במקרה ליד קלוב ספורט. איכשהו הכירו אותי שם כמה חברה ערבים, אולי ראו אותי בטלוויזיה, ובהתרגשות סיפרו לי כי מתארח אצלם עכשיו המתאבק מספר 1 של ירדן, אבו־ענתר.

„חיכיתי עד שהלכו לקרוא לבחור. ואומנם אחרי חצי שעה הופיע גבר ענק, רחב מאוד, בעל תנועות נהדרות."

רפאל הלפרין מתקן את הכיפה החבושה לראשו, וממשיך בסיפורו:

„הוא פנה אלי ושאל באנגלית: „האם אתה מיסטר הלברין? שמעתי עליך רבות, והייתי רוצה לזכות בכבוד להיאבק עם אלוף עולם."

„כמובן שהסכמתי, וישבנו לשתות קפה."

וכך בפשטות, נולד קרב השנה — קרב דויד נגד גוליית — הקרב בו ייצג רפאל הלפרין את סבא ישראל וכל זה, ואבו־ענתר את אצילי המידבר וכל היתר.

הקרב הגדול התקיים ביום החמישי האחרון בהיכל־הספורט בירד־אליהו בתל־אביב, כשלעומת רבבת הצופים המשולהבים שהצליחו להיכנס פנימה, נותרה רבבה אחרת, משולהבת אף יותר, שהידפקה על השערים מבחוץ.

במקום מטוסים וטנקים

חצי שעה לפני תחילת הקרב הגדול נסגרו שערי האיצטדיון, אין יוצא ואין בא. בקהל היו אלפי ערבים, חלק ניכר מהם מן השטחים. ואליד אבו־עודה למשל הגיע במיוחד מהכפר רפידיה ליד שכם. על הקרב שמע במקרה לפני שבועיים, כאשר ביקר אצל חברים בירושלים: „אתמול באתי במיוחד מן רפידיה לישון אצל החברים שלי באל־קודס, בשביל לראות המשחק הזה."

והמשחק הזה החל: ראשון עולה לזירה הנמר הירדני (101 ק"ג), כשחגורת־עור שחורה מצופה נעצים מוזהבים מקיפה את מותניו וחזהו.

„ענתר, ענתר!" מזדעק האגף הערבי.

אחריו עולה הלפרין. בצעדים איטיים קרב לזירה, אינו מכיר במדרגות, ובזינוק פנתרי מקפץ מעל לחבלים, ונוחת בקלילות בפנים.

„הל—פ—רין! הל—פ—רין!" מגיבים המצופים היהודים.

הלפרין לוקח תריסר קוב אוויר, מנפח את החזה ומרקיד את שרירי שיכמו.

סגן שר־הבריאות עבדול עזיז זועבי מכריז בפני הקהל: „גדולה אמונתי שמיפגש זה יתרום לשלום בין שני העמים. מיפגש זה עדיף על מיפגש מלחמה של טנקים ומטוסים."

התוחחים מתייצבים זה מול זה. השופט צ'רלי בן־ברוך מניח ידיו על כתפיהם: „בלי נשיכות וצביטות. אסור למשוך בשערות. לא לפגוע בעיניים או מתחת לחגורה."

בדיקה אחרונה של פרסות הרגליים, הצהורניים ושיער־הראש. מי יודע, גם כאן אפשר להסתיר משהו.

הגונג נותן דרור ליצרים. אבו־ענתר נוהם. הלפרין שואג. ענתר חובט, הלפרין בועט. שמאלית של הלפרין משכיבה את ענתר על הריצפה. אבו קם, ובדרך לוקה איתו את 96 הק"ג של הלפרין, מניפם לכיוון התקרה. כוח־המשיכה מחזירם לכדור הארץ — לא לפני שצלעותיו של הלפרין נתקלות בבירכו השלוחה של ענתר. הקהל עוצר נישמתו למיספר שניות ארוכות.

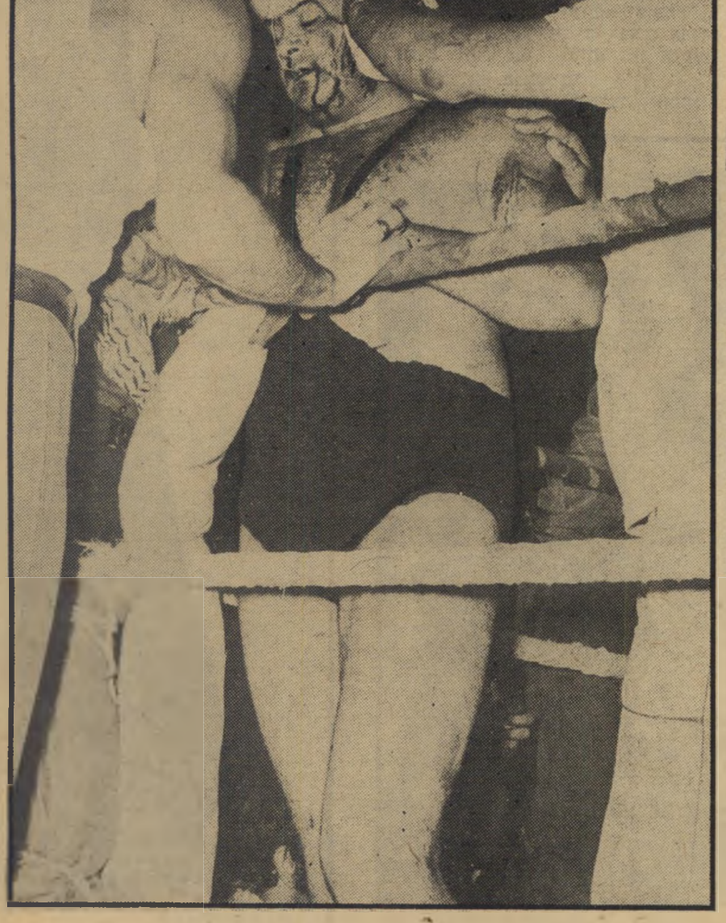

האלוף המובס אבו־ענתר, אלוף־ירדן הבלתי־מנוצח הופך למנוצח ברגע זה, לאחר שמכת קראטה נוראית של הלפרין פתחה את מיצחו, גרמה לסיום הקרב. מימין למתאבק השופט, משמאלו מאמנו.

אבו הלפרין עושה אבו עלי לאבו ענתר

„אן, דה, טרואה, קאטרה...“ סופר צ'רלי, מזרז את הלפרין לקום לעבודה. תוך ש־הוא משפשף את עיניו, הוא מתיישר — ומתעופף באוויר בקו ישר אל ענתר. מטר לפני היעד הוא פורש את רגליו. מיספריים, לוכד את היריב בצווארו.

שאגות וגניחות

שני הבני־דודים על הריצפה. פניו של ענתר מתעוותים. הוא משרבב את לשונו ומלקק את השפתיים. הלפרין מגרד בכף־רגלו את תנוך־אוזנו של יריבו.

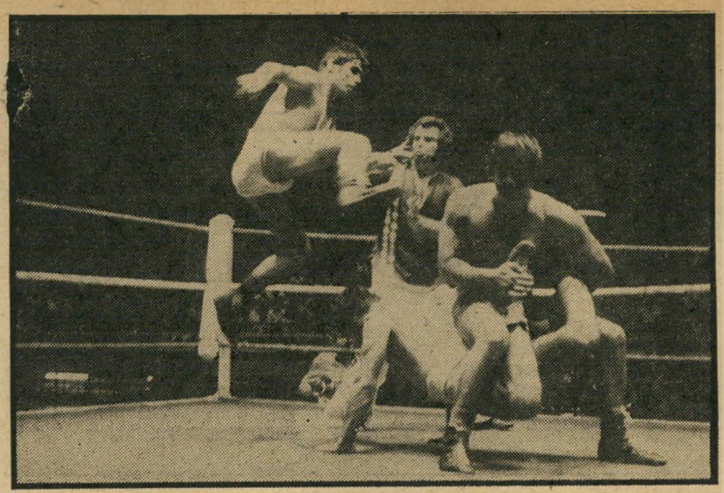

לא חוקי

מקרבות הפתיחה לפני הקרב הגדול, התקיים קרב ארבעה יריב ראשי להיות מוחלף על־ידי שותף). בעוד יוסף מור מאשדוד מקפל את עדנין זריאר מירושלים זינק לזירה שותפו של זריאר, הסתער לעזרתו.

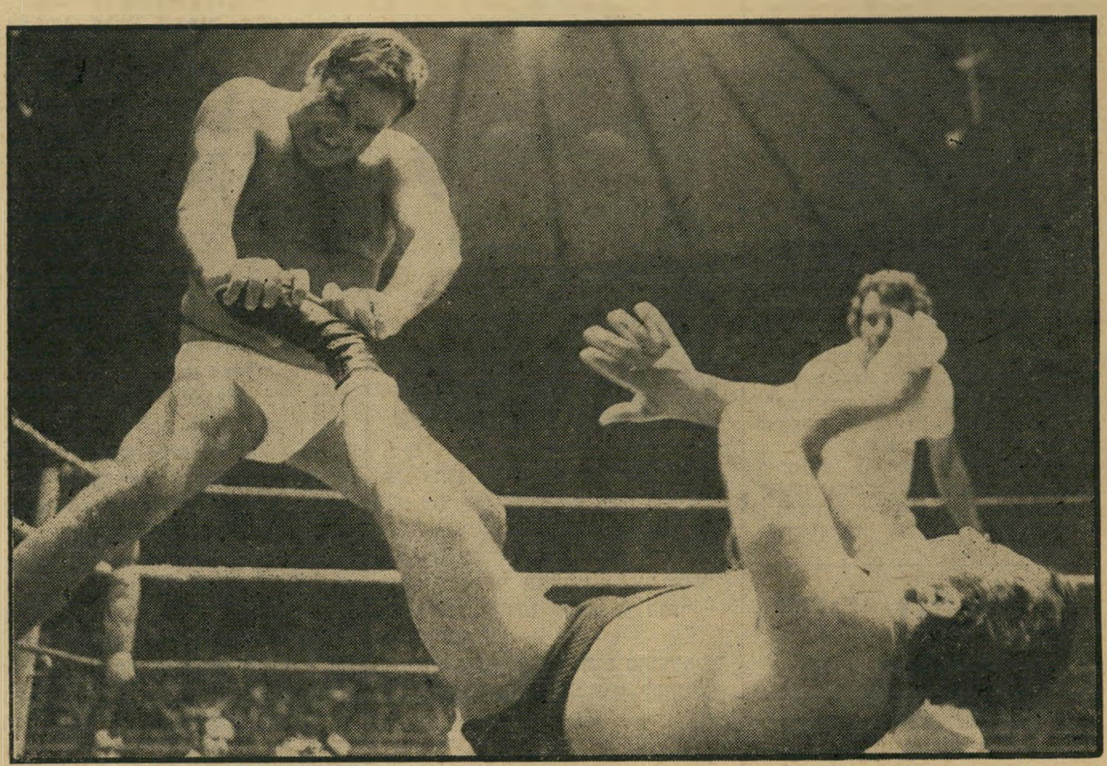

מקרה רגל

הלפרין סוחט את רגלו של אבו־ענתר, בעוד ענתר מניף ידו בהכנה לתנופה שתסובבו על ביטנו, תשחררו מתפיסת יריבו. בתמונה למעלה מימין: לאחד הקרב שהסתיים בנצחונו, הדגים הלפרין תרגילי קראטה שונים לעיני הקהל ומצלמות הטלוויזיה. בתמונה, (בה הוא מוסתר מאחורי הלהבה) מנסה הלפרין ערימת רעפים בוערת.

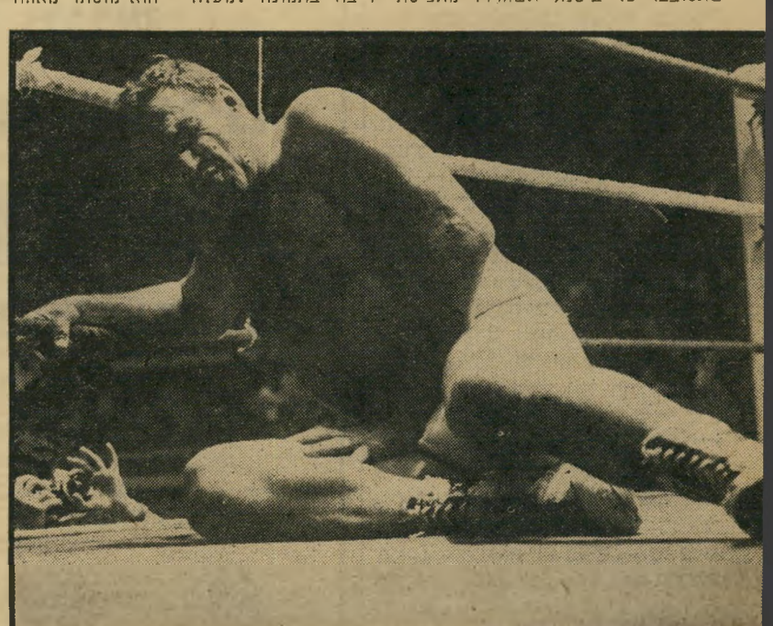

מחייסר -

הלפרין בפוזה והבעה של ייסורי־מחץ, הנקלטות היטב על־ידי לצופים תמורה מלאה עבור כספם. כמחצית מקהל הצופים היו ערבים תושבי השטחים.

אבו־ענתר

בראשית הקרב, עולה לזירה עטוף גלימה, גדול ובוטח — אלוף ירדן בכבודו ובעצמו. אבל הסוף היה שונה.

ענתר, מפונה מן הזירה כשפניו שותתים־דם, וקרב השנה בא אל סיומו.

היה זה קרב שייזכר לטוב בקרב ה־אלפים שצפו בו. הם באו על סיפוקם המלא — לא רק אלה שזכו בכרטיסים ב־מחיר הרישמי של שש ל"י, אלא אף אותם שהשקיעו 80 ל"י בכרטיס אצל ספסרים. לא כל יום רואים מלחמת גוג ומגוג כזו, כשגוג אחד מייצג את העם היהודי והשני את הירדני.

אמנם אבו־ענתר, כפי שהתגלה לאחר מכן, עשה קצת אבו־עלי, התגלה כישראלי בכלל. ואמנם קרבות התפוס כפי יכולתך ידועים בעולם כהצגה מבויימת, שבה כל גניחה ופרץ־דם מתוכננים בדייקנות מראש. אולם ההמונים המשולהבים בהיכל הספורט האמי־נו מכל לב שלא כן הוא.

וזה, אחרי הכל, העיקר.

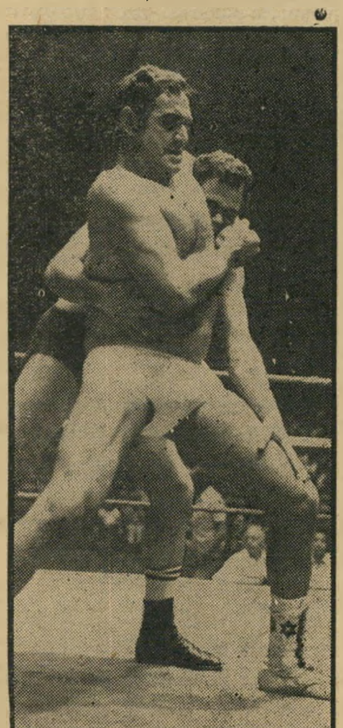

ענתר מחליט לקחת יוזמה. איכשהו הוא משתחרר, ומניף את יריבו אל מחוץ לזירה.

„ענתר! ענתר!“ שואגים בני עזה וחב־רון, ירושלים ושכם.

„אל־אל ישראל,“ פורצת תגובת נגד.

הלפרין נדלק. כשברקים מבזיקים מעיניו ורעמים מגרונו, הוא מטפס וחוזר לזירה. אחד הצופים מתעלף, מוצא על אלונקה בידי ארבעה שוטרים.

במהירות הסילון זוחל הלפרין על ארבע אל יריבו, תוך השמעת סידרה משולבת של שאגות וגניחות. הוא מושך את רגלו של ענתר, וזה מתיישב בלי להתווכח. מכה נוספת, והוא כבר שרוע.

„הלפרין! הלפרין!“

מלחמת גוג ומגוג

הלפרין ניצב במאונך מעל יריבו ה־נמצא במאוזן, כף רגלו האחת על שתי ירכיו של ענתר, ובכף רגלו השנייה מונע בעדו מלקום.

אבו רוצה לקום, לפחות בשביל להמשיך.

הלפרין מחליט אחרת. הוא מזנק אל ראשו של ענתר, יורה בכף־ידו שתי מכות קראי־טה אל מיצחו. קילוח־דם מציף את פניו של ענתר. השופט צ'רלי מסתער ומחקשה להפריד: אין צורך לספור עד עשר; אבו־

- ומוחץ

הלפרין מוחץ את צוואר־רו של יריבו אבו־אנתר, בעוד זה מנסה להשתחרר מצבת־האימים.

ZOO

העורך והמייסד הראשון:
ד"ר מלכיאל זוארץ ז"ל
ממשיכי דרכו יבל"א: ב. מיכאל, חנוך מרמרי,
קובי ניב, אפרים סידון
כתובת המערכת: רחוב זוארץ 1

התפטרות נוספת בטלוויזיה

תחזית מזג־האוויר הגישה השבוע את התפטרותה לראש מחלקת החדשות ועני־ייני־היום, לאחר שכל מגעיה עם הנהלת הטלוויזיה לא נשאו פרי. התחזית דורשת הטבות שונות, וביניהן עלייה של 5 מעלות במישור החוף ו־12 מעלות בנגב ובצפון־סיני.

נמסר כי הנהלת הטלוויזיה סירבה להי־ענות לתביעה, והציעה לתחזית להשאיר את מזג־האוויר ללא־שינוי עד שיובא העניין לבוררות. לאחר הודעה זו, הגישה התחזית את התפטרותה ונימקה זאת על רקע השיקופית „בגליל ובגולן" וכן על רקע היחסים האישיים המעורערים השו־ררים ביניה לבין פסוקו של יום.

בקרוב יתפרסם מיכרז לתחזית מזג־אוויר חדשה, אשר בין כישוריה יידרשו השכלה יסודית ו־14 שנות ניסיון בסופות־רעמים.

רשימה חדשה בגוש דן

אחד מאלופי המיל. שפרשו לאחרונה, מקיים מגעים בשלב מתקדם עם 13 הא־ריות שהשתכנו בפארק הלאומי ברמת־גן. נראה כי בכוונתו ללכדם לרשימה פולי־טית, ולרוץ בראשם בבחירות המוניציפא־ליות למועצת גוש גהה־חיריה.

הרשימה החדשה תיקרא עש (ערי שואג), וסיסמתה תהיה „ארי שאג — מיל. לעי־ריה!". האלוף ואריותיו מבטיחים להילחם בעוני, וידרשו בשר חי לכל רעב.

דבר המערכת

הם לא יעברו!

ודאי שמת אל ליבך, קורא יקר, כי מזה שבועיים חלו תמורות במיקומו של ZOO־הארץ. לא טעית! אין זה אלא סימן נוסף להתנכלות המכוונת של הריאקציה בכוחות הקידמה.

סוף־סוף הוסר המסווה, ובאחת נתגלה פרצופה השעיר של „הדמוקרטיה". תחילה רצח איינדה, אח"כ התפוטרותו של י. בן־אהרון, ועתה דחיקת רגלו של ZOO־הארץ מעמודים 2־3 אל העמודים השוליים ביותר. מזימה בינלאומית אדירה שאנו קורבן לה.

תחגוג לה איפה הריאקציה — אך אנו יודעים: הם לא יעברו!

הם לא יעברו — משום שמאחורי ZOO־הארץ ניצבים אלפי זוארצים קטנים, הצועדים שכם אחד עם ד"ר מלכיאל, אשתו חמדה־נופך והילדים.

הם לא יעברו — כי שוחרי הצדק וה־קידמה יחסמו את דרכם.

הם לא יעברו — כי זהו צו ההיס־טוריה.

אנו נמשיך לשאת בגאון את התואר — „עמודים 2־3", ולא נשית ליבנו אל מצבינו הגאוגרפי. 2־3 היינו — 2־3 נישאר!

כל עוד נשמה באפינו, נמשיך להיאבק לשחרור העמודים הכבושים.

עוד נשוב אליכם, עמודים 2־3.

הלאה הנישוך!

ואתה הקורא, אתה — הבן הנאמן למש־פחת קוראי ZOO־הארץ, משפחה שהיא תופעה יוצאת דופן בנוף הפוליטי שלנו ובמרחב כולו, אל תחבוק ידיים! צא לרחוב יחד עימנו. יחד עם רבבות הסטודנטים, הפועלים, אנשי־הרוח והסוחרים! **צא לי רחוב כי עת הזמיר הגיע!**

ב"כ מ. צ[illegible]

עוד חידוש מעניין בצה"ל

הרבנות הצבאית הראשית הנהיגה לק־ראת החגים חידוש מעניין במוצבי צה"ל מן הגולן ועד הסואץ. נוכח ריבוי החופשות בחודש תשרי, הפוגע קשות בכוחנו ה־מרתיע, הוחלט להנהיג בצבא „סדר חגים מקוצר", שיקצר את תקופת החגים ל־24 עד 48 שעות בלבד (השיא הקודם — 720 שעות).

דובר צה"ל, שמסר על החידוש, הדגיש שהרבנות הצבאית נאותה להעמיד את „סדר החגים המקוצר" לרשות הציבור הרחב. „הסדר המקוצר, שהוא פיתוח צה"לי מקורי, מתאים במיוחד לאנשי עס־קים, נופשים, מיעוטי־יכולת ואנשים ה־שומרים על דייאטה" אמר הדובר.

להלן נוסח „סדר החגים המקוצר":

נוסח אשכנז — עם בוא החג טובלים תפוח בדבש, נכנסים לסוכה וצמים תוך שירה וריקודים לצלילי שופר סביב ספרי התורה עד מוצאי החג.

נוסח ספרד — בערב החג טובלים שו־פר בדבש ותוקעים בלולב. לאחר התקי־עות נכנסים לסוכה וצמים עד צאת ה־כוכבים.

ביחידות הקומאנדו והצנחנים ידליקו החיילים גם שמונה נרות, יאכלו אפיקומן, יביאו ביכורים תוך אכילת אוזני־המן, יילחמו במחבלים עד חורמה וחוזר חלילה.

באיזורים ב' ו־ד' ישררו תנאי מזג־אוויר רגילים.

חה"כ צירקוס נפל עם שחר

הלב יוקד ביגון אין־קץ. המוח מסרב להאמין. הגרון משתנק בדמעות לו־הטות.

נלקח מאיתנו ח"כ צירקוס. בטרם־עת אזל האיש ולא נודע לאן.

ח"כ צירקוס. אותו יהודי שורש, אם לא למטה מזה, שסימל עבורינו, הדור הצעיר, את התגלמות הצעקה היהודית באשר היא.

הלך למקום לא־ריאלי, ולא ישוב עוד לעולם. אי"ה.

שוב לא נשמע את קולו הצרוד כל־שהו, מבטא בעברית של עמך, של יום־יום, את דעתו של האיש על אביו של ח"כ זה או אחר. לא עוד יהדהדו בבית־המחוקקים זעקותיו של גדול הסדרנים בעולמנו הפרלמנטרי. רק קול דממה דקה. וחבל.

מי ישלח את וילנר לרוסיה? מי יחזיר את שלום כהן למצרים? מי? השאיר האיש את צאן־מרעיתו ללא רועה. כבנים אובדים, שיות תועות ששוב לא יידעו לאן הם יכולים ללכת, מצידו.

רבות תחסר לנו חכמתו העממית. חכמה, שמאחוריה שנים ארוכות של חקר־שווקים. מי אם לא ח"כ צירקוס חרט על כותל המזרח של חיינו הצי־בוריים את האימרה: „צודק מי שצו־עק אחרון". (**„איך לעשות צירקוס"**, שם עמ' 84). **וידע את אשר דיבר.**

ולאותם אנשי־מזימה שפלים, שב־מחתרת קשרו קשר, לדחוק את רגליו של צירקוס אל תהומות המקום העשי־רי, ייאמר: הרפו ידיכם מן הנער — כי קדוש הוא!

תמיד נזכור את צירקוס כחבר־הכנ־סת היחיד שהיה להמונים לפה־ולט־פיים.

דמותו בליבנו לעד.

תחרות פיזמונים

סגן־ניצב א. סייר, דובר גוש הסיירות במיצעד הפיזמונים מסר אמש לכתבנו כי משרדו יוציא בקרוב מיכרז לכתיבת הימ־נונים חדשים לסיירות החדשות שנוצרו בארץ בשנים האחרונות.

הסגן־ניצב הדגיש כי מדובר בחידוש שיריהם של הסיירות הישנות (אגוז, שקד, חרוב, פיסטוק־חלבי, בטיחות) ובכתיבת הימנונות מתקדמים לסיירות החדשות (פיסטוק־שאמי, חרדל, אליהו ושמואל).

„השירים חייבים להיות בחרוזים" הוסיף ואמר הדובר.

לקחי הבחירות להסתדרות

מי מכם, החושב שהבחירות להס־תדרות נערכות מטעמי פוליטיקה, טו־עה טעות גמורה. הבחירות להסתדרות הן פשוט דרך לקבל תוספת למשכורת, פטורה ממס.

בהסתדרות יש מה שנקרא „מס פו־ליטי" המחולק למפלגות השונות לפי גולגולת (של בוחר). המחיר לגולגו־לת — בערך 1.10 ל"י לחודש. לפי תוצאות הבחירות האחרונות יקבל ה־מערך כ־600,000 ל"י לחודש, הפנת־רים — כ־15,000 ל"י, ע"נ — כ־10,000 ל"י לחודש וכן הלאה.

ובכלל לא ברור מדוע אתם מוכנים לתרום את קולכם (1.10 ל"י לחודש) בקלות שכזאת לכל מיני מפלגות שונות ומשונות. הרבה יותר משתלם לארגן את המשפחה ו/או החברים לעבודה ו/או השכונה ולהקים מפלגה משלכם. ואם, למשל, תקבלו 300 קולות (מש־פחה + שכנים + טעויות) הרי שיש לכם תוספת נקיה ממס של כ־400 ל"י לחודש למשכורתכם העלובה.

את הכסף אתם אומנם חייבים להו־ציא למטרות מפלגתיות (= משפח־תיות), אבל זאת לא בעיה — כל ארו־חה היא ישיבה וכל טיול הוא הוצאות נסיעה.

אז בבחירות הבאות הקימו נא מפ־לגה משלכם ושיהיה לכם בתיאבון, לבריאות וכל טוב.

אלוף מגיש
מבצע מיוחד לחגים
חקע בשופר גדול
מחאים במיוחד לבעלי שופר קטן
לבחירתך:
☐ שופר מיוחד עם זיזים.
☐ שופר עם TIMER להארכת התרועה.
☐ שופר עם מייצב לבעלי שברים.
☐ שופרו של סאדאת — „אל אהראם".
☐ שופרטור לעיסוי אינטימי.
סמן 1, 2 או ×, שלח אלינו ותקבל בדואר חוזר את המוצר הניכחר באריזה אטומה.

הארץ

ממישנתו של מייסדו

אמור לי מהיכן אתה בא ואומר לך איפה היית.

ד"ר מ. זוארץ
(ברגע־של־אמת, 1917)

הודעה

למרות הנסיונות להדיחנו ולדה־חוק את רגלינו אנו נשארים לנצח־נצחים עמודים 2 ו־3.

שנה טובה אחת ולתמיד

ראש השנה בפולקלור ובמסורת - ממינהגי החג בקהילות ישראל

מאת הד"ר שימחה איסרו־חג

שנו חז"ל — ולמה נקרא שמו ראש השנה? לפי שנופל הוא בראש השנה ואין זה נאה איפוא לכנותו בשם כריסטמס (בבא אידלסון ז"א 7).

נסקור כמה מן המינהגים לחג זה:

1. נוהגין לטבול תפוח בדבש ש־תהיה השנה הבעל"ט טובה ומתוקה. המהדרין, שחוששין מפני מקורו של הדבש, יוצאין בערבו של החג לשדה ומוצצין דבורים.

בשכונות העוני טובלין תפוח־אדמה בגריז.

2. אוכלין ראש דג שהוא סמל ל־פריון וכן סגולה נגד קשקשים. ב־קהילות ישראל שבגיניאה החדשה נו־הגין לאכול ראש מיסיונר לבן ש־תהיה השנה החדשה זכה וברה.

3. בליל שני של חג נוהגים לאכול מפרי הרימון. בקהילות אשכנז מע־דיפין רימון מילס 36 שהוא גדול יותר (זכר לחורבן). הילדים, שטרם

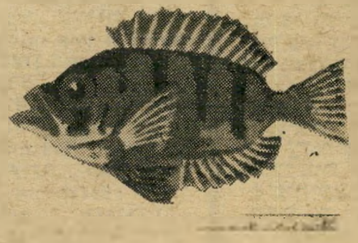

הגיעו למיצוות, יוצאים ידי חובה ב־רימון התקפה. הפעוטות — בחזיזין.

ידוע הסיפור על יהודי ק"ק ליטא שבשנות הפרעות האיומות, שעה שלא השיגה ידם למצוא רימונים, בכל זאת קיימו את המיצווה על בקבוקי מולו־טוב והיתה אש האמונה יוקדת בהם.

סיפור חג לבני הנעורים

הדבר אירע בעיר ורמייזא ע"נ מיין. באמצע אוגוסט לערך היו יהודי אותה העיר עדים לתופעה מוזרה — עם ה־נץ החמה (שלוש — שלוש וחצי בבו־קר) היה עובר שמש בית הכנסת, מקיש במקלו על תריסי החלונות ו־קורא בקולו הצרוד והמעצבן „עורו יהודים! קומו לעבודת הבורא!".

וכיוון שהלז מדרך הטבע יהודי חלוש היה, לא היו מכהין בו. אלא שהוא לא חדל ממינהגו וכבר הגיע ספטמבר והיהודים נפוחי עיניים ונירי־גזים ואין רואים קץ לדבר.

עד שפקעה סבלנותם של כמה מהם וקמו בבוקר אחד ותפסו לאותו זקן והקישו בו בחוזקה מכות רצח ופיצחו את ראשו וטילטלו ידיו והיו קוראים לעברו „בן זונה! בגללך לקום כל בוקר!".

וניתעלף אותו זקן ומיד קראו ל־עברו „סליחה, סליחה" ומכאן מקור השם „סליחות".

המערכה המכרעת
התחילה
נותרו 36 ימים
לשעת השין

קריאה זו מכוונת אליך!

א ת ה — שהינך חבר או אוהד תנועתנו. שאמרת לעצמך מאות פעמים בשמונה השנים האחרונות: „טוב שיש איש כזה בכנסת — טוב שישנה סיעה כזאת!"

א ת ה — שנדהמת כמונו מתוצאות הבחירות להסתדרות וחודית, בינך לבין עצמך, שגם לך יש חלק בתוצאה.

א ת ה — חשוב לעצמך כבר זמן רב: „איך הם עושים את כל העבודה הזו בעצמם?" שהבטחת לעצמך שלקראת הבחירות תיחלץ גם אתה לעזרתנו־עזרתך.

ובכן — חגיעה חשעת!

לפנינו תפקידים עצומים, תקציב עלוב וזמן קצר.

ישנם תפקידים רבים: הפצת חומר הסברה, ארגון והשתתפות בחוגי־בית, אסיפות־עם, פגישות־הסברה אישיות, תעמולה בקרב חוגי אוהדים, ידי־דים, בני המשפחה. תפקידים רבים לקראת יום הבחירות וביום הבחירות עצמו.

כדי לעמוד בכל אלה, עלינו לדעת על קיומך: מה אתה יכול לעשות, במה אתה יכול לעזור, האם יש לך כלי־רכב שנוכל להיעזר בו, דירת לחוג־בית, חברים ואוהדים שכדאי לשלוח אליהם חומר.

בבחירות לכנסת כל קול קובע. כל קול יקבע אם לאופוזיציה חלוחמת היחידה למדיניות המל־חמה, הכפייה הדתית, האינפלציה והפער החברתי הגדל והולך — תהיה או לא תהיה נציגות בכנסת השמינית. כל קול יקבע אם תופעה חמיוחדת במינה של אופוזיציה לוחמת ישראלית תהיה או לא תהיה מייוצגת בכנסת חשמינית.

כל קול תלוי בך!

דרושים לנו מתנדבים! דרוש לנו כסף! דרושות לנו כתובות של חברים, אוהדים ותומכים!

דרושים לנו קולך וכולך!

חצטרף למרי!

תן שאנס לשלום!

תן כוח לאופוזיציה חלוחמת!

חוגי בית:

שיטת ההסברה הישירה והיעילה ביותר היא חוגי־הבית. עשרות מסבירים שלנו מוכנים לנסוע לכל מקום בארץ, לנקודות חישוב המרוחקות ביותר. כל ניסיון לשיכנוע ולהסברה — חשוב. עלינו להס־ביר לכל חנמנעים בבחירות להסתדרות, ולאלח שהעבירו קולם ל„סוסים חדשים", כי הצבעתם או אי־הצבעתם עבור רשימתנו יכולה לחיות גורלית לדיעות המשותפות לנו ולחם.

ארגנו חוגי־בית בחוג מישפחותיכם, ידידיכם, חבריכם לעבודה, שכניכם וכל מכר וחבר שלכם.

בשבוע חקרוב יתקיימו חוגי בחית:

● יום ד' 3.10.73, **תל־אביב־דרום** — פרץ עופר; **רמת־אביב** — ע"ד שמואל סגל; **כפר־סבא** — ע"ד אמנון זיכרוני.

● יום ג' 9.10.73, **תל־אביב** — ח"כ אורי אבנרי.

לפרטים: טלפונים 03-283288/9.

אסיפות־עם:

אנו מארגנים אסיפות־עם בנהריה, קריות, חיפה (הדר והדר־הכרמל), נצרת, חדרה, נתניה, ירושלים, תל־אביב, פתח־תקווה, רמת־גן, חולון, בת־ים, רחו־בות, באר־שבע, דימונה, ערד, אילת, אשדוד ואשקלון. הפעילים וחחברים במקומות מתבקשים לתאם מייד את זמני האסיפות, מקומותיהם ופרטי הפירסום עם ישעיהו שיק, במטה־הבחירות הארצי.

האסיפות הלה נקבעו:

● 24.9.73, **קיבוץ גלעד** — דני פתר.

● 2.10.73, **במכון וייצמן**, אולם וולפסון — בשעה 20.30 — אורי אבנרי, דני פתר.

● 12.10.73, **אוניברסיטת תל־אביב**, 21.00 — אורי אבנרי.

כסף, כסף, כסף:

לעומת המיליונים שהוציאו כל המיפלגות לבחי־רות להסתדרות — הוצאנו פחות מ־120 אלף ל"י. פשוט לא היו לנו יותר. אפילו מיפלגות קטנות מאיתנו הוציאו יותר.

מערכת הבחירות לכנסת העלה לנו חרבה יותר מכפי שאמצעינו המעטים מספיקים. כל לירה — תעזור לנו. כל התחייבות לזמן קצר וארוך — תביא לנו תוספת אמצעים ואפשרויות.

הרם את חלקך במאמץ המשותף! תרום ל־מגבית חמרי!

דוכני הסברה:

בבחירות חקודמות הפעלנו אמצעי־תעמולה שחיית מן המוצלחים במערכת כולה: דוכני־הסברה. אנו מציעים לחברינו ולאוחדינו לחוציא שולחן לרחוב, להציב עליו חומר הסברה (שתקבלו במטות האיזו־ריים ובמטה הארצי) ולנהל בעזרתו תעמולת־רחוב יעילה. בדוכן כזה אפשר לנהל שיחות־רחוב, לרשום את שמותיהם של אוחדים ומבקשי חומר הסברה, לגייס מתנדבים לפעולה, להתריע למגבית הבחירות.

חודיעו לנו על נכונותכם לנהל תעמולת־רחוב ע"י דוכני־הסברה במקומותיכם, ואנו נשלח אליכם את החומר חדרוש לשם כך.

מטות הבחירות:

מטה הבחירות הארצי ווש דן: בר־כוכבא 71 תל־אביב, טלפונים 283288/9. **אילת**: מתי גלעדי, 354/5 ת.ד. 602; **באר־שבע**: טלפון 057-73417; **הרצליה**: עמי שוורץ, סוקולוב 53, 03-983027; **חולון**: לחמן, שרת 15; **חיפה**: משרד התנועה נמצא ברחוב פבזנר 12, טלפון 04-643127, המשרד פתוח בין השעות 17.00—21.00. המבקשים להתנדב או לעסוק בפעילות כלשחי, מת־בקשים להתקשר למספר חנ"ל. **קריות, עכו, נהריה**: ד"ר ראובן קריץ, סימטת אורן 4, קריית־מוצקין, טל. 04-714362; **טבעון**: בנימין תמיר, אמנון ותמר 8, 04-931194; **ערד**: יעקב רוזנבלום, אלעזר בן יאיר 53/6; **פתח־תקווה**: אורן, איכי־לוב 4, 03-912494; **רחובות, נס־ציונה, ראשון־לציון**: ציון פאריזיאן, יעקב כהן 138, רמת־אליהו, ראשון־לציון, 03-948164; **רעננה, כפר־סבא, תל־מונד**: צבי אברהמי, כפר חס, 922174; **רמת־גן**: אינגריד לביא, כובשי עזה 9, 03-741495; **עברי־חירקון, מעוז־אביב, צהלה, רמת־חייל, יד־המעביר, תל־ברוך, חדר־יוסף**: יחיאל בונה, חגולן 132, רמת־חייל, 03-778921.

אין תחליף לסיעת מרי!

אחש העשה חשר"ב

(המשך מעמוד 21)

נוראות של ערבים. בצורה האכזרית ביותר. אם יש לי משהו נגד הערבים, זה רק בגלל האכזריות. בסך הכל אני חושב שהערבים הפלסטינים הם סימפאטיים.

„לא היתה זאת הכוונה שלנו לקחת את חמחבלים כשבי. מעיים לא חסתרנו את זה."

„הייתי קודר"

ל עומת זאת מתגאה אריק ביחסו לאזרחים.

„התנגדתי להריסת הבתים ולפריצת ת־דרכים במחנות. לא היתה לזה שום חשיבות ביטחונית.

„התנגדתי גם להעברת אנשים למחנות זמניים. ראיתי בזאת טרגדיה. התנגדתי גם לזה שאמרו: שהערבים יהרגו אחד את השני. אני לא רואה את עצמי אוייב הערבים.

„אבל אני חושב שהמילחמה היא מילחמה, ובמילחמה, כשהמגמה היתה להשמיד, השמדנו."

אחרי הקמת הליכוד הימני הרגיש אריק, לדבריו, כמו שהרגיש למחרת המילחמה.

„הייתי קודר. יצאתי בהרגשה כבדה."

כי הליכוד הושג על גבי גוויות פוליטיות. בעיקר זו של שמואל תמיר, שהוכרח ביום האחרון לחזור אל הליכוד כמנוצח, ולהצטרף אליו בניגוד לרצונו.

במרוצת המחשבות, מגיע אריק ישר מן הליכוד אל המחבלים שנהרגו בעזה.

„הכרתי אותם. הכרתי כל אחד מהם אישית, מן התנ־מונות בזמן החיפושים אחריהם, ואחר כך ראיתי את הגופות שלהם. עברתי על אלבומי התמונות שלהם, על הצילומים בפוזות, עם נשק. אף פעם לא הצלחתי לשמוח על הישגים, שבהם נפגעו אנשים.

„גם הפעם (עם הקמת הליכוד) לא היתה לי שום שימחה, מפני שנפגעו אנשים."

בצד המחלוקת על שיטות אלה של אריק, יש אחידות־דיעות רבה למדי על כישרונו הצבאי.

הוא עצמו מייחס זאת, בין השאר, לתיכנון. על כך יש לו דיעה כימעט גרמנית, בניגוד לכמה מעמיתיו.

„אם אתה מתכנן בבית, אתה יכול לצאת עם מינימום של נפגעים. אתה יכול לבצע כימ־עט עד הסוף מה שתיכננת. אתה יכול לכמות כימעט את כל האפשרויות."

התיכנון מבוסס, בעיקר, על הגישה המפתיעה, הבלתי־שיגרתית.

„לסמוך פחות על הכוח, יותר על המח־שבה."

כהוגה־דיעות צבאי בלתי־שיגרתי, דרך על הרבה יבלות. הוא מאמין שמילחמת־ההתשה היתה מיותרת, וש־אפשר היה למנוע אותה לולא הוקמו המעוזים לאורך התעלה. על כך מצא את עצמו נתון בוויכוח חריף עם אבי המעוזים, חיים בר־לב, איש־השנה תשכ"ט. אריק עצמו היה סומך על מסך דקיק של טאנקים ליד התעלה, ממקם את חיל־הרגלים ממרחק ממנה.

אריק גם התנגד לפתיחת תעלת־סואץ. לדעתו, היה הדבר מביא את הצי הסובייטי לים סוף, ותחת חסותו היה חודר לשם גם הצי המצרי. אין הוא מאמין שהתעלה הפתוחה היתה גורמת להרגעת המצב. „המצרים היו יורים בכל זאת, ואילו היו שם ספינות רוסיות — איך היינו יורים בחזרה?"

גם בשטח זה מתמזגות דיעותיו המעשיות של אריק יפה עם הגישה הימנית המקובלת. הוא סבור שעל ישראל לבקש הסובייטים, לטו־בת עצמה — וכי התעלה הסגורה בוימת אותם.

„כשהסובייטים מתקדמים, האמריקאים נסוגים. הנו־כחות האמריקאית חשובה לנו. אם אנחנו יכולים לחסום את הסובייטים, זה טוב. זוהי תרומה לעצמנו, לא לאחר."

התהליך מצא את האיש

א ידו הושאר אריק בצה"ל, היה מוסיף לשרת, ומתחרה על כהונת הרמטכ"ל. מאחר שזה לא ניתן לו, פלש לפוליטיקה.

אלופים לא־מעטים עשו זאת לפניו, נשברו, נכשלו או נתקעו בדרך. רק אחד — משה דיין — עלה לגדולה. מה יהיה גורלו של אריק שרון בזירת־קרב זו?

בסוף תשל"ג יכול היה לחגוג את הצלחתו העצומה בהקמת הליכוד, בניגוד לכל הסיכויים.

האם זאת תהיה הצלחה חד־פעמית, או אות לבאות?

קרוב לוודאי שאיש־השנה תשל"ג יטביע את חותמו גם על השנים הבאות. כי אריק שרון קורץ מחומר, המב־דיל בינו ובין עמיתיו הגנרלים. מבחינת הכריזמה, האינ־טליגנציה והכוח האישי, יתכן שיתחרה במשה דיין.

איש כזה, בעל תכונות כאלה והשקפות כאלה, בצמרת הימין המלוכד, הוא גורם חדש בארץ. גורם שהשפעתו לא תהיה זמנית וחולפת.

על רקע התזוזה הכללית של המדינה ימינה, התקשות כל עמדותיה והשתיטות המגמה הי־סיפוחיסטית על כל מערכות החיים, עלול גורם חדש זה לקבל תנופה גדולה.

למראית עין, זה נראה כמיקרה. לולא הוכרח לפרוש מצה"ל, לולא הצטרף למיפלגת הימין, אילו נקלט במיסגרת אחרת — — —

אך יש חוקיות עמוקה בכך המיקרים האלה. התהליך מצא את האיש, האיש מצא את הי־תהליך.

בסוף תשל"ג היה נראה כי אריק שרון, אלוף במי־לואים, בעל־חווה, פוליטיקאי מתחיל, מסמל בדיוק נמרץ את הכיוון הכללי של מדינת־ישראל.

תל־אביב

מעוז מצרי בלב יפו

תגליות ארכיאולוגיות מרתקות נחשפות בתחומי העיר העברית הראשונה

על פני השטח, הסתובבו בני יפו העתיקה של 1973, עסקו בשיגרת־חייהם הרגילה. רובם אף לא ידעו כלל שמטרים ספורים מתחת לבתיהם, נתגלו בתיהם של שכניהם הקדומים: מצרים מלפני 1700 שנה, פיניקים מלפני 3200, ושכנים אחרים, לא מוזרים עדיין, מלפני 3700 שנה.

שרידי המצודה ההיקסוסית מוז בתי יפו העתיקה
כל מטר — אלף שנה

מימצאים נחדרים. שרידי העבר הרחוק נחשפו בתל צהבהב בתוככי יפו־העתיקה, הרחק ממסלולי התיירים.

רעיון החפירות במקום נולד בשנת 1956, כאשר עבודות בינוי ותיעול שיגרתיות שבוצעו באיזור הסירו את הלוט מעל שרידי מקדש פיניקי מלפני 3200 שנה.

מספר הארכיאולוג ד"ר יעקוב קפלן, ה"רוח החייה בחפירות": „העמקנו את החפירות עד עשרה מטרים מתחת לפני האדמה ויותר. בשנת 72' התחלנו לחשוף בירי־צורים שניבנו בזמנים שהעיר יפו עמדה בפני סכנת כיבוש. חלק מהביצורים הקימו בני ההיקסוס, בסוף המאה ה־17 לפני הספירה. הם הקימו סוללת־עפר וחומת לבנים. הסוללה נשתמרה במצב טוב עד ימינו. היא סיפקה הגנה לתושבי יפו במשך דורות רבים.

„בתקופות מאוחרות יותר הוסיפו מעליה שכבות נוספות. הכוונה הייתה להגן על האזרחים מפני פלישת מלכים כמו תיגלת פלאסר מלך אשור, שעבר בארץ במסעות המלחמה שלו, או מפני סנחריב מלך אשור, שעבר מכאן בשנת 701 לפני הספירה.

האריה האלוהי. המימצא המרשים מכולם הוא מקדש פיניקי לכבוד האריה, שניבנה 1300 שנה לפני הולדת ישו. על ריצפת המקדש, שנחשף לפני שנה, נמצאה גולגולת אריה, שנשתמרה היטב עד היום.

מימצא נוסף: מחפת לסוללה ההיקסוסית נתגלו שרידי יישוב קדום — מלפני 3700 שנה. מתחתיו נמצא ביצור קדום, שחקירת זהותו עדיין נמשכת.

*) הממומנות ע"י מוזיאון הארץ.

חצי עשתורת. בשטח נתגלו גם שני כלי־חרס מלובנים — אוסטראקונים — האחד פיניקי והשני עברי. ליד קיר המצודה התגלה מחצית פסל עשתורת דמוי עמוד. כן נמצאו שברים רבים של כדי־יין שהובאו מהאי רודוס — מטמון בן 300 מטבעות מהתקופה הרומית.

השנה, בוצעו החפירות בידי שכירים: „המתנדבים טובים לשבועיים," מסבירה חייה, אשתו של ד"ר קפלן, המתלווה אליו בחפירותיו, „אחר כך התלהבותם פגה, והם נעלמים."

מיכשול נוסף שעל החוקרים להתגבר עליו, בדרכם לחשיפת מיסתורי העבר: עיריית תל־אביב־יפו — המעוניינת לבנות ב־אתר־החפירות מיקלט דווקא, מקשה על התקדמות העבודה.

דרכי־חיים

מחר אמות שנית

נרקומנית מושבעת שחצליחה להיגמל — נתונה בסכנת השתעבדות מחדש לסמים בגלל היעדר עזרה

בעיני המומחים נחשבה כבר רינה אלקיים למקרה אבוד. לדעתם, זו הייתה שאלה של זמן בלבד עד שהצעירה השחרחורת תמות מעודף שימוש בסמים מסוכנים. רינה ובעלה מקס — שממנו התגרשה לפני 13 שנים, ואשר איתו הוסיפה לגור באותו חדר — הזריקו לעצמם מנות גדושות של אופיום. מלבדן בלעו עשרה כדורי פרודומול, שקנו באישור משרד־הבריאות, מדי יום. (הצילו, העולם הזה 1844).

ואז, לפני חצי שנה, עשתה רינה את הבלתי־ייאמן: היא הצליחה להיגמל.

בעיקבות צו שופט, נמצאה עבורה סוף־סוף אפשרות לגמילה, והיא התקבלה לבית־החולים בבת־ים, שבהנהלת ד"ר אורחן חקר, הפסיכיאטר הראשי של משרד־הבריאות.

סרסור חדש? „היחס לנרקומנים בבית־החולים בבת־ים הינו מהגרועים ביותר," מספרת רינה. „מעולם לא חשבתי שייתכן יחס כזה לבני־אדם.

„אנחנו הנרקומנים לא פושעים. אנחנו

(המשך בעמוד 40)

·עשה זאת בעצמך·
בצבעי דקה DEKA

צבעי דקה
לעבודות „עשה זאת בעצמך"
קשת גוונים מרהיבה לכל עבודות „עשה זאת בעצמך"
הצבע לעבודות בטיק, ויטראז', עור, בדים, אמאיל, עץ, פלסטיק, קרמיקה, וכו'.
להשיג בחנויות המיוחדות לצבעים ומכשירי כתיבה
סוכנות: נמיאן, ת"א, טל. 286445
Do It By Yourself !!!
פרסום אתגר בע"מ

לרגל החג
צומצמו ימי המכירה והגרלת הפיס תתקיים השבוע:
ביום שלישי (25/9/73)
כרטיסים אחרונים ליד אולם מפעל תפיס, רח' המטמון 3, ת"א עד שעה 8.45 בערב.

-10,000 ל"י פרס
לאיש שיכנים את מזכירתנו להריון...
הכוונה כמובן למזכירה האוטומטית העונה לטלפון שלך 24 שעות ביממה.
* התקן מכשיר בקורת אשר יקליט את כל שיחות הטלפון.
* היה בטוח שאיש אינו נהנה מפודותיך! באפשרותנו לגלות מכשירי האזנה סמויים.
רדיו דוקטור בע"מ, רח' שלום עליכם 18, 63343, תל־אביב, (מול אל־על), טל. 286444

רחל מרחלת על כל השולם

המצוד הבינלאומי של הרב גורן

האצילות מחייבת, ולעיתים מטרידה. לוא היתה **אלירז**, בתו הנחמדה של הרב **שלמה גורן**, סתם בתולה מן היישוב — היתה מן הסתם מוצאת לעצמה חתן, בבוא היום, כדרך בתולות מן היישוב, בהשקט ובביטחה, וחסל סדר פסח.

אבל מה עושין ואלירז איננה סתם בתולה, אלא בתו של הרב הראשי, נצר לגזר אצולה וכל זה? רק טבעי הוא שאביה ישאף ויחפוץ למצוא לה חתן גזעי, איזה דרדק־משי גדול בתורה ובמיצוות ובמעשים טובים. או לפחות במעשים.

את בתו הגדולה, **תחייה**, השיא הרב לעורך־דין **דוד שפירא**, שידוך לא רע. את בנו אברהם עדיין לא השיא, אבל אומרים שאין צורך להיחפז, בהתחשב בכך שהבחור חגג זה עתה את בר־המיצווה שלו. נותרה רק אלירז.

אלירז שסיימה לאחרונה את שירותה הסדיר בצה"ל, הגיעה למצב של הגיעה־לפירקה. וכך, כאשר הוזמן לאחרונה כבוד הרב לדרום־אפריקה, היתנה את נסיעתו בכך שגם בתו תצטרף לנסיעה.

וכך היה. בדרום־אפריקה, הוצגה אלירז בפני שועי הארץ, יהודים כשרים וגדולים בתורה, תלמידי־ישיבה כשרים בני יהלומנים עשירים, וכיוצא בהם.

זה היה הסיבוב הראשון. לפני שבועיים נסעו הרב, אשתו ובתו לווינה, וגם שם חזר המופע על עצמו, כשאלירז מוצגת בפני כל הפוטנציאלים האפשריים. זה היה הסיבוב השני.

והשבוע הם נסעו ללונדון — כן, ניחש־תם, לאותה מטרה. לסיבוב שלישי.

אלירז, מצידה, גילתה סבלנות ומישמעת למופת, צייתה לרצונו של האב האלוף (מיל.), בהתה לתוך כל הפרצופים החשובים שהצעידו נגד עיניה.

והסוף יהיה בטח שהיא תציג לפני אביה את בחירתה שלה — והרב עלול לגלות שכל מסעות־הציד הבינלאומיים שלו היו מיותרים מלכתחילה.

עדנה לב והקאריירה

מי שמכיר את אהבותיה של הזמרת **עדנה לב**, יודע שהן לא הולכות ביחד עם הקאריירה שלה. כשעדנה מאוהבת, היא שוכחת עולם ומלואו — כולל הקאריירה.

זה בדיוק מה שקרה לה עם הרומן העכשווי שלה, **רפי שאוני**. ביום ראשון האחרון קפצו השניים לעשרה ימים לניו־יורק, ומאחר שהרומן ביניהם נראה בשי־או, נראית הקאריירה של עדנה, או לפחות

— ורפי

עדנה —

העניין שלה בה, בשפל.

הרומן בין עדנה ורפי התחיל לפני חצי שנה בשצף־קצף, כשרפי מאיים שאוטוטו הם עומדים להתחתן.

אחר כך נרגע הקצף, וגם רפי, ועדנה החלה לבדוק מה קורה עם הברנש שלה, ביחוד כאשר היה נעלם מעיניה למקומות שונים.

ועכשיו נראה כאילו חזר החום לשרור בשטח. אלא מאי? עד כמה שאני מכירה את רפי, אני יודעת שהוא אוהב אותן מפורסמות.

אי־לכך, אני לוא הייתי במקום עדנה — איזה חלומות — הייתי חוזרת ומטפחת את הקאריירה שלי.

הרומן הסודי של הזמר ובת־השגריר

כל העיתונים היו מלאים לכם, בשבוע האחרון, על אהבתו הסודית של הזמר **גבי שושן** ותיירת אמריקאית בשם **שירלי אלכסנדר**, בתו של איזה מיליונר אמריקאי.

אז בואו אני אספר לכם על הרומן של גבי — שעליו אני מתערבת שלא שמעתם בשום מקום.

אני מתכוונת לרומן של גבי עם בתו של שגריר בריטניה בישראל, **דיאנה ליברינג'**.

למעשה, הרומן הזה היה כל־כך סודי, שגבי בעצמו לא ידע עליו.

זאת אומרת, הוא ידע על הרומן, הוא ידע שהוא יוצא עם חתיכה שמוצאת־חן

גבי ושירלי

בעיניו. אבל הוא לא ידע שהיא חודמעלתה ודברים כאלה.

גבי הכיר את דיאנה הבלונדית, בת ה־19, בחסרטה של קובלן. זה היה לפני כחמישה חודשים. גבי היה שחקן בעל משקל בסרט, ודיאנה אחת הניצבות שם, ואף אחד לא ידע שהיא בתו של שגריר.

גבי ודיאנה התחילו לצאת. ופה ושם, כל הזמן איכשהו יצא שהם היו נפרדים בלילה בכל מיני מקומות.

עד שסוף־סוף יום אחד יצא שגבי ליווה את חעלמה הביתה, בתום הערב. והנה דיאנה נותנת לנהג הטקסי כתובת, והטקסי עוצר לפני בית גדול עם שער גדול, עם אריות גדולים ודברים דומים.

וגבי אומר לה, מה את מחפשת פה, ודיאנה אומרת לו מה זאת אומרת, אני גרה פה, וככה הוא מגלה שהיא בתו של השגריר, לא פחות ולא יותר.

טוב, שגרירים היום זה לא מה שהיה פעם. היום הם עממיים משהו לא ייאמן. וכך קיבל יום אחד גבי טלפון משגרירות בריטניה בישראל, והשיחה נועדה לבשר לו כי כבוד השגריר וכבודת רעייתו מתכבדים להזמין את כבוד גבי לארוחה רשמית בשגרירות, וכהנה וכהנה.

מה שעבר על גבי שלנו. לפני עשרים שנה, בגיל שלוש, הוא הגיע ארצה מקיבלנקה, ומאז ועד עתה לא נזדמנת לו ארוחת־ערב בשגרירות.

טוב, לקצר סיפור ארוך, סוף־סוף הוא הצליח להחליט מה ללבוש, והופיע שם על השנייה, הדור וחנוט בלבוש שנראה לו כמתאים למאורע, והוזמן להכיר את השגריר, ואת אשתו — שהיא לא אמה של דיאנה, אבל לעומת זאת היא סופרת צרפתיה נודעת — ועוד אח"מים דומים.

והשגריר קיבל את פניו באופן אישי, והושיב אותו לשולחן ליד אשתו, ואל תשאלו מה כן ומה לא. והשיחה קלחה לה באנגלית, צרפתית, ועוד תריסר שפות, וגבי עם העברית שלו היה צריך לחסתדר עם כל זה.

מה אגיד לכם — כשהאברך ראה את עצמו בחוץ, אתם יכולים לתאר לכם את אנקת־הרווחה שהוא השמיע.

אלא מאי? הפגישה המשפחתית לא עזרה. או אולי לא קילקלה, אינני יודעת. הגיע חיום והרומן הסתיים, וזהו זה. ודיאנה נסעה קצת ללונדון לחופשת־מולדת, כדי להירגע, וגבי תפס את שירלי, ועכשיו אתם יודעים את כל הסיפור.

מדני עד דני, אין כדני

בגיל 17 — בחיי — לעלמה קצת מבוגרת ממנו, שהביאה לו, מלבד את עצמה, גם שני ילדים, נחמדים מנישואיה חקודמים.

והנה, לאחר כמה שנות נישואין מאושרים, בהן נולד להם ילד משותף, כולו שלהם, עומד דני מסינג להתגרש.

ובפעם האחרונה שראיתי את דני מסינג ונעמי כפרי, הם היו מאוד צמודים, ונעמי גילתה לי שהם מתחתנים בקרוב.

ואיפה אתם חושבים היתה התזדמנות הזאת, שבה פגשתי אותם?

אתם יכולים לא להאמין: בחתונתו של עוד דני: **דני ליטאני**.

יש בני־אדם שאוהבים חביתות, ויש כאלה שאוהבים כובע משולש ולהחזיק את היד בתוך הז'קט. **נעמי כפרי** אוהבת בחורים בשם דני.

הדני הראשון שלה היה הבימאי **דני ליטאי**. הרומן ביניהם היה גדול ושוער וכל זה. דני היה כבר ממילא אז עם רגל אחת מחוץ לנישואין, וקשריו עם נעמי רק השלימו תהליך שהתחיל עוד לפניה.

כשהתגרש דני, היה זה רק סביר להניח שעכשיו יתחתן עם נעמי. אלא שסביר זה תלוי מאוד. לדני עצמו זה לא היה כל־כך סביר. עד שהצליח להשתחרר מאשה אחת — הוא משוגע לחיכנס לעול עם שנייה?

הוא תיקן את הרווח שהיה לו בין השניים, חידש את הגרדרובה, ויצא ליהנות קצת מחיי־רווקות עליזים.

כשראתה נעמי מה העניינים, החליטה שזה לא בשבילה. היא הסתכלה ימינה ושמאלה, סיננה את הדנים שבאו בחשבון, החל מדניאל בגוב־האריות ואילך, והפילה את הפור על הזמר והשחקן **דני מסינג** החתיך.

מסינג, שהתפרסם בגברת עם הקמליות לצידה של **גילה אלמגור**, היה גם הוא נשוי, ועוד איך. הוא נישא

נעמי ודני ליטאי

חקירה מיוחדת

שוק שחור להפלות!

על רופאי נשים המנצלים פחדיהן ובורותן של נערות ואת החוק לאיסור הפלות כדי להוציא כספים מנערות החוששות מהריון

תעשיה חדשה פורחת בישראל — תעשיית ההריון. חקימה אותה ומנחלת אותה שורה ארוכה של רופאי־נשים, רופאים כלליים וסכסולוגים רודפי־בצע, המנצלים את תמימותן ובורותן של נערות ישראל. הם מאבחנים אצלן הריון שלא היה ולא נברא, מטילים בהן אימה וחרדה, ומציעים להן אז עזרה לסילוק ההריון הבלתי־רצוי — כמובן תמורת תשלום מתאים.

כתבת „העולם הזה", שחצטיידה מ־

מאת

לילי פרי

ראש באישור רפואי מתאים כי אינה בהריון, העמידה פני חרה, חלכה ל־מיבדק אצל שורה של רופאי־נשים כדי לבדוק אם יאבחנו אצלה הריון וכיצד יציעו לה לסלקו. מימצאיה, המסופרים בכתבה זו, חושפים תמונה מדהימה של התפקרות השוררת בתחום זה, תניזונה מהמצב החוקי הקיים בישראל לפיו נחשב ביצוע הפלה מלאכותית כעבירה פלילית.

כתבת **העולם הזה**

העמידה פני הרה ביקרה אצל שישה רופאי־נשים, כדי לחשוף מציאות מחרידה מאוד!

ד ריח החריף הלא־נעים, היכה בי ברגע שנפתחה הדלת.

פתח את הדלת הרופא עצמו, רופא־נשים תל־אביבי בשנות השבעים, שיצא כבר לגימלאות וממשיך לקבל חולים באו־פן פרטי, במרפאה שבדירתו, הנמצאת באיזור־יוקרה.

אלא שהריח הדוחה, שגרם לי בחילה גם בלי שהייתי בהריון, היה כאין־וכאפס לעומת מחזה־הזוועות שהתגלה לעיני ב־מרפאה עצמה.

לא האמנתי שקיימים עדיין דברים כאלה, במאה העשרים. היתה זו תמונה שנלקחה ישר מבתי־המטבחיים להפלות של מאה קודמת.

אולם למרפאה הגענו אחר כך. לפני כן התעכבנו בחדר־הקבלה, תוך שהרופא רו־טן על שהגעתי לאחר שעות הקבלה. רוטן, אך מקבלני.

הבית היה ריק. מאנשים. חדר־הקבלה כלל שתי כורסאות ושולחן מיניאטורי. רהיטים עתיקים ושטיחים קמוטים.

הרופא היה זקן, גמור־קומה ומבולבל: „מה שמך? היכן את גרה?" סיפרתי לו על קיבוץ מרוחק. „כמה משפחות יש בקיבוץ? קיבוץ עשיר?"

ביקשתי שלא ישאל אותי על הקיבוץ, מכיוון שאני נורא עצבנית. הוא התייחס אלי כסב טוב ומבין. חייך הרבה וליטף את ידי בחיבה: „נו, מה כבר קרה לקי־בוצניקית שלי?"

„עשית כבר גרידה?"

„א ני חושבת שאני בהריון."

„למה?"

„כי לא קיבלתי את המחזור החודשי ואני מרגישה חרא."

הוא צחק וצבט את לחיי:

„יש לך בחילות? כאבים? מה את מר־גישה בדיוק?"

„יש לי בחילות, וכואבות לי הרגליים, ואני לא יכולה לסבול ריח של אוכל."

„היית כבר בהריון? עשית פעם גרי־דה?"

„לא. אף פעם לא."

„עכשיו תגידי לי מי שלח אותך ל־כאן?"

„חברה."

הוא ביקש שאכנס לחדר סמוך, לקליני־קה.

נכנסתי. חטפתי פיק־ברכיים:

על אחת המיטות נראו סימני־דם. הסדי־נים היו מקומטים. חלקי המתכת, שהיו שאת עכשיו בפאניקה. אבל מחר כבר תהיי יותר רגועה, כי תכירי את המקום, וזה כבר לא יהיה שוק בשבילך.

„או מחר תבואי עוד פעם, ואני אבדוק אותך ואתן לך זריקה. אני מקווה שזה יעזור לך ולא נצטרך הפלה."

„כמה זה יעלה?"

„בשבילך 120 לירות. היום תשלמי 60 ומחר 60, זה כולל גם את הזריקה."

„בשביל מה היום 60?"

„ככה. היית אצלי בביקור, לא?"

„אהה. וכמה תעלה לי גרידה, אם הזרי־קה לא תעזור?"

„על זה לא מדברים עכשיו. כשתצטרכי, נדבר."

„בסדר, אבל אני צריכה להכין את

חזרה ל„מי הבינים": חיטוב עץ משנת 1587

אף בשבועות, מסיבות שונות — לאו דווקא הריון. אם לאחר הדואוסטט לא מופיעה הווסת בכל זאת — זה הסימן כי האשה אכן בהריון. במקרה זה, יש צורך בהפלה. הזריקה עצמה אינה תורמת במאומה לחיסול ההריון.

ניצול וגניבה

ד קצב המזכרך היה כנראה יוצא־דופן בליכלוכו הפיזי. שאר חמשת הגינקולוגים שביקרתי אצלם שמרו על רמת היגיינה מקובלת.

פיזית. אשר לרמה המוסרית — יותר שמעתי את תשובתו, משום שכבר הייתי בתוך המשרד המפואר.

התכווצתי במתח מעושה בתוך הכורסה הנוחה. הרופא ביקש לדעת את צרותי במיבטא הונגרי בולט. הסברתי לו כי אני פוחדת מהריון.

קולו היה חודר ועמוק. קצת חששתי ממנו. עיניו הבהירות ננעצו בפני: „כמה זמן לא קיבלת את המחזור?"

„שישה שבועות מהפעם הקודמת."

הוא השכיב אותי על המיטה. לאחר בדי־קת־בוק שנמשכה שתי דקות, קבע כי ה־רחם שלי מורחבת, וכל הסימנים מעי־דים על הריון.

כססתי את ציפורני, ובקול בוכה ביקשתי לעשות הפלה. בו במקום, הסכים הרופא לעשות לי גרידה.

דחיתי את הצעתו הנדיבה. ביקשתי שהות להירגע יום יומיים מהחדשות הנוראות.

הוא ניאות ברצון. ביקש 50 לירות עבור הביקור, והכניס את הבאה בתור.

חוויה מזעזעת

ל צאתי לאור השמש מדוכאת מהבי־קור. לוא הייתי יכולה להכניס עימי לחדר־הטיפולים, לסצינת הבדיקה, חברה שתשמש לי כעדה — הייתי מציגה בפני הגינקולוג דובר ההונגרית את האישור הרפואי שהיה בתיקי, אשר בו נקבע, ב־בדיקה מלפני שלושה ימים, כי אינני בהריון.

ללא עדים לא היה טעם בעימות מסוג זה. לא היה כל מקום לאפשרות, כי הרופא טעה. היה ברור לי כי הוא נוכל: הוא לא ביקש לעשות לי בדיקת־שתן או בדי־קת־צפרדע, לפני שהחליט על הפלה. היה ברור לי כי ברור לו שאינני בהריון.

הביקור אצל הרופא ההונגרי הוכיח לי אם כן את נכונות השמועות העקשניות המהלכות זה זמן רב בארץ, ואשר כל צעירה מכירה אותן.

אני עצמי שמעתי סיפורים אלה מפי שתי בנות שעברו את החווייה המזעזעת על גופן.

האחת, סטודנטית בת 23, גילתה ש־איבדה את הווסת כשלושה חודשים לפני החופה. היא פנתה לרופא־נשים פרטי, וזה קבע שהיא בהריון. בו במקום נתן לה זריקה, שלפי דבריו תגרום לה לדמם ולהפיל.

באותו ערב, חשבה שהיא הולכת למות. היא דיממה כמויות־ענק, האמינה כי זו ההפלה שעליה דיבר הרופא. כאשר הרג־

הגינקולוג בדק אותי שתי דקות. „את בהריון," קבע, והציע לעשות מיד הפלה. הוא לא ידע שאני עיתונאית, ושבארנקי אישור רפואי שאינני בהריון!

אמורים להיות מבהיקים, היו מלאים כת־מים דביקים. הכיור שבסמוך למיטה היה מטונף. גרם לי בחילה אמיתית.

רציתי לברוח

ח שתי צמרמורת. איך אפשר? פח־דתי אפילו להיבדק על ידו. הרופא הבחין בהזדעזועותי: „אל תפחדי. זה לא מתאים לקיבוצניקית. זה לא יפה ככה."

עכשיו שמתי־לב כי הוא מגמגם, נוסף לכל: „תשכבי פה על המיטה," הורה לי. „אני הולך להביא את המשקפיים שלי. אולי ראית את המשקפיים שלי? אני לא זוכר איפה הם." הוא ליטף שוב את ראשי.

זיעה קרה פשטה בגופי. רציתי לברוח, אך חששתי להתבלבל בחדרים. „את לא רוצה ילד, נכון? אז בואי נגמור מהר עם זה. נו, אל תפחדי."

המשקפיים האבודות נמצאו. לא יכולתי לסבול את ידיו הרועדות. ביקשתי לרדת מהמיטה, אך הוא החזיר אותי. צעקתי. „איך מתנהגת בת־קיבוץ?" דרשתי ממנו להפסיק מיד את הבדיקה. הפעם, הוא שמע לי.

„אתן לך זריקה"

„ו אי, נכון הכל במשרד." נשמתי לרווחה. הוא רשם מה שרשם ב־פנקס. „אני עוד לא יודע אם את בהריון או לא. לא נתת לי לבדוק אותך. אני מבין התקציב מהמשק."

„תראי אין לך ילדים נכון? מנשים עם הרבה ילדים אני עושה הנחה. לוקח 700, 600, אפילו 500 ל"י. זה תלוי. מרווקות אני לוקח 800 לירות. אבל לך אני עושה הנחה."

סיכמנו כי למחרת אחר הצהריים אבוא לקבל את הזריקה. הבטחתי גם להיות פחות היסטרית. הוא ליווה אותי החוצה, כשאני מחובקת בזרועותיו. הסקתי מכך כי נראה עלי בבירור שעברתי טראומה קשה.

בחוץ, היה האוויר הידוע לשימצה של תל־אביב צח ונעים באפי.

הרופא שיקר

ה חלם, הפחד, הרתיעה והבהלה ש־אחזו בי בחדר המטונף, תחת ידיו של הרופא המטונף, חלפו, ובמוחי נשארה קבועה עובדת־יסוד, שלמענה עברתי את הסיוט הזה:

מכיוון שכדק אותי — מכיוון ש־קבע אם אני זקוקה לכך או לא — רק כדי להרוויח כמה לירות — הציע האשמאי הזקן לתת לי טי־פוס מיותר.

כאשר אמר לי שהזריקה שיתן לי עשויה לעזור לי, ולא אזקק לכצע הפלה — הוא שיקר לי.

הזריקה האמורה היא זריקת הורמונים נשיים, הנקראת דואוסטט. מטרתה אחת ויחידה: לקבוע אם האשה בהריון, בכך שהיא מזרזרת את הופעת הווסת.

המחזור החודשי עלול להתעכב. לעיתים מדי מהם דמו לו, ניצלו את בורותה ומ־צוקתה של צעירה מבולבלת ומפוחדת — אנוכי — כדי לנסות לגנוב ממנה כסף שלא הגיע להם, עבור טיפול שלא היה צורך בו.

את הרופא השני בחרתי לאחר שדרישה וחקירה בין כמה חברות העלתה את שמו כאחד העוסקים במלאכה. הרמתי טלפון וקבעתי פגישה לאחר־הצהריים.

נכנסתי לחדר־ההמתנה. שני ספסלי־עץ היו את כל הריהוט. על אחד מהם ישב סמל, ולידו התייפחה בשקט חיילת צנומה ושחרחורת. התיישבתי לידה, והסברתי לה כי אנו באותה סירה.

„יא, אם הורי ידעו הם ישחטו אותי," פלטה. „יגמרו על החיים שלי. מה אעשה?"

היא היתה בהיסטריה. השניים הגיעו משארם, שם הם משרתים באותו בסיס. היא לא הלכה לרופאה הצבאית. בצה"ל, חיילת הנכנסת להריון מקבלת את הטיפול המתאים — ואחר חייבת להפסיק את שרו־תה. החיילת הששה שהוריה היו מגלים את סיבת שיחרורה המוקדם, סירבה להש־תמש בפיתרון הצה"לי.

הסמל, ששתק כל הזמן, היה חיוור ועישן בשרשרת.

„אני פוחדת מהריון"

ד רופא, גבוה ונאה, יצא אלינו, לבוש חלוק לבן, נקי ומעומלן. החיי־לת נכנסה.

לאחר חצי שעה חזרה החיילת, חיוורת ומפוחדת: „אנחנו צריכים עוד 200 לירות. הרופא אמר לי שזה היה מסובך." לא שתה הרעה גברה, צילצלה לחברה שבאה והסיעה אותה לבית־חולים.

הסוד נתגלה

ש ם, גילו לה ששיטפי־הדם אינם אלא המחזור שהתעכב, ושזרז על־ידי הזריקה, וכי היא לא היתה כלל בהריון.

בת אחרת עברה חווייה דומה. כאשר שמעה מפי הרופא את המילים: „מיד־לה, את בהריון" — החלה רועדת בכל גופה. היתה קרובה להלם מרוב התרגשות.

היא קבעה עם הרופא תאריך לביצוע ההפלה כעבור יומיים, ובאותו ערב גילתה את הסוד לידידתה.

זו עמדה בתוקף על ביצוע בדיקות לפני ההפלה. למחרת, סרו שוב אל הרופא, תבעו בדיקת־שתן. הרופא טען שזה מיו־תר, שבדיקתו היתה חד־משמעית. לבסוף ניאות. לאחר עשרים דקות של מתח, חזר ובישר כי התשובה שלילית: היא לא בהריון. הוא אפילו לא טרח להתנצל. גבה 30 ל"י בעד הביקור הנוסף, עוד 20 בעד בדיקת השתן, ושלום על ישראל.

בחילות וריחות

ד שאלה שעניינה אותי עכשיו היתה: האם רופאים נבלים כאלה הם חריגים, עיוותים נדירים — או מגיפה נפוצה?

ארבעת הביקורים הבאים שלי נתנו לי תשובה עגומה מאוד.

למחרת בבוקר היו פני מועדות לצפון הארץ. חיפשתי בספר הטלפונים סתם רופא־נשים חיפאי, ללא כל מידע מוקדם אודותיו.

צילצלתי לביתו, אשתו ענתה שבעלה לא מקבל בבית. יש לו קליניקה באיזור אחר של העיר. היא ביקשה לדעת מי שלח אותי אליו. „זה חשוב לבעלי, כי הוא לא מוכן לקבל כל אחד.״

הרגעתי אותה שחברה שלי המליצה עליו. „מי זאת החברה שלך?״ שם הרא־שון שעלה במוחי נשלח לתוך האפרכסת. הגברת שוכנעה, קבעה לי פגישה לחמש אחר הצהריים.

הקליניקה היתה בקומת־קרקע בבית רב־קומות. הרופא, בגיל העמידה, בעל גוף תאם את פניו הצעירים, שאל על בעייתי.

בעייתי הראשונה היתה הרופא עצמו: „שמעתי שהד״ר הוא רופא ותיק. זה לא מסתדר עם הגיל שלך.״

חיוכו המיטיב התכסה בדוק של מבוכה. „אני חושב שאת מתכוונת לאביו. הוא עסוק כרגע בחדר־ההפלות. איך שלא יהיה, גם אני במקצוע, ואת בהחלט יכולה לסמוך עלי.״

„אז למה אין שלט על הדלת הד״ר ושות׳?״

החיוך נעשה עצבני קימעה: „גבירתי, מה הבעייה שלך? במה אפשר לעזור לך?״

„אני חוששת שאני קצת בהריון. המחזור איחר לי בשלושה שבועות. יש לי בחילות וקצת כאבים ברגליים״ אמרתי.

„איפה את גרה?״

„אני בתהליך גירושין מהקיבוץ.״ מבט שואל בעיניו השחורות. „בעמק יזרעאל. עשה לי טובה... אני נורא עצבנית... אתה מבין...״

„תתפשטי ותשבי״

זו בחחיט הבין, והזמין אותי להי־כנס לבדיקה בחדר סמוך. הסדינים שכיסו את המיטות הבהיקו בניקיונם. את דממת המבוכה קרעו צעקות אשה מחדר סמוך. עשיתי חשבון. לרשות האב ובנו עמדו לפחות ארבעה חדרים לפעילותם.

„תתפשטי ותשבי על הכסא הזה. אני כבר בא.״ פנה אלי בקול רך ומבין.

הכסא „הזה״ הפחיד אותי. הוא היה מוגבה, והיו לו שתי שלוחות מפחידות עוד יותר.

„תגיד לי, אתה באמת רופא?״

„אני עושה עכשיו את ההתמחות שלי.״

„אז אני לא רוצה שאתה תבדוק אותי. אני באתי לגינקולוג, ולא למתמחה.״

סבלנותו פקעה: „את יודעת מה, שבי בחדר־ההמתנה וחכי שם.״

לא יצאתי לחדר־ההמתנה, כי אדם צנום וגבוה, ששערות־שיבה כיסו את ראשו, נכנס לחדר. בקול חד שאל על מעשי בחדר. „היא רוצה שרק אתה תבדוק אותה.״

„למה? לי אין זמן עכשיו. יש לי עוד שתי הפלות לעשות היום. גם הבן שלי יכול לאבחן אם את בהריון או לא.״

„אבל אני באתי אליך,״ עמדתי על שלי.

„אוי באמת על תהיי ילדה.״ לאחר כמה שניות של שקט לא־נעים, התרכך, ניסה לפייס אותי בקול פחות נוקשה. „את יודעת מה? תיכנסי למעבדה, תעשי בדיקת־שתן, ואחר־כך נראה מה לעשות איתך.״

„אני מחכה לגרידה״

דן המתיימר הוביל אותי בשתיקה מופגנת אל חדר קטן שעל דלתו היה שלט „מעבדה״. הלבורנטית, בחורה צעירה וחביבה, ביקשה ממני להמתין לתוצאות בחדר־ההמתנה.

השעה היתה שש בערב. בחדר ההמתנה ישבו שתי צעירות שחרחרות שניתן היה להבחין בעצבנותן. „נו, מה אמר לך הרו־פא?״ שאלה אותי אחת מהן. „אני מחכה לתוצאות בדיקת־השתן.״

„קוס אמק, אני בהריון.״

„הרופא קבע לך בוודאות?״

„בטח. אני מחכה לגרידה.״

„כמה הוא לוקח?״

„700 לירות. בחיי אני לא יודעת מאיפה אני אשיג את זה. החבר שלי באילת ואני לא יודעת איך אני אמצא אותו.״

הן עישנו בשרשרת. פניתי לשנייה. גם לה אותה בעייה? „לא. אני חברה שלה. רק זה עוד היה חסר לי.״

הן עובדות כפקידות במשרד צנוע בתל־אביב, מקוות שהבוס יתן להן הלוואה. „לא נעים. אחר־כך כל המשרד יידע וידבר על זה.״

ההורים יהרגו אותי

„מה את לא מתחתנת?״

„תראי, אני כבר נכנסת לשלישי. עד שתהיה חופה תתנפח לי הבטן. ההורים שלי ירצחו אותי. את יודעת מה זה בש־ביל תימנים שהבת תיכנס להריון לפני החתונה?״

הרופא הצעיר יצא אלינו. הוא פנה אלי וביקש שאחזור למשרד.

„אני שמח יחד איתך. תוצאות בדיקת־השתן שלך שליליות. אתן לך כדורים לזרז המחזור. אם לא תקבלי תוך שבוע תחזרי לכאן. בינתיים תשאירי פה 70 לירות. 50 בעד הביקור ו־20 עבור בדיקת־השתן.״

„בשביל מה 50 לירות? הרי לא נבדק־תי.״

„כן, אבל היית פה.״

לוא הייתי נבדקת בידי המתמחה הצעיר, או אביו, על הכיסא ההוא — האם היה מגלה לי את האמת? או שהיה טוען שאני בהריון?

תיקו?

החלטתי לעלות לבירה. שוב הסתמכתי סתם על ספר הטלפונים.

תיאמתי עם אשת הרופא. והגעתי לשכו־נה מפוארת, המשקיפה אל הכנסת. בחדר־ההמתנה ישבו שתי נשים בשני קצוות החדר. האחת בלונדינית עם שיער גולש ועיניים כחולות בוכות. היא כססה את ציפורניה. לידה היה ילקוט בית־ספר.

השנייה בשנות השלושים המוקדמות, ועישנה בשרשרת. היא היתה שמנה מאד, והבעה נוקשה על פניה.

„אני אלך לכביש!״

מה צאתי לי מקום בסמוך לגימנזיס־טית.

הרופא, נאה, בתחילת שנות הארבעים שלו, הזמין את השמנה להיכנס: „אני רואה שלא רזית, מה יהיה?״ שאל אותה. הגימנזיסטית פנתה אלי: „מה את עושה כאן?״

„אני חושבת שאני בהריון.״

„איפה את לומדת?״

„סליחה. השתחררתי לא מזמן מהצבא.״

„באמת? את בכלל לא נראית.״

„איפה את לומדת?״

„בבויאר.״

„בת כמה את?״

„אני בשמינית.״

„את בהריון?״

„לפי בדיקת־השתן שעשיתי, כן.״

„כמה זמן את מקיימת יחסי־מין?״

היא הסמיקה. הסתכלתי לתוך הכחול, שדמעות היו תלויות בעפעפיו. „שנה ב־ערך. לקחתי גלולות ואני לא מבינה איך זה קרה לי.״

„למה לא סיפרת להוריך?״

„אני חושבת שהם לא היו מבינים.״

„והחבר?״

„הוא לומד יחד איתי. כל התיכון היה יודע מזה, אם הייתי מספרת לו.״

„יש לך כסף?״

„עוד אין לי. אולי הרופא יתן לי בתש־לומים. אם לא... אני אלך לכביש.״

החזה נפוח

הרופא יצא בלוויית השמנה והכניס את הגימנזיסטית. מחדרו יכולתי לש־מוע את הבכי. לפתע צעקה: „שלא תעיז לטלפן להורים שלי. אתה מבין?״

אחר כך היה שקט, והיא חזרה עם הרופא לחדר־ההמתנה. „המתיני בשקט עד שאמא תבוא. אל תדאגי. אני אדבר איתה.״

(המשך בעמוד 43)

השמינית כחולת העיניים, בחדר ההמתנה, פרצה בבכי: „הרופא אמר שאני בהריון. מאיפה אקח את הכסף להפלה? אם לא אצליח להשיג, אלך לכביש!״

מלא ומשקפיים עבות, הזמין אותי להי־כנס. חצינו חדר־המתנה צנוע ברהיטיו ובגודלו, ונכנסנו למשרד. שתי כורסאות, ארון־ספרים, שולחן־עבודה.

בקול שקט, לוחש כמעט, שאל על ה־בעייה. הסברתי שאני חוששת מהריון.

„יש לך חבר?״

„כן.״

„איפה הוא עכשיו?״

„עסוק.״

„את חושבת להתחתן איתו?״

„לא.״

„מה שמך?״

את כל הפרטים, כולל מספר תעודת הזהות שלי, רשם בפנקס עב־כרס. אחר כך שאל על הרגשתי הכללית. הסברתי כי אני חשה כאבים בכל הגוף, יש לי בחילות, וריחות מפריעים לי. בדיוק כמו שקראתי בספר על סימני הריון.

„מתי קיבלת לאחרונה את המחזור?״

„לפני תשעה שבועות.״

„בסדר. היכנסי לחדר הסמוך. אני אב־דוק אותך.״

בשבוע הבא, הפלה

חדר־הטיפולים כלל שתי מיטות שהבהיקו בניקיונן. אחרי שגמר להכ־איב לי בבדיקתו, ואני גמרתי לצעוק, הבטיח לי בקולו השקט, הלוחש, כי יש חשש סביר שאני בהריון, למרות שאין הוא מוצא התרחבות ברחם.

„אני צריכה לעשות הפלה?״ שאלתי כשחזרנו למשרד.

„הפלה עוד לא צריך. אם את בהריון צריך לחכות לפחות עוד שבוע. אני אתן לך כדורים. ואם הם לא יעזרו לך, נעשה הפלה.״

„מה בדבר בדיקת־שתן או בדיקת־צפר־דע?״

מבט אירוני עלה על פניו: „מי סיפר לך על זה?״

„קראתי בספרים. וחברות שלי סיפרו לי.״

„שטויות. בשבוע הבא תחזרי ונדבר על זה. בינתיים תשאירי לי 60 לירות עבור הבדיקה.״

„זריקה לא תעזור לי? אני פוחדת מגרידה.״

„אם אעשה לך זריקה בעוד שבוע, אין סיכויים שהיא תעזור לך. מגרידה את לא צריכה לפחד, כי אני עושה עבודה נקייה. לא יהיו לך סיבוכים. בינתיים תשאירי לי את הכסף.״

האם היה נוכל, או סתם לא־מוכשר? כיצד קבע חשש להריון — כאשר לא הייתי בהריון?

מאחר שלא הופעתי להמשך האודיסיאה, הסכמתי לסווג אותו כסתם לא־מוכשר. שייהנה מהספק.

הרופא ובנו

יצחק, עצבנית ונרגשת בחדר־ההמ־תנה של גינקולוג בעל־שם, באחד הפרברים האקסלוסיביים של תל־אביב. רוח סטרילית נשבה מהתמונות ומכורסאות בגוון שחור. דומה כי רגל איש לא דרכה על השטיחים הכבדים שנחו על הרצפה.

הוא פתח את הדלת כשחיוך רחב על שפתיו. גבר צעיר כבן 25. ביקש ממני להיכנס. נכנסתי למשרד מפואר אף יותר מחדר־ההמתנה. בקול אבהי, שכל־כך לא

בדיקה גינקולוגית - ציור בספר רפואי (1822)

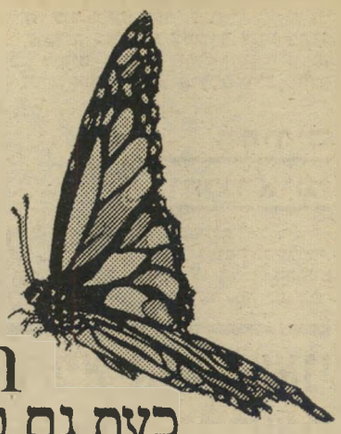

תמרוקי
AVON
כעת גם בישראל!

AVON חברת התמרוקים הגדולה ביותר בעולם
(מחזור שנתי למעלה מ-1 ביליון דולר!)
החלה כעת בשיווק מוצריה בישראל.

מומחי היופי של AVON הנשענים על מסורת,
ידע ונסיון של כ-90 שנה, מגישים לך את המגוון העשיר והמלהיב ביותר של:

תמרוקי עילית לאשה ולבת-העשרה,
לגבר ולגיל הרך.

וכן - מבחר עשיר של תמרוקי-שי לאירועים חגיגיים.

השם AVON הקוסם למיליונים ברחבי העולם ישבה גם את לבך
מרגע שתכירי את מוצרי היופי של AVON

דרשי תמרוקי AVON בפרפומריות המובחרות.
השיווק הבלעדי בישראל: ע.ד ישי בע"מ
רח' ליפסקי 10, תל-אביב. טלפון 261647.

AVON
"איבון"
חברת
התמרוקים
הגדולה
ביותר
בעולם

במדינה

(המשך מעמוד 35)

חולים, חולים קשה, אלא שהאחים בבית-החולים אינם מבינים זאת.

„שבועיים חיכיתי לטיפולו של רופא-שיניים. כל הפנים התנפחו לי, ולא קיבלתי. רק לאחר שהתעלפתי מכאבים נתנו לי ללכת לרופא-שיניים.

„כשביקשתי לצאת לחצר לנשום מעט אוויר נקי, בלי ריח של תרופות, לא הסכימו. כל הזמן פגעו בי על שאני נרקומנית ויצאנית.

„לא נתנו לאף אחד לבוא ולדבר איתי. לא לבעלי לשעבר, לא לחברים. ווה — דווקא כשהייתי חייבת לשמוע מילה טובה ממישהו, כדי שאוכל להמשיך בדרכי.

„באחד הימים הגיע בן-דודי לביקור, ורופא המחלקה, ד"ר סקוביץ, אמר לי בנוכחות כולם: ‚יש לך סרסור חדש?'"

השפלה. על כל צעד ושעל נתקלה רינה ביחס עויין ומשפיל, כמו „את מצידי יכולה להישאר שנתיים במוסד," או „את בפנים ואני בחוץ," „או את יודעת שאין לך סיכוי," או „זונה עלובה."

„אני רק איני יודעת," אומרת רינה, „מה יעשו חברה צעירים שמנסים להיגמל, ושככה יתייחסו אליהם. הם פשוט יעזבו את הכל ויחזרו לחיים עם הסם והייאוש — עד שימותו."

לאכיל מטאטא. אולם בעיותיה האמיתיות החלו רק לאחר שהשתחררה, בלא פרוטה בכיסה, בלא מקום מגורים, חלושה מכדי לצאת לעבוד. בשנות התמכרותה, עבדה כיצאנית כדי לספק את הכסף לקנות את הסמים. עתה, רצתה להיגמל גם מזה. באין כתובת אחרת, חזרה לחדרו של מקס.

מקס נמצא במקום שרינה כמעט נמצאה בו לולא יצאה להיגמל. משקלו כיום

גמודה אלקיים
רק לא למות שוב

כ-40 קילו. עיניו שקועות, והוא אינו מדבר כמעט. בגיל 14 כבר חיה מכור לסמים. כיום הוא רחוק במורד, מזריק ובולע סמים בכמויות מבהילות. כשהוא מסומם — ובמצב זה הוא במרבית שעות היום — הוא מסוכן, מסוגל לגרד את תקירות או לנסות לאכול מטאטא.

מיואשת. לאחר נסיונות ממושכים, הצליחה רינה לשכנעו שיעבור גם הוא גמילה. מקס השתכנע — אך לא התקבל. לא נמצא מקום בעבורו. מיואש וזועם, חזר לחייו הקודמים: „כמו שחייתי עד עכשיו, אמשיך הלאה. אינני זקוק להם. רק לא לבקש טובות מאף אחד."

רינה, לצידו, עייפה ומיואשת גם היא. צריך רצון של ברזל כדי שלא להישבר לאחר גמילה. כאשר נמצאים בחדר אחד עם מכור לסמים, רואים אותו מזריק לעצמו יום-יום — צריך להיות על-אנושי כדי שלא לחזור ולהתמכר.

עד היום, הצליחה רינה להחזיק מעמד. אולם זוהי מלחמה הנמשכת 24 שעות ביממה — והיא עייפה ממנה. אם לא תימצא לה עזרה, שתאפשר לה מגורים אחרים ופרנסה — ספק אם תחזיק מעמד.

הדבר היחיד המחזיק אותה עדיין בפני הסם הוא ידיעתה מה מצפה לה: „כמעט מתתי פעם, וחזרתי לחיים," היא אומרת. „אינני רוצה למות שנית."

ושמה יונה

זוהי מחלה בלתי־מוכרת, דיבוק שאינו מרפה, אהבה שהכל מתקדש למענה

משכר מאלכוהול

ד פרסי. זה שמו. כך קוראים לו כו־לם. כך קורא הוא לעצמו. משה הפרסי מרחוב 60 המפורסם ביפו. בן 65, ואולי 70. בעצמו איננו יודע.

בחוג המצומצם של המומחים, תופס הפרסי מקום של כבוד. נחשב לטוב במ־גדלי היונים בארץ. לפחות, ל'בכיר שבהם. בדירתו הקטנה, בת החדר וחצי, מתגוררות 400 יונים. וגם הוא עצמו.

פעם היתה לו גם אשה. לפני 30, אולי 35 שנים, עזבה אותו לפתע. אחרי 15 שנות נישואין מאושרים כזוג יונים, קמה והת־עופפה מהקן.

שלישית במיטה

מ ספר הפרסי על חפרידה הע־צובה:

יום אחד קמה האשה מעוצבנת מהיונים שליכלכו את החדר. אמרה: „לא רוצה יונים."

400 יונים היו בחדר. היו חיות איתי, יחד יושנים, יחד אוכלים. לפעמים היתה מתגנבת אחת, ככה, בין אשתי לביני בלילה. כזאת חמודה, שוכבת בשקט, לא מפריעה לאף אחד.

התחילה האשה לצעוק. כל היום צעקה, לא יודע מה היא רוצה ומה מבקשת. בסוף הבנתי. אמרה: „או היונים או אני." אמרתי לאשה: „זאת בעייה קשה. תני לי לחשוב כמה זמן." נעלבה, אבל בכל זאת נשארה.

חשבתי כמה ימים. אבל כל הזמן שאני חושב, אני יודע בתוך הלב שלא אוותר על היונים, אפילו אני לא יודע מה.

באתי לאשה, אמרתי לה: „תראי, אני רוצה אותך, אבל גם את היונים." קמה, לקחה את הבגדים והלכה לאמא שלה.

יש לי ארבעה ילדים. שאלתי אותם: „מה אתם רוצים? עם יונים או בלי?" הל־כו עם האמא שלהם.

נשארתי לבד. לא יכול בלי יונים. זה כמו גרקומן. אהבה מטורפת. קצת כואב

חיים מוניץ עם זוג יוני „טימלר"

ממכר יותר מסמים

לפעמים, אבל הגררר שלה — יותר טוב בשבילי מכל אשה בעולם.

סאלטות באוויר

ס יים הפרסי את דבריו, והחברים מחייכים, מהנהנים בראשם. צדק ה־פרסי. גידול יונים — זוהי מחלה בלתי־מוכרת, דיבוק שאוחז ואינו מרפה, אהבה שהכול מתקדש למענה. מרטיט יותר מקל־פים, משכר יותר מאלכוהול. מטריף יותר מכל סם.

בישראל כמעט שאין יודעים גידול יונים מהו. מעטים היונאים בארץ. הם מכי־רים איש את רעהו, מאוחדים באהבתם ליונים. יש ביניהם יוצאי כל ארצות־תבל. רוסים, פרסים, עיראקים, כורדים, דרום־אמריקאים, אפריקאים. מעט ילידי־הארץ. שמותיהם של גדולי היונאים מועלים ביראת־כבוד בפי תצעירים. חיים מוניץ מרוסיה. אברהם יעקוב העיראקי. ניסים היונאי. משה הפרסי.

כולם בני חמישים ומעלה, לכולם עבר של כ־30 עד 50 שנות גידול יונים, מכל הסוגים ומכל המינים: יוני־דואר העפות מאילת לתל־אביב. יונים פרסיות המתעו־פפות שמונה עד עשר שעות ברציפות. ט־מלרים המתהפכים באוויר, שמחירם כ־150 דולר הזוג. קרים־קוט מרוסיה, בעלי ראש וזנב צהובים. נירנברגים, הנשארות יומיים תמימים באוויר ומרחפות כנץ.

הלב נצבט

י שבים להם היונאים בתערוכת ה־יונים של חיים מוניץ ביפו, ודנים ומ־תכים בבעיות גידול יונים. לאברהם יעקוב לקחה יונה בשילשול, ולשנייה דלקת־עי־נים. ליצחק שוסל כאבי־בטן. כלומר, לא־חת מיונותיו. הפרסי מבכה יונה שנפטרה ואין יודע למה.

איך נהפך אדם מן תישוב ליונאי? כמו

(המשך בעמוד 42)

תשוקה שמה יונה

(המשך מעמוד 41)

בשיר, מסתבר: קם לו בבוקר, ורואה שהוא יונאי.

מספר אברהם יעקוב, יליד עיראק:

כשהייתי בן שבע, ראיתי יונה. הלב נצבט לי מרוב היופי שלה. עמדה היונה על השובך של אחד השכנים. העיניים שלי היו קוראות וקוראות לה, והיא לא באה.

התגנבתי לשובך בלילה, שמתי אותה בשק, וישר רצתי הביתה. ישנה איתי במיטה כל הלילה.

בבוקר אבא קם, ראה אותה. מיד ידע שלא הגיעה בדרכים כשרות. היכה בי מכות, כמעט הרג אותי. אני בוכה, והוא מרביץ. בוכה, והוא מרביץ. נשבעתי רק יגמור להרביץ לי, אלך לעבוד ואקנה זוג יונים.

הלכתי לעבוד. זוג יונים עלה דינר שלם. עבדתי ועבדתי יום ולילה. הייתי בן שבע בסך־הכל. אחרי חודש היה לי דינר שלם. אבא רצה לקחת אותו, אבל לא נתתי. קניתי זוג יונים.

עד כאן סיפורו של יעקוב. היום, לאחר חמישים שנה, יש לו 100 זוגות יונים. מכוסו שותות, מפיתו אוכלות, במיטתו ישנות.

נאצים בשובך

את חיים מוניץ, מחשובי היוצרים, הציבו היונים ממוות. מספר מוניץ:

בזמן מלחמת העולם השנייה הייתי צעיר. כבר אז היו לי המון יונים. התחלתי בגידול עוד בן חמש.

הנאצים באו לבית שלנו. ראיתי אותם דופקים בדלת חזק. פחדתי והתחבאתי מתחת למיטה. משם ראיתי איך הם מוציאים את אבא ואמא שלי בכוח מהבית. כשהתחילו לחפש ברחתי דרך החלון, וקפצתי לתוך השובך.

היונים שלי הבינו שאני מתחבא מהחיילים. כי הייתי מדבר איתם ברוסית, כמו עם כל האנשים. הן נעמדו בפתח השובך, והסתירו אותי. כשבא חייל ורצה לבדוק אם יש בשובך מישהו, עטו עליו היונים ולא נתנו לו להציץ בפנים.

הייתי בשובך כמעט שבעים שעות. אכלתי את המזון שלהן ושתיתי מהמים שלהן. ככה הן הצילו אותי.

סיפרתי את זה גם לשופט, אחרי שהשכנים תבעו אותי לדין, כאילו היונים מפריעות את מנוחתם. קיבלתי חמש לירות קנס, והשופט ביקש ממני לא לגדל הרבה יונים.

בגלל זה יש לי רק 150 זוגות. אחרת היה לי הרבה יותר.

הימורים ברבבות ל"י

ניץ מראה בגאווה את הטיילר שלו — זו היונה המבצעת סאלטות באוויר — פרסי: „כמה היא שווה לדעתך?"

„אתמול היתה תשע שעות באוויר. חמש וחצי שעות ביצעה היפוכים."

„מאה שישים לירה."

„אבל תראה את הכנפיים, איך יפות... והחזה."

השניים מתווכחים האחרים מצטרפים לוויכוח. עיניהם מבריקות, מיצחם מזיע, קולם נישא בהתרגשות.

בשבתות יוצאים היונאים לשטח פתוח, מתחרים למי יונה טובה יותר. חוקים רבים ומדוקדקים לתחרות יונים. יש שופט שהיונאים מחליטים עליו, והוא חורץ את גזר־הדין. כל תנועה של היונה נלקחת בחשבון. כיצד נסקה. לאיזה גובה הגיעה. כמה פעמים ביצעה סאלטות. כמה זמן נשארה באוויר. כיצד נחתה. האם פרשה כנפיים? האם גירגרה?

סכומי ההתערבות גבוהים. החל מ־500 לירות, ועד 5000. לפעמים, כשמתחרות אסיות, מגיע הסכום לרבבה. בעבור היונה המנצחת.

יש גם שיתלהטו הרוחות, ואי מזה יישלף סכין, להגן על כבוד היונה שחולל. לפעמים אפילו נשפך קצת דם. אלא שאין מדברים בזאת מחוץ לעיר היונה.

שכן הכול יודעים מהי ההרגשה כשיונתך נוחלת מפלה.

זוכר את ההרגשה הזו?

הכן את עצמך לחורף
עם תנור הסקה דירתי
אמקור
במחירים חסרי תקדים החל מ־792 ל"י

תנור הסקה דירתי „אמקור" — לחימום מרכזי של כל הדירה — מבטיח חימום אחיד ונעים 24 שעות ביממה במשך כל החורף.
תנור הסקה דירתי „אמקור" ניתן להתקנה הן בבתים פרטיים (חד קומתיים וקוטג'ים) והן בדירות בבתים משותפים.
ל„אמקור" מבחר דגמים מגודל 6000 קקל"ש ועד גודל 10,000 קקל"ש המאפשרים חימום דירה, עד גודל 150 מ"ר, באמצעות תנור אחד בלבד!
מחירי התנורים נמוכים במיוחד והוצאות ההפעלה (התנור מוסק בנפט) קטנות.
מומחי „אמפא" ייעצו לך ללא כל תשלום כיצד לתכנן את חימום דירתך ביעילות המירבית, היכן להציב את התנור והיכן למקם את הארובה המבטיחה אויר נקי בדירה.

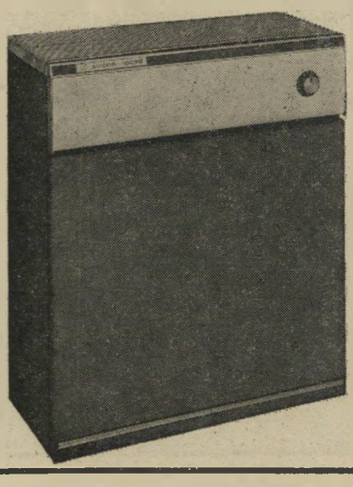

לי תמכור רק אמקור

אמפא
שרות עם כל הלב!

לתלמידותי,

רונית בלנק — מלכת המים 1973
רונית מחובר — סגנית ראשונה
דנה גלעד — סגנית שניה
סוזי קרן — הנערה הפופולרית

מיטב האיחולים להבחרכם

מאחלת מורתכם להליכה ונימוסין
לאה פלטשר

(המשך מעמוד 39)

נכנסתי למשרדו המרווח, המסודר בטעם. הוא ישב בכיסא שחור מוגבה, שאל ורשם את תשובותי.

בחדר הסמוך היו שלוש מיטות. אמרתי לו כי אני רגישה מאוד לכאבים. הוא חייך והבטיח שזה יהיה בסדר.

ואכן, הבדיקה עברה ללא תקלות. הרופא נזהר מלהכאיב לי. הוא הביט בי מהורהר, ומקולו נשקף מצבי הדרמטי: „אני חושב שאת בהריון. הרחם מוגדל, והחזה שלך קצת נפוח."

במשרדו, חזר ואמר כי עדיין מוקדם לקבוע את ההריון. „אתן לך כדורים שיזרזו את המחזור, במידה ואת לא בהריון. אם את בהריון — הם לא יעזרו לך."

„אם זה לא יעזור אצטרך לעשות הפלה?"

„כן. תבואי בשבוע הבא ואני אעשה לך גרידה."

„אי־אפשר לעשות את זה בזריקה?"

„לא. זה לא בטוח ולא רצוי."

„כמה תעלה לי גרידה?"

„בסביבות 800 ל"י. זה תלוי במימצאים שיהיו לי אחרי הבדיקה. ייתכן ופחות. נראה מה יהיה המצב שלך."

בינתיים ביקש מאה ל"י עבור הביקור. יצאתי אל הרחוב. נוכל? חצי נוכל? במחיר 100 ל"י שלקח ממני, יכול היה להרשות לעצמו שלא להרוויח עלי מזריקה. לעומת זאת, טען שהוא חושב שאני בהריון — מה שהיה בלוף גמור. איך לסווג אותו?

נוכל בשלבים, סיכמתי לעצמי.

אני צריך בטן ריקה

א? הקיניקה הבאה, בצפון תל־אביב הגעתי בלוויית כתבת נוספת. תפקידה: לדובב את הממתינות בחדר־ההמתנה, בעוד אני בפנים.

הרופא היה בשנות החמישים המאוחרות שלו, נמוך, שמנמן וקרח. נכנסתי אחריו, למשרדו, שהיווה גם את חדר־הטיפולים. בחלק אחר של החדר שולחן גדול ושלוש כורסאות. לידו פרגוד לבן. בחלק השני שתי מיטות.

„בת כמה את?"

„עשרים ואחת."

„מתי קיבלת לאחרונה את המחזור?"

„לפני שבעה שבועות."

„מה את עושה?"

„משתדלת להתאקלם בעיר. אני מתכוונת לעזוב את המשק."

שאלתי אותו אם הייתי צריכה לעשות בדיקת־שתן או צפרדע לפני בואי. „לא. לא צריך את זה. רק תלכי לשירותים, כי אני צריך בטן ריקה."

כמו בפעמים הקודמות, הרגשתי לא נוח על הכיסא. הרופא הכאיב לי בבדיקתו, וצעקתי אימים. בהזדהות איתי, תגובתו היתה צעקות וצביטות כדי שאשאר לשכב במקומי. זה היה לא נעים. חשתי פחד וצמרמורת. „איך את מתנהגת? את לא מתביישת? למה את צועקת?"

היו לי דמעות בעיניים. „תשכבי בשקט עד שאביא את הזריקה." הרגשתי שאני מתעלפת. „מה פתאום זריקה? לא רוצה לשמוע על זריקה."

„תגידי לי, את נורמלית? את רוצה להיפטר מההריון — או שאת רוצה ילד? בשביל מה באת לכאן?"

רציתי לצעוק לו בחזרה כי באתי לאמת את סיפורי־הזוועות המתהלכים אודות הגינקולוגים.

„לא ארוץ אחריך"

„תהפכי עלי הבטן." חששתי מנוקשותו, והתהפכתי. מלבד זאת חשבתי כי הוא רוצה לבדוק אותי דרך הרקטום.

„אני הולך להכין את הזריקה."

זה היה יותר מדי. ירדתי מהמיטה. „אני לא מבין אותך. שקיבוצניקית תפחד מזריקה? איך קיבלת זריקות חיסון בקיבוץ?"

„המטפלת היתה רצה אחרי בכל המשק."

„טוב, אז אני לא המטפלת שלך, ואני לא ארוץ אחריך." הוא היה חד ופוגע. רציתי לרוץ מהחדר מהר. לא היה לי נעים לבכות מול הבעת־הקרח שלו.

„אתה יודע מה? אולי נדחה את הזריקה למחר."

„את צריכה להכין את עצמך? זה לא כואב אמרתי לך. תראי, אם אני עושה לך זריקה, יש סיכויים שתפילי בלי גרידה. אבל אם אני לא עושה לך עכשיו, ייתכן שבעוד שבוע נצטרך לעשות לך גרידה. ככה זה ייצא לך גם יותר זול. אני אתן לך כדורים פלוס זריקה, ויש סיכויים שזה יעזור."

ביקשתי רק את הכדורים. על זריקה לא רציתי לשמוע. הרופא משך בכתפיו.

לקחתי את הכדורים, השארתי 50 לירות, ויצאתי כושלת החוצה. חברתי הכתבת עמדה בפתח חיוורת. על פני הבנות האחרות היתה הבעה מתוחה. כולן שמעו את צעקותי. רציתי לצעוק לעברן כי תיברחנה משם.

לקח לי זמן רב להירגע מפרנקנשטיין. אחר סיכמתי בחרון: עוד נוכל שקבע שאני בהריון.

החלטתי לסיים בזאת. אם זה יימשך כך, חששתי, עוד אתחיל להאמין בעצמי שאני בהריון.

יש מצילים, ויש מחריבים

ס יפרתי עד ששת ביקורי ל־רופא־נשים מפורסם, מנהל מחלקה בבית־חולים, וביקשתי את תגובתו.

הגינקולוגים מתחלקים לשתי קבוצות. יש רופאי־נשים המצילים את בריאות האשה, הן פיסית והן רוחנית, על־ידי הגרידה. לעומתם יש כאלה שרק נקראים גינקולוגים בגלל שהם עושים הפלות.

קל מאוד לבקש כסף מבחורה צעירה הנמצאת בפאניקה. אומרים לה שהיא בהריון ועושים לה הפלה כשאין הריון. ידוע לי, לצערי, שמקרים כאלה בהחלט קורים.

לפחות, במקרה שהגינקולוג יודע שהחולה שלו לא בהריון, והוא בכל זאת רוצה להרוויח כסף — הרי שלאשה לא נגרם שום נזק רפואי. זריקה או כדורי דאוטסס אינם מזיקים.

בהפלה אמיתית, צריך להשאיר את האשה לפחות 24 שעות בקליניקה או בבית־החולים. האשה חולה וחלשה, אחרי הפלה, וחייבת את המנוחה הזו. בבית־החולים מקפידים על כך. אינני יודע מה קורה בקליניקות פרטיות. זה תלוי ברופא־הנשים.

יש מקרים בהם הרופא אכן מאמין כי יש הריון. במקרה זה חובה עליו לעשות את כל הטסטים: בדיקה יסודית של האשה, בדיקות־שתן ובדיקות־צפרדע. רופאה זה לא מתמטיקה, וייתכן מאוד שהרופא יטעה באבחנה. רופא שמוכן לעשות הפלה בלי הבדיקות — איננו ממלא את תפקידו.

נגד הגלולה

א שר לגזרה־נגד־הריון. אני מתנגד לה. לדעתי הגלולות הן נגד הפיסיולוגיות של הגוף — וזה כבר לא טוב. ודאי שלא אידיאלי.

אני מתנגד לזה וחושש כי הגלולות יתנו בעתיד תוצאות שליליות מאוד.

לעניין הזריקה נגד הפלה. לדעתי הזריקה לא עוזרת להפלה. אין לה מספיק כוח לגרום להפלה טבעית. לדעתי היא יכולה רק לזרז את הווסת. אני חושב שגם לא רצוי להשתמש בה כאמצעי לזרוז הווסת. הגוף עלול להתרגל, ובשלב מסויים היא תפסיק להשפיע.

בארץ קיימת ועדה אשר מתפקידה לאשר את ההפלות הנעשות בבתי־חולים. היא מתחשבת בבריאות האשה, ולפעמים במצבה הסוציאלי.

לדעתי רצוי מאוד להתיר מבחינה חוקית הפלות מלאכותיות בארץ. מדובר על זה היום כבר בכל העולם. אפילו בניו־יורק נוצחה התנגדות הכנסייה הקאתולית: אשה נכנסת שם היום לבית־חולים, משלמת סכום מסויים, ועושים לה את ההפלה.

רק כאשר הפלה מלאכותית תהיה חוקית בארץ, ייפסק המצב המביש הזה, שבו מנצלים רופאים מסויימים את מצבן הפסיכולוגי הקשה של החולות שלהם, ואת חוסר היידע שלהן, ומשתמשים בהם כדי לגבות מהן כספים מיותרים.

אולם למעשה, אשם במצב הנוכחי לא מעט החוק שאוסר הפלות מלאכותיות. רופאים רבים אינם עומדים בפיתוי, ומנצלים את הפריצה הקוראת לגנב.

כאשר הפלה מלאכותית תהיה חוקית — תוכל כל אשה לפנות בגלוי לקופת־חולים שלה, ומשם לבית־חולים. גם אשה שתיפנה לרופא פרטי תופנה על־ידו לבית־חולים.

רק בבית־חולים קיימת ערובה לביצוע נכון של הפלה מלאכותית. שום קליניקה פרטית — המבוססת על שיקולים מיסחריים — לא יכולה להגיע לרמה כזו.

החוק הנוכחי — הוא השולח בעצם את האשה לקליניקות פרטיות.

ושם, במקרה הטוב, רק סוחטים ממנה כספים. במקרה הרע — היא לא קמה מהמיטה.

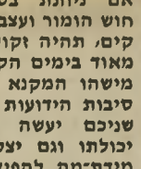

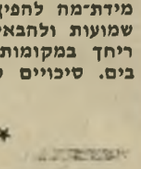

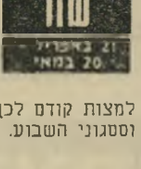

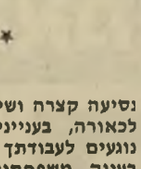

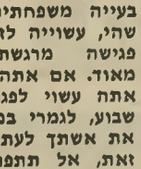

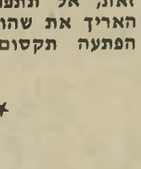

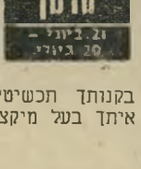

אם ניחנת בסבלנות, חוש הומור ועצבים חזקים, תהיה זקוק להם מאוד בימים הקרובים. מישהו המקנא בך מסיבות הידועות רק לו, שניכס יעשה כמיטב יכולתו וגם יצליח בידיעת־מה לתפיץ עליך שמועות ולהבאיש את ריחך במקומות חשובים. סיכויים טובים במישור הרומנטי.

* * *

סוף־סוף אתה רואה ברכה בעמלך. אתה עומד לקראת השנה החדשה, אם תצליח לשמור על מצב־רוח מרומם, תיפתחנה בפניך כל הדלתות. אם לא תעשה בעיות, גם תדע להסתגל לשורה שלמה של מצבים חדשים, שאי־גמישותך מנעה ממך למצות קודם לכן. בת שור — לבשי סגול וסטגוני השבוע. כמו־כן אל תרבי בשתייה.

* * *

נסיעה קצרה ושיגרתית לכאורה, בעניינים הנוגעים לעבודתך או לבעייה משפחתית כלשהי, עשוייה לזמן לך פגישה מרגשת עד מאוד. אם אתה רווק, אתה עשוי לפגוש השבוע, לגמרי במיקרה, את אשתך לעתיד. עם זאת, אל תתפתח לידי האריך את שהותך במקום, מכיוון שרק הפתעה תקסום לה. פעל במרץ רב.

* * *

גם לך בת מזל סרטן יש יום אהבים — אבל הרבה יותר רציני. היום שלך הוא יום א', דעי להפיק ממנו את המכסימום. צרות בעבודה. ליקוי בריאותי קל שבקלים. יהיה זה שבוע מלווה התפרצויות עצבים בעניינים שונים, אך בסופו יהיה מתוק. בקנותך תכשיטים או דברי ערך, קחי איתך בעל מיקצוע מהימן ומנוסה ביותר.

* * *

מחזור העיסוקים החדש מתחיל ברגל ימין. קח עצמך בידיים; חימום מחול־מנות־יתר ומדיכאון שהוא חסר־תכלית — ותמצא שאתה יוצא בהדרגה מן הבוץ, אף מבלי שתצטרך לקבל החלטות גורליות כל־שהן. הפגישה אליה נכספת, תתקיים, אך תתאכזב. לעומת זאת צפה למיפנה רומנטי. לבש צבע בהיר.

* * *

העולם נראה השבוע, יותר מתמיד, כשטוח ו־לא עגול: כאילו ושום דבר לא יכול להשתנות. זוהי טעות. כל מה שחסר לך זה היכרויות חדשות, או עצתם של ידידים ותיקים אשר זנחת, כי הם הקפתקנים מדי לטעמך. עיסקה טובה תסתיים במסיבה, בימי שבת או ראשון הבאים. בכלל, הרבה במסיבות: הן פותחות בפניך דלתות.

עכשיו כבר מאוחר מדי. אך מוטב שתשלימי עם המצב החדש, שתבצרי את עמדותייך, ושלא תגלי את כל הקלפים. אם אתה דווקא רוצה, אתה יכול להפיק תועלת — והנאה — מן העיסקה או הסיבוך אליהם נקלעת. זה רק תלוי בידיך. לזוגות הרומנטיים: אם היא דגים — תגיד כן. אם הוא דגים והיא לא, — חכו.

* * *

נראה שעזרתך תידרש, יותר מאשר בעבר, כדי לסייע לאחרים. כמה דברים, חסרי חשיבות, לא יעלו יפה. צפויות דאגות הקשורות במקום העבודה. נראה שהשאלה: „האם אני עושה את הדבר הנכון"? היא שתטריד אתכם במיוחד. תיאלצו להיעזר בתכונות האופייניות לבני מזל עקרב: סבלנות, יושר והתמדה. היה גאה בעצמך.

* * *

אם זכית בימים אלה לחסדו של הגורל, שמצא דרכו אליך באמצעות המין היפה, דע לך, שהגורם לכך הוא הכוכב שלך המקרין ישירות על בני ובנות מזל קשת. צפה לוויכוחים לא צפויים עם מעבידיך ביום ראשון. לעומת זאת ב־יום רביעי יתחיל לך הסתמן פיתרון לדאגה ולשחבת בדברים הקשורים לביתך ולבית הוריך. אל תצאי לקניות חשובות השבוע.

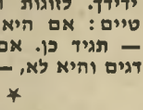

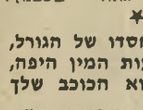

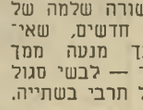

כולנו יודעים שאתה בטוח שבכוחך לפתור את בעיותיהם של כל אלה הפונים אליך. אבל השבוע — בחייך, אל תתן עצות. אתה עשוי לסבך אחרים, מתוך זה שאתה חושב שכולם בנויים כמוך. התנאים אינם שווים לכל אחד, וזה נתון שעלול לסבך אותך, בייחוד כי אשר אתה אינך רואה את נקודות הזהלת. בייחוד אתה עשוי לגרום לשיברון לב לבת טלה, וגם לבן תאומים. הרגע.

* * *

יחסים רומנטיים אינטימיים עשויים לי־האפיל השבוע על כל התרחשות אחרת בחייך. אם אתה חושב שהגיע הזמן להתייחס יותר לעתידך, ולקשור עצמך לחיי־משפחה, זה השבוע המתאים לעשות זאת. אל תמתין רגע נוסף. טוב ליבך עלול להיות לך לרועץ. השתדל להרגיע את עצביך המתוחים. בידור לא יזיק, למרות גודל ההוצאות הכספיות.

* * *

ביום ג' ייפתרו כמה בעיות עסקים ומוטב שתימנע מכל הימור, או סיכון־יתר עד סוף השבוע. כדאי גם שתשמור היטב על בריאותך, ושתנהג בזהירות וגילוי לב. העשוי ליישב אי הבנה חמורה שהתעוררה שלא באשמתך. יהי רוחו של חבר לעבודה מרגיזה אותך, בן דגים. בת דגים: מוטב שלא תעבידי עצמך יתר על המידה. שמרי על עצמך.

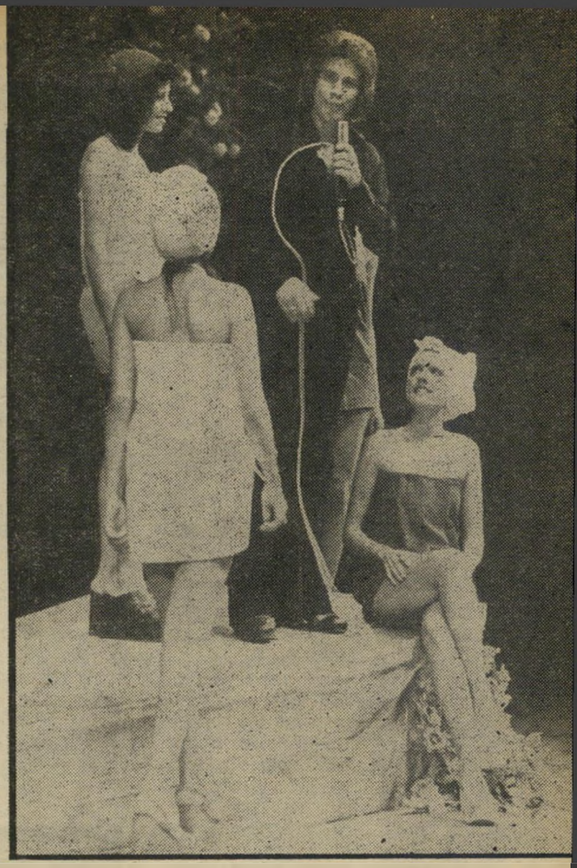

קשת ששי קשת שר, מוקף במועמדות עטופות מגבות: „לזה אני קורה יחס" נהנה הזמר המפורסם, „כל־כך הרבה חתיכות, וכולן מסביבי!"

גלעדי מוטי גלעדי, שהינחה את הערב ברהי־טות, הגיע יום קודם לכן משנתיים שהייה בארצות־הברית, הוכיח לקהל כי לא שכח עברית.

פיק צביקה פיק סיים את הערב, לא הצליח לעזוב את הבימה בלי שנתן הדרנים מיספר לפי דרישתו התקיפה של קהל הצופים בתחרות מלכת המים.

האמנים שהופיעו בנשף

מלכת המים 1973

במשך 3 שעות רצופות הם ריתקו את קהל האלפים ב„היכל־התרבות" והפכו את טקס בחירת מלכת־המים לחווייתי בידור מקסימה

שלישיית שבר ענן ליאור קרוק, מוריס אוחאיון ופרדי שיפטן, המרכיבים יחד את **שלישיית שבר ענן**, פתחו את החלק הבידורי של הערב שנערך **בהיכל־התרבות**. שלושתם יוצאי להקות צבאיות.

מרקוביץ מרק מרקוביץ, סטו־דנט תכשיטאי מגר־מניה, הכין את הכתרים למלכה ולסגניתה.

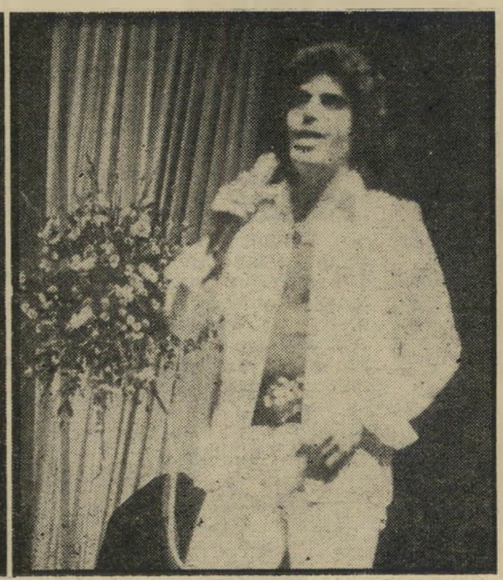

שושן גבי שושן, חבר־להקה שנהפך לסולן, פתח את החלק השני של התוכנית, זכה להצלחה.

בודו יעקב בודו הופיע בתוכניתו החדשה והצחיק את הקהל, שלא נתן לו לרדת מהבמה.

ארד חיה ארד, יוצאת להקה צבאית, הזכירה לקהל את זוכת **אירוויזיון** אן־מרי דויד.

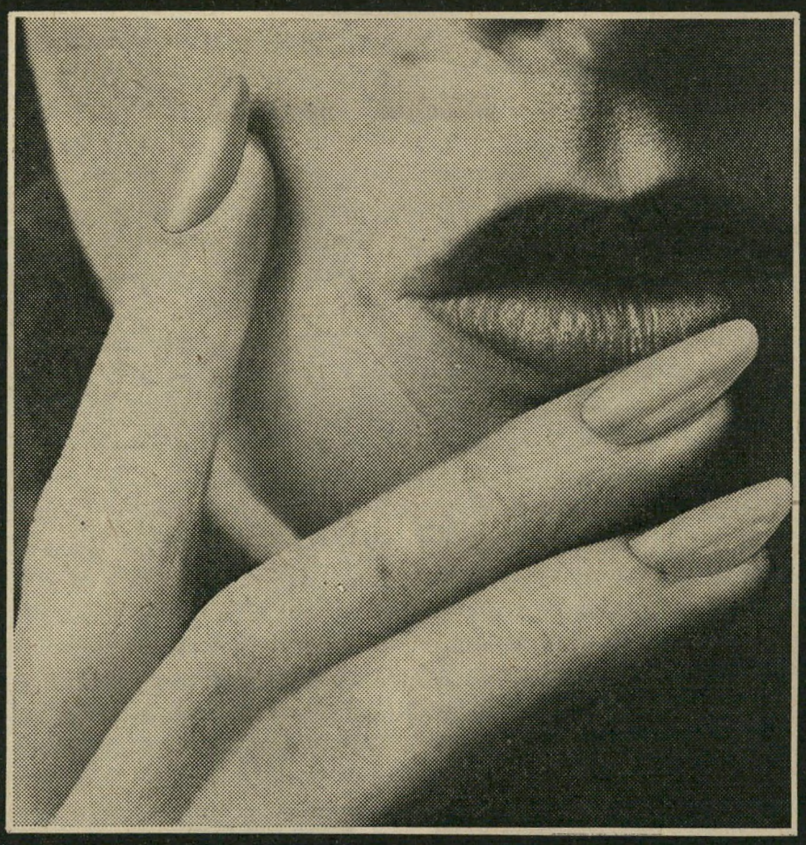

שפתיים מזמינות.
ידיים מקרבות.
...ואת יפה.

סדרת
magic
של 'דורה-גלוס'

שפתוני דורה גלוס מעצבים
את שפתיך ברכות או בחושניות, בלהט או בעדינות,
שפתוני דורה גלוס החדישים
במגוון צבעים אופנתיים. לכת הציפורניים
של דורה גלוס, מעצבת את צפורניך בגוונים
תואמים ומעניקה לידייך
קסם וזוהר מיוחד.
תיא זה יופי.

Taya

dura-gloss

באור ורשבסקי

כשאתה כל כך קרוב - **קריסטל** עושה הרבה בשבילך...
קריסטל היא משחה חדישה, פרי מחקרים רבים בשיתוף ידע בינלאומי
קריסטל היא משחה שקופה, נמסה בקלות, ומיוצרת ב-2 טעמים: ירוק - בטעם מנטול: אדום - בטעם פירות
לכל שפופרת **קריסטל** מצורף גם שי חינם! מברשת שיניים רכה המומלצת ע"י הרופאים

מבקר העולם הזה בא לביקור

אל בית־הדין הרבני בחיפה כדי לבדוק חלונות על הפקרות אי־סדרים והתעללות

עיניים בבית־הדין

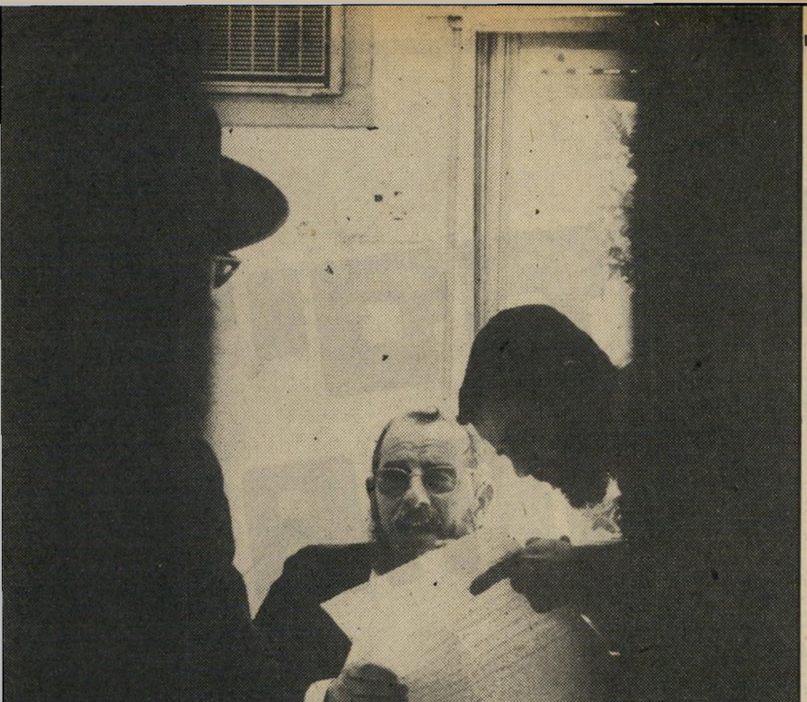

מ.ג. גבר כבן שלושים, שחרחר, גבה־קומה ובעל הבעת פנים מתוחה, נטל טופס מודפס עליו נרשם בקשה לגירושין או להשכנת שלום־בית והחל כר־תב: „לפני שלוש שנים גליתי שאשתי גונבת ממני כסף. כבר באמצע כל חודש היתה משפחתי נשארת בלי גרוש. לפני חצי שנה החלה אשתי להיעלם מהבית עם גברים. הייתי נשאר בבית עם שני הילדים הקטנים שלנו בלי כסף. מרוב עצבים התחלתי לפרוץ בליל לבתים. נתפסתי על־ידי המשטרה. עכשיו אני משוחרר בערבות. בחודש הבא יתקיים המשפט ובוודאי אשלח לבית־סוהר. לפני שבועיים נעלמה אשתי ולא חזרה עד היום. אני לא יודע איך לטפל בילדים. אבקש גט מאשתי כדי שאוכל לסדר את הילדים במוסד. אחרי שאשתחרר מבית־סוהר אוכל לפתוח דף חדש בחיי."

מאת
זאב יפת

כאשר סיים לגולל את הסיבות שהביאו אותו לבקש אישור לגרש את אשתו ניגש מ.ג. לרב רפאל טולידאנו, „עוזר־ראשי למזכיר־ראשי", שתפקידו לטפל בקבלת קהל בבית־הדין הרבני בחיפה, ומסר לו את הטופס. הרב טולידאנו גדול בתורה אבל נעדר תרבות דיבור מינימאלית. תמיד צועק, אפילו כאשר הוא מתבקש למסור אינפורמציה שיגרתית. נוכחתי בשמונה פניות אליו. תשובותיו הסתיימו תמיד ב־משפט: „אדוני, אם זה לא מוצא־חן בעיניך תפנה לשר־המישטרה..." (או לשר־הדתות, או לרב כץ, מנהל בתי־הדין הרבניים). הוא גם לא היסס לייעץ לפונים אליו „לא לבלבל את המוח."

כאשר קיבל הרב טולידאנו את טופס הבקשה לגירושין של מ.ג., פתח בפרוצדורה המקובלת. הוא נטל תיק, רשם על גבו את המספר 5598, ניקב את טופס הבקשה כדי לתייקה.

אותו זמן ניסה מ.ג. לשכנע את הרב להקדים את מועד שמיעת בקשתו.

הרב טולידאנו עיין בספר הרישום שלפניו, קבע את תאריך שמיעת הבקשה ל־26 בפברואר 1974, חצי שנה ממועד הגשת הבקשה ואמר: „תפסיק לדבר כל כך הרבה ותשמע — התאריך שלך הוא 26 בפברואר. תבוא באותו יום לפה, בשעה 10.00 בבוקר. אז יתקיים דיון ראשון."

מ.ג. החוויר. הדם אזל מפניו.

„זה בעוד חצי שנה," אמר.

„נכון." השיב הרב טולידאנו וכבר נפנה לעיין במסמכים אחרים.

„ומה לעשות בינתיים? מה עם הילדים?"

„תפסיק לבלבל לי את המוח. אתה לא בן יחיד פה. זה התאריך הכי קרוב שאפשר לקבל."

מ.ג. גרר עצמו לקיוסק שבקצה האולם. הוא לגם משקה קל והצית לעצמו סיגרית דיאמאן צרפתית. אחר־כך חזר, נמרץ כאריה, למקום מושבו של הרב, אחז בקצה השולחן וצעק: „או שתקבע לי תאריך קרוב יותר, או שאני מפרק אותך ביחד עם השולחן."

„תלך מפה," צעק הרב טולידאנו.

מ.ג. טילטל את השולחן, התכוון להפכו על פני הרב.

„מה אתה כל כך מתרגז?" שאל הרב. עתה נשמע קולו כנופת־צופים: „אתן לך עצה. בעוד שלושה שבועות מסתיימת הפגרה. תגיש בקשה לדיון מיוחד. בטח ישמעו אותך מהר."

„אני לא מגיש אף בקשה," שאג מ.ג. שהתעודד נוכח גילויי החולשה של הרב, „בעוד שלושה שבועות אני פה. אתה תסדר לי דיון. אם לא — שנינו לא יוצאים מפה חיים."

„עכשיו תרגע," אמר הרב, „ותבוא בעוד שלושה שבועות."

היה זה יום שיגרתי בבית־הדין הרבני בחיפה. הוא נבחר לגמרי במקרה. לא הגעתי לשם בגלל בעיה אישית. רחמנא ליצלן, אלא כתוצאה מסיפורי זוועה ששמעתי מאנשים שאיתרע גורלם להיזקק לשירותי דייניי בית־הדין הזה.

„אין לך מושג מה שקורה שם," סיפר לי ידיד, „זה יותר גרוע מכל בית־דין רבני אחר בארץ. פשוט לא מתייחסים שם לאנשים. כל יום יש שם מכות ומהומות."

תמהתי. מכל בתי־הדין הרבניים בארץ בית־הדין הרבני בחיפה, בראשות הרב יעקב רוזנטאל הוא אולי המפורסם ביותר. אין כמעט שבוע שהוא לא נמצא בחדשות. לרב רוזנטאל יש תודעת יחסי־ציבור מפותחת מאוד. מקרים פיקאנטיים המתרחשים בין כתלי בית־הדין מגיעים תמיד לידיעת העתונות, דבר שאינו מקובל כלל בבתי־דין רבניים אחרים.

אבל מאחורי הפירסומת שהוציעה לדייני בית־הדין החיפאי שם של דיינים לי־ברליים ומתחשבים, מסתתרת, לטענת מקטרגים, מציאות אחרת. הלכתי לבדוק מה קורה שם.

קומה שניה. שעה 9.15 בבוקר. חדר מספר 11 בו אמורה להתקיים ישיבת בית־הדין החל משעה 8.30 בבוקר, נעול.

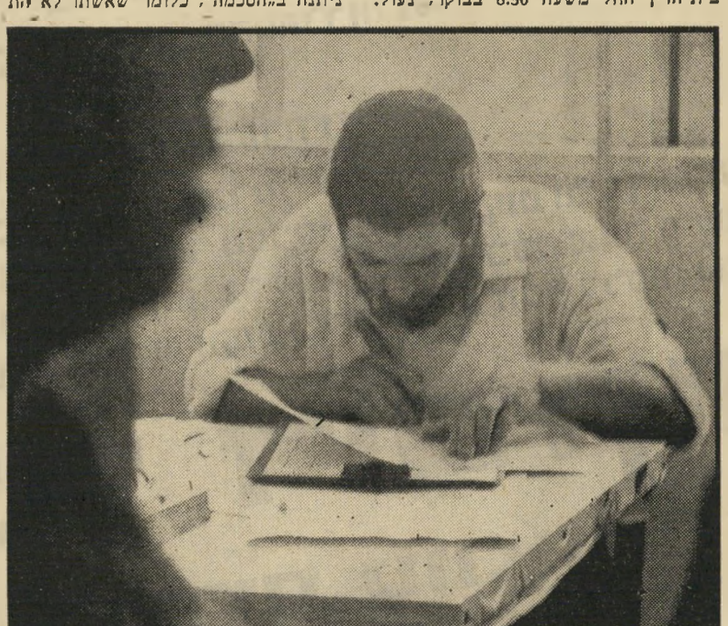

גט פסול פקיד בית־הדין, בן־דויד, רושם את קלף הגט. הרישום חייב להיעשות בנוצה ובצורה קפדנית ביותר. במיקרה של טעות, חייב רושם קלף הגט להתחיל את כל המלאכה מחדש ולכתוב קלף־גט חדש.

הר של מזל

הרב הר־מזל מעיין בכתב־גט שהכין עבורו פקיד בית־הדין ופוסל אותו. הפקיד התרגז על פסילת עבודתו ורצה לנטוש את בית־הדין. הוא נגרר חזרה בידיו החסונות של עולה מרוסיה, שהמתין לגט.

לידי יושב ב.י. כבן שלושים וחמש. נאה מראה, לבוש בהידור. מנגד יושבת אשתו יפת־התואר בחברת אמה. שתיהן משוחחות חרש ברומנית.

ג.ר. שעלה מרוסיה לפני שישה חודשים, מסתובב ליד הדלת הנעולה בחוסר מנוחה. אשתו יושבת בקצה אולם הקבלה. הוא מדיף ריח חריף של אלכוהול, נראה כמחפש תיגרה. הסדרן הראשי, הרסמן, מנסה להרגיעו.

בינתיים מתאר לפני ב.י. את נתיב התלאות שעבר ב־13 החודשים האחרונים, מיום שהגיש את בקשת הגט. תחילה סבר כי העובדה שהבקשה לגירושין שהגיש ניתנה ב„הסכמה", כלומר שאשתו לא התנגדה לה, תזרז את ההליכים. להפתעתו הוזמן לדיון ראשון רק מקץ חמישה חודשים. באותו דיון ניסה הרב שארי־ישוב כהן לשכנע את בני הזוג להתפייס. ב.י. השיב כי מאמצי הפיוס היו נראים בעיניו הגיוניים לוא נתקיימו שבוע־שבועיים לאחר מתן הבקשה. העובדה כי חלפו חמישה חודשים והוא ואשתו עדיין לא התפייסו, ויחסיהם עוד החריפו כיוון שהוסיפו להתגורר באותה דירה, מוכיחה כי מאמצי הפיוס אין בהם ממש.

נימוק זה לא שיכנע את הרב שארי־ישוב. זומנה ישיבה נוספת. הפעם חלפו שלושה חודשים. באותה ישיבה לא הצליחו פקידי הארכיון למצוא את תיק המבקשים. ב.י. לא ויתר בקלות, הקים שערוריה. שוב נערך חיפוש. הפעם גם נבדקו עשרות תיקים המוטלים ללא סדר על שולחנות הדיינים, אבל התיק המבוקש לא נמצא. הישיבה נדחתה לעוד חודשיים.

למרבה המזל נמצא התיק בישיבה הבאה והוחל בשמיעת הטענות. בסיומה של הישיבה נקבעה ישיבה נוספת בתום תשעים יום. עתה, חודשיים אחרי הישיבה האחרונה ובסך הכל 13 חודשים מיום הגשת הבקשה, יקבל את הגט.

„הגט פסול — כולכם פסולים!"

השעה **9.30 בבוקר.** מגיע הדיין, הרב הר־מזל. הוא נכנס לחדר מלווה על־ידי מזכירו הרב שכטר. ג.ר. העולה מרוסיה, מקדם את פני הרב ומזכירו ב־קללות עסיסיות. „מדוע אתם מזמינים אנשים ולא באים בזמן?" צועק ומקלל ב־רוסית מוהלה באידיש. השגיים חומקים פנימה כאשר ג.ר. אינו מרפה מהם ונכנס בעקבותיהם. הסדרן, הרסמן, מנסה לעצרו, אך נהדף לאחור. הוא מבין את הרמז, נכנס לאולם הדיונים דרך דלת צדדית ומבקש מהרב לקבל קודם כל את הרוסי. אשתו של ג.ר. רוצה להצטרף אליו, אך המזכיר מסביר לה כי עליה להמתין בחוץ. תחילה ישוחח הרב עם בעלה, אחר־כך תוזמן היא פנימה. היא נצמדת לדלת, בעומדה שם, ליד הדלת, תיארה באוזני

(המשך בעמוד 51)

דיסקונטומט 24
DISCONTOMAT

לשרותך 24 שעות ביממה

בתל-אביב - ברחוב דיזנגוף 124
בבאר-שבע - ברחוב ההסתדרות 82
בקרוב
בירושלים - ברחוב בן־יהודה 11
בחיפה - במרכז הדר הכרמל

באם יש לך חשבון באחד מסניפי בנק דיסקונט ובידך כרטיס הדיסקונטומט תוכל למשוך כסף מזומן, עד 200 ל"י ליום, בכל שעה משעות היום.
דיסקונטומט 24 החדיש והמשוכלל-שרות נוסף ללקוח של

בנק דיסקונט

לשרות טוב יותר

בימים אלה פירסמה מזכירות הכנסת דו"ח מסכם על פעולות הכנסת השביעית וחלוקתן בין הסיעות.

דו"ח זה מספק נתונים מאלפים על פעולתה של סיעת העולם הזה — כוח חדש (סיעת מרי) בכנסת. הוא מראה שסיעה קטנטנה זו מילאה את תפקידה של סיעה גדולה אפילו מבחינה כמותית — ועל אחת כמה וכמה מבחינה איכותית והרעיונית.

הנה כמה מן הפרטים העיקריים:

דו"ח לבוחר

סיכום הפעולות של

הכנסת השביעית

בבחירות לכנסת השביעית זכתה תנועת העולם הזה — כוח חדש ב־16,853 קולות, שהיוו

1.2%

מן הקולות תכשרים. במרבית תקופת־הכהונה של כנסת זו, היתה סיעת העולם הזה סיעת־יחיד, שהיוותה בכנסת

0.8%

הכנסת השביעית קיימה 457 ישיבות של המליאה, שנמשכו 1854 שעות. לפי הרישומים בכנסת, נכח אורי אבנרי ב־451 ישיבות, כך שנוכחותו הגיעה ל־

98.8%

הנוכחות הממוצעת בכנסת היתה כ־18 חברי־כנסת, כך שכל ח"כ נכח בישיבות המליאה בממוצע ב־15% של הישיבות. לפי חשבון זה, היתה נוכחותו של אורי אבנרי בישיבות המליאה בשיעור של

660%

מזו של הח"כ הממוצע. בישיבות אלה עלה אורי אבנרי כ־700 פעם על דוכן הכנסת, כדי להשמיע נאומים והצעות. נאומיו היוו

כ־8%

מכל הנאומים שהושמעו בכנסת השביעית. במושב השנתי השני של הכנסת נגזלה מסיעת העולם הזה — כוח חדש הזכות להגיש הצעות אי־אימון לממשלה. במושב השנתי הראשון הגישה הסיעה שתי הצעות אי־אימון (בעניין התיקון לחוק „מיתו יהודי"

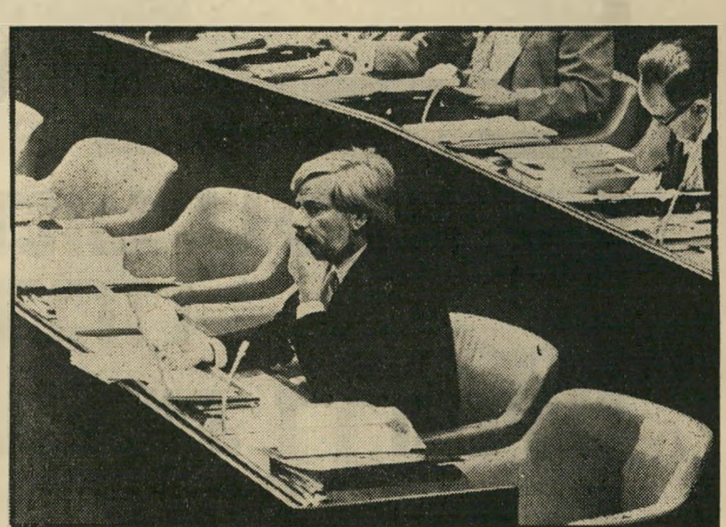

ושליחות גולדמן). בסך־הכל הוגשו ארבע הצעות אי־אימון באותו מושב. יוזמת הסיעה בשטח זה היתה, על כן,

50%

בארבע שנות כהונתה של הכנסת השביעית היא קיבלה 318 חוקים. הסיעה השתתפה בוויכוחים על 261 מן החוקים האלה, שהם —

82%

הכנסת השביעית דנה ב־150 הצעות־חוק פרטיות, שהוגשו על־ידי חברי־הכנסת. סיעתנו הגישה 38 הצעות־חוק, אולם היא יכלה להביא לדיון רק חלק קטן מהן, בגלל „המפתח הסיעתי" שנתקבל חודש אחרי כניסת אורי אבנרי לכנסת השישית. יוזמי המיכסה הכריזו אז בפירוש שהיא באה בעיקר כדי לחסום את יוזמתה של סיעתנו. למרות מיכסה דראקונית זו, הצליחה סיעתנו להביא לדיון 9 הצעות־חוק, שהן

6%

מכל הצעות־החוק הפרטיות שנדונו. (הצעותינו היו: הקלות במיסים לחיילים משוחררים, הנהגת קוורום בכנסת, פיטורי ח"כים נעדרים, התרת יחסים הומו־סכסואליים בין מבוגרים, ביטול מעצר מינהלי, הנהגת נשואין וגירושין אזרחיים, הנהגת נשואין אזרחיים לפסולי־חיתון, הגבלת כהונת ראש־הממשלה ואיסור על שרים לעסוק במיסחר, התרת הפלות מלאכותיות.)

אותה מיכסה דראקונית חלה גם על הצעות לסדר־היום — ושוב בגלל אותה סיבה. למרות זאת הצליחה סיעתנו, על־ידי השימוש הנכון בהצעות דחופות לסדר־היום (שאינן

כפופות למיכסה) להביא לדיון 52 הצעות, מתוך 581 ההצעות שנדונו בכנסת השביעית. זהו שיעור של

9%

להשוואה: כל 26 חברי סיעת גח"ל הגישו 132 הצעות — כ־5 הצעות לכל ח"כ. כל 56 חברי סיעת המערך הגישו 76 הצעות, כ־1.2 לח"כ. שני חברי סיעת המרכז החופשי הגישו 60 הצעות — כ־30 לח"כ. המפד"ל הגיש 44, ל"ע 28, ע"מ 45, רק"ח 28, מק"י 29. סיעתנו עמדה בשטח זה במקום הרביעי בכנסת, וח"כ אבנרי עמד במקום הראשון, לפני כל ח"כ אחר.

ההצעה הראשונה לסדר־היום של הכנסת השביעית היתה של סיעתנו (ברכת גולדה לניכסון בקשר עם ויאט־נאם), והוא הדין לגבי ההצעה שלפני האחרונה (פרשת אריק שרון). בסך־הכל העלינו 10 הצעות על ענייני שלום וביטחון, 4 להצלת יהודי ברית־המועצות ועיראק, 12 על שביתות ובעיות המצוקה, 3 על ענייני חוץ (ויאט־נאם ובנגלה־דש), 5 על ענייני שחיתות (נתיבי־נפט, קרן־ספיר ועוד), 3 על אקולוגיה, ושאר על נושאים כגון כפייה דתית, טרמפ לחיילים, האזנת־סתר, מילחמה בפשע המאורגן, מניעת מיסחור הטלוויזיה, ועוד.

המכשיר המוזהה ביותר עם פעולות סיעתנו הוא השאילתה. במושב הראשון של הכנסת השישית הגשנו יותר שאילתות מאשר כל הסיעות ביחד בכנסת הקודמת. בינתיים למדו כל הסיעות מאיתנו להשתמש במכשיר חשוב זה, אך סיעתנו עדיין נמצאת הרחק לפני כל האחרות.

בסך־הכל הוגשו 6007 שאילתות לכנסת השביעית, ומהן הגישה סיעתנו 811, שהן

13.5%

רק סיעה אחת — גח"ל על 26 חבריה, הגישה יותר: 979. המערך הגיש 751, המפד"ל 563, אגו"י 365, ל"ע 289, ע"מ 390, רק"ח 396, המרכז החופשי 622, מק"י 320. בסיכום: סיעה של 0.8% — פעילות של כ־8% מפעולת הכנסת!

לפני שאתם מוצאים פתרונות לתחבורה מתחת לאדמה!

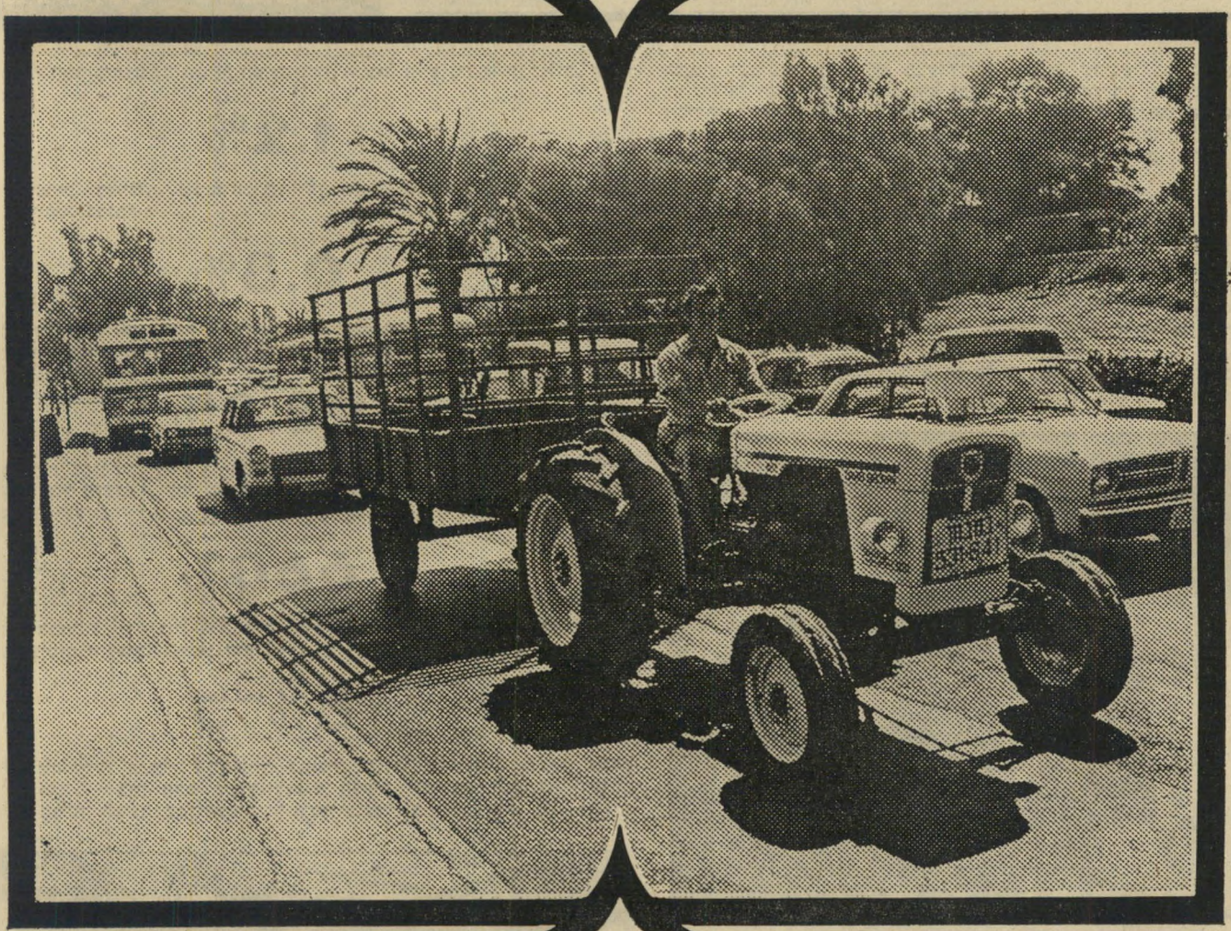

תנו לנו לנסוע על פני האדמה

לתחבורה ציבורית דרושים נתיבים מיוחדים

דחף

זכות קדימה למסיע ההמונים!

אגד - המחלקה ליחסי ציבור

(המשך מעמוד 47)

את המקרה שלה. לדבריה, לקה בעלה בנפשו עוד בתקופת היותו עציר במחנה־ריכוז נאצי. הוא טיפוס אלים, אלכוהוליסט כרוני שאינו אחראי למעשיו. לפני כחצי שנה, שבוע אחרי שהגיעו ארצה, הגישה בקשה לגט.

בבריית־המועצות הביורוקראטית, פרוצדורת קבלת הגט נמשכת חודש ימים. לא העלתה על דעתה כי בארץ כרוכה השגת גט בהמתנה כה ממושכת.

ג. ר. יוצא ואשתו מוזמנת פנימה. בינתיים מתבקש מר בן־דוד שהוא סופר כותב גיטין להתחיל להכין את כתב הגט עבור ג. ר. ואשתו.

אשתו של ג. ר. יוצאת והמזכיר, הרב שכטר, ניגש לכותב הגיטין בן־דויד ושואלו אם סיים את עבודתו. הלה משיב בחיוב. שניהם נכנסים לחדרו של הרב.

תוך דקה מגיח בן־דויד מהחדר, זעוף. „אם הגט פסול, אז כולכם פסולים. תכתבו בעצמכם, אני הולך הביתה," הוא צועק בקול.

הסדרן הראשי, הרסטמן, מנסה להרגיעו, מייעץ לו לחזור לחדרו ולהכין כתב־גט חדש. בן־דויד עומד בסרובו, מכריז כי כל העניין נמאס עליו.

לפתע קולט העולה מרוסיה ג. ר. כי בעצם כל הענין נוגע לו עד מאוד. אם בן־דויד יממש את איומו ויסתלק, הרי לא יהיה מי שיכתוב את הגט. ללא הר־נוטר הזקן, שמזה שעה תמימה ניצב ללא נוע בפתח הכניסה ונראה כמי שקוע בעולמות אחרים, התעורר לפתע לחיים. הוא פרץ בצחוק אדיר. מעודד מתגובתו האוהדת של הנוטר, המשיך ג. ר.: „אמרתי לרבנים: למה אתם מושכים אותי כל כך הרבה זמן? לא אחבל עליה? כל בוקר, במקום בוקר־טוב היא מקבלת אגרוף. כל צוהרים, במקום שלום — סטירה שמדביקה אותה לקיר. בסוף, יום אחד היא תמות מזה ולרבנים לא איכפת."

ב־11.00 לפני הצהרים אני חוזר למזכירות. חדרו של וסרמן, המזכיר הראשי, ריק. בפתח החדר ממתינה אשה.

„ידוע לך מתי יחזור הרב?"

„כן. הוא יגיע כאשר יסיים את הקניות."

הדברים נאמרו בטבעיות כאילו דבר מקובל הוא שהמזכיר הראשי יערוך מדי יום, בשעות העבודה, קניות למשפחתו.

החלטתי להמתין לרב. בינתיים התמקמתי בסמוך לארכיון התיקים. הפקיד העובד בו מגיש לאנשים, לפי דרישה, את תיקיהם. מדי פעם עליו להעביר תיקים לקומות העליונות. בעשותו כן הוא נוהג בדרך כלל, לנעול את דלת הארכיון. אבל לא תמיד. באחת הפעמים יצא את המקום והשאיר את הדלת פתוחה לרווחה.

גבר לבוש חולצה לבנה, כבן חמישים, המתין ליד הארכיון בחוסר סבלנות. מקץ דקות החליט להכנס פנימה וליטול את תיקו. עודנו מחפש בין המדפים והפקיד חוזר.

מכאן נעלמים התיקים

זהו ארכיון בית־הדין הרבני בחיפה ממנו נעלמים תיקי אישות רבים. ההוראות קובעות כי רק הפקיד האחראי לארכיון יימצא בפנים, אולם במציאות נכנס כל מי שרוצה אל הארכיון, נוטל תיקים מבלי שהפקיד האחראי (באמצע) ינקוף אצבע.

הור שני הוא מזנק על כותב הגיטין, לופת אותו במותניו וגוררו לעבר חדרו.

המזכיר, הרב שכטר, מנסה להתערב, אך מבט זועף אחד מעיניו של העולה מרוסיה דיו כדי שהרב יבין שמוטב לו להתרחק מהמקום. בן־דויד נזרק אל כסאו וללא אומר החל כותב מחדש את כתב־הגט.

„שהכלבים יאכלו את אשתי!"

חרי שיך המהומה, מוזמן גם ב.י. לרב. אשתו נפרדת מאמה ומצפה בסמוך לדלת.

אל האולם נכנס גבר צעיר נ.ז., לבוש מכנסי ג'ינס הדוקים, חולצתו רכוסה בכפתורה התחתון. הוא מכיר את הסדרן, את המזכיר ואת כותב הגיטין. במקצועו האזרחי עוסק הגבר בסחר דברי ימאים. אין צורך במבט שני כדי לדעת שהוא מהלך על שולי החוק. משום־מה נראה עליו, ורק כאשר הוא מזכיר את שם אשתו משתנית הבעת פניו.

„ידעתי שגם היום היא לא תבוא. זה נמשך ככה כבר שנתיים. כל פעם שיש תאריך היא מוציאה מהרופא תעודת־מחלה ואז עוברים חודשים עד לתאריך חדש. פעם באה לארכיון, ביקשה את התיק וגנבה אותו. זה לא קשה. כל אחד מהצדדים יכול לדרוש ולקבל את התיק מתי שהוא רוצה. הפקידים עושים פה צחוק מבני־האדם. אחרי שהיא גנבה את התיק הייתי צריך להתחיל את הכל מחדש. אשתי דווקא אשה טובה, רק חבל שהכלבים לא אכלו אותה כשהיתה ילדה."

„אדוני, מי שרוצה תיק צריך לקבל אותו מבחוץ," אומר הפקיד.

„נכון. לא היית במקום ואני ממהר."

„אבל לכאן אסור להכנס."

„אתה צודק."

„טוב, אז אם אתה כבר בפנים קח לך את התיק ותעזוב אותי," אומר הפקיד.

אותו רגע גילה הפקיד כי מצלמים אותו. תחילה נבהל, אחר ניגש להיוועץ עם ידידו הקופאי. לאחר מכן התקרב לצלם ואמר: „טוב מאוד שמצלמים. פעם אחת צריך לשים סוף לבאלאגן הזה."

השמועה שמצלמים פושטת באולם כשרפה בשדה קוצים. אותו רגע מופיע בפתח הכניסה הרב וסרמן. הצגתי עצמי בפניו וביקשתי תגובתו למתרחש בין כותלי בית־הדין הרבני, שהוא עומד בראשו. „אסור לי לדבר עם עתונאים," השיב וכיסה פניו בידו כאשר הצלם התכוון לצלמו. „נא לפנות למר דרוק, דובר משרד הדתות."

פניתי אל דובר משרד־הדתות, משה עקיבא דרוק.

„אני יוצא מחר לחופש" השיב לי, „וחוץ מזה כל הנושא אינו מעניינני. משרד־הדתות מממן את בתי־הדין הרבניים, אך לם הם גופים עצמאיים שאינם כפופים למשרד. פנה לרב כץ, הוא הממונה על כל בתי־הדין הרבניים."

פניתי לרב כץ. ענה לי מזכירו. הרב כץ עצמו בחופשה. הסברתי לו במה העניין וביקשתי לדעת מי ממלא מקומו של הרב כץ. „אין כזה," היתה התשובה. „חוץ מזה כל העניין לא בוער." אולי לא לרבנים ולאנשי משרד־הדתות, אבל לאלה הנזקקים לחסדיהם של דייני בית־הדין הרבני בחיפה, הוא כנראה בוער. ועוד איך.

מתנה יקרה לגבר יקר

Brut

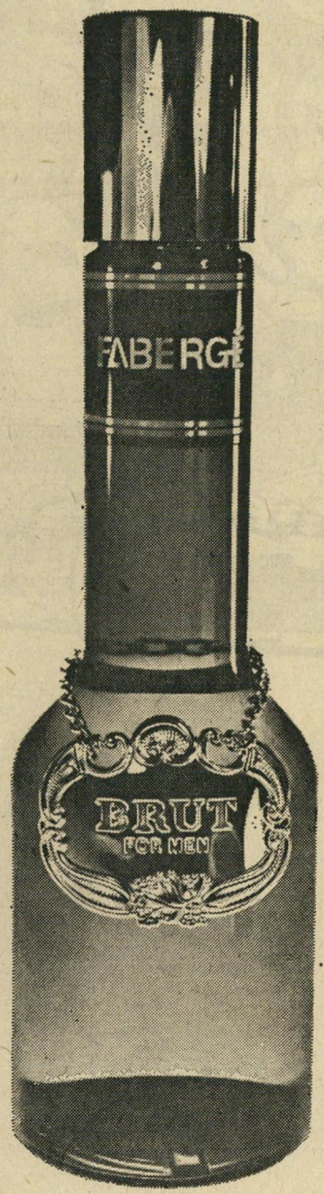

after shave . after shower . after anything!

Fabergé for the love of life.

להשיג בפרפומריות מובחרות
מופץ ע"י לון

„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • הוצאת המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב קרליבך 12, טלפון 260134, תא־דואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • „הדפוס החדש" בע"מ, ת"א, רח' בן־אביגדור • הפצה: גד בע"מ • גלופות: צינקוגרפיה כספי בע"מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • המו"ל: העולם הזה בע"מ.

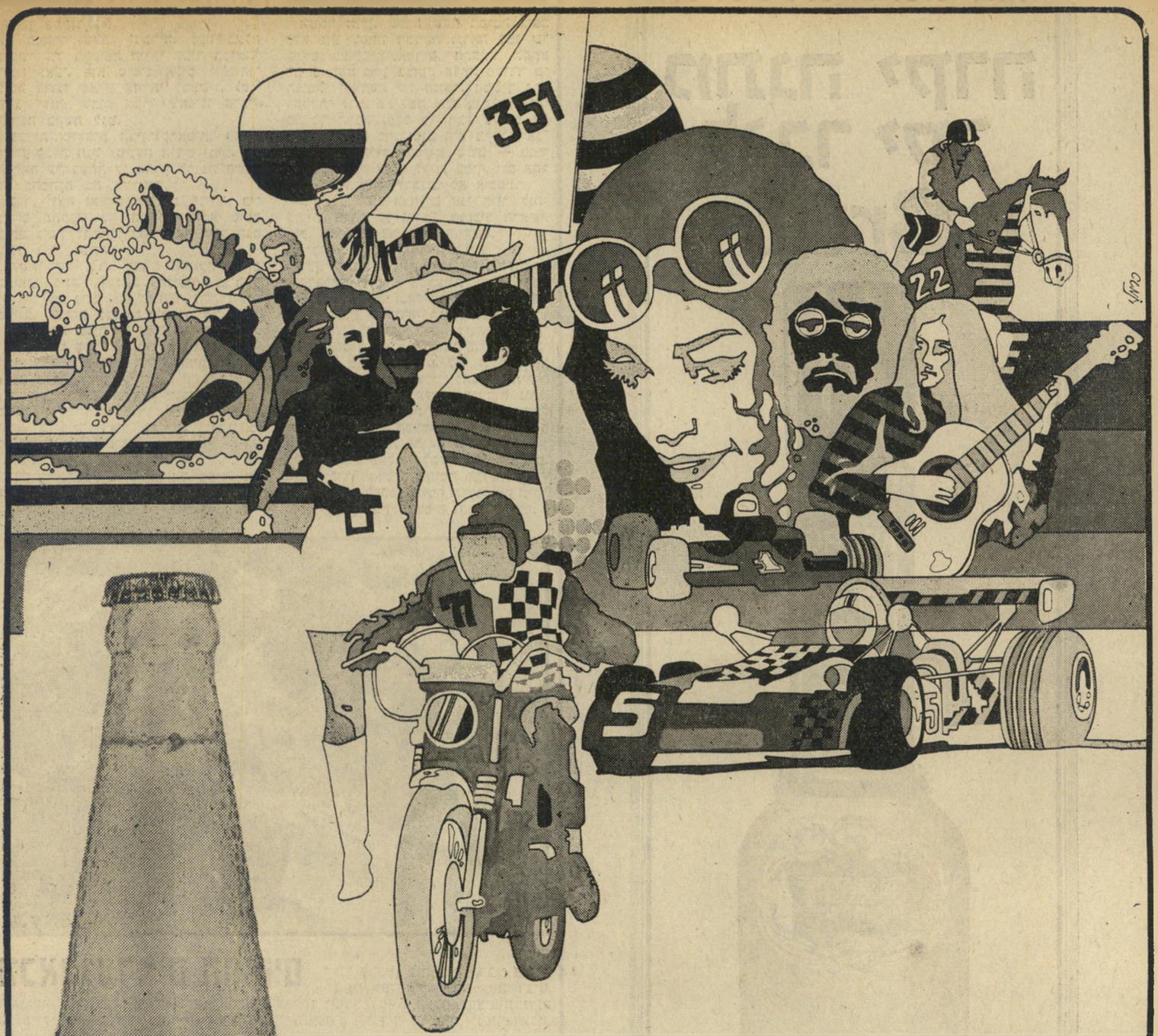

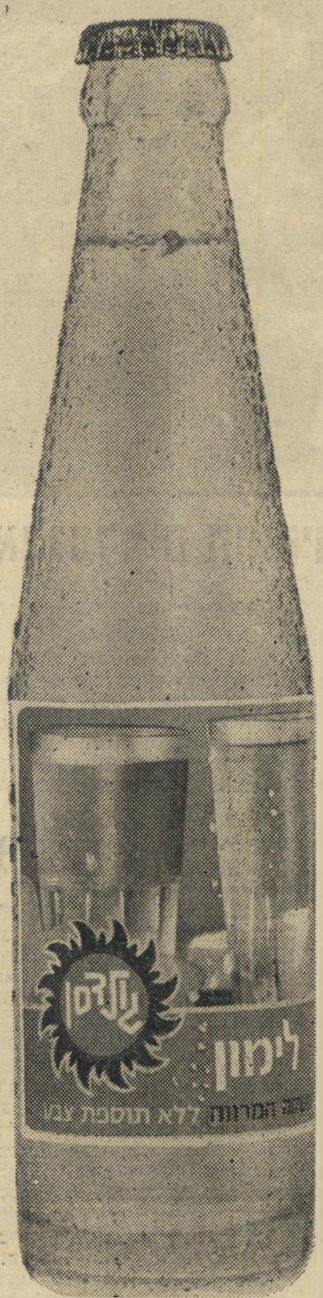

התוססים של גולדסן

מלאי—חיים, טבעיים, שופעי—רעננות, אוהבי—שמש,
מתאימים בכל זמן ולכל מקום...
כאלה הם התוססים של "גולדסן".

גולדסן אורנג'דה • גולדסן לימונדה • גולדסן קולה • גולדסן לימון • גולדסן סודה

א. אריאלי

מלכת המים 73'

„אם מס. 8 תיבחר, אני אהיה רב־החובל של האונייה," הצהיר בהתלהבות רב־חובל נמרוד אשל, מנכ"ל חברת צי"ם־קווי־נוסעים.

אשל נכח באירוע כדי להעניק אישית למלכת המים שתיבחר את הפרס הראשון — כרטיס־הפלגה לאירופה וחזרה באחת מאוניות־הנוסעים של צי"ם־קווי־נוסעים. זה שנים שהוא מבלה את זמנו מאחורי שולחן־כתיבה, לא על גשר־הפיקוד. אולם מס. 8 תייתה, לכל הדיעות, סיבה מצויינת להחליף קצת את השיגרה.

על מתנת יום־הולדת נהדרת יותר מזו שזכתה בה מס. 8 — לא יכולה הייתה אף נערה לחלום: שבועיים קודם שמלאו לה 16, נבחרה רונית בלנק (לבני) למלכת־המים 1973. היפהפייה התמירה (173 ס"מ, 49 ק"ג), מיזוג מקסים של אב אשכנזי ואם תימניה, סחפה את הקהל, זכתה במספר הגדול ביותר של קולות המצביעים — למרות התחרות החריפה.

אביה של רונית, לשעבר איש צבא־קבע, הכיר את אימה בעודה חיילת. כיום עוסק האב במסחר מכוניות, והאם עקרת־בית. כבת אמצעית בין שני אחים — אחד מהם שוער נבחרת האפרוחים של מכבי־ת"א — זכתה רונית תמיד ליחס מיוחד בבית — גם מצד ההורים, גם מצד האחים. אף־על־פי־כן, לא נהגה כמפונקת.

השנה, זכתה בתואר מלכת־המים צברית בת־צברים. אמה דור שני בארץ, אביה

בטרם קרב. 13 המועמדות לפני תחילת התחרות: לב רוטט, חיוך אמיץ

ג"מי ותוצרתו

אמן־התיספורות החיפאי הנודע ג'מי, שהכין את תיסרוקות המועמדות, בחברת שלוש מועמדות הנושאות את מעשה־ידיו: מימין לשמאל: זיווה ארזי הבלונדית, תירצה בן־זכאי השחרחורת, ודליה בירנבאום הערמונית. כל מועמדת זכתה לאיפור ותיסרוקת אינדיבידואליים, שהותאמה במיוחד לאופיה ולמראה פניה.

דור חמישי. אבי סבתה של רונית, אליהו ויינשטיין, היה השוחט הראשון של תל־אביב, ממקימי היישוב היהודי ביפו.

מספר 8 הגיעה לתחרות קצת באיחור. ברגע האחרון, ליתר דיוק. באה וניצחה. זו הייתה פשרה שהושגה לאחר קרב מישפחתי תקיף, שבסופו הסכימו הוריה שתשתתף בתחרות הסופית. — אך לא בתחרויות המוקדמות. ההורים עמדו בתוקף על שהיא תלמד עד ערב התחרות, מפני שחששו שאם תשתלב בתחרויות ה־התחלה תשתבש עליה כל שנת הלימודים.

למחרת בחירתה, לא הלכה רונית לבית־הספר. היא הייתה נרגשת מכדי לשבת יום שלם על ספסל ולהאזין לדברי תורה. במקום זה, הייתה עסוקה בקבלת ברכות.

כאשר היא אינה זוכה בתואר־מלכות, לומדת רונית בבית־הספר של ויצ"ו, ב־מגמה האמנותית — ציור גרפיקה ופיסול. עד השנה — למדה באליאנס.

מלכת המים הטרייה, כפי שאפשר לצפות בגיל 16, אוהבת מסיבות, ריקודים וטיולים בחיק הטבע. בצורה נדירה למדי עדיין אין הבדל הדורות ניכר אצלה הרבה — ואולי אינו פועל כלל עוד — והיא מסוגלת ליהנות גם בחברת ההורים. בקיץ שעבר נסעה איתם לטיול בחוץ־לארץ.

כתלמידתה של לאה פלטשר, קבעה ל־עצמה רונית כבר בדיוק מה היא רוצה מעצמה: היא ממעטת להתאפר, מותירה את שערה בצורתו הטבעית, כשהוא גולש על כתפיה.

הטקס, שבו נבחרה רונית לתואר שפתח בפניה, בגיל 16, אופקים וקאריירה מרהי־

צוות הקלפי

משמאל לימין: מיכאל בראון, מנכ"ל חברת וולה, דב גפני, מנכ"ל חברת מווה, לאה פלטשר, ואברהם נוסן, סגן מנכ"ל חברת הלנה רובינשטיין, ממיינים את פיתקי הבחירה של הצופים בתחרות, שנאספו בקלפיות מיוחדות.

תצוגת־אופנה

המועמדות בתצוגת־אופנה של מכנסי לי וחולצות אומן. מנחה מוטי גלעדי. את זרי־הפרחים המרהיבים שכיסו את הבימה הכינו פירחי כץ. התוכנית העשירה נמשכה למעלה משלוש שעות.

הקפטן והמלכה

רב־חובל נימרוד אשל, מנהל חברת צים־קווי־נוסעים, מנשק למלכה רונית בלנק, עם העניקו לה את הפרס הראשון — כרטיס־הפלגה לאירופה וחזרה באחת מספינות־הנוסעים של צים.

עיטור דב גפני, מנכ"ל חברת וולה, עוטה את המלכה בטרט הנושא את תוארה כמלכת הים 73.

כתר מלכות לראשה, גלימה וזר בידיה של מלכת הים 1973 רונית בלנק.

עם היוודע ניצחונה, מחבקת המלכה בצהלה את סוזי קרן

בים, נמשך למעלה משלוש שעות, בערב יום השלישי האחרון בהיכל־התרבות בתל־אביב. הופעתן של 14 המועמדות הסופיות, שזכו להתייצב על הבימה, לתחרות ה־סופית, אחר שעברו את כל שלבי הסינון והמיבחנים הקודמים, היתה שזורה בתוכנית אמנותית, בה השתתפו מיטב אמני־הצמרת.

לא כל האמנים שתוכננו הופיעו: גדי יגיל גוייס למילואים לפתע, ליום התחרות, כדי להופיע בשמונה מקומות שונים בפני צועדי הצעדה. שמוליק קראוס מצא לו דווקא את יום־התחרות כדי להתחלק ו־לשבור רגל. נוכח פגעי טבע אלה, נחלץ האמרגן מיקי פלד לעזרה, גייס את חיה ארד, זמרת שהפכה להצלחה מסחררת.

ובעוד הקהל מרותק על־ידי האמנים, ישבו המועמדות בלב מפרפר, ממתינות לתוצאות מניין הקולות.

כאשר פורסמו תוצאות הספירה, בתום הערב — דילגו ממקומם שני לבבות נוס־פים, מלבד זה של המלכה.

האחד היה ליבה של רונית מחובר, ש־הוכרזה כסגנית הראשונה. רונית היא בת־דודה של נורית מחובר, אשתו היפהפייה של יהונתן („הטור הרביעי") גפן. היה זה הכתר השני של רונית — לאחר שמספר שבועות קודם לכן זכתה בתואר נסיכת הים־התיכון.

האחר היה ליבה של עדנה גלעד, שב־הפרש קולות קטן זכתה בתואר הסגנית השנייה. עדנה, חיפאית ג'ינג'ית בת 20, זכתה גם היא בתואר קודם — מלכת־שבא — בתחרות שנערכה באילת שבוע קודם.

ואילו בתחרות פרטית שערכו ביניהן ה־מועמדות, הן בחרו את סוזי קרן, יפה־פייה מדימונה, בת למישפחה בת שבע נפשות, כחביבת הבנות.

המכתיר - והצופים אורי אבנרי מכתיר את מלכת־הים, הצוחקת באושר, מיד לאחר פירסום ניצחונה. בתמונה מימין: שלוש מועמדות ממתינות מאחורי הקלעים. האווירה בין המתחזרות היתה לבבית ונקשרו ביניהן חברויות. עם פירסום תוצאות ההצבעה בקלפיות ושמה של המלכה, קם הקהל והתקרב לבימה, כשהוא צופה מרותק בפרץ השמחה שלפניו. האירוע כולו הצטיין באווירה עליזה, והבידור הוגש על־ידי אמנים רבים.

שנה 38 כ"ז אלול תשל"ג, 24.9.73 המחיר: 3.00 ל"י מספר 1882

העולם הזה

ששה רופאי־נשים היו מוכנים לבצע הפלה לכתבת העולם הזה שלא היתה בהריון

חקירה מיוחדת

ג'ונגל נובלי ההפלות

עלייתה של נערת פרברים

הפנינה הזוהרת